

Година XXVIII
Уторак, 18. јуна 2024. годинеБрој/Broj
42Година XXVIII
Уторак, 18. јуна/липња 2024. годинеISSN 1512-7508 - српски језик
ISSN 1512-7486 - босански језик
ISSN 1512-7494 - хрватски језикАГЕНЦИЈА ЗА БЕЗБЈЕДНОСТ ХРАНЕ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

449

На основу члана 12. став (9) Правилника о системима квалитета за прехранбене производе ("Службени гласник БиХ", број 90/18), Агенција за безбједност хране Босне и Херцеговине објављује

ОБАВЈЕШТЕЊЕ

О ЗАХТЈЕВУ ЗА РЕГИСТРАЦИЈУ НАЗИВА
"ГАТАЧКИ КАЈМАК ИЗ МЈЕШИНЕ" ЗАШТИЋЕНОМ
ОЗНАКОМ ПОРИЈЕКЛА

I

Подносилац захтјева: Удружење произвођача гатачког кајмака, поднијело је захтјев за регистрацију ознаке поријекла прехранбеног производа "Гатачки кајмак из мјешине".

II

Спецификација производа објављује се на службеној веб-страници Агенције за безбједност хране Босне и Херцеговине www.fsa.gov.ba.

III

У складу са Правилником о системима квалитета за прехранбене производе, образложени приговор на објављени захтјев из тачке I овог обавјештења може се поднијети у року од два мјесеца рачунајући од дана објављивања садржаја захтјева у "Службеном гласнику БиХ".

IV

Ово обавјештење објављује се у "Службеном гласнику БиХ".

Број УП-1-02-2-10-6/24
10. јуна 2024. године
МостарДиректор
Др **Џемил Хајрић**, с. р.

Na osnovu člana 12. stav (9) Pravilnika o sistemima kvaliteta za prehrambene proizvode ("Službeni glasnik BiH", broj 90/18), Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine objavljuje

ОБАВЈЕШТЕЊЕ

О ЗАХТЈЕВУ ЗА РЕГИСТРАЦИЈУ НАЗИВА "ГАТАЧКИ
КАЈМАК ИЗ МЈЕШИНЕ" ЗАШТИЋЕНОМ ОЗНАКОМ
ПОРИЈЕКЛА

I.

Podnosilac захтјева: Удружење произвођача гатачког кајмака, поднијело је захтјев за регистрацију ознаке поријекла прехранбеног производа "Гатачки кајмак из мјешине".

II.

Specifikacija proizvoda objavljuje se na službenoj veb-stranici Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine www.fsa.gov.ba.

III.

U skladu sa Pravilnikom o sistemima kvaliteta za prehrambene proizvode, obrazloženi prigovor na objavljeni захтјев из тачке I. овог обавјештења може се поднијети у року од два мјесеца рачунајући од дана објављивања садржаја захтјева у "Službenom glasniku BiH".

IV.

Ovo обавјештење објављује се у "Službenom glasniku BiH".

Број UP-1-02-2-10-6/24
10. јуна 2024. године
МостарДиректор
Др. sci. **Džemil Hajrić**, с. р.

Na temelju članka 12. stavak (9) Pravilnika o sustavima kvalitete za prehrambene proizvode ("Službeni glasnik BiH", broj

90/18), Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine
objavljuje

**OBAVJEŠTENJE
O ZAHTEJU ZA REGISTRACIJU NAZIVA
"BANJALUČKI ČEVAP" OZNAKOM GARANTIRANO
TRADICIONALNI SPECIJALITET**

I.
Podnositelj zahtjeva: Udruženje za očuvanje garantovane tradicije specijaliteta "Banjalučkih čevapa", podnijelo je zahtjev za registraciju naziva "Banjalučki čevap" oznakom garantirano tradicionalni specijalitet.

II.
Specifikacija proizvoda objavljuje se na službenoj veb-
stranici Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine
www.fsa.gov.ba.

III.

U skladu sa Pravilnikom o sistemima kvaliteta za prehrambene proizvode, obrazloženi prigovor na objavljeni zahtjev iz tačke I. ovog obavještenja može se podnijeti u roku od dva mjeseca računajući od dana objavljivanja sadržaja zahtjeva u "Službenom glasniku BiH".

IV.
Ovo obavještenje objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".
Broj UP-1-02-2-14-3/24
10. juna 2024. godine
Mostar
Direktor
Dr. sci. **Džemil Hajrić**, s. r.

Na temelju članka 32. stavak (9) Pravilnika o sustavima kvalitete za prehrambene proizvode ("Službeni glasnik BiH", broj 90/18), Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine objavljuje

OBAVIJEST
O ZAHTJEVU ZA REGISTRACIJU NAZIVA
"BANJALUČKI ČEVAP" OZNAKOM ZAJAMČENO
TRADICIONALNI SPECIJALITET

I.
Podnositelj zahtjeva: Udruženje za očuvanje garantovane tradicije specijaliteta "Banjalučkih čevapa", podnijelo je zahtjev za registraciju naziva "Banjalučki čevap" oznakom zajamčeno tradicionalni specijalitet.

II.
Specifikacija proizvoda objavljuje se na službenoj
internetskoj stranici Agencije za sigurnost hrane Bosne i
Hercegovine www.fsa.gov.ba.

III.

U skladu sa Pravilnikom o sustavima kvalitete za prehrambene proizvode, obrazloženi prigovor na objavljeni zahtjev iz točke I. ove obavijesti može se podnijeti u roku od dva mjeseca računajući od dana objavljivanja sadržaja zahtjeva u "Službenom glasniku BiH".

IV.
Ova obavijest objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".
Broj UP-1-02-2-14-3/24
10. lipnja 2024. godine
Mostar

Direktor
Dr. sc. **Džemil Hajrić**, v. r.

На основу члана 12. став (9) Правилника о системима квалитета за прехранбене производе ("Службени гласник

БиХ", број 90/18), Агенција за безбједност хране Босне и Херцеговине објављује

ОБАВЈЕШТЕЊЕ
О ЗАХТЈЕВУ ЗА РЕГИСТРАЦИЈУ НАЗИВА
"МАЈЕВИЧКИ ДИМЉЕНИ СИР ЗАРАЦ"
ЗАШТИЋЕНОМ ОЗНАКОМ ПОРИЈЕКЛА

I
Подносилац захтјева: Пољопривредна задруга "Зарац"
са п.о. Лопаре, поднијела је захтјев за регистрацију ознаке
поријекла прехранбеног производа "Мајевички димљени сир
Зарац".

II
 Спецификација производа објављује се на службеној веб-страници Агенције за безбједност хране Босне и Херцеговине www.fsa.gov.ba.

III

У складу са Правилником о системима квалитета за прехранбене производе, образложени приговор на објављени захтјев из тачке I овог обавјештења може се поднијети у року од два мјесеца рачунајући од дана објављивања садржаја захтјева у "Службеном гласнику БиХ".

IV

Ово обавјештење објављује се у "Службеном гласнику БиХ".

Број УП-1-02-2-31-3/23
10. јуна 2024. године
Мостар

Директор
Др **Цемил Хаїрић**, с. р.

Na osnovu člana 12. stav (9) Pravilnika o sistemima kvaliteta za prehrambene proizvode ("Službeni glasnik BiH", broj 90/18), Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine objavljuje

**OBAVJEŠTENJE
O ZAHTJEVU ZA REGISTRACIJU NAZIVA
"MAJEVIČKI DIMLJENI SIR ZARAC" ZAŠTIĆENOM
OZNAKOM PORJEKLA**

I.
Podnosilac zahtjeva: Poljoprivredna zadruga "Zarac" sa p.o. Lopare, podnijela je zahtjev za registraciju oznake porijekla prehrambenog proizvoda "Majevički dimljeni sir Zarac".

II.
 Specifikacija proizvoda objavljuje se na službenoj veb-
 stranici Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine
www.fsa.gov.ba.

III.

U skladu sa Pravilnikom o sistemima kvaliteta za prehrambene proizvode, obrazloženi prigovor na objavljeni zahtjev iz tačke I. ovog obavještenja može se podnijeti u roku od dva mjeseca računajući od dana objavljivanja sadržaja zahtjeva u "Službenom glasniku BiH".

IV.
Ovo obavještenje objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".
Broj UP-1-02-2-31-3/23
10. juna 2024. godine
Mostar
Direktor
Dr. sci. **Džemil Hajrić**, s. r.

Na temelju članka 12. stavak (9) Pravilnika o sustavima kvalitete za prehrambene proizvode ("Službeni glasnik BiH", broj

90/18), Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine
objavljuje

OBAVIJEST
O ZAHTJEVU ZA REGISTRACIJU NAZIVA
"MAJEVIČKI DIMLJENI SIR ZARAC" ZAŠTIĆENOM
OZNAKOM PODRIJETLA

I.
Podnositelj zahtjeva: Poljoprivredna zadruga "Zarac" sa p.o. Lopare, podnijela je zahtjev za registraciju oznake podrijetla prehranbenog proizvoda "Majevički dimljeni sir Zarac".

II.
Specifikacija proizvoda objavljuje se na službenoj internetskoj stranici Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine www.fsa.gov.ba.

III.

U skladu sa Pravilnikom o sustavima kvalitete za prehrambene proizvode, obrazloženi prigovor na objavljeni zahtjev iz točke I. ove obavijesti može se podnijeti u roku od dva mjeseca računajući od dana objavljivanja sadržaja zahtjeva u "Službenom glasniku BiH".

IV.
Ova obavijest objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".
Broj UP-1-02-2-31-3/23
10. lipnja 2024. godine
Mostar
Ravnatelj
Dr. sc. **Džemil Hairić**, v.

452

На основу члана 12. став (9) Правилника о системима квалитета за прехранбене производе ("Службени гласник БиХ", број 90/18), Агенција за безбједност хране Босне и Херцеговине објављује

ОБАВЈЕШТЕЊЕ
О ЗАХТЈЕВУ ЗА РЕГИСТРАЦИЈУ НАЗИВА "ЕКСТРА
ДЕВИЧАНСКО МАСЛИНОВО УЉЕ ХЕРЦЕГОВИНЕ"
ЗАШТИЋЕНОМ ОЗНАКОМ ПОРИЈЕКЛА

I
Подносилац захтјева: Херцеговачка удруга маслинара и
уљара, поднијела је захтјев за регистрацију ознаке поријекла
прехранбеног производа "Екстра дјевичанско маслиново уље
Херцеговине".

II
 Спецификација производа објављује се на службеној веб-страници Агенције за безбједност хране Босне и Херцеговине www.fsa.gov.ba.

III

У складу са Правилником о системима квалитета за прехранбене производе, образложени приговор на објављени захтјев из тачке I овог обавјештења може се поднијети у року од два мјесеца рачунајући од дана објављивања садржаја захтјева у "Службеном гласнику БиХ".

IV

Ово обавјештење објављује се у "Службеном гласнику БиХ".

Број УП-1-02-2-33-6/23
10. јуна 2024. године
Мостар

Директор
Др **Џемил Хајрић**, с. р.

Na osnovu člana 12. stav (9) Pravilnika o sistemima kvaliteta za prehrambene proizvode ("Službeni glasnik BiH", broj

90/18), Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine objavljuje

ОБАВЈЕШТЕНЈЕ

О ЗАХТЈЕВУ ЗА REGISTRACIJU NAZIVA "EKSTRA DJEVIČANSKO MASLINOVO ULJE HERCEGOVINE" ZAŠTIĆENOM OZNAKOM PORIJEKLA

I.

Podnositelj zahtjeva: Hercegovačka udruga maslinara i uljara, podnijela je zahtjev za registraciju oznake porijekla prehrambenog proizvoda "Ekstra djevičansko maslinovo ulje Hercegovine".

II.

Specifikacija proizvoda objavljuje se na službenoj veb-stranici Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine www.fsa.gov.ba.

III.

U skladu sa Pravilnikom o sistemima kvaliteta za prehrambene proizvode, obrazloženi prigovor na objavljeni zahtjev iz tačke I. ovog obavještenja može se podnijeti u roku od dva mjeseca računajući od dana objavljivanja sadržaja zahtjeva u "Službenom glasniku BiH".

IV.

Ovo obavještenje objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

Broj UP-1-02-2-33-6/23

10. juna 2024. godine

Mostar

Direktor

Dr. sci. **Džemil Hajrić**, s. r.

Na temelju članka 12. stavak (9) Pravilnika o sustavima kvalitete za prehrambene proizvode ("Službeni glasnik BiH", broj 90/18), Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine objavljuje

ОБАВИЈЕСТ

О ЗАХТЈЕВУ ЗА REGISTRACIJU NAZIVA "EKSTRA DJEVIČANSKO MASLINOVO ULJE HERCEGOVINE" ZAŠTIĆENOM OZNAKOM PODRIJETLA

I.

Podnositelj zahtjeva: Hercegovačka udruga maslinara i uljara, podnijela je zahtjev za registraciju oznake podrijetla prehrambenog proizvoda "Ekstra djevičansko maslinovo ulje Hercegovine".

II.

Specifikacija proizvoda objavljuje se na službenoj internetskoj stranici Agencije za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine www.fsa.gov.ba.

III.

U skladu sa Pravilnikom o sustavima kvalitete za prehrambene proizvode, obrazloženi prigovor na objavljeni zahtjev iz tačke I. ove obavijesti može se podnijeti u roku od dva mjeseca računajući od dana objavljivanja sadržaja zahtjeva u "Službenom glasniku BiH".

IV.

Ova obavijest objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

Broj UP-1-02-2-33-6/23

10. lipnja 2024. godine

Mostar

Ravnatelj

Dr. sc. **Džemil Hajrić**, v. r.

ДИРЕКЦИЈА ЗА ЦИВИЛНО ВАЗДУХОПЛОВСТВО БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

453

На основу чл. 16. и 61. став (2) Закона о управи ("Службени гласник БиХ", бр. 32/02, 102/09 и 72/17) и члана 14. став (1) Закона о ваздухопловству Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 39/09 и 25/18), генерални директор Дирекције за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине доноси

ПРАВИЛНИК

О ИЗМЈЕНАМА И ДОПУНАМА ПРАВИЛНИКА О УТВРЂИВАЊУ ЗАХТЈЕВА И УПРАВНИХ ПОСТУПАКА У ВЕЗИ СА АЕРОДРОМИМА

Члан 1.

У Правилнику о утврђивању захтјева и управних поступака у вези са аеродромима ("Службени гласник БиХ", број 17/21) (у даљем тексту: Правилник), у члану 1. (Предмет и подручје примјене) у ставу (1) тачка х) мијења се и гласи:

"х) условима и поступцима у вези са изјавом организација одговорних за пружање услуга управљања платформом и надзора над њима из члана 7. став (2) овог правилника како је утврђено у Анексу II и Анексу III овог правилника".

Став (3) мијења се и гласи:

"(3) Оператори аеродрома и организације одговорне за пружање услуге управљања платформом испуњавају захтјеве утврђене у анексима III и IV овог правилника".

Став (4) се брише.

Досадашњи став (5) постаје став (4).

Иза става (4) додају се нови ст. (5) и (6) који гласе:

"(5) Правилником о измјенама и допунама Правилника о утврђивању захтјева и управних поступака у вези са аеродромима преузимају се одредбе:

- а) Сprovedбене Уредбе Комисије (ЕУ) број 2020/469 од 14. фебруара 2020. године о измјенама и допунама Уредбе (ЕУ) број 923/2012, Уредбе (ЕУ) број 139/2014 и Уредбе (ЕУ) број 2017/373 у погледу захтјева за управљање ваздушним саобраћајем/услугама у ваздушној пловидби, пројектовања структура ваздушног простора и квалитета података, безбједности полетно-слетних стаза и о стављању ван снаге Уредбе Комисије број 73/2010,
 - б) Делегиране уредбе Комисије (ЕУ) број 2020/1234 од 9. јуна 2020. године о измјенама и допунама Уредбе (ЕУ) број 139/2014 у погледу услова и поступака у вези са изјавом организација одговорних за пружање услуга управљања платформом,
 - ц) Делегиране уредбе Комисије (ЕУ) број 2020/2148 од 8. октобра 2020. године о измјенама и допунама Уредбе (ЕУ) број 139/2014 у погледу безбједности полетно-слетних стаза и ваздухопловних података,
 - д) Делегиране уредбе Комисије (ЕУ) број 2022/208 од 14. децембра 2021. године о измјени Уредбе (ЕУ) број 139/2014 у погледу захтјева за операције у свим временским условима,
 - е) Делегиране уредбе Комисије (ЕУ) број 2022/2074 од 20. јула 2022. године о измјени Уредбе (ЕУ) број 139/2014 у погледу дефиниције SNOWTAM."
- (6) Навођење одредаба уредби из става (5) овог члана врши се искључиво у сврху праћења и информисања о

преузимању правне тековине Европске уније у законодавство Босне и Херцеговине".

Члан 2.

У члану 2. (Дефиниције) став (1) тачка т) мијења се и гласи:

"(т) **Држава чланица** (Member state) – означава сваку државу чланицу ЕАСА и Босну и Херцеговину",
Иза тачке цц), додаје се нова тачка дд), која гласи:
"дд) **Трећа земља** (Third Country): означава сваку државу осим државе чланице ЕАСА и Босне и Херцеговине".

Став (2) се брише.

Досадашњи став (3) постаје став (2).

Члан 3.

Назив члана 3. (Надзор над аеродромима) мијења се и гласи: "(Надзор)".

У члану 3. став (1) мијења се и гласи:

"(1) ВНДСА је надлежни орган за издавање потврде и надзор над аеродромима и операторима аеродрома, примате изјава и надзор над пружаоцима услуга управљања платформом, као и особљем неопходним за те активности."

Члан 4.

Члан 13. (Изузећа и одступања) мијења се и гласи:

"Члан 13.

(Изузећа и одступања)

Не доводећи у питање члан 1. став (4) тачка а) овог правилника, ВНДСА одобрава изузећа и одступања од примјене овог правилника у складу са прописом којим се уређује одобравање изузећа и одступања од примјене подзаконских аката које доноси Дирекција за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине."

Члан 5.

Члан 14. (Начини усклађивања) мијења се и гласи:

"Члан 14.

(Начини усклађивања)

ВНДСА усваја прихватљиве начине усклађивања (АМС), сертификационе захтјеве (CS) и смјернице (GM) и доноси и одобрава алтернативне начине усклађивања за овај правилник у складу са одредбама прописа којим се уређују прихватљиви и алтернативни начини усклађивања, сертификациони захтјеви, посебни услови и смјернице."

Члан 6.

У члану 19. (Примјена и престанак важења прописа) став (3) се брише.

Досадашњи ст. (4) и (5) постају ст. (3) и (4).

Иза става (4) додаје се нови став (5) који гласи:

"(5) Ступањем на снагу ових измјена и допуна правилника престаје да важи Правилник о измјенама и допунама Правилника о утврђивању захтјева и управних поступака у вези са аеродромима ("Службени гласник БиХ", број 75/22)."

Члан 7.

Иза члана 19. овог правилника додаје се нови члан 20. који гласи:

"Члан 20.

(Измјене и допуне анекса Правилника)

- (1) Измјене и допуне Анекса I, Анекса II, Анекса III, Анекса IV и Анекса VI Правилника наведене су у Анексу ових измјена и допуна правилника.
- (2) Објашњење из фусноте број 1 у Анексу II Правилника се брише.

- (3) Форма и унутрашња структура и подјела Анекса из става (1) овог члана дата је у изворном облику и на латиничном писму (коришћена верзија на енглеском језику) с циљем лакшег позивања на исте.

- (4) Анекс из става (1) овог члана чини саставни дио ових измјена и допуна правилника."

Члан 8.

Досадашњи члан 20. (Ступање на снагу) постаје члан 21.

Члан 9.

(Ступање на снагу)

Ове измјене и допуне правилника ступају на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

Број 1-3-02-2-328-6/24

6. јуна 2024. године

Бања Лука

Генерални директор

Зорислав Ивановић, с. р.

АНЕКС

Анекс I Правилника - Дефиниције израза који се користе у анексима од II до IV, мијења се и гласи:

Након (6) додају се (6а), (6б) и (6с) и гласе:

"(6а) Ваздухопловни информативни циркулар – AIC (Aeronautical Information Circular): је обавјештење које не испуњава услове за објаву информација путем NOTAM (notice to airmen) нити се уноси у AIP, али које се односи на безбједност летења, ваздушну пловидбу, техничка, административна или законодавна питања;

(6б) Ваздухопловни информативни производ (Aeronautical Information Product): су ваздухопловни подаци и ваздухопловне информације који се обезбјеђују као дигитални скупови података или у стандардној форми на папиру или на електронском медију. Ваздухопловни информативни производ састоји се од:

- Зборника ваздухопловних информација - AIP (Aeronautical Information Publications), укључујући измјене и/или допуне и додатке,

- Ваздухопловног информативног циркулара - AIC (Aeronautical Information Circulars),

- Ваздухопловних карти (Aeronautical charts),

- NOTAM, и

- Сета дигиталних података (Digital data sets);

(6с) Зборник ваздухопловних информација - AIP (Aeronautical Information Publication) је зборник који објављује држава или се објављује уз одобрење државе и садржи ваздухопловне информације трајног карактера значајне за ваздушну пловидбу."

Након (15) додаје се (15а) и гласи:

"(15а) контаминирана полетно-слетна стаза (contaminated runway)" је полетно-слетна стаза чији је знатан дио површине (било у изолованим дијеловима или изван њих) унутар кориштене дужине и ширине покривен једном или са више супстанци наведених у дескрипторима површине полетно-слетне стазе;"

Након (16) додаје се (16а) и гласи:

"(16а) апсолутна висина одлуке - DA (decision altitude - DA) или висина одлуке - DH (decision height - DH) је одређена апсолутна висина или висина у операцијама 3D инструменталног прилаза при којој се мора покренути поступак неуспјелог прилаза ако није утврђена захтијевана визуелна референца за наставак прилаза,"

Након (17) додаје се (17а) и гласи:

"(17а) "скуп података (data set)" је препознатљива група података;"

Након (18) додаје се (18а) и гласи:

"(18a) "сува (dry)" у односу на стање полетно-слетне стазе, означава да површина полетно- слетне стазе није видљиво мокра и није контаминирана унутар подручја које је предвиђено за употребу."

Након (19) додаје се (19a) и гласи:

"(19a) остатак страног објекта - FOD (foreign object debris)" је предмет на оперативној површини који нема оперативну или ваздухопловну функцију и који може да представља опасност за операције ваздухоплова;"

Наведено под (22) се мијења и гласи:

"(22) инструментална полетно-слетна стаза (instrument runway) је једна од следећих врста полетно-слетних стаза намијењених операцијама ваздухоплова заснованих на инструменталном прилазу:

1. полетно-слетна стаза за непрецизни прилаз (non-precision approach runway): полетно-слетна стаза опремљена визуелним средствима и најмање једним невизуелним средством намијењеним за операције слијетања на основу операције инструменталног прилаза типа А,

2. полетно-слетна стаза за прецизни прилаз, категорија I (precision approach runway, category I): полетно-слетна стаза опремљена визуелним средствима и најмање једним невизуелним средством намијењеним за операције слијетања на основу операције инструменталног прилаза типа В категорије I (CAT I),

3. полетно-слетна стаза за прецизни прилаз, категорија II (precision approach runway, category II): полетно-слетна стаза опремљена визуелним средствима и најмање једним невизуелним средством намијењеним за операције слијетања на основу операције инструменталног прилаза типа В категорије II (CAT II),

4. полетно-слетна стаза за прецизни прилаз, категорије III (precision approach runway, category III): полетно-слетна стаза опремљена визуелним средствима и најмање једним невизуелним средством намијењеним за операције слијетања на основу операције инструменталног прилаза типа В категорије III (CAT III),"

Након (24) додају се (24a) и (24b) и гласе:

"(24a) "поузданост система освјетљења (lighting system reliability)" је вјероватноћа да цјелокупна инсталација ради у оквиру одређене толеранције и да је систем оперативно употребљив;

(24b) "Индикатор локације (Location Indicators)" је најновије важеће издање Док. 7910 "Индикатор локације" које је одобрила и објавила Међународна организација за цивилно ваздухопловство;"

Након (24b) додаје се (24c) и гласи:

"(24c) операције у условима смањене видљивости – LVO (low-visibility operations - LVOs) су операције прилаза или полијетања на полетно-слетној стази на којој је видљивост дуж полетно-слетне стазе (RVR) мања од 550 m или са висином одлуке (DH) мањом од 200 ft."

Наведено под (25) се мијења и гласи:

"(25) поступци при смањеној видљивости (low-visibility procedures) су поступци летења који се примјењују на аеродрому за обезбјеђење безбједних операција у условима смањене видљивости,"

Наведено под (26) се мијења и гласи:

"(26) полијетање у условима смањене видљивости – LVTO (low-visibility take-off - LVTO) је полијетање када је видљивост дуж полетно-слетне стазе (RVR) мања од 550 m,"

Наведено под (27) се брише.

Након (34), додају се (34a) и (34b) и гласе:

"(34a) "NOTAM (Notice to Airmen)" је телекомуникационо дистрибуисана порука која садржи информације о успостављању, стању или измјени

ваздухопловног средства, услуге, поступка или опасности, чије је благовремено познавање неопходно особљу које учествује у припреми и извршавању летења;

(34b) "NOTAM код (NOTAM code)" је код који је садржан у најновијем важећем издању "Поступци за услуге у ваздушној пловидби - ICAO скраћенице и кодови" (PANS ABC - Док. 8400), које је одобрила и објавила Међународна организација за цивилно ваздухопловство."

Након (34b) додаје се (34c) и гласи:

"(34c) операција са оперативним одобрењима (operation with operational credits) је операција која се изводи коришћењем специфичне опреме на ваздухоплову или земљи, или комбинацијом опреме на ваздухоплову и опреме на земљи која омогућава било који од следећих елемената:

(a) примјену оперативних минимума који су нижи од стандардних оперативних минимума аеродрома за одређену класификацију операција,

(b) захтјеви везани за видљивост могу бити испуњени или смањени,

(c) потребан је мањи број земаљских уређаја, опреме и објеката."

Наведено под (35) се брише.

Након (38), додају се (38a), (38b), (38c), (38d), (38e), (38f), (38g) и (38h) и гласе:

"(38a) "матрица за процјену стања полетно-слетне стазе - RCAM (runway condition assessment matrix)" је матрица помоћу које се процјењује код стања полетно-слетне стазе (RWYCC), примјеном повезаних поступака, који обухватају скуп осматрања стања површине полетно-слетне стазе и извјештаја пилота о кочењу;

(38b) "код стања полетно-слетне стазе – RWYCC (runway condition code)" је број који се користи у извјештају о стању полетно-слетне стазе (RCR), који описује утицај стања површине полетно-слетне стазе на могућност успоравања и бочне контроле ваздухоплова;

(38c) "извјештај о стању полетно-слетне стазе – RCR (runway condition report)" је свеобухватни стандардизован извјештај о стању површине полетно-слетне стазе и његовом утицају на перформансе ваздухоплова приликом полијетања и слијетања, описан помоћу кода стања полетно-слетне стазе;

(38d) "безбједносна површина краја полетно-слетне стазе - RESA (runway-end safety area)" је простор који је симетричан у односу на продужену осу полетно-слетне стазе и који се наставља на завршетак основне стазе, првенствено намијењен смањењу ризика од оштећења авиона који је слетио испред или се зауставио иза полетно-слетне стазе;

(38e) "позиција за чекање (runway-holding position)" је одређена позиција намијењена заштити полетно-слетне стазе, површина за ограничење препрека или ILS/MLS критичног/осјетљивог подручја, код које ваздухоплови у вожењу и возила морају стати и задржати позицију, осим ако аеродромска контрола летења не одреди другачије;

(38f) "основна стаза полетно-слетне стазе (runway strip)" је одређена површина, укључујући полетно-слетну стазу и стазу за заустављање, ако постоји, која је намијењена:

a) смањењу ризика од оштећења ваздухоплова који излете са полетно-слетне стазе;

b) заштити ваздухоплова који је надлијеже за вријеме полијетања или слијетања;

(38g) "стање површине полетно-слетне стазе (runway surface condition)" је опис стања површине полетно-слетне стазе који се користи у RCR и служи као основа за одређивање RWYCC за потребе перформанси авиона;

(38h) "описи стања површине полетно-слетне стазе (runway surface condition descriptors)" су неке од следећих супстанци на површини полетно-слетне стазе:

(а) збијени снијег (compacted snow): снијег који је збијен у чврсту масу тако да ће карактеристике гума авиона по површини полетно-слетне стазе, при радним притисцима и оптерећењима, бити без значајних даљих збијања или стварања колотрага на површини;

(б) "сув снијег (dry snow): снијег од којег се не може лако направити грудва;

(с) мраз (frost): кристали леда створени од влаге у ваздуху на површини чија је температура једнака или нижа од тачке смрзавања. Мраз се разликује од леда по томе што кристали мрза формирају независно и зато имају зрнастију текстуру;

(д) лед (ice): вода која се смрзла или збијени снијег који је прешао у лед, у хладним и сувим временским условима;

(е) бљузгавица (slush): снијег који је толико засићен водом да ће под прстима руке вода из таквог снијега цурити (дренирати) или ће прскати ако се на такав снијег снажно нагази;

(ф) стајаћа вода (standing water): вода дубине веће од 3 mm;

(г) мокри лед (wet ice): лед с водом на себи или лед који се топи;

(х) мокри снијег (wet snow): снијег који садржи довољно воде да, ако се стисне руком, може формирати чврсту грудву снијега, али вода се неће истиснути из такве грудве."

Након (41) додају се (41a), (41b) и (41c) и гласе:

"(41a) "мокра клизава полетно-слетна стаза (slippery wet runway)" је влажна полетно-слетна стаза за коју је утврђено да је коефицијент трења смањен на великом дијелу;

Наведено под (41b) мијења се и гласи:

"(41b) SNOWTAM (SNOWTAM) је посебна серија NOTAM на стандардном обрасцу, која обезбјеђује извјештај о стању површине обавјештавањем о постојању или престанку опасних услова узрокованих присутношћу снијега, леда, бљузгавице, мрза, стајаће воде или воде са снијегом, бљузгавицом, ледом или поледицом на оперативној површини."

(41c) "посебно припремљена зимска полетно-слетна стаза (specially prepared winter runway)" је полетно-слетна стаза на чијој површини је суви замрзнути слој збијеног снијега или леда или обоје и која је третирана пијеском или ситним шљунком или је механички обрађена ради повећања трења."

Наведено под (47) се мијења и гласи:

"(47) "обавезни садржај потврде (terms of the certificate)" означава следеће:

- ICAO индикатор локације,
- услови за рад (VFR/IFR, дан/ноћ),
- операције авиона на посебно припремљеним зимским полетно-слетним стазама,

- полетно-слетна стаза,
- објављене дужине,
- врсте полетно-слетне стазе и прилаза,
- референтни код аеродрома,
- обим операција ваздухоплова са вишим референтним кодом аеродрома,

- пружање услуга управљања платформом (да/не),
- спасилачко-вагтогасни ниво заштите."

Наведено под (47b) се мијења и гласи:

"(47b) операција инструменталног прилаза Типа В (Type B instrument approach operation) је операција са висином одлуке (DH) испод 75 m (250 ft) категоризована како слиједи:

1. Категорија I (CAT I): висина одлуке (DH) не нижа од 60 m (200 ft) и видљивост од најмање 800 m или видљивост дуж полетно-слетне стазе (RVR) не мања од 550 m,

2. Категорија II (CAT II): висина одлуке (DH) нижа од 60 m (200 ft), али не мања од 30 m (100 ft) и видљивост дуж полетно-слетне стазе (RVR) не мања од 300 m,

3. Категорија III (CAT III): висина одлуке (DH) нижа од 60 m (100 ft) или без висине одлуке (DH) и видљивост дуж полетно-слетне стазе (RVR) мања од 300 m или без ограничења видљивости дуж полетно-слетне стазе (RVR)."

Након (48) додаје се (49) и гласи:

"(49) "мокра полетно-слетна стаза (wet runway)" је полетно-слетна стаза чија је површина видљиво мокра или покривена слојем воде до и укључујући 3 mm дубине унутар подручја које је предвиђено за употребу."

Анекс II Правилника - Захтјеви за надлежни орган – Аеродроми (Део ADR.AR), мијења се и гласи:

ADR.AR.A.001 мијења се и гласи:

(1) "ADR.AR.A.001 Подручје примјене

Овим анексом утврђују се захтјеви за BHDCA која је одговорна за:

(а) серификацију аеродрома и надзор над аеродромима и операторима аеродрома;

(б) примање изјава о способности и доступности средстава за извршавање одговорности организација одговорних за пружање услуга управљања платформом и надзор над њима."

(2) ADR.AR.A.005(b) мијења се и гласи:

"(б) за примање изјава о способности и доступности средстава за извршавање одговорности организација одговорних за пружање услуга управљања платформом и надзор над њима."

(3) ADR.AR.A.010(b) мијења се и гласи:

"(б) Надлежни орган ставља на располагање операторима аеродрома, организацијама одговорним за пружање AMS и другим заинтересованим странама законодавне акте, стандарде, правила, техничке публикације и одговарајуће документе како би се олакшало њихово усклађивање са примјенивим захтјевима."

(4) ADR.AR.A.015(d) мијења се и гласи:

(а) први пасус наведеног под (d) мијења се и гласи:

"(d) Надлежни орган процјењује алтернативне начине усклађивања које предложи оператор аеродрома или организација одговорна за пружање услуга управљања платформом (AMS) у складу са ADR.OR.A.015, анализирањем достављене документације и, ако се то сматра потребним, спровођењем инспекције над аеродромом, оператором аеродрома или организацијом одговорном за пружање услуга управљања платформом (AMS)."

(б) у другом пасусу, наведено под (4) мијења се и гласи:

"(4) према потреби, обавјештава друге сертифициране аеродроме и организације одговорне за пружање AMS које су под његовим надзором."

(5) ADR.AR.A.030 мијења се и гласи:

(а) "(а) Надлежни орган успоставља систем за одговарајуће прикупљање, анализу и дистрибуцију безбједносних информација у складу са прописом којим се уређује извјештавање о догађајима у цивилном ваздухопловству Босне и Херцеговине.

(б) "(d) О мјерама предузетим у складу са наведеним под (с) одмах се обавјештавају оператори аеродрома или организације одговорне за пружање услуга AMS које се морају ускладити с њима у складу са овим правилником и другим прописима којим се уређује ова област.

(с) након (d) додаје се (е) и гласи:

"(е) О мјерама о којима се обавјештава организација одговорна за пружање услуга AMS, обавјештава се и оператор аеродрома на којем се пружају те услуге."

(6) У АDR.AR.A.040 додаје се (е) и гласи:

"(е) О безбједносним наредбама о којима се обавјештава организација одговорна за пружање услуга AMS, обавјештава се и оператор аеродрома на којем се те услуге пружају."

(7) АDR.AR.B.005(с) мијења се и гласи:

"(с) Надлежни орган успоставља поступке за учествовање у међусобној размјени свих потребних информација и помоћи са другим релевантним надлежним органима, укључујући информације о свим утврђеним неусклађеностима, корективним мјерама за уклањање тих неусклађености и мјерама које се предузимају као резултат надзора организације одговорне за пружање услуга AMS која је регистрована у више држава чланица."

(8) АDR.AR.B.020(а)(11) мијења се и гласи:

"(11) примјене одредби о изузећу и/или одступању у складу са прописом којим се уређује изузеће и одступање од примјене одредаба прописа или дијела прописа који доноси Дирекција за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине."

(9) АDR.AR.C.005(а)(2) мијења се и гласи:

"(2) трајну усклађеност са основама за серификацију и захтјевима примјењивим за аеродроме и операторе аеродрома или организације одговорне за пружање AMS; и"

(10) АDR.AR.C.010 мијења се и гласи:

(а) у наведеном под (а) уводна реченица мијења се и гласи:

"(а) Надлежни орган за све операторе аеродрома и организације за пружање услуга AMS;"

(б) наведено под (с) мијења се и гласи:

"(с) Програм надзора и циклус планирања одражавају безбједносне перформансе оператора аеродрома или организације одговорне за пружање AMS, као и изложеност ризику самог аеродрома."

(11) У АDR.AR.C.040 мијења се назив и гласи:

"ADR.AR.C.040 Промјене – оператор аеродрома"

(12) АDR.AR.C.050 мијења се и гласи:

"ADR.AR.C.050 Изјава организација одговорних за пружање услуга AMS и обавјештење о промјени

(а) По пријему изјаве организације одговорне за пружање услуга AMS која намјерава пружати такве услуге на аеродрому, или по пријему обавјештења о промјени информација из изјаве, надлежни орган потврђује да је запримио изјаву или обавјештење о промјени, и провјерава да ли изјава или обавјештење садржи све информације прописане у Анексу III (Дио АDR.OR).

(б) Ако изјава или обавјештење не садржи све информације прописане у АDR.OR.F.005 Анекса III или садржи информације које нису у складу са примјењивим захтјевима, надлежни орган обавјештава организацију одговорну за пружање услуга AMS и оператора аеродрома на којем се та услуга пружа о тој неусклађености и захтијева додатне информације. Ако то сматра потребним, надлежни орган врши инспекцију над организацијом. Ако се потврди неусклађеност, надлежни орган предузима мјере из АDR.AR.C.055 овог анекса.

(с) Надлежни орган води регистар изјава обавјештења о промјени организације одговорне за пружање услуга AMS која је под његовим надзором."

(13) У АDR.AR.C.055 додаје се (ф) и гласи:

"(ф) Надлежни орган обавјештава оператора аеродрома, на којем се пружа услуга AMS, о свим налазима издатим организацији одговорној за пружање AMS или било којим опсервацијама упућеним тој организацији."

Анекс III Правилника - Захтјеви за организацију -

Оператори аеродрома (Дио АDR.OR), мијења се и гласи:

(1) назив Анекса III мијења се и гласи:

"Захтјеви за организацију (Дио АDR.OR)";

(2) назив Пододјелка В мијења се и гласи:

"СЕРТИФИКАЦИЈА – АЕРОДРОМИ И ОПЕРАТОРИ АЕРОДРОМА (ADR.OR.B)"

(3) АDR.OR.B.037 се брише;

(4) АDR.OR.B.015(б)(2)(ii) мијења се и гласи:

"(ii) врсту операција на аеродрому и у припадајућем ваздушном простору, и";

(5) АDR.OR.B.025(а)(1)(iii) мијења се и гласи:

"(iii) да су летне процедуре на аеродрому и њима припадајуће промјене успостављене у складу са прописом којим се утврђују општи и посебни захтјеви за пружаоце услуга управљања ваздушним саобраћајем, услуге у ваздушној пловидби и друге мрежне функције за управљање ваздушним саобраћајем."

(6) АDR.OR.B.060 се брише;

(7) додаје се АDR.OR.B.070 и гласи:

"ADR.OR.B.070 Престанак пружања услуга управљања платформом

Оператор аеродрома:

(а) предузима одговарајуће мјере за процјену и ублажавање безбједносних ризика који произилазе из престанка рада;

(б) пружа информације о мјерама наведеним под (а) одговарајућем пружаоцу услуга ваздухопловног информисања."

(8) У АDR.OR.C.005 додаје се (е) и гласи:

"(е) Оператор аеродрома, да би обезбиједио безбједне операције ваздухоплова на аеродрому, обезбјеђује и одржава, директно или у договору са трећим странама, визуелна и не визуелна средства, метеоролошку опрему и сву другу опрему, сразмјерно врсти операција које се изводе на аеродрому."

(9) У АDR.OR.C.015 уводна реченица се мијења и гласи:

"У сврху утврђивања усклађености са релевантним захтјевима овог правилника и прописа којим се регулише ова област, оператор аеродрома сваком лицу које је овластио надлежни орган одобрава приступ.";

(10) У АDR.OR.C.020 уводна реченица се мијења и гласи:

"Након записивања обавјештења о неусклађеностима, оператор аеродрома:";

(11) АDR.OR.C.025 мијења се и гласи:

"ADR.OR.C.025 Тренутни одговор на безбједносни проблем – усклађеност са безбједносним наредбама

Оператор аеродрома спроводи све безбједносне мјере, укључујући безбједносне наредбе, које одреди надлежни орган у складу са АDR.AR.A.030(с) и АDR.AR.A.040 из Анекса II.";

(12) АDR.OR.C.030 мијења се и гласи:

(а) наведено под (а) мијења се и гласи:

"(а) Оператор аеродрома подноси извјештај надлежном органу и свакој другој организацији за које држава у којој се налази аеродром захтијева да буду обавијештене о свим несрећама, озбиљним инцидентима и догађајима како је дефинисано у пропису којим се уређује истраживање несрећа и озбиљних инцидената у цивилном ваздухопловству Босне и Херцеговине и пропису којим се уређује извјештавање о догађајима у цивилном ваздухопловству Босне и Херцеговине.";

(б) наведено под (д) и (е) мијења се и гласи:

"(d) Оператор аеродрома подноси извјештаје у року од 72 сата од сазнања за догађај на који се извјештај односи, осим ако то не спречавају изузетне околности.

(е) Према потреби, оператор аеродрома израђује извјештај о праћењу ситуације како би обезбиједио детаље о активностима које намјерава предузети како би спријечио сличне догађаје у будућности, чим те активности утврди. Тај извјештај се саставља у форми и на начин који одреди BNDCA.

(13) назив Пододјелјак D мијења се и гласи:

"ПОДОДЈЕЛЈАК D – УПРАВЉАЊЕ – ОПЕРАТОРИ АЕРОДРОМА (ADR.OR.D)";

(a) ADR.OR.D.007 мијења се и гласи:

"ADR.OR.D.007 Управљање ваздухопловним подацима и ваздухопловним информацијама

(a) У оквиру свог система управљања, оператор аеродрома спроводи и одржава систем управљања квалитетом који обухвата сљедеће активности:

(1) његове активности у вези са ваздухопловним подацима;

(2) његове активности у вези са пружањем ваздухопловних информација.

(b) Оператор аеродрома у оквиру свог система управљања, успоставља систем управљања ваздухопловном безбједношћу (security management system) како би обезбиједио ваздухопловну безбједност (security) оперативних података које прима, или производи или на други начин користи, тако да приступ тим оперативним подацима буде ограничен само на оне који су овлашћени.

(c) Систем управљања ваздухопловном безбједношћу оператора аеродрома утврђује сљедеће елементе:

(1) поступци које се односе на процјену и ублажавање ризика за податке у вези са ваздухопловном безбједношћу, праћење и унапређење ваздухопловне безбједности, провере стања ваздухопловне безбједности и ширење нових спознаја;

(2) средства пројектована за откривање нарушавања ваздухопловне безбједности и упозоравање особља одговарајућим безбједносним упозорењима;

(3) средства за контролу ефеката нарушавања ваздухопловне безбједности и за утврђивање поступака за опоравак и поступака за ублажавање како би се спријечило понављање ситуације.

(d) Оператор аеродрома обезбјеђује проверу свог особља у вези са ваздухопловном безбједношћу у односу на податке у вези са ваздухопловном безбједношћу.

(е) Оператор аеродрома предузима неопходне мјере за заштиту ваздухопловних података од пријетњи рачунарске безбједности (cyber security)."

(b) ADR.OR.D.017 мијења се и гласи:

"ADR.OR.D.017 Програми обуке и провере стручности

(a) Оператор аеродрома успоставља и спроводи програм обуке за особље укључено у рад, одржавање и управљање аеродромом, како би обезбиједио њихову сталну стручност и да су упознати са правилима и поступцима релевантним за рад аеродрома и повезаности њихових функција и задатака са радом аеродрома у цјелини.

(b) Програм обуке наведен под (a):

(1) укључује почетну, периодичну обуку, обуку за обнављање знања и обуку за наставак стручног оспособљавања;

(2) одговарајући је за функције и задатке које особље обавља;

(3) укључује примјениве оперативне поступке и захтјеве за предметни аеродром, укључујући и вожњу.

(c) Оператор аеродрома обезбјеђује да је све друго особље, укључујући особље других организација које ради

или пружа услуге на аеродрому, а којем је допуштен приступ оперативној површини аеродрома и другим оперативним подручјима аеродрома без пратње, одговарајуће обучено и квалификовано за такав приступ без пратње.

(d) Програм обуке наведен под (c):

(1) укључује почетну, периодичну обуку, обуку за обнављање знања и обуку за наставак стручног оспособљавања;

(2) укључује примјениве оперативне поступке и захтјеве за предметни аеродром, укључујући и вожњу.

(е) Оператор аеродрома обезбјеђује да је особље наведено под (a) и (c) успјешно завршило неопходну почетну обуку прије него што му буде дозвољено:

(1) обављање дужности без надзора,

(2) приступ оперативној површини аеродрома и другим оперативним подручјима аеродрома без пратње.

Почетна обука обухвата теоретску и практичну обуку одговарајућег трајања и процјену компетенција особља након спровођења обуке.

(f) Како би наставили да обављају своје дужности без надзора и да им се дозволи приступ без пратње оперативној површини аеродрома и другим оперативним подручјима аеродрома, и осим ако није другачије наведено у овом дијелу и Дијелу ADR.OPS, оператор аеродрома обезбјеђује да особље наведено под (a) и (c) је прошло обуку о правилима и поступцима релевантним за рад аеродрома, тако што је успјешно завршило:

(1) периодичну обуку, у интервалима не дужим од 24 мјесеца након завршетка почетне обуке. Ако се периодична обука похађа током посљедња три календарска мјесеца тог интервала, нови интервал се рачуна од датума истека тог интервала.

(2) обуку за обнављање знања, прије обављања својих дужности без надзора или им се дозволи приступ без пратње оперативној површини аеродрома и другим оперативним подручјима аеродрома, ако су одсутни са својих дужности у периоду од најмање три, а не дуже од 12 мјесеци узастопно. У случају одсуства дужег од 12 узастопних мјесеци, то особље похађа почетну обуку у складу са наведеним под (c);

(3) обуку за наставак стручног оспособљавања у случају промјена у њиховом оперативном окружењу или додијељеним задацима, према потреби.

(g) Оператор аеродрома успоставља и спроводи програм за проверу стручности за особље наведено под (a) и обезбјеђује да је особље наведено под (c) доказало способности за обављање својих задатака, у складу са програмом за проверу стручности, како би обезбиједио:

(1) континуирану стручност тог особља;

(2) да је то особље свјесно правила и поступака који су релевантни за њихове функције и задатке.

Осим ако није другачије наведено у овом дијелу и Дијелу ADR.OPS, оператор аеродрома обезбјеђује да лица наведена под (a) и (c) пролазе провере стручности у интервалима не дужим од 24 мјесеца од завршетка њихове почетне обуке.

(h) Оператор аеродрома обезбјеђује да:

(1) су одговарајуће квалификовани и искусни инструктори за спровођење обуке и процјењивачи за процјену и проверу стручности ангажовани;

(2) се одговарајући објекти, средства и опрема користе за спровођење обуке и, ако је примјениво, за спровођење провера стручности.

(i) Оператор аеродрома успоставља и спроводи поступке за спровођење програма обуке и програма за проверу стручности и:

(1) води одговарајуће записе о квалификацијама, обукама и провјерама стручности како би доказао усклађеност са овим захтјевом;

(2) на захтјев, те записе ставља на располагање свом особљу на које се ти записи односе;

(3) ако лице запосли други послодавац, записе о том лицу ставља на располагање новом послодавцу, на захтјев.";

(c) ADR.OR.D.035 (d) мијења се и гласи:

(i) наведено под (6) мијења се и гласи:

"(6) важеће издање регистра опасности;"

(ii) додају се (7) и (8):

"(7) одобрење за возњу и, ако је потребно, увјерења о познавању језика чувају се најмање четири године након престанка радног односа неког лица, или одузимања или поништења дозволе за возњу, или док надлежни орган не изврши стручни надзор тог подручја активности;

(8) одобрења за возила и записи о одржавању возила оператора аеродрома чувају се најмање четири године након што се возило уклонило из операција, или док надлежни орган не изврши стручни надзор те области;"

(11) додаје се Пододјелак F и гласи:

"Пододјелак F – Услуга управљања платформом (ADR.OR.F)

ADR.OR.F Одговорности организације одговорне за пружање услуга AMS

Организација одговорна за пружање услуга AMS пружа услугу управљања платформом у складу са:

(a) захтјевима из Анекса III (Дио ADR.OR), Анекса IV (Дио ADR.OPS) и Анекса V овог правилника;

(b) својом изјавом;

(c) оперативним поступцима из аеродромског приручника;

(d) својим приручником за систем управљања у складу са ADR.OR.F.095;

(e) свим другим приручницима који се користе за пружање услуга управљања платформом.

ADR.OR.F.005 Изјава организације одговорне за пружање услуга AMS

(a) Ако организација одговорна за пружање услуга AMS намјерава усмјерити ваздухоплов како је утврђено под (a)(1) и (a)(2) у ADR.OPS.D.001 као минимални услов, она доставља изјаву надлежном органу најмање два мјесеца прије датума планираног почетка пружања услуге. Изјава садржи следеће информације:

(1) назив организације одговорне за пружање услуга AMS;

(2) контакт податке организације одговорне за пружање услуга AMS;

(3) име и контакт податке одговорног руководиоца;

(4) назив(е) аеродрома у Босни и Херцеговини на којима ће се пружати услуге;

(5) непримјењиво;

(6) датум планираног почетка пружања услуге управљања платформом;

(7) изјаву којом потврђује да је успоставила формалне договоре са оператором аеродрома и пружаоцем услуга у ваздушном саобраћају на аеродрому на којем намјерава пружати услугу управљања платформом;

(8) изјаву којом се потврђује да је организација одговорна за пружање услуга AMS израдила безбједносну политику и да ће примјењивати ту политику током пружања услуге обухваћене изјавом, у складу са ADR.OR.F.045(b)(2);

(9) изјаву којом се потврђује да се организација одговорна за пружање услуга AMS усклађује, и да ће, током пружања услуга обухваћених изјавом, наставити да се усклађује са примјењивим захтјевима из Анекса III (Дио

ADR.OR), Анекса IV (Дио ADR.OPS) и Анекса V овог правилника.

(b) Одступајући од наведеног под (a), ако сертификовани оператор аеродрома или одобрени пружалац услуга ваздушног саобраћаја намјерава да обезбједи пружање услуга на платформи:

(1) о томе обавјештава надлежни орган;

(2) ревидира своју безбједносну политику како би укључио пружање услуга на платформи;

(3) доставља надлежном органу програм обуке особља које намјерава укључити у пружање услуге.

ADR.OR.F.010 Стално важеће изјаве

Изјава организације одговорне за пружање услуга AMS у складу са ADR.OR.F.005 остаје важећа под следећим условима:

(a) организација одговорна за пружање услуга AMS усклађена је са захтјевима из Анекса V, Анекса III (Дио ADR.OR) и Анекса IV (Дио ADR.OPS) овог правилника;

(b) надлежном органу одобрен је приступ организацији одговорној за пружање услуга AMS у складу са ADR.OR.F.030 овог анекса како би се утврдила стална усклађеност са захтјевима утврђеним у Анексу V и Анексу III (Дио ADR.OR) и Анексу IV (Дио ADR.OPS) овог правилника;

(c) изјаву није повукла организација одговорна за пружање услуга AMS нити је надлежни орган обавијестио да се неке или све услуге морају обуставити.

ADR.OR.F.015 Почетак пружања услуга управљања платформом

Организација одговорна за пружање услуга AMS почиње пружати услуге управљања платформом на аеродрому, ако је:

(a) надлежни орган запримио изјаву;

(b) успоставила формалне договоре са сертификованим оператором аеродрома и одобреним пружаоцем услуга управљања ваздушним саобраћајем на аеродрому гдје ће се услуге пружати у складу са ADR.OR.F.085, односно ADR.OR.F.090;

(c) доставила доказ да је особље завршило потребну почетну обуку и обуку на локацији.

ADR.OR.F.020 Престанак пружања услуга управљања платформом

Организација одговорна за пружање услуга AMS, која намјерава трајно престати пружати услугу на аеродрому:

(a) обавјештава оператора аеродрома и надлежни орган, што је прије могуће, како би се могле предузети одговарајуће мјере за безбједан наставак рада;

(b) надлежном органу подноси измијењену и/или допуњену изјаву или захтијева испис изјаве из регистра на датум престанка пружања услуге.

ADR.OR.F.025 Промјене

(a) Организација одговорна за пружање услуга AMS координише са оператором аеродрома све промјене информација које су садржане у изјави из ADR.OR.F.005(a) и промјене у програму обуке из ADR.OR.F.005(b) односно приручнику за систем управљања из ADR.OR.F.095.

(b) Организација одговорна за пружање услуга AMS без одлагања обавјештава надлежни орган о свим промјенама утврђеним под (a) и, ако је потребно, доставља измијењену и/или допуњену изјаву.

(c) Организација одговорна за пружање услуга AMS доставља надлежном органу релевантну документацију у складу са наведеним под (d).

(d) У оквиру свог система управљања из ADR.OR.F.045, организација одговорна за пружање услуга AMS, која предлага промјене у својој организацији, систему управљања или програму обуке:

(1) утврђује међузависност са свим погођеним странама, и планира и спроводи безбједносну процјену у координацији са тим организацијама;

(2) усклађује претпоставке и мјере ублажавања са свим погођеним странама на систематски начин;

(3) обезбјеђује свеобухватну процјену промјене укључујући све неопходне интеракције;

(4) обезбјеђује успостављање и документовање потпуних и важећих тврдњи, записа и безбједносних критеријума како би пружила помоћ при процјени безбједности, и обезбјеђује да промјена доприноси побољшању безбједности када год је то изводљиво.

ADR.OR.F.030 Приступ

Како би се утврдило да ли организација одговорна за пружање услуга AMS поступа у складу са својом изјавом, организација одговорна за пружање услуга AMS обезбјеђује да свако лице које је прописно овластио надлежни орган, у сваком тренутку:

(а) има приступ свим објектима и опреми, документима, записима, подацима, поступцима или сваком другом материјалу који се односи на њену активност;

(б) дозвољено му је да изврши или присуствује било којој радњи, инспекцији, тестирању, процјени или вјежби које надлежни орган сматра потребним.

ADR.OR.F.035 Налази и корективне мјере

(а) Након што надлежни орган обавијести организацију одговорну за пружање услуга AMS у складу са ADR.AR.C.055 из Анекса II, организација одговорна за пружање услуга AMS предузима сљедеће кораке у оквиру временског периода који утврди надлежни орган:

(1) утврђује коријенски узрок неусклађености;

(2) утврђује план корективних мјера;

(3) пружа задовољавајући доказ о спровођењу корективних мјера надлежном органу у временском периоду договореним са надлежним органом у складу са ADR.AR.C.055(d) из Анекса II.

(б) Организација одговорна за пружање услуга AMS обавјештава оператора аеродрома о активностима наведеним под (а), и према потреби, координише активности у вези са тим мјерама са оператором аеродрома.

ADR.OR.F.040 Тренутни договор на безбједносни проблем - усклађеност са безбједносним наредбама

Организација одговорна за пружање услуга AMS:

(а) спроводи све безбједносне мјере, укључујући безбједносне наредбе, које одреди надлежни орган у складу са ADR.AR.A.030(c) и ADR.AR.A.040 из Анекса II;

(б) када спроводи мјере наведене под (а), према потреби, координише активности са оператором аеродрома и пружаоцем услуга ваздушног саобраћаја.

ADR.OR.F.045 Систем управљања

(а) Организација одговорна за пружање услуга AMS, оператор аеродрома или пружалац услуга ваздушног саобраћаја, ако овај други дјелимично или искључиво пружа услуге управљања платформом, спроводи и одржава систем управљања који укључује систем управљања безбједношћу који такође обухвата те активности.

(б) Систем управљања укључује:

(1) јасно дефинисане линије одговорности и надлежности у организацији, укључујући директну одговорност вишег руководства за безбједност;

(2) опис свеукупне филозофије и принципа организације одговорне за пружање услуга AMS у погледу безбједности, која се назива безбједносна политика, коју потписује одговорни руководиоца;

(3) формални процес којим се обезбјеђује идентификовање опасности при операцијама;

(4) формални процес који обезбјеђује анализу, процјену и ублажавање безбједносних ризика у пружању услуга управљања платформом;

(5) начине провјере безбједносних перформанси организације одговорне за пружање услуга AMS у вези са индикаторима перформансе безбједности и циљевима перформансе безбједности система управљања безбједношћу, и за вредновање дјелотворности контрола безбједносних ризика;

(6) формални процес за:

(i) утврђивање промјена у организацији, систему управљања или пружању услуге управљања платформом које би могле утицати на успостављене процесе, поступке и услуге;

(ii) опис аранжмана како би се обезбиједила перформанса безбједности прије спровођења промјене;

(iii) уклањање или прилагођавање контрола безбједносних ризика које више нису потребне или дјелотворне у оперативном окружењу;

(7) формални процес за провјеру система управљања наведеног под (а), утврђивање узрока спровођења система управљања безбједношћу који не одговара стандарду, утврђивање посљедица спровођења који не одговара стандарду у операцијама и уклањање или ублажавање таквог(их) узрока;

(8) програм обуке у вези са безбједношћу којим се обезбјеђује да је све особље које је укључено у пружање услуга управљања платформом обучено и способно за обављање дужности управљања системом безбједности;

(9) формални начин за комуникацију у вези са безбједношћу који обезбјеђује да је особље у потпуности упознато са системом управљања безбједношћу, којим се преносе информације од кључне важности за безбједност и објашњава зашто се предузимају одређене активности у вези са безбједношћу и зашто се уводе или мијењају поступци у вези са безбједношћу;

(10) формални процес за праћење усклађености организације са релевантним захтјевима;

(c) Организација одговорна за пружање услуга AMS документује све кључне процесе система управљања у приручнику.

ADR.OR.F.050 Пријављивање неправилности на системима који се користе за пружање услуга управљања платформом

Не доводећи у питање пропис којим се уређује извјештавање о догађајима у цивилном ваздухопловству Босне и Херцеговине, организација одговорна за пружање услуга AMS пријављује аеродром надлежном органу Босне и Херцеговине, оператору аеродрома и организацији одговорној за пројектовање било које опреме аеродрома која се користи за пружање услуга управљања платформом, сваку неправилност, технички квар, прекорачења техничких ограничења, догађаје или друге неуобичајене околности које су или би могле угрозити безбједност и које нису довеле до несреће или озбиљног инцидента.

ADR.OR.F.055 Систем за извјештавање о безбједности

(а) Организација одговорна за пружање услуга AMS успоставља и спроводи систем за извјештавање о безбједности за своје особље;

(б) Као дио процеса наведеног под ADR.OR.F.045(b)(3), организација одговорна за пружање услуга AMS обезбјеђује да:

(1) особље користи систем за извјештавање о безбједности за обавезно извјештавање о свакој несрећи, озбиљном инциденту или догађају;

(2) систем за извјештавање о безбједности може се користити за добровољно извјештавање о свим кваровима, мањкавостима и опасностима по безбједност које би могле утицати на безбједност.

(c) Систем за извјештавање о безбједности штити идентитет лица које извјештава, подстиче добровољно извјештавање и укључује могућност да се извјештаји подносе анонимно.

(d) Организација одговорна за пружање услуга AMS:

(1) евидентира све достављене извјештаје;

(2) просљеђује извјештаје оператеру аеродрома и, ако је релевантно, пружаоцу услуга ваздушног саобраћаја;

(3) у сарадњи са оператером аеродрома или пружаоцем услуга ваздушног саобраћаја, или обоје, анализира и процјењује извјештаје, како би се ријешили безбједносни недостаци и утврдили трендови;

(4) учествује у истрази на основу извјештаја који спроводи оператор аеродрома, према потреби;

(5) уздржава се од приписивања кривнице у складу са принципима "културе праведности".

ADR.OR.F.060 Програми безбједности ваздушне пловидбе (Safety programmes)

Организација одговорна за пружање услуга AMS учествује у програмима безбједности ваздушне пловидбе које је успоставио оператор аеродрома.

ADR.OR.F.065 Захтјеви у вези са особљем

(a) Организација одговорна за пружање услуга AMS:

(1) именује одговорног руководиоца, који има овлашћења да обезбједи да се све активности могу финансирати и спроводити у складу са важећим захтјевима. Одговорни руководиоца одговоран је за успостављање и одржавање дјелотворног система управљања;

(2) именује лице одговорно за управљање и надзор оперативних служби у вези са управљањем платформом;

(3) именује лице одговорно за израду, одржавање и свакодневно управљање системом управљања безбједношћу. То лице поступа независно од других руководиоца у организацији, има директан приступ одговорном менаџеру и одговарајућем руководству за безбједносна питања и одговорно је одговорном руководиоцу;

(4) има довољно квалификованог особља како би се планирани задаци и активности одвијали у складу са примјенивим захтјевима;

(5) одређује довољан број руководећег особља за извођење утврђених дужности и одговорности, узимајући у обзир структуру организације и број запослених;

(6) обезбјеђује да је особље које је укључено у пружање услуга управљања платформом адекватно обучено у складу са програмом обуке.

(b) У случају да оператер аеродрома или пружалац услуга у ваздушном саобраћају дјелимично или искључиво пружају услуге управљања платформом, они обезбјеђују да су захтјеви наведени под (a) укључени у њихову утврђену расподелу одговорности у оквиру њихових система управљања.

ADR.OR.F.075 Употреба алкохола, психоактивних супстанци и лијекова

Организација одговорна за пружање услуга AMS спроводи поступке које је успоставио оператор аеродрома у складу са ADR.OR.C.045 о конзумирању алкохола, психоактивних супстанци и лијекова од стране њеног особља укљученог у пружање услуга управљања платформом.

ADR.OR.F.080 Вођење записа

(a) Организација одговорна за пружање услуга AMS успоставља одговарајући систем вођења записа у складу са

овим правилником и другим прописима који регулишу ову област.

(b) Формат записа утврђује се у приручнику за систем управљања.

(c) Запис се чува на начин којим се обезбјеђује заштита од оштећења, уношења исправки и крађе.

(d) Запис се чува најмање пет година, осим ако:

(1) важећа изјава се чува све вријеме њеног важења;

(2) писани споразуми са другим организацијама чувају се док су на снази;

(3) извјештаји о процјени безбједности чувају се током трајања система, поступка или активности;

(4) записи о обукама особља, квалификацијама, као и провјерама њихове стручности чувају се најмање четири године након престанка запослења или док надлежни орган не изврши стручни надзор над подручјем њиховог запослења.

(e) Организација одговорна за пружање услуга AMS успоставља и води регистар опасности.

ADR.OR.F.085 Формални договор између организације одговорне за пружање услуга AMS и оператора аеродрома

(a) Организација одговорна за пружање услуга AMS склапа формални договор са оператором аеродрома на којем намјерава пружати услугу управљања платформом.

(b) Договор се склапа прије почетка пружања услуге.

(c) Формални договор укључује најмање следеће:

(1) трајање договора;

(2) утврђивање подручја на којем ће се пружати услуге управљања платформом;

(3) листу услуга које ће спроводити организација одговорна за пружање услуга AMS;

(4) методе размјене оперативних информација између оператора аеродрома и организације одговорне за пружање услуга AMS.

ADR.OR.F.090 Формални договор између организације одговорне за пружање услуга AMS и пружаоца услуга у ваздушном саобраћају

(a) Организација одговорна за пружање услуга AMS склапа формални договора са пружаоцем услуга у ваздушном саобраћају на аеродрому на којем намјерава пружати услугу управљања платформом;

(b) Договор се склапа прије почетка пружања услуге;

(c) Формални договор укључује најмање следеће:

(1) трајање договора;

(2) обим услуга које ће се пружати, укључујући координацију дозвола за покретање мотора, вожење и потискивање ваздухоплова;

(3) тачке примопредаје између услуге управљања платформом и пружаоца услуга у ваздушном саобраћају;

(4) методе размјене оперативних информација између пружаоца услуга у ваздушном саобраћају и организације одговорне за пружање услуга AMS;

(5) координацију дозвола за покретање мотора, вожење и потискивање ваздухоплова.

ADR.OR.F.095 Приручник за систем управљања

(a) Организација одговорна за пружање услуга AMS:

(1) успоставља и одржава приручник за систем управљања;

(2) обезбјеђује лак приступ приручнику за своје особље и обавјештава га о свим промјенама;

(3) након консултација и у координацији са оператором аеродрома, надлежном органу доставља планиране измјене и/или допуне и ревизије приручника прије датума од почетка примјене;

(4) провјерава садржај приручника, обезбјеђује његову ажурираност и према потреби врши измјене и/или допуне истог;

(5) уврштава у приручник све измјене и/или допуне и ревизије које затражи надлежни орган;

(6) обавјештава друге предметне организације о промјенама које се односе на њихове дужности;

(7) обезбјеђује да се све информације преузете из других одобрених докумената, као и свака њихова измјена и/или допуна, правилно наводе у приручнику;

(8) обезбјеђује да је приручник написан на језику прихватљивом за надлежни орган;

(9) обезбјеђује да све особље може читати и разумјети језик на којем су написани дијелови приручника и други документи који се односе на њихове дужности и одговорности;

(10) обезбјеђује да приручник потпише одговорни руководилац организације;

(11) обезбјеђује да је приручник одштампан или доступан у електронском формату и да се лако може ревидирати;

(12) обезбјеђује да приручник има систем за управљање контролом верзија који се примјењује и који је видљив у приручнику;

(13) обезбјеђује да приручник поштује принципе људских фактора и да је организован на начин који олакшава његово припрему, употребу и провјеру;

(14) чува најмање једну потпуну и актуелну копију приручника на аеродрому на којем пружа услугу и ставља га је на увид надлежном органу који врши инспекцију.

(b) Садржај приручника структурисан је на следећи начин:

(1) општи дио;

(2) систем управљања организацијом и захтјеви у погледу обуке;

(c) У случају да оператор аеродрома или пружалац услуга у ваздушном саобраћају дјелимично или искључиво пружа услугу управљања платформом, они обезбјеђују да су релевантни захтјеви наведени под (b) укључени у аеродромски приручник, односно приручник операција за услуге у ваздушном саобраћају.

ADR.OR.F.100 Захтјеви у вези са документацијом

Организација одговорна за пружање услуга AMS:

(a) свом оперативном особљу ставља на располагање дијелове аеродромског приручника који се односе на пружање услуга управљања платформом;

(b) ставља на располагање сву осталу документацију коју захтијева надлежни орган, као и припадајуће измјене и/или допуне;

(c) без одлагања објављује оперативна упутства и друге информације."

Анекс IV Правилника - Захтјеви у вези са операцијама – Аеродроми (Део ADR.OPS), мијења се и гласи:

(a) ADR.OPS.A.010. мијења се и гласи:

"ADR.OPS.A.010. Захтјеви у вези са квалитетом података

Оператор аеродрома има формалне договоре са организацијама са којима размјењује ваздухопловне податке или ваздухопловне информације и обезбјеђује следеће:

(a) сви подаци релевантни за аеродром и доступне услуге су обезбјеђени у захтијеваном квалитету; захтјеви у вези са квалитетом података (DQRs) су усклађени при креирању података и одржавају се током преноса података;

(b) тачност ваздухопловних података је онаква како је утврђено у каталогу ваздухопловних података;

(c) интегритет ваздухопловних података се одржава током процеса поступања са подацима од њиховог креирања до преноса, на основу класификације интегритета наведене у

каталогу ваздухопловних података. Поред тога, потребно је успоставити поступке, тако да:

(1) за рутинске податке, промјена података се избјегава током цијеле обраде података;

(2) или за битне податке, корупција се не јавља ни у једној фази цијелог процеса и додатни процеси су укључени, по потреби, да би се спријечили потенцијални ризици у цијелокупној архитектури система како би се обезбиједио интегритет података на том нивоу;

(3) за кључне податке, корупција се не дешава ни у једној фази цијелог процеса и укључени су додатни процеси обезбјеђења интегритета да би се у потпуности ублажили ефекти грешака идентификованих детаљном анализом цијелокупне архитектуре система као потенцијални ризици интегритета података;

(d) раздвајање ваздухопловних податка одговара стварној тачности података;

(e) слједљивост ваздухопловних података;

(f) благовременост ваздухопловних података, укључујући сва ограничења у периоду важења;

(g) потпуност ваздухопловних података;

(h) формат достављених података испуњава наведене захтјеве."

(b) додаје се ADR.OPS.A.020 до ADR.OPS.A.055 и гласи:

"ADR.OPS.A.020 Заједнички референтни системи

У сврху ваздушне пловидбе, оператор аеродрома користи:

(a) Свјетски геодетски систем - 1984 (WGS-84) као хоризонтални референтни систем;

(b) референтна површ средњег нивоа мора ((MSL) као вертикални референтни систем;

(c) грегоријански календар и координирано универзално вријеме (UTC) као временски референтни системи.

ADR.OPS.A.025 Откривање грешака у подацима и установљење вјеродостојности (аутификација)

При креирању, обради или слању података пружаоцу услуга ваздухопловног информисања (AIS) оператор аеродрома:

(a) обезбјеђује да се током слања и чувања ваздухопловних података користе технике за откривање грешака у дигиталним подацима, како би се одржао примјењиви ниво интегритета података;

(b) обезбјеђује да је пренос ваздухопловних података предмет одговарајућег установљења вјеродостојности тако да примаоци могу потврдити да подаци или информације долазе из овлашћеног извора.

ADR.OPS.A.030 Каталог ваздухопловних података

При креирању, обради или слању података пружаоцу AIS, оператор аеродрома обезбјеђује да су ваздухопловни подаци из Додатка 1 Анекса III (Део ATM/ANS.OR) прописе којим се утврђују општи и посебни захтјеви за пружање услуга управљања ваздушним саобраћајем, услуге у ваздушној пловидби и друге мрежне функције за управљање ваздушним саобраћајем у складу са спецификацијама из каталога ваздухопловних података.

ADR.OPS.A.035 Валидација и провјера података

При креирању, обради или слању података пружаоцу AIS, оператор аеродрома обезбјеђује да се користе технике валидације и провјере како би ваздухопловни подаци испуњавали захтјеве у погледу квалитета података (DQRs). Осим тога:

(a) провјера обезбјеђује да се ваздухопловни подаци зазимају без оштећења и да се током процеса са ваздухопловним подацима нису појавила оштећења;

(b) ваздухопловни подаци и ваздухопловне информације које се уносе ручно предмет су независне провере како би се откриле све грешке које су можда унесене;

(c) приликом коришћења ваздухопловних података за добијање или израчунавање нових ваздухопловних података, почетни подаци се провјеравају и валидирају, осим када их обезбиједи мјеродавни извор.

ADR.OPS.A.040 Захтјеви за поступање са грешком

Оператор аеродрома обезбјеђује да:

(a) грешке идентификоване током креирања података и након достављања података су размотрене, исправљене или ријешене;

(b) предност се даје управљању грешкама у кључним и битним ваздухопловним подацима.

ADR.OPS.A.045 Метаподаци

Оператор аеродрома обезбјеђује да метаподаци укључују, као минимум:

(a) идентификацију организација или тијела који врше било коју радњу креирања, слања или поступања са ваздухопловним подацима;

(b) радњу која је извршена;

(c) датум и вријеме извршења радње.

ADR.OPS.A.050 Слање података

Оператор аеродрома обезбјеђује да се ваздухопловни подаци шаљу електронским путем.

ADR.OPS.A.055 Алати и софтвер

При креирању, обради или слању података пружаоцу AIS, оператор аеродрома обезбјеђује да алати и софтвер који се користе за подршку или аутоматизацију процеса ваздухопловних података обављају своје функције без негативног утицаја на квалитет ваздухопловних података.

(c) додаје се ADR.OPS.A.057 и гласи:

"ADR.OPS.A.057 Израда NOTAM

(a) Оператор аеродрома

(1) успоставља и спроводи поступке у складу са којим израђује NOTAM који је издао одговарајући пружалац услуга ваздухопловног информисања:

(i) који садржи информације о успостављању, стању или промјени било којег ваздухопловног средства, услуге, поступка или опасности, о којима је благовремено сазнање од суштинског значаја за особље укључено у летачке операције;

(ii) који садржи информације привремене природе и кратког трајања или које се односе на оперативну значајне трајне промјене или привремене промјене дугог трајања које су уведене у кратком року, осим када је у питању обиман текст или графички приказ, или обоје;

(2) одређује аеродромско особље, које је успјешно завршило одговарајуће обуке и доказало своју оспособљеност, да изради NOTAM и пружа релевантне информације пружаоцима услуга ваздухопловног информисања са којим има договоре;

(3) обезбјеђује да је сво друго аеродромско особље чије дужности укључују коришћење NOTAM успјешно завршило одговарајуће обуке и доказало своју оспособљеност да исти користи.

(b) Оператор аеродрома израђује NOTAM када је потребно обезбиједити сљедеће информације:

(1) успостављање или затварање аеродрома или хелидрома или полетно-слетних стаза или значајне промјене у њиховом раду;

(2) успостављање, или повлачење, или значајне промјене у пружању аеродромских услуга;

(3) успостављање, повлачење или значајне промјене у оперативним капацитетима радио навигације и комуникационих услуга ваздух-земља за које је одговоран оператор аеродрома;

(4) недоступност резервних и секундарних система са директним оперативним утицајем;

(5) успостављање, повлачење или значајне промјене визуелних помагала;

(6) прекид или враћање у рад главних дијелова система аеродромског освјетљења;

(7) успостављање, повлачење или значајне промјене у поступцима за услуге у ваздушној пловидби за које је одговоран оператор аеродрома;

(8) појава или уклањање већих кварова или недостатака на маневарској површини;

(9) промјене и ограничења доступности горива, уља и кисеоника;

(10) успостављање, повлачење или враћање у рад фарова опасности који означавају препреке за ваздушну пловидбу;

(11) планиране ласерске емисије, ласерски прикази и свјетла за претраживање у околини аеродрома, ако постоји вјероватноћа да би због тога способност пилота за гледање ноћу могла бити нарушена;

(12) подизање, или уклањање, или мијењање препрека у ваздушној пловидби на полијетању, пењању, неуспјешном прилазу, областима прилаза, као и на стази полетно-слетне стазе;

(13) промјена категорије спремности за спасавање и гашење пожара на аеродрому или хелидрому;

(14) присутност, уклањање или значајне промјене у опасним условима због снијега, бљузгавице, леда, радиоактивног материјала, токсичних хемикалија, таложења вулканског пепела или воде на оперативној површини;

(15) клизаво мокра полетно-слетна стаза или њен дио;

(16) недоступност полетно-слетне стазе због радова на њеном обиљежавању; или информацију о времену потребном за стављање полетно-слетне стазе на располагање, ако се опрема која се користи за такве радове може уклонити, када је то потребно;

(17) постојање опасности које утичу на ваздушну пловидбу, укључујући присутност дивљих животиња, препрека, натписа и важне догађаје.

(c) У сврху наведеног под (b), оператор аеродрома обезбјеђује:

(1) NOTAM се израђује довољно рано да све погођене стране могу предузети потребе радње, осим у случају неупотребљивости, испуштања радиоактивног материјала, токсичних хемикалија и других догађаја који се не могу предвидјети;

(2) да се у NOTAM којим се објављује неупотребљивост припадајуће инфраструктуре, услуга и навигационих помагала на аеродрому наводи процјена трајања периода неупотребљивости или предвиђено вријеме поновног успостављања услуге;

(3) да су у року од три мјесеца од објаве трајног NOTAM, информације из тог NOTAM укључене у производе ваздухопловних информација на које се односе;

(4) да су у року од три мјесеца од објаве привременог NOTAM дужег трајања информације из NOTAM укључене у допуну AIP;

(5) да се, када NOTAM са утврђеним роком важења неочекивано премашу тромјесечни период, израђује замјенски NOTAM, осим ако се очекује да ће околности трајати дуже од три додатна мјесеца; у том случају, оператор аеродрома обезбјеђује да се информације објаве у допуну AIP.

(d) Осим тога, оператор аеродрома обезбјеђује:

(1) да, осим како је предвиђено у (d)(4), сваки NOTAM који израђује садржи примјениве информације према

редослиједу наведеном у формату за NOTAM у Додатку 1 овог анекса;

(2) да је текст NOTAM састављен од ознака или јединствене скраћене фразеологије која је додијељена ICAO NOTAM коду допуњену ICAO скраћеницама, индикаторима, идентификаторима, позивним знацима, фреквенцијама, бројкама и једноставним језиком;

(3) да је NOTAM израђен на енглеском језику или на једном од службених језика у Босни и Херцеговини у складу са договором са релевантним пружаоцем услуга ваздухопловног информисања;

(4) да су информације о снијегу, бљузгавици, леду, мразу, стајаћој води или води са снијегом, бљузгавицом, ледом или мразом на оперативној површини објављене путем SNOWTAM и да садрже информације према редослиједу наведеном у формату за SNOWTAM из Додатка 2 овог анекса;

(5) да се, када се у NOTAM појаве грешке, израђује NOTAM са новим бројем којим замјењује NOTAM са грешком или да се NOTAM са грешком поништи и изрази нови NOTAM;

(6) да када се израђује NOTAM којим се поништава или замјењује претходни NOTAM:

(а) серија и број/година претходног NOTAM су назначени;

(б) индикатори локације и предмет оба NOTAM су исти;

(7) да се само један NOTAM поништава или замјењује новим NOTAM;

(8) да се сваки израђени NOTAM односи само на један предмет и једно стање тог предмета;

(9) да је сваки NOTAM што краћи и састављен тако да је његово значење јасно без провјере других докумената;

(10) да израђени NOTAM који садржи трајне или привремене информације дужег трајања укључује одговарајућа упућивања на AIP или допуну AIP;

(11) да је индикатор локације према ICAO који је наведен у тексту израђеног NOTAM за аеродром онај која се налази у Индикаторима локације. Скраћени облик тих индикатора се не користи.

(е) Оператор аеродрома, након објаве NOTAM који је изразио, прегледа садржај тог NOTAM како би обезбједио његову тачност и обезбједио дистрибуцију тих информација свим релевантним организацијама и релевантном особљу на аеродрому.

(f) Оператор аеродрома чува записе:

(1) NOTAM који је изразио и оних који су издати;

(2) о спровођењу наведеног под (а)(2) и (3).";

(d) додаје се ADR.OPS.A.060 и гласи:

"ADR.OPS.A.060 Извјештавање о контаминантима на површини

Оператор аеродрома обавјештава услуге ваздухопловног информисања и јединице услуга у ваздушном саобраћају о оперативно значајним појавама које утичу на ваздухоплове и аеродромске операције на оперативној површини, посебно о присуству следећег:

(а) воде;

(б) снијега;

(с) бљузгавице;

(д) леда;

(е) мраз;

(f) течних хемикалија за заштиту од залеђивања или за одлеђивање, или других контаминаната;

(g) сњежним сметовима или наносима";

(е) додаје се ADR.OPS.065 и гласи:

"ADR.OPS.A.065 Извјештавање о стању површине полетно-слетне стазе

(а) Оператор аеродрома обавјештава о стању површине полетно-слетне стазе за сваку њену трећину, уз помоћ извјештаја о стању полетно-слетне стазе (RCR). Тај извјештај садржи код стања полетно-слетне стазе (RWYCC) са бројевима од 0 до 6, обим и дубину контаминантности и упис уз коришћење следећих израза:

(1) COMPACTED SNOW (ЗБИЈЕНИ ЧИЈЕГ);

(2) DRY (СУВА);

(3) DRY SNOW (СУВИ ЧИЈЕГ);

(4) DRY SNOW ON TOP OF COMPACTED SNOW (СУВИ ЧИЈЕГ НА ЗБИЈЕНОМ ЧИЈЕГУ);

(5) DRY SNOW ON TOP OF ICE (СУВИ ЧИЈЕГ НА ЛЕДУ);

(6) FROST (МРАЗ);

(7) ICE (ЛЕД);

(8) SLIPPERY WET (КЛИЗАВА МОКРА);

(9) SLUSH (БЉУЗГАВИЦА);

(10) SPECIALLY PREPARED WINTER RUNWAY (ПОСЕБНО ПРИПРЕМЉЕНА ЗИМСКА ПОЛЕТНО-СЛЕТНА СТАЗА);

(11) STANDING WATER (СТАЈАЋА ВОДА);

(12) WATER ON TOP OF COMPACTED SNOW (ВОДА НА ЗБИЈЕНОМ ЧИЈЕГУ);

(13) WET (МОКРО);

(14) WET ICE (МОКРИ ЛЕД);

(15) WET SNOW (МОКРИ ЧИЈЕГ);

(16) WET SNOW ON TOP OF COMPACTED SNOW (МОКРИ ЧИЈЕГ НА ЗБИЈЕНОМ ЧИЈЕГУ);

(17) WET SNOW ON TOP OF ICE (МОКРИ ЧИЈЕГ НА ЛЕДУ);

(18) CHEMICALLY TREATED (ХЕМИЈСКИ ТРЕТИРАНА);

(19) LOOSE SAND (РАСТРЕСИТИ ПИЈЕСАК).

(б) Извјештавање почиње када дође до значајне промјене у стању површине полетно-слетне стазе због присутности воде, снијега, бљузгавице, леда или мраз.

(с) Извјештавање о стању површине полетно-слетне стазе и даље садржи податке о тим значајним промјенама све док је полетно-слетна стаза контаминирана. Када се она очисти, оператор аеродрома издаје RCR у којем наводи да је полетно-слетна стаза мокра или сува, у зависности од случаја.

(d) Мјерење трења се не пријављује.

(е) Ако је асфалтирана полетно-слетна стаза или њен дио клизаво мокра, оператор аеродрома ставља такве информације на располагање релевантним корисницима аеродрома. У ту сврху он израђује NOTAM и описује локацију дијела на који се то односи.";

(f) додаје се ADR.OPS.A.070 и гласи:

"ADR.OPS.A.070 Информације о систему освјетљења аеродрома

Оператор аеродрома обавјештава услуге ваздухопловног информисања о информацијама о дијеловима система освјетљења на аеродрому у којима су расвјетне јединице свјетилке са свјетлећом диодом (LED)."

(g) додаје се ADR.OPS.A.075 и гласи:

"ADR.OPS.A.075 Карте

Оператор аеродрома, директно или на основу аранжмана са трећим странама, обезбјеђује да пружалац услуга ваздухопловног информисања објављује карте релевантне за аеродром у AIP."

(h) додаје ADR.OPS.A.080 и гласи:

"ADR.OPS.A.080 Информације о радио-навигационим средствима и средствима за слијетање

(а) Оператор аеродрома обезбјеђује, директно или на основу аранжмана са трећим странама, да се услугама ваздухопловног информисања достављају информације о

радио-навигационим средствима и средствима за слијетање повезаним са инструменталним прилазом и у поступцима у завршним контролираним областима на аеродрому.

(b) Информације наведене под (a) укључују следеће:

- (1) врсту средстава,
- (2) магнетну варијацију заокружену на најближи степен, по потреби,
- (3) врсту операција које подржавају ILS/MLS/GLS, основни GNSS и SBAS,
- (4) класификацију за ILS,
- (5) класификацију објеката и ознаку за прилаз GBAS објекту,
- (6) за VOR/ILS/MLS и деклинацију станице заокружену на најближи степен која се користи за техничко усклађивање средства,
- (7) идентификацију, по потреби,
- (8) фреквенцију(е), број(еве) канала, пружаоца услуге и идентификатора референтне путање (RPI), по потреби,
- (9) радно вријеме, по потреби,
- (10) географске координате позиције предајне антене у степенима, минутима, секундама и десетинама секунди, по потреби,

(11) надморску висину предајне антене DME заокружену на најближих 30 m (100 ft) и прецизне опреме за мјерење удаљености (DME/P) заокружену на најближих 3 m (10 ft), надморску висину референтне тачке GBAS заокружену на најближи метар или стопу и елипсоидну висину тачке заокружену на најближи метар или стопу; за SBAS, елипсоидну висину тачке прага слијетања (LTP) или замишљене тачке прага (FTP) заокружену на најближи метар или стопу,

(12) простор покривености услугом у одређеном полупречнику од референтне тачке GBAS, заокружен на најближи километар или наутичку миљу, и

(13) напомене."

(i) додаје се ADR.OPS.A.085 и гласи:

"ADR.OPS.A.085 Информације о продирању у површину визуелног сегмента (VSS)

Оператор аеродрома обезбјеђује, директно или на основу аранжмана са трећим странама, да се информације о продирању у површину визуелног сегмента достављају услугама ваздухопловног информисања, укључујући поступак и минимуме у поступку на који утиче."

(j) Додају се Додатак 1 и Додатак 2 Анексу IV овог правилника.

"Додатак 1
ОБРАЗАЦ ЗА NOTAM

Priority indicator																												
Address																												
Date and time of filing																												
Originator's indicator																												
Message series, number and identifier																												
NOTAM containing new information	 NOTAMN (series and number/year)																											
NOTAM replacing a previous NOTAM	 NOTAMR..... (series and number/year) (series and number/year of NOTAM to be replaced)																											
NOTAM cancelling a previous NOTAM	 NOTAMC..... (series and number/year) (series and number/year of NOTAM to be cancelled)																											
Qualifiers																												
	FIR	NOTAM Code	Traffic	Purpose	Scope	Lower limit	Upper limit	Coordinates, Radius																				
Q)		Q																										
Identification of ICAO Location Indicators in which the facility, airspace or condition reported on is located																	A) →											
Period of validity																												
From (date-time group)				B)																								
To (PERM or date-time group)				C)																						EST* PERM*		
Time schedule (if applicable)				D)																								
Text of NOTAM; Plain-language entry (using ICAO abbreviations)																												
E)																												
Lower limit				F)																								
Upper limit				G)																								
Signature																												

*Delete as appropriate

"Додатак 2.
ОБРАЗАЦ ЗА SNOWTAM

(COM heading)	(Priority indicator)	(Addresses)												<≡
	(Date and time of filing)	(Originator's indicator)												<≡
(Abbreviated heading)	(SWAA* SERIAL NUMBER)	(LOCATION INDICATORS)	DATE-TIME OF ASSESSMENT										(OPTIONAL GROUP)	
	S W * *													
SNOWTAM →		(Serial number) <≡												
Aeroplane performance calculation section														
(AERODROME LOCATION INDICATORS)												M	A)	<≡
(DATE/TIME OF ASSESSMENT <i>(Time of completion of assessment in UTC)</i>)												M	B)	→
(LOWER RUNWAY DESIGNATION NUMBER)												M	C)	→
(RUNWAY CONDITION CODE (RWYCC) ON EACH RUNWAY THIRD) (From Runway Condition Assessment Matrix (RCAM) 0, 1, 2, 3, 4, 5 or 6)												M	D)	// →
(PER CENT COVERAGE CONTAMINANT FOR EACH RUNWAY THIRD)												C	E)	// →
DEPTH (mm) OF LOOSE CONTAMINANT FOR EACH RUNWAY THIRD)												C	F)	// →
(CONDITION DESCRIPTION OVER TOTAL RUNWAY LENGTH (Observed on each runway third, starting from threshold having the lower runway designation number)												M	G)	//
COMPACTED SNOW DRY DRY SNOW DRY SNOW ON TOP OF COMPACTED SNOW DRY SNOW ON TOP OF ICE FROST ICE SLIPPERY WET SLUSH SPECIALLY PREPARED WINTER RUNWAY STANDING WATER WATER ON TOP OF COMPACTED SNOW WET WET ICE WET SNOW WET SNOW ON TOP OF COMPACTED SNOW WET SNOW ON TOP OF ICE														→
(WIDTH OF RUNWAY TO WHICH THE RUNWAY CONDITIONS CODES APPLY, IF LESS THAN THE PUBLISHED WIDTH)												O	H)	<≡≡
Situational awareness section														
(REDUCED RUNWAY LENGTH, IF LESS THAN THE PUBLISHED LENGTH (m))												O	I)	→
(DRIFTING SNOW ON THE RUNWAY)												O	J)	→
(LOOSE SAND ON THE RUNWAY)												O	K)	→
(CHEMICAL TREATMENT ON RUNWAY)												O	L)	→
(SNOWBANKS ON THE RUNWAY) (If present, distance from runway centreline (m) followed by 'L', 'R' or 'LR' as applicable))												O	M)	→
(SNOWBANKS ON A TAXIWAY)												O	N)	→
(SNOWBANKS ADJACENT TO THE RUNWAY)												O	O)	→
(TAXIWAY CONDITIONS)												O	P)	→
(APRON CONDITIONS)												O	R)	→
(MEASURED FRICTION COEFFICIENT)												O	S)	→
(PLAIN-LANGUAGE REMARKS)												O	T)	) <≡≡
NOTES: 1. *Enter ICAO nationality letters as given in ICAO Doc 7910, Part 2 or otherwise applicable aerodrome identifier. 2. Information on other runways, repeat from B to H. 3. Information in the situational awareness section repeated for each runway, taxiway and apron. Repeat as applicable, when reported. 4. Words in brackets () not to be transmitted. 5. For letters A) to T), refer to the <i>Instructions for the completion of the SNOWTAM format, paragraph 1, item b)</i> .														

SIGNATURE OF ORIGINATOR *(not for transmission)*

(h) Додаје се ADR.OPS.B.003 и гласи:
"ADR.OPS.B.003 Примопредаја активности – обезбјеђење оперативних информација

(a) Оператор аеродрома успоставља и спроводи поступке за примопредају оперативних активности између особља које је укључено у рад и одржавање аеродрома како би обезбједио да се свим члановима новог особља које ступа на дужност обезбједи оперативне информације повезане са њиховим задацима.

(b) Оператор аеродрома успоставља и спроводи поступке како би организацијама које раде или пружају услуге на аеродрому обезбједио оперативне информације које се односе на аеродром које могу утицати на обављање задатака особља тих организација.";

(i) ADR.OPS.B.010 се мијења и гласи:

(i) наведено под (c) (d) и (e) се мијења и гласи:

"(c) програм обуке спроводи се у складу са ADR.OR.D.017, уз следеће изузетке:

(1) периодична обука укључује теоретску и континуирану практичну обуку;

(2) провјере стручности спроводе се у интервалима не дужим од 12 мјесеци након завршетка почетне обуке.

(d) Обука особља укљученог у спасилачко-ватрогасне службе осмишљена је тако да пренесе основна знања и практичне вјештине за извођење њихових дужности.

(e) За привремено смањење нивоа заштите аеродромских спасилачко-ватрогасних служби, услед непредвиђених околности, није потребно претходно одобрење надлежног органа.";

(ii) наведено под (f) се брише.

(j) Додаје се ADR.OPS.B.016 и гласи:

"ADR.OPS.B.016 Програм за контролу остатака страних предмета

(a) Оператор аеродрома успоставља и спроводи програм контроле остатака страних предмета (FOD) и захтијева од организација које раде или пружају услуге на аеродрому да учествују у том програму.

(b) Као дио програма за контролу FOD, оператор аеродрома:

(1) обезбјеђује да је особље свјесно и да учествује, и да је то особље успјешно завршило релевантну обуку и доказало своје компетенције;

(2) успоставља и спроводи мјере за спрјечавање стварања FOD;

(3) успоставља и спроводи поступке за:

(i) откривање FOD, укључујући преглед и инспекције оперативне површине или сусједних области у складу са распоредом инспекција и када год је таква инспекција потребна због активности, временских прилика или догађаја који су могли довести до стварања FOD;

(ii) одмах уклањања, спречава ширење и избацује FOD, и обезбјеђује сва релевантна потребна средства;

(iii) обавјештава оперatore ваздухоплова што је прије могуће ако се примијете дијелови ваздухоплова;

(c) прикупља и анализира податке и информације како би идентификовао изворе FOD и трендове за FOD и примјењује корективне или превентивне мјере или обоје, како би побољшао дјелотворност програма.";

(k) Додаје се ADR.OPS.B.024 и гласи:

"ADR.OPS.B.024 Одобрења возача возила

(a) Осим како је предвиђено под (d), за вожњу возила по било којем дијелу оперативних површина аеродрома потребно је одобрење које возачу издаје оператор тог аеродрома. Одобрење за вожњу издаје се лицу:

(1) којем су додијељени задаци који укључују вожњу у тим областима;

(2) које има важећу возачку дозволу и све друге дозволе које су потребне за операције специјализованих возила;

(3) које је успјешно завршило релевантни програм обуке за вожњу и доказало своју компетенцију у складу са наведеним под (b);

(4) које је доказало знање језика у складу са ADR.OPS.B.029, ако то лице намјерава возити возило по маневарској површини;

(5) које је прошло обуку, коју је обезбједио његов послодавац, за употребу возила које је предвиђено за операције на аеродрому.

(b) Оператор аеродрома успоставља и спроводи програм обуке за вожњу за возаче који раде на платформи или другим оперативним подручјима, осим маневарске површине, и за возаче који раде на маневарској површини. Тај програм обуке:

(1) је одговарајући с обзиром на карактеристике и операције аеродрома, функције и задатке које ће возач обављати, подручја аеродрома на којима се возачу може одобрити рад;

(2) укључује:

(i) теоретску и практичну обуку одговарајућег трајања, најмање из следећих области:

(A) регулаторни оквир и личне одговорности;

(B) стандарди за возила, оперативни захтјеви и поступци на аеродрому;

(C) комуникације;

(D) радио-телефонија, за возаче који раде на маневарској површини;

(E) људске могућности;

(F) упознавање са оперативним окружењем;

(ii) процјену способности возача.

(c) У одобрењу за вожњу које је издато у складу са наведеним под (a) наводе се дијелови оперативне површине или других оперативних подручја на којима је возачу дозвољено возити, и то одобрење остаје важеће све док:

(1) испуњени су захтјеви наведени под (a)(1) и (a)(2);

(2) носилац одобрења за вожњу:

(i) похађа и успјешно завршава обуку и провјере стручности у складу са ADR.OR.D.017 (f) и (g);

(ii) ако је примјењиво, наставља да доказује потребно знање језика у складу са ADR.OPS.B.029.

(d) Не узимајући у обзир наведено под (a), оператор аеродрома може дозволити лицу да привремено вози возило по оперативној површини и другим оперативним подручјима ако:

(1) то лице има важећу возачку дозволу и све друге дозволе које су потребне за операције специјализованих возила;

(2) то возило прати возило које вози возач који има одобрење наведено под (a).

(e) Оператор аеродрома:

(1) успоставља систем и спроводи поступке за:

(i) издавање одобрења за вожњу и привремено дозвољавање вожње возила;

(ii) обезбјеђивање да је возачима којима је издато одобрење за вожњу и даље у складу са захтјевима наведеним под (c)(1) и (c)(2);

(iii) праћење да возачи поштују сва правила за вожњу која су примјењива на аеродрому и предузимање одговарајућих мјера, укључујући привремено и трајно одузимање одобрења за вожњу и привремених допуштења за вожњу возила;

(2) води релевантне записе.";

(l) ADR.OPS.B.025 се брише.

(m) Додају се ADR.OPS.B.026, ADR.OPS.B.027, ADR.OPS.B.028 и ADR.OPS.B.029 и гласе:

"ADR.OPS.B.026 Одобрења за возила

(а) За рад возила на оперативној површини и другим оперативним подручјима потребно је одобрење које издаје оператор аеродрома. Одобрење се може издати ако се возило користи за активности које су повезане са радом аеродрома и:

(1) исправно је и погодно за предвиђену употребу;

(2) у складу је са захтјевима у погледу означавања и освјетљења из ADR.OPS.B.080;

(3) опремљено је радио-станицом која омогућава двосмјерну комуникацију на одговарајућој фреквенцији услуга у ваздушном саобраћају и свим другим неопходним фреквенцијама, ако је предвиђено за рад на неком од следећих подручја:

(i) маневарској површини;

(ii) другим оперативним подручјима на којима је неопходна комуникација са јединицом услуга у ваздушном саобраћају или другим оперативним јединицама на аеродрому;

(4) опремљено је транспондером или другом опремом која омогућава надзор, ако је предвиђено да се користи на маневарској површини, а аеродром је опремљен системом за навођење и контролу површинског кретања за чији је рад потребан транспондер или друга опрема на возилима која омогућава надзор.

(b) Оператор аеродрома ограничава број возила којим је одобрен рад на оперативним површинама на минимални број који је потребан за безбједан и ефикасан рад аеродрома.

(c) Одобрење издато у складу са наведеним под (a):

(1) прецизира дијелове оперативне површине или других оперативних подручја на којима се возило може користити;

(2) остаје важеће све док су испуњени захтјеви наведени под (a).

(d) Оператор аеродрома додјељује позивни знак возилу које је одобрено у складу са наведеним под (a) да се користи на аеродрому, ако се захтијева да то возило буде опремљено радио-станицом. Позивни знак додијељен возилу:

(1) не узрокује забуну у идентификацији возила;

(2) одговара својој функцији;

(3) за возила која се користе на маневарској површини, координиран је са јединицом за услуге у ваздушном саобраћају и саопштен је релевантним организацијама на аеродрому.

(e) Одступајући од наведеног под (a), оператор аеродрома може допустити:

(1) да возило које је одобрено у складу са наведеним под (a)(1) и (2), а није опремљено радио-станицом која се захтијева у складу са наведеним под (a)(3) и транспондером или другом опремом која омогућава надзор како се захтијева наведеним под (a)(3) и (a)(4), под условом:

(i) да то возило у сваком тренутку има пратњу одобреног возила које је у складу са захтјевима наведеним под (a)(3) и, ако је неопходно, наведеним под (a)(4);

(ii) да је возило из пратње у складу са захтјевима који се односе на означавања и освјетљења наведена под ADR.OPS.B.080;

(iii) поступци у условима смањене видљивости нису на снази ако се возило из пратње користи на маневарској површини;

(2) привремени улазак возила на аеродром и коришћење тог возила на оперативној површини и другим оперативним подручјима, предмет је следећих услова:

(a) визуелним прегледом тог возила утврђено је да је његово стање не угрожава безбједност;

(b) да возило у сваком тренутку прати одобрено возило које је:

(i) у складу са захтјевима из (a)(3) и, ако је неопходно, (a)(4), када се користи у подручјима из (a)(3) и (a)(4);

(ii) у складу са захтјевима који се односе на означавања и освјетљења из ADR.OPS.B.080;

(c) да нису на снази поступци у условима смањене видљивости ако се возило користило на маневарској површини.

(f) Оператор аеродрома:

(1) успоставља и спроводи поступке за:

(i) издавање одобрења за возила и привремено допуштање улаза на аеродром и коришћења возила;

(ii) додјељивање позивних знакова возилима;

(iii) праћење да возила поштују одредбе из ADR.OPS.B.026 и предузимање одговарајућих мјера, укључујући привремено и трајно одузимање одобрења за возила и привремених допуштења за коришћење возила;

(2) води релевантне записе.

ADR.OPS.B.027 Управљање возилима

(a) Возач возила на маневарској површини тим возилом управља:

(1) само како му је одобрила јединица услуга у ваздушном саобраћају, и у складу са упутствима које издаје та јединица;

(2) у складу са свим обавезним упутствима на која упућују ознаке и знаци, осим ако му јединице услуга у ваздушном саобраћају одобри другачије;

(3) у складу са свим обавезним упутствима која се сигнализирају свјетлима.

(b) Возач возила на маневарској површини возилом управља у складу са следећим правилима:

(1) возилима у случају опасности која притичу у помоћ ваздухоплову у невољи обезбјеђује се предност у односу на сав други саобраћај на површини;

(2) предмет је одредби наведених под (1):

(i) возила и возила која вуку ваздухоплов дају предност ваздухопловима који слијећу, полијећу или возе по земљи (рулају);

(ii) возила која не вуку ваздухоплов дају предност возилима која вуку ваздухоплов;

(iii) возила која не вуку ваздухоплов дају предност другим возилима која не вуку ваздухоплов у складу са упутствима јединице за услуге у ваздушном саобраћају;

(iv) независно од одредби из (i), (ii) и (iii), возила и возила која вуку ваздухоплов придржавају се упутстава која издаје јединица за услуга у ваздушном саобраћају.

(c) Возач возила, које је опремљено радио-станицом, и који намјерава саобраћати или саобраћа на маневарској површини:

(1) успоставља задовољавајућу двосмјерну радио-комуникацију са јединицом за услуге у ваздушном саобраћају на одговарајућој фреквенцији услуга у ваздушном саобраћају прије него што уђе на маневарску површину и стално слушати додијељену фреквенцију;

(2) прије уласка на маневарску површину, добити одобрење од јединице за услуге у ваздушном саобраћају и радити само како му одобри јединица за услуге у ваздушном саобраћају. Независно од тог одобрења, улазак на полетно-слетну стазу или на основну стазу полетно-слетне стазе или промјена одобрене операције предмет је додатног посебног одобрења јединице за услуге у ваздушном саобраћају;

(3) поновити особљу које пружа услуге у ваздушном саобраћају дијелове примљених упутстава која се односе на безбједност, а послате су у облику говорне комуникације. Упутства за улазак, задржавање, прелазак и извођење

операција на било којој полетно-слетној стази, стази за вожњу или основној стази полетно-слетне стазе увијек се морају поновити;

(4) поновити особљу које пружа услуге у ваздушном саобраћају или прихватити упутства која нису наведена под (3) на начин који јасно указује да су она схваћена и да ће поступити у складу с њима.

(d) Возач возила које саобраћа на маневарској површини, када није сигуран гдје је његово возило у односу на маневарску површину:

(1) обавјештава јединицу за услуге у ваздушном саобраћају о околностима, укључујући своју посљедњу познату позицију;

(2) истовремено, осим ако јединица за услуге у ваздушном саобраћају нареди другачије, напушта полетно-слетну стазу, стазу за вожњу и било који други дио маневарске површине, и удаљава се на безбједну удаљеност што је прије могуће;

(3) након поступака наведених под (1) и (2), зауставља возило.

(e) Возач возила на маневарској површини:

(1) када управља возилом на основној стази полетно-слетне стазе када се та полетно-слетна стаза користи за слијетање или полијетање, не приближава се полетно-слетној стази ближе од удаљености позиције за чекање или било којег мјеста за чекање на сервисној саобраћајници за ту полетно-слетну стазу;

(2) када се полетно-слетна стаза користи за слијетање и полијетање, не вози возило на:

(i) дијелу основне стазе полетно-слетне стазе који се протеже даље од крајева те полетно-слетне стазе;

(ii) безбједносним површинама крајева те полетно-слетне стазе;

(iii) претпољу, ако постоји, на удаљености која би угрозила ваздухоплов у ваздуху.

(f) Ако аеродром то од њега затражи, возач возила опремљеног радио-станицом на платформи:

(1) успоставља задовољавајућу двосмјерну радио-комуникацију са одговорном јединицом коју је одредио оператор аеродрома прије него што уђе на платформу;

(2) стално слуша додијелену фреквенцију.

(g) Возач возила на платформи тим возилом управља у складу са сљедећим правилима:

(1) само како му је одобрила одговорна јединица коју је одредио оператор аеродрома, и у складу са упутствима које издаје та јединица;

(2) поштујући сва обавезна упутства на које упућују ознаке и знаци, осим ако му је одговорна јединица коју одреди оператор аеродрома одобрила другачије;

(3) поштујући сва обавезна упутства која се сигнализирају свјетлима;

(4) даје предност возилу за случај опасности, ваздухоплову у вожњи по земљи, који ће управо започети вожњу по земљи или којег вуку или гурају;

(5) даје предност другим возилима у складу са локалним прописима;

(6) увијек даје предност возила за случај опасности која реагују у случајевима опасности.

(h) Возач возила на оперативној површини или другим оперативним подручјима:

(1) управља возилом у складу с утврђеним ограничењима брзине и стазама за вожњу;

(2) док вози, не бави се активностима које га ометају или му одвлаче пажњу;

(3) поштује захтјеве који се односе на комуникацију и оперативне поступке из аеродромског приручника.

(i) Возач возила које прати друго возило обезбјеђује да возач праћеног возила управља возилом у складу са упутствима која су му обезбијеђена.

(j) Возач паркира возило само у подручјима која за то одреди оператор аеродрома.

(k) Оператор аеродрома успоставља и спроводи поступке којим обезбјеђује да возачи који раде на оперативним површинама поштују одредбе наведене под (a) до (j).

ADR.OPS.B.028 Вуча ваздухоплова

Оператор аеродрома:

(a) успоставља поступке за маневрисање ваздухоплова и одређује стазе које ће се користити за операције вуче ваздухоплова на оперативној површини, како би обезбиједио безбједност;

(b) обезбјеђује пружање одговарајућих упутстава током операција вуче;

(c) обезбјеђује да вучени ваздухоплови имају упаљена свјетла током операција вуче, у складу са одредбама наведеним у SERA.3215 Анекса прописа којим се успостављају заједничка правила летења и оперативне одредбе у вези са услугама и поступцима у ваздушној пловидби;

(d) успоставља и спроводи поступке како би обезбиједио одговарајућу комуникацију и координацију између организације која обавља операцију вуче, јединице која пружа услуге управљања платформом и јединице за услуге у ваздушном саобраћају, зависно од тога шта је примјениво на операцију вуче;

(e) успоставља и спроводи поступке како би обезбиједио безбједност операција вуче у неповољним временским или метеоролошким условима, укључујући ограничавање или забрану таквих операција.

ADR.OPS.B.029 Познавање језика

(a) Лице, које у складу са ADR.OPS.B.024 мора доказати знање језика, мора то знање доказати намање на оперативном нивоу, и то и у смислу коришћења фразеологије и у смислу коришћења једноставног језика, у складу са наведеним под (b), за:

(1) енглески језик; и

(2) било који други језик или језике који се користе на аеродрому у радио-комуникацији са јединицом за услуге у ваздушном саобраћају тог аеродрома.

(b) Подносилац захтјева доказује способност да:

(1) успјешно комуницира у ситуацијама комуникације само гласом и у ситуацијама комуникације лицем у лице;

(2) прецизно и јасно комуницира о општим темама и темама повезанима са послом;

(3) употребљава прикладне комуникационе стратегије за размјену порука и препознаје и рјешава неспоразуме у општем контексту или контексту повезаним са послом;

(4) успјешно савладава језичке изазове настале због компликације или неочекиваног развоја догађаја до којих долази у контексту рутинске пословне ситуације или комуникационих задатака са којима су већ упознати;

(5) користи дијалект или акценат који је разумљив ваздухопловној заједници.

(c) Познавање језика се доказује сертификатом који је издала организација која је спровела оцјењивање, којим се потврђује језик или језици, ниво или нивои знања и датум оцјењивања.

(d) Осим за лица која су доказала знање језика на нивоу стручњака, знање језика поново се оцјењује.

(1) сваке четири године од датума оцјењивања, ако је доказани ниво оперативни ниво;

(2) сваких шест година од датума оцјењивања, ако је доказани ниво напредни ниво;

(е) Доказивање знања језика врши се методом оцјењивања која обухвата:

(1) процес путем којег је извршена процјена;

(2) квалификације процјењивача који спроводи процјену знања језика;

(3) жалбени поступак.

(f) Оператор аеродрома обезбјеђује курсеве језика како би одржао потребни ниво знања језика свог особља.

(g) Одступајући од наведеног под (а), BHDCA може одлучити да знање енглеског језика није потребно за особље из ADR.OPS.B.024, у сврху комуникације са јединицом за услуге у ваздушном саобраћају на аеродрому. У том случају, BHDCA спроводи процјену безбједности која обухвата један или неколико аеродрома.

(h) Оператор аеродрома може издати одобрење лицу које није доказало усклађеност са наведеним под (а) и (b) до:

(1) 7. јануара 2026. године за енглески језик;

(2) 7. јануара 2023. године за било који други језик осим енглеског језика.

(n) ADR.OPS.B.030 мијења се и гласи:

"ADR.OPS.B.030 Систем за навођење и контролу кретања на површини

"(a) Оператор аеродрома обезбјеђује да на аеродрому постоји систем за навођење и надзор саобраћаја на земљи (SMGCS). SMGCS:

(1) узима у обзир пројектне карактеристике и оперативне и метеоролошке услове аеродрома, као и принципе људског фактора,

(2) урађен је тако да помаже у спречавању:

(i) ненамјерних упада ваздухоплова и возила на активну полетно-слетну стазу, и

(ii) судара ваздухоплова или ваздухоплова и возила или објеката на било којем дијелу оперативне површине, и

(iii) је подржан одговарајућим средствима и поступцима.

(b) Као дио система за навођење и контролу кретања на површини оператор аеродрома, у координацији са пружаоцем услуга у ваздушном саобраћају, процјењује потребу за успостављањем стандардних рута за вожњу ваздухоплова по земљи на аеродрому. Ако су стандардне руте обезбјеђене, оператор аеродрома:

(1) обезбјеђује да су одговарајуће и погодне за саобраћај на аеродрому, пројектоване и предвиђене операције и да су правилно одређене;

(2) обезбјеђује релевантне информације пружаоцу услуга ваздухопловног информисања за објављивање у AIP.

(c) Ако систем за навођење и контролу кретања на површини захтијева употребу транспондера у ваздухопловима на оперативној површини, оператор аеродрома координише са пружаоцем услуга у ваздушној пловидби следеће:

(1) релевантне оперативне поступке за транспондера којих се оператери ваздухоплова морају придржавати;

(2) пружање релевантних информација пружаоцу услуга ваздухопловног информисања за објављивање у AIP.";

(d) Оператор аеродрома координише са пружаоцем услуга у ваздушном саобраћају у развоју SMGCS поступака на аеродрому.

(o) Додаје се ADR.OPS.B.031 и гласи:

"ADR.OPS.B.031 Комуникације

(a) Возила и јединица за услуге у ваздушном саобраћају комуницирају у складу са примјењивим захтјевима из Одјелка 14 Анекса прописа којим се успостављају заједничка

правила летења и оперативне одредбе у вези са услугама и поступцима у ваздушној пловидби;

(b) Оператор аеродрома, у координацији са пружаоцем услуга у ваздушном саобраћају, успоставља комуникационе поступке, укључујући следеће:

(1) фреквенције и језик или језике који ће се користити за комуникацију између јединице за услуге у ваздушном саобраћају и возила која се намјеравају користити или се користе на маневарској површини;

(2) комуникацију између јединице за услуге у ваздушном саобраћају и пјешака који ће радити или раде на маневарској површини;

(3) ширење значајних информација у вези са аеродромом, а које могу утицати на безбједност операција на маневарској површини, коришћењем радио-комуникација;

(4) сигнала и других комуникационих средстава која ће да се користе у свим условима видљивости, у случају прекида радио-комуникације између јединице за услуге у ваздушном саобраћају и возила или пјешака на простору за маневрисање.

(p) Додаје се ADR.OPS.B.033 и гласи:

"ADR.OPS.B.033 Контрола пјешака

(a) Оператор аеродрома успоставља и спроводи поступке како би:

(1) ограничио приступ оперативној површини и другим оперативним подручјима само на она лица чије дужности захтијевају да имају приступ тим подручјима;

(2) обезбједио да та лица могу без пратње имати приступ тим подручјима само ако су прошли одговарајућу обуку и доказали своју компетенцију;

(3) контролисао кретање лица на платформи и обезбједио да путници који се укрцавају или искрцавају из ваздухоплова или који требају ходати до, од или преко платформе:

(i) да их прати обучено и компетентно особље;

(ii) не ометају паркиране ваздухоплове и активности сервисирања на земљи;

(iii) су заштићени од ваздухоплова који изводе операције, укључујући рад њихових мотора, као и возила или других активности.

(b) Оператор аеродрома утврђује и спроводи поступке којим обезбјеђује:

(1) правилно и безбједно приступање и рад на маневарским површинама особља чији задаци укључују приступ овом простору без возила,

(2) да то особље:

(i) је одговарајуће опремљено, укључујући одјећу високе видљивости, средства за оријентацију и средства која омогућују двосмјерну комуникацију са јединицом за услуге у ваздушном саобраћају и одговарајућом јединицом оператора аеродрома током таквог рада;

(ii) је добило одобрење од јединице за услуге у ваздушном саобраћају прије уласка на маневарску површину. Независно од таквог одобрења, улазак на полетно-слетну стазу или на основну стазу полетно-слетне стазе или промјена одобрене операције подијеже додатном посебном одобрењу јединице за услуге у ваздушном саобраћају;

(iii) не улази на маневарску површину када су на снази поступци у условима смањене видљивости.";

(q) ADR.OPS.B.035 мијења се и гласи:

"ADR.OPS.B.035 Извођење опарација у зимским условима

(a) Оператор аеродрома, када се очекује да аеродром ради у условима када се снијег, бљузгавица или лед могу акумулирати на оперативној површини, израђује и примјењује план за снијег. Као дио плана за снијег, оператер аеродрома:

(1) има предвиђена рјешења за употребу средстава којим се уклања лед и мраз или спрјечава њихово настајање, или побољшава коефицијент трења полетно-слетне стазе;

(2) обезбјеђује, колико је то разумно могуће, да се снијег, бљузгавица или лед очисте са полетно-слетних стаза у употреби и осталих дијелова оперативне површине за које је предвиђено да ће се користити за операције ваздухоплова.

(b) Оператор аеродрома обезбјеђује да се у AIP објаве информације о:

(1) доступности опреме за уклањање снијега и операције контроле снијега и леда;

(2) статусу одобрења, ако је примјењиво, за употребу посебно припремљених зимских полетно-слетних стаза;

(3) типу материјала који се користе за третирање оперативне површине.";

(г) Додају се ADR.OPS.B.036 и ADR.OPS.B.037 и гласе:

"ADR.OPS.B.036 Операције на посебно припремљеним зимским полетно-слетним стазама

(a) Оператор аеродрома може, уз претходно одобрење надлежног органа, утврдити и примјењивати поступке за операције авиона на посебно припремљеним зимским полетно-слетним стазама ако је врста контаминанта збијени снијег или лед. Посебно припремљене зимске полетно-слетне стазе могу се примарно означити као RWYCC 4; међутим, ако третирање не задовољава оцјену RWYCC 4, примјењује се уобичајени поступак у складу са ADR.OPS.B.037.

(b) Како би добио претходно одобрење надлежног органа, оператор аеродрома:

(1) успоставља поступке који укључују следеће:

(i) врсту опреме или врсту, квалитет и количину материјала или обоје, који се употребљавају за побољшање стања површине полетно-слетне стазе, и методу њихове примјене;

(ii) праћење метеоролошких параметара;

(iii) контролу течних контаминаната;

(iv) процјену постигнутих резултата.

(2) прибавља податке о авиону који се односе на њихову могућност заустављања на полетно-слетној стази, која је посебно третирана, од најмање једног оператора авиона;

(3) анализира и обрађује податке добијене у складу са наведеним под (2) како би доказао способност успостављања стања полетно-слетне стазе у складу са одређеним RWYCC;

(4) успоставља програм одржавања који обухвата превентивно и корективно одржавање опреме која се употребљава како би се постигао уједначен учинак.

(c) Оператор аеродрома успоставља и примјењује програм за праћење континуиране ефикасности поступка. У програму се употребљавају извјештаји о кочењу добијени од авиона, која се упоређују са објављеним стањем полетно-слетне стазе.

(d) Оператор аеродрома оцјењује перформансе зимских операција по завршетку зимског периода како би утврдио потребу за:

(1) додатним захтјевима за обукама;

(2) ажурирањем поступака;

(3) додатном или другачијом опремом и материјалима.

ADR.OPS.B.037 Процјена стања површине полетно-слетне стазе и додјела кода стања површине полетно-слетне стазе

Када су контаминанти из ADR.OPS.A.060(a) до (e) присутни на површини полетно-слетне стазе, оператор аеродрома:

(a) додјељује RWYCC на основу типа и дубине контаминанта и температуре;

(b) прегледа полетно-слетну стазу увијек када је могуће да се стање површине полетно-слетне стазе промијенило због

метеоролошких услова, процјењује стање површине полетно-слетне стазе и додјељује нови RWYCC;

(c) користи посебне извјештаје из ваздуха као сигнал за поновну процјену RWYCC.";

(s) ADR.OPS.B.045 мијења се и гласи:

"ADR.OPS.B.045 Поступци при смањеној видљивости

(a) Оператор аеродрома обезбјеђује да аеродром располаже одговарајућом аеродромском опремом и објектима, и да су успостављени и да се примјењују одговарајући поступци при смањеној видљивости када се намјеравају користити за било коју од следећих операција:

(1) полијетање при смањеној видљивости,

(2) операције прилаза и слијетања у условима видљивости мањим од 550 m RVR или DH мања од 200 ft (60 m),

(3) операције са оперативним одобрењем у којима је стварна видљивост дуж полетно-слетне стазе (RVR) мања од 550 m.

Поступцима при смањеној видљивости координише се кретање ваздухоплова и возила и ограничавају се или забрањују активности на оперативној површини.

(b) Оператор аеродрома успоставља и спроводи поступке при смањеној видљивости у сарадњи са пружаоцем услуга у ваздушном саобраћају. Поступци при смањеној видљивости укључују критеријуме за њихову припрему, покретање и окончање. Критеријуми су засновани на вриједностима RVR и вриједностима горње границе базе облака.

(c) Оператор аеродрома обавјештава пружаоца услуга ваздухопловног информисања и пружаоца услуга у ваздушном саобраћају, према потреби, о свим промјенама статуса аеродромске опреме и објеката које утичу на операције у условима смањене видљивости.

(d) Оператор аеродрома доставља пружаоцу услуга ваздухопловног информисања информације о поступцима при смањеној видљивости за објављивање у AIP.

За поступке при смањеној видљивости, и све њихове промјене, захтијева се претходно одобрење BHDCA."

(t) ADR.OPS.B.080 мијења се и гласи:

"ADR.OPS.B.080 Означавање и освјетљење возила и других покретних предмета

(a) Оператор аеродрома обезбјеђује да су возила и други покретни објекти, осим ваздухоплова, на оперативној површини аеродрома:

(1) означени упадљивим бојама или натписима на погодним мјестима, заставама одговарајуће величине, коцкастим шаховским шарима и контрастним бојама;

(2) освјетљени свјетлима ниског интензитета за означавање препрека која су типа и карактеристика који одговарају њиховој функцији, ако се возила и аеродром користе ноћу или у условима смањене видљивости. Боја свјетала је следећа:

(i) трепћуће плаво за возила за случај опасности или за службе за ваздухопловну безбједност;

(ii) трепћуће жута за друга возила, укључујући возила "прати ме";

(iii) фиксна црвена за објекте са ограниченом покретљивошћу.

(b) Оператор аеродрома може изузети из наведеног под (a) опрему за сервисирање ваздухоплова и возила која се користе само на платформама.";

(u) ADR.OPS.C.005 мијења се и гласи:

"ADR.OPS.C.005 Одржавање – уопштено

(a) Оператор аеродрома успоставља и примјењује програм одржавања, који укључује превентивно одржавање, где је то потребно, ради одржавања аеродромских објеката,

система и опреме неопходних за рад аеродрома у стању које не смије нарушавати безбједност, правилност или ефикасност ваздушне пловидбе. Облик и спровођење програма одржавања у складу су са принципима људског фактора.

(b) Оператор аеродрома обезбјеђује одговарајућа и довољна средства за ефективно спровођење програма одржавања."

(v) Додаје се ADR.OPS.C.007 и гласи:

"ADR.OPS.C.007 Одржавање возила

(a) Оператор аеродрома:

(1) успоставља и спроводи програм одржавања, који укључује превентивно одржавање и у складу је са принципима људских фактора, за возила за спасавање и гашење пожара, како би обезбједио ефикасност тих возила и њихове опреме и реакцију у предвиђеном року током цијелог радног вијека возила;

(2) обезбјеђује да се спроводи програм одржавања за његова остала возила која се користе на оперативним површинама.

(b) Оператор аеродрома:

(1) успоставља поступке за подршку спровођењу програма одржавања наведеног под (a);

(2) обезбјеђује одговарајућа и довољна средства и објекте за његово ефикасно спровођење;

(3) чува записе о одржавању за свако возило.

(c) Оператор аеродрома обезбјеђује да организације које раде или пружају услуге на аеродрому:

(1) одржавају своја возила која се користе на оперативној површини или другим оперативним подручјима, у складу са утврђеним програмом одржавања, укључујући превентивно одржавање;

(2) чувају релевантне записе о одржавању.

(d) Оператор аеродрома обезбјеђује да се неисправна возила не користе за рад на аеродрому.

(z) ADR.OPS.C.010 и ADR.OPS.C.015 се мијењају и гласе:

"ADR.OPS.C.010 Одржавање коловозних застора, других површина на земљи и дренаже

(a) Оператор аеродрома прегледа све оперативне површине укључујући колнике (полетно-слетне стазе, стазе за вожњу или платформе), оближња подручја и дренажу како би редовно процијенио њихово стање у оквиру превентивног и корективног програма одржавања аеродрома;

(b) Оператор аеродрома:

(1) одржава све оперативне површине како би избјегао и одстранио сав FOD који би могао проузроковати оштећење ваздухоплова или ометати рад њихових система;

(2) одржава површину полетно-слетних стаза, стаза за вожњу и платформи како би спријечио настанак штетних неправилности;

(3) одржава полетно-слетну стазу у таквом стању да коефицијент трења на њеној површини задовољава или прелази минималне стандарде;

(4) периодично прегледа и документује коефицијент трења полетно-слетне стазе за сврхе одржавања. Учесталост тих прегледа је довољна за утврђивање тренда коефицијента трења на површини полетно-слетне стазе;

(5) предузима корективне мјере како би спријечио да коефицијент трења на цијелој површини полетно-слетне стазе или на њеном дијелу, када није контаминирана, падне испод минималних стандарда.

ADR.OPS.C.015 Одржавање визуелних средстава и електричних система

(a) Оператор аеродрома успоставља и спроводи превентивни и корективни програм одржавања како би обезбједио исправност електричних система и напајање

електричном енергијом цијелокупне виталне инфраструктуре аеродрома, на начин који гарантује безбједност, правилност и ефикасност ваздушне пловидбе.

(b) Оператор аеродрома успоставља и спроводи превентивни и корективни програм одржавања како би обезбједио исправност појединачних свјетала и поузданост аеродромских система освјетљења, на начин којим се обезбјеђује континуитет навођења и контроле ваздухоплова и возила, како слиједи:

(1) за полетно-слетну стазу за прецизни прилаз категорије II или III, циљ система превентивног одржавања је да су током свих периода операција категорије II или III сва прилазна свјетла и свјетла полетно-слетне стазе исправна и да је у сваком случају најмање:

(i) 95% освјетљења исправно у сваком од сљедећих подсистема:

(A) систем освјетљења за прецизни прилаз категорије II и III, у унутрашњих

450 m;

(B) свјетла централне линије полетно-слетне стазе;

(C) свјетла прага полетно-слетне стазе;

(D) ивична свјетла полетно-слетне стазе.

(ii) 90% освјетљења исправно у зони додира;

(iii) 85% освјетљења исправно у систему прилазног освјетљења у подручју изван 450 m;

(iv) 75% освјетљења краја полетно-слетне стазе је исправно.

(2) Свјетла која могу бити неисправна у складу са наведеним под (1) не смију да мијењају основни образац система освјетљења.

(3) Неисправно свјетло није дозвољено поред другог неисправног свјетла, осим у пречкама и пречки прилазног свјетла (barrette i crossbar), гдје могу бити дозвољена два сусједна неисправна свјетла.

(4) За зауставну пречку на позицији за чекање која се користи за полетно-слетну стазу намијењену за операције са видљивошћу уздуж полетно-слетне стазе мањом од 550 m, систем превентивног одржавања има сљедеће циљеве:

(i) не смије бити неисправно више од два свјетла;

(ii) не смију бити неисправна два сусједна свјетла, осим ако је размак између свјетала знатно мањи од прописаног.

(5) За стазу за вожњу која је предвиђена за употребу у условима видљивости уздуж полетно-слетне стазе мање од 550 m, циљ система превентивног одржавања је да не смију бити неисправна два сусједна свјетла централне линије стазе за вожњу.

(6) За полетно-слетну стазу за прецизни прилаз категорије I, циљ система превентивног одржавања је да су током свих периода операција категорије I сва прилазна свјетла и свјетла полетно-слетне стазе исправна и да је у сваком случају:

(i) најмање 85% свјетала исправно од сљедећих подсистема:

(A) систем свјетала за прецизни прилаз категорије I;

(B) свјетла прага полетно-слетне стазе;

(C) ивична свјетла полетно-слетне стазе;

(D) свјетла краја полетно-слетне стазе;

(ii) не смију бити неисправна два сусједна свјетла, осим ако је размак између свјетала знатно мањи од прописаног.

(7) За полетно-слетну стазу која је предвиђена за полијетање у условима видљивости уздуж полетно-слетне стазе мање од 550 m, циљ система превентивног одржавања је да су током свих периода операција сва свјетла полетно-слетне стазе исправна и да у сваком случају:

(i) најмање:

(А) 95% свјетала централне линије полетно-слетне стазе (ако постоје) и ивичних свјетала полетно-слетне стазе је исправно;

(В) 75% свјетала краја полетно-слетне стазе је исправно;

(ii) не смију бити неисправна два сусједна свјетла.

(8) За полетно-слетну стазу која је предвиђена за полијетање у условима видљивости уздуж полетно-слетне стазе од 550 m или више, циљ система превентивног одржавања је да су током свих периода операција сва свјетла полетно-слетне стазе исправна и да у сваком случају:

(i) најмање 85% свјетала краја полетно-слетне стазе и ивичних свјетала полетно-слетне стазе је исправно;

(ii) не смију бити неисправна два сусједна свјетла;

(9) За полетно-слетну стазу опремљену визуелним системима показивача нагиба прилаза, систем превентивног одржавања има за циљ да у било којем периоду операција све јединице буду исправне. Јединица се сматра неисправном ако је број неисправних свјетала такав да јединица не пружа предвиђено навођење ваздухоплову.

(с) За потребе наведеног под (b), свјетло се сматра неисправним ако:

(1) просјечни интензитет главног свјетлосног снопа слабији је од 50% вриједности која је наведена у сертификационим захтјевима које је издала Агенција. За свјетлосне јединице чији је просјечни интензитет главног свјетлосног снопа изнад вриједности која је наведена у сертификационим захтјевима које је издала Агенција, вриједност од 50% примјењује се на ту пројектовану вриједност;

(2) филтер за свјетло недостаје, оштећен је или свјетло не производи свјетлосни сноп исправне боје.

(d) Оператор аеродрома успоставља и спроводи превентивни и корективни програм одржавања како би обезбједио исправност и поузданост система аеродромских знакова и ознака, на начин којим се обезбјеђује континуитет навођења и контроле ваздухоплова и возила.

(е) Грађевински радови или активности на одржавању не изводе се у близини аеродромских електричних система када су на аеродрому на снази поступци у условима смањене видљивости.

(f) Оператор аеродрома обезбјеђује следеће:

(1) да програми превентивног одржавања наведени под (a), (b) и (d) укључују одговарајуће инспекције и провере појединачних елемената сваког система и самог система, који се обављају у складу са утврђеним поступцима и у утврђеним временским размацама, те су примјерени за предвиђену употребу и предметни систем;

(2) да се предузимају одговарајуће корективне мјере за исправљање свих утврђених недостатака.

(g) Оператор аеродрома води записе о релевантним активностима одржавања."

Иза Одјелка С додаје се Пододјелак D који гласи:

"Пододјелак D – Операције управљања платформом

ADR.OPS.D.001 Активности у вези са безбједношћу управљања платформом

(a) Оператор аеродрома обезбјеђује да су успостављени и да се примјењују начини рада и поступци на платформама како би се:

(1) регулисало кретање са циљем спречавања судара између ваздухоплова, као и између ваздухоплова и препрека;

(2) регулисао улазак ваздухоплова у, и координира излазак ваздухоплова са платформе са аеродромским контролним торњем;

(3) обезбједило безбједно и брзо кретање возила;

(4) обезбједила одговарајућа регулација следећих активности:

(i) додјеле паркинг мјеста ваздухоплову;

(ii) пружање услуга навођења ваздухоплова;

(iii) поступака паркирања ваздухоплова и одласка са паркинг мјеста;

(iv) допуњавање горива у ваздухоплов;

(v) мјере предострожности за заштиту од ваздушног млаза из мотора и испитивања мотора;

(vi) дозвола за покретање мотора и упутство за вожњу ваздухоплова по земљи.

(b) Оператор аеродрома, са циљем спровођења наведеног под (a) може додијелити одговорности другим организацијама. Ако оператор аеродрома додијели такве одговорности, ту додјелу укључује у аеродромски приручник.

ADR.OPS.D.005 Границе платформе

(a) Оператор аеродрома, у сарадњи са пружаоцем услуга у ваздушном саобраћају дефинише границе платформе и о истим обавјештава пружаоца услуга ваздухопловног информисања ради објаве у Зборнику ваздухопловних информација (AIP).

(b) При утврђивању граница платформе треба узети у обир најмање следеће:

(1) глосар аеродрома;

(2) конфигурација и начин рада полетно-слетне и стазе за вожњу;

(3) густину саобраћаја;

(4) временски услови;

(5) оперативни поступци.

ADR.OPS.D.010 Координација уласка и изласка ваздухоплова са платформе

(a) Оператор аеродрома обезбјеђује координацију уласка и изласка ваздухоплова са платформе са пружаоцем услуга у ваздушном саобраћају ако кретањем ваздухоплова по платформама не управља пружалац услуга у ваздушном саобраћају. Та координација укључује:

(1) утврђене тачке примопредаје између услуге управљања платформама и пружаоца услуга у ваздушном саобраћају за ваздухоплове у доласку и одласку;

(2) утврђена средства за комуникацију ваздух-земља која ће се користити на платформама,

(3) подручја на којима ваздухоплови у доласку чекају када паркинг мјеста нису доступна.

(b) Оператор аеродрома доставља пружаоцима услуга ваздухопловног информисања следеће информације ради објаве у Зборнику ваздухопловних информација (AIP):

(1) утврђене тачке примопредаје наведене под (a)(1);

(2) утврђена средства за комуникацију ваздух-земља наведена под (a)(2).

ADR.OPS.D.015 Управљање кретањем ваздухоплова на платформама

Оператор аеродрома обезбјеђује:

(a) ваздухоплов има упутства о рути коју треба пратити на платформама;

(b) адекватна визуелна помагала како би се обезбједило да летачке посаде могу идентификовати додијељену руту;

(c) планирана рута је ослобођена било каквих препрека које би могле да ризикују судар са ваздухопловом у покрету.

ADR.OPS.D.025 Додјела паркинг мјеста

(a) Оператор аеродрома успоставља поступке и обезбјеђује њихову примјену како би обезбједио да је додијељено паркинг мјесто ваздухоплова:

(1) прикладно за тип ваздухоплова који ће га користити,

(2) саопштено организацији одговорној за пружање AMS када је успостављена, или одговарајућем пружаоцу услуга у ваздушном саобраћају;

(3) саопштено лицима одговорним за меневрисањем ваздухопловом.

(b) Оператор аеродрома обезбјеђује да се при додјели паркинг мјеста ваздухопловима узму у обзир најмање следећи параметри:

- (1) карактеристике ваздухоплова;
- (2) помагала за паркирање;
- (3) опрема за опслуживање паркинг мјеста;
- (4) близина инфраструктуре;
- (5) други паркирани ваздухоплови на сусједним паркинг мјестима;

(6) зависности међу паркинг мјестима.

ADR.OPS.D.030 Навођење ваздухоплова

Оператор аеродрома обезбјеђује да се навођење ваздухоплова спроводи уз помоћ паркирних сигнала у складу са Додатком 1 Анекса прописа којим се уређује успостављање заједничких правила летења и оперативних одредби у вези са услугама и поступцима у ваздушној пловидби.

ADR.OPS.D.035 Паркирање ваздухоплова

Оператор аеродрома успоставља поступке и обезбјеђује њихову примјену како би обезбједио следеће:

(a) подручје предвиђено за паркирање ваздухоплова на платформи се надзира како би се обезбједило да се током маневра паркирања задрже потребни размаци;

(b) ваздухоплов се наводи како би се безбједно паркирао;

(c) аутоматизовани системи за навођење паркирања, ако су уграђени, функционишу правилно;

(d) лица одговорна за вожњу ваздухоплова се упозоравају да зауставе ваздухоплов када се размак не одржава;

(e) лицима, осим оних који учествују у поступку паркирања ваздухоплова, забрањено је да прилазе ваздухоплову када су укључена свјетла за избјегавање судара и мотори раде;

(f) на паркинг мјесту ваздухоплова нема остатака страних предмета (FOD) који би могли утицати на безбједност.

ADR.OPS.D.040 Одлазак ваздухоплова са паркинг мјеста

Оператор аеродрома успоставља поступке и обезбјеђује њихову примјену како би током одласка ваздухоплова са паркинг мјеста обезбједио следеће:

(a) опрема за сервисирање на земљи, осим камиона за изгуравање ако су потребни за покретање ваздухоплова, уклоњена је са паркинг мјеста ваздухоплова или паркирана на предвиђеним подручјима;

(b) мостови за укрцавање путника, ако постоје на паркинг мјесту, су увучени;

(c) на утврђеној рути изласка са паркинг мјеста нема остатака страних предмета;

(d) обустављено је кретање возила на паркинг мјесту и саобраћај на сусједним путевима, осим за камионе за изгуравање ако су потребни за покретање ваздухоплова;

(e) лицима која не учествују при одласку ваздухоплова са паркинг мјеста забрањен је приступ ваздухоплову док су укључена свјетла за избјегавање судара и мотори раде.

ADR.OPS.D.045 Достављање информација организацијама које раде на платформи

(a) Оператор аеродрома благовремено доставља информације у вези са ограничењима операција на платформи релевантним организацијама које раде на платформи.

(b) Достављају се следеће информације, ако је примјениво:

- (1) врста ограничења;
- (2) трајање ограничења, ако је познато;

(3) мјере ублажавања које треба примијенити;

(4) оперативни утицај ограничења;

(5) доступност паркинг мјеста ваздухоплова;

(6) ограничења паркинг мјеста ваздухоплова;

(7) доступност непокретне опреме на паркинг мјестима ваздухоплова;

(8) посебни поступци за паркирање;

(9) привремене промјене стаза за вожњу ваздухоплова по земљи;

(10) радови у току;

(11) све друге информације од оперативне важности за кориснике платформе.

ADR.OPS.D.050 Узбуђивање хитних служби

(a) Оператор аеродрома:

(1) успоставља и у плану аеродрома за случај опасности уводи поступак за обавјештавање хитних служби о несрећама и инцидентима на платформи;

(2) обезбјеђује одговарајућа средства и опрему за обавјештавање хитних служби;

(b) Поступак који успоставља оператор аеродрома укључује најмање следеће:

(1) податке за контакт и средства која се користе за обавјештавање хитних служби;

(2) информације које се морају дати хитним службама како би се инцидент ефикасно ријешило, као што су:

(i) локација несреће или инцидента;

(ii) природа несреће или инцидента;

(iii) настала штета;

(iv) повреде лица;

(v) опасне робе.

ADR.OPS.D.055 Мјере предострожности за заштиту од удара млаза из мотора

(a) Оператор аеродрома информира кориснике платформе о опасностима од удара млаза из мотора и од ваздушне струје из елисе.

(b) Оператор аеродрома захтијева од корисника платформе да прописно обезбједи возила и опрему и да одреде паркинг мјеста на којима је ефекат удара млаза из мотора или од ваздушне струје из елисе минималан.

(c) При пројектовању или измјени тлоцрта платформе, оператор аеродрома узима у обзир ефекат удара млаза из мотора или ваздушне струје из елисе.

(d) Оператор аеродрома утврђује мјеста на којима би могло доћи до удара млаза из мотора и објављује захтјев пилотима да примјењују минимални потисак или предузима одговарајуће мјере за ублажавање ефекта удара млаза из мотора.

ADR.OPS.D.060 Допуњавање горива у ваздухоплов

(a) Оператор аеродрома утврђује поступак за допуњавање горива у ваздухоплов.

(b) Поступак захтијева следеће:

(1) забрану отвореног пламена и употребе електричних или сличних алата који би могли произвести искре или електричне лукове у зони за снабдијевањем горивом;

(2) забрану покретања земаљских агрегата за струју током допуњавања горива;

(3) постојање слободног пута од ваздухоплова како би се омогућило брзо уклањање цистерне са горивом и лица у случају опасности;

(4) правилно повезивање ваздухоплова и извора довода горива те правилну примјену поступака уземања;

(5) тренутно обавјештавање руководиоца снабдијевања горивом у случају изливања горива и детаљна упутства о томе како поступати у случају изливања горива;

(6) постављање опреме за земаљску подршку на такав начин да су излази у случају опасности без икаквих препрека

како би се омогућила брза евакуација путника, ако се путници укрцавају или искрцавају или остају у ваздухоплову током допуњавања горива;

(7) доступност апарата за гашење пожара прикладног типа за најмање почетну интервенцију у случају пожара узрокованог горивом;

(8) престанак операција допуњавања горива ако су на аеродрому или у његовој близини грмљавинске олује са муњама.

ADR.OPS.D.065 Тестирање мотора

(a) Оператор аеродрома утврђује и примјењује поступак тестирања мотора.

(b) Поступак укључује следеће:

(1) лице које има овлашћење да одобрава тестирање мотора;

(2) подручја на којима се изводе тестирања мотора;

(3) безбједносне мјере које треба предузети.

ADR.OPS.D.070 Одјећа високе видљивости

Оператор аеродрома захтијева да све особље које ради вани, креће се пјешнице, на оперативној површини носи одјећу високе видљивости.

ADR.OPS.D.075 Одобрење за покретање мотора и упутства за вожњу ваздухоплова по земљи

(a) Оператор аеродрома обезбјеђује координацију одобрења за покретање мотора, одобрења за изгуравање ваздухоплова, ако је потребно, и упутства за вожњу ваздухоплова по земљи са пружаоцем услуга у ваздушном саобраћају, ако кретањем ваздухоплова по платформи не управља пружалац оперативних услуга у ваздушном саобраћају.

(b) У том случају оператор аеродрома у сарадњи са пружаоцем услуга у ваздушном саобраћају успоставља и спроводи поступак који укључује следеће:

(1) утврђивање органа који издаје одобрења за покретање мотора;

(2) средства за међусобно информисање о издатим одобрењима за покретање мотора;

(3) средства за међусобно информисање о издатим дозволама за изгуравање ваздухоплова и упутствима за вожњу ваздухоплова по земљи.

ADR.OPS.D.080 Програми обуке и провјере стручности сигнариста и возача возила "прати ме"

(a) Оператор аеродрома успоставља програм обуке и обезбјеђује његову примјену за лица која пружају:

(1) услуге навођења ваздухоплова;

(2) услуге усмјеравања уз помоћ возила "прати ме";

(b) Програм обуке спроводи се у складу са ADR.OR.D.017 Анекса III.

(c) Обука је осмишљена тако да пренесе основна знања и практичне вјештине у вези са извршавањем дужности релевантног особља.

(d) Оператор аеродрома обезбјеђује спровођење програма провјере стручности за особље наведено под (a) како би обезбиједио:

(1) континуирану компетенцију;

(2) да је то особље свјесно правила и поступака који су релевантни за њихове функције и задатке. Оператор аеродрома обезбјеђује да лица наведена под (a) пролазе провјере стручности у интервалима не дужим од 12 мјесеци од завршетка почетне обуке.

ADR.OPS.D.085 Програми обуке и провјере стручности особља које даје упутства за вожњу ваздухоплова путем радио-телефоније

(a) Оператор аеродрома обезбјеђује следеће:

(1) лица која дају упутства за вожњу ваздухоплова по платформи, путем радио-телефоније, користећи додијелене

ваздухопловне радио фреквенције, одговарајуће су обучена и квалификована;

(2) програм обуке спроводи се у складу са ADR.OR.D.017 Анекса III, уз следеће изузетке:

(i) након почетне обуке слиједи обука за локацију које се састоји од следећих фаза:

(A) фазе прелазне обуке, осмишљене првенствено за пренос знања и разумијевања о оперативним поступцима специфичним за локацију и аспектима специфичним за задатке;

(B) фазе обуке на радном мјесту, која је завршна фаза обуке за локацију током које се претходно стечене рутине и вјештине повезане са радним мјестом интегришу у пракси под надзором квалификованог инструктора у ситуацији стварног саобраћаја;

(ii) периодична обука изводи се у интервалима не дужим од 12 календарских мјесеци и садржи преглед садржаја почетне обуке;

(iii) обука за обнављање знања изводи се када је лице одсутно са дужности у периоду дужем од 12 мјесеци и укључује цијели садржај почетне обуке.

(b) Лица наведена под (a)(1) доказују знање језика, најмање на оперативном нивоу у употреби фразеологије и једноставног језика, у складу са наведеним под (c), на језицима који се употребљавају за комуникацију земља-ваздух на аеродрому.

(c) Подносилац захтјева доказује способност да:

(1) успјешно комуницира у ситуацијама комуницирања само гласом и у ситуацијама комуницирања лицем у лице;

(2) прецизно и јасно комуницира о општим темама и темама повезанима са послом;

(3) користи прикладне комуникационе стратегије за размјену порука и препознаје и рјешава неспоразуме у општем контексту или контексту повезаном са послом;

(4) успјешно савладава језичке изазове настале због компликације или неочекиваног развоја догађаја до којих долази у контексту рутинске пословне ситуације или комуникационих задатака са којима су већ упознати;

(5) користи дијалект и акценат који је разумљив ваздухопловној заједници.

(d) Знање језика доказује се сертификатом који је издала организација која је спровела оцјењивање, у којој се наводи језик или језици, ниво или нивои знања и датум оцјењивања.

(e) Осим за лица која су доказала знање језика на нивоу стручњака, знање језика поново се оцјењује:

(1) сваке четири године од датума оцјењивања, ако је доказани ниво оперативни ниво;

(2) сваких шест година од датума оцјењивања, ако је доказани ниво напредни ниво.

(f) Доказивање знања језика врши се методом оцјењивања која обухвата:

(1) поступак који се користи за оцјењивање,

(2) квалификације оцјењивача који оцјењује знање језика;

(3) жалбени поступак.

(g) Оператор аеродрома обезбјеђује курсеве језика како би одржао потребни ниво знања језика свог особља.

(h) Оператор аеродрома обезбјеђује примјену програма провјере стручности за особље наведено под (a)(1), како би обезбиједио:

(1) континуирану компетенцију;

(2) да је то особље свјесно правила и поступака који су релевантни за њихове функције и задатке. Оператор аеродрома обезбјеђује да лица наведена под (a) пролазе провјере стручности у интервалима не дужим од 12 мјесеци од завршетка почетне обуке.

Анекс VI Правилника - Непримјењиве одредбе, мијења се и гласи:

У Непримјењиве одредбе Уредбе комисије (ЕУ) бр. 139/2014 од 12. фебруара 2014. године о утврђивању захтјева и управних поступака у вези са аеродромима у складу са Уредбом (ЕЗ) бр. 216/2008 Европског парламента и Савјета додаје се:

ADR.AR.A.030(d)

(d) Надлежни орган о тим мјерама такође обавјештава Агенцију и, ако је потребна заједничка активност, друге предметне државе чланице.

ADR.OR.F.005 (5)

(5) листу аеродрома, који се налазе у другим државама чланицама, на којима се пружа услуга.

Na osnovu čl. 16. i 61. stav (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", br. 32/02, 102/09 i 72/17) i člana 14. stav (1) Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 39/09 i 25/18), generalni direktor Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi

PRAVILNIK**O IZMJENAMA I DOPUNAMA PRAVILNIKA O
UTVRĐIVANJU ZAHTJEVA I UPRAVNIH POSTUPAKA
U VEZI SA AERODROMIMA****Član 1.**

U Pravilniku o utvrđivanju zahtjeva i upravnih postupaka u vezi sa aerodromima ("Službeni glasnik BiH", broj 17/21) (u daljem tekstu: Pravilnik), u članu 1. (Predmet i područje primjene) u stavu (1) tačka h) mijenja se i glasi:

"h) uvjetima i postupcima u vezi sa izjavom organizacija odgovornih za pružanje usluga upravljanja platformom i nadzora nad njima iz člana 7. stav (2) ovog pravilnika kako je utvrđeno u Aneksu II i Aneksu III ovog pravilnika".

Stav (3) mijenja se i glasi:

"(3) Operatori aerodroma i organizacije odgovorne za pružanje usluge upravljanja platformom ispunjavaju zahtjeve utvrđene u aneksima III i IV ovog pravilnika".

Stav (4) se briše.

Dosadašnji stav (5) postaje stav (4).

Iza stava (4) dodaju se novi st. (5) i (6) koji glase:

"(5) Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o utvrđivanju zahtjeva i upravnih postupaka u vezi sa aerodromima preuzimaju se odredbe:

- Provedbene Uredbe Komisije (EU) broj 2020/469 od 14. februara 2020. godine o izmjenama i dopunama Uredbe (EU) broj 923/2012, Uredbe (EU) broj 139/2014 i Uredbe (EU) broj 2017/373 u pogledu zahtjeva za upravljanje zračnim prometom/uslugama u zračnoj plovitbi, projektovanja struktura zračnog prostora i kvaliteta podataka, sigurnosti poletno-sletnih staza i o stavljanju van snage Uredbe Komisije broj 73/2010,
- Delegirane uredbe Komisije (EU) broj 2020/1234 od 9. juna 2020. godine o izmjenama i dopunama Uredbe (EU) broj 139/2014 u pogledu uvjeta i postupaka u vezi sa izjavom organizacija odgovornih za pružanje usluga upravljanja platformom,
- Delegirane uredbe Komisije (EU) broj 2020/2148 od 8. oktobra 2020. godine o izmjenama i dopunama Uredbe (EU) broj 139/2014 u pogledu sigurnosti poletno-sletnih staza i zrakoplovnih podataka,
- Delegirane uredbe Komisije (EU) broj 2022/208 od 14. decembra 2021. godine o izmjeni Uredbe (EU)

broj 139/2014 u pogledu zahtjeva za operacije u svim vremenskim uvjetima,

- Delegirane uredbe Komisije (EU) broj 2022/2074 od 20. jula 2022. godine o izmjeni Uredbe (EU) broj 139/2014 u pogledu definicije SNOWTAM."
- (6) Navođenje odredaba uredbi iz stava (5) ovog člana vrši se isključivo u svrhu praćenja i informiranja o preuzimanju pravne stečevine Evropske unije u zakonodavstvo Bosne i Hercegovine".

Član 2.

U članu 2. (Definicije) stav (1) tačka t) mijenja se i glasi:

"(t) **Država članica** (Member state) - označava svaku državu članicu EASA i Bosnu i Hercegovinu",

Iza tačke cc), dodaje se nova tačka dd), koja glasi:

"dd) **Treća zemlja** (Third Country): označava svaku državu osim države članice EASA i Bosne i Hercegovine".

Stav (2) se briše.

Dosadašnji stav (3) postaje stav (2).

Član 3.

Naziv člana 3. (Nadzor nad aerodromima) mijenja se i glasi: "(Nadzor)".

U članu 3. stav (1) mijenja se i glasi:

- "(1) BHDCA je nadležni organ za izdavanje potvrde i nadzor nad aerodromima i operatorima aerodroma, primanje izjava i nadzor nad pružateljima usluga upravljanja platformom, kao i osobljem neophodnim za te aktivnosti."

Član 4.

Član 13. (Izuzeća i odstupanja) mijenja se i glasi:

"Član 13.

(Izuzeća i odstupanja)

Ne dovodeći u pitanje član 1. stav (4) tačka a) ovog pravilnika, BHDCA odobrava izuzeća i odstupanja od primjene ovog pravilnika u skladu sa propisom kojim se uređuje odobravanje izuzeća i odstupanja od primjene podzakonskih akata koje donosi Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine."

Član 5.

Član 14. (Načini usklađivanja) mijenja se i glasi:

"Član 14.

(Načini usklađivanja)

BHDCA usvaja prihvatljive načine usklađivanja (AMC), sertifikacijske zahtjeve (CS) i smjernice (GM) i donosi i odobrava alternativne načine usklađivanja za ovaj pravilnik u skladu sa odredbama propisa kojim se uređuju prihvatljivi i alternativni načini usklađivanja, sertifikacijski zahtjevi, posebni uvjeti i smjernice."

Član 6.

U članu 19. (Primjena i prestanak važenja propisa) stav (3) se briše.

Dosadašnji st. (4) i (5) postaju st. (3) i (4).

Iza stava (4) dodaje se novi stav (5) koji glasi:

- "(5) Stupanjem na snagu ovih izmjena i dopuna pravilnika prestaje da važi Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o utvrđivanju zahtjeva i upravnih postupaka u vezi sa aerodromima ("Službeni glasnik BiH", broj 75/22)."

Član 7.

Iza člana 19. ovog pravilnika dodaje se novi član 20. koji glasi:

"Član 20.

(Izmjene i dopune aneksa Pravilnika)

- (1) Izmjene i dopune Aneksa I, Aneksa II, Aneksa III, Aneksa IV i Aneksa VI Pravilnika navedene su u Aneksu ovih izmjena i dopuna pravilnika.

- (2) Objašnjenje iz fusnote broj 1 u Aneksu II Pravilnika se briše.
- (3) Forma i unutrašnja struktura i podjela Aneksa iz stava (1) ovog člana data je u izvornom obliku i na latiničnom pismu (korištena verzija na engleskom jeziku) s ciljem lakšeg pozivanja na iste.
- (4) Aneks iz stava (1) ovog člana čini sastavni dio ovih izmjena i dopuna pravilnika."

Član 8.

Dosadašnji član 20. (Stupanje na snagu) postaje član 21.

Član 9.

(Stupanje na snagu)

Ove izmjene i dopune pravilnika stupaju na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

Broj 1-3-02-2-328-6/24

6. juna 2024. godine

Banja Luka

Generalni direktor

Zorislav Ivanović, s. r.

ANEKS**Aneks I Pravilnika - Definicije izraza koji se koriste u aneksima od II do IV, mijenja se i glasi:**

Nakon (6) dodaju se (6a), (6b) i (6c) i glase:

"(6a) Zrakoplovni informativni cirkular - AIC (Aeronautical Information Circular): je obavještenje koje ne ispunjava uvjete za objavu informacija putem NOTAM (notice to airmen) niti se unosi u AIP, ali koje se odnosi na sigurnost letenja, zračnu plovību, tehnička, administrativna ili zakonodavna pitanja;

(6b) Zrakoplovni informativni proizvod (Aeronautical Information Product): su zrakoplovni podaci i zrakoplovne informacije koji se osiguravaju kao digitalni skupovi podataka ili u standardnoj formi na papiru ili na elektronskom mediju. Zrakoplovni informativni proizvod sastoji se od:

- Zbornika zrakoplovnih informacija - AIP (Aeronautical Information Publications), uključujući izmjene i/ili dopune i dodatke,

- Zrakoplovnog informativnog cirkulara - AIC (Aeronautical Information Circulars),

- Zrakoplovnih karti (Aeronautical charts),

- NOTAM, i

- Seta digitalnih podataka (Digital data sets);

(6c) Zbornik zrakoplovnih informacija - AIP (Aeronautical Information Publication) je zbornik koji objavljuje država ili se objavljuje uz odobrenje države i sadrži zrakoplovne informacije trajnog karaktera značajne za zračnu plovību."

Nakon (15) dodaje se (15a) i glasi:

"(15a) kontaminirana poletno-sletna staza (contaminated runway)" je poletno-sletna staza čiji je znatan dio površine (bilo u izolovanim dijelovima ili izvan njih) unutar korištene dužine i širine pokriven jednom ili sa više tvari navedenih u deskriptorima površine poletno-sletne staze;"

Nakon (16) dodaje se (16a) i glasi:

"(16a) apsolutna visina odluke - DA (decision altitude - DA) ili visina odluke - DH (decision height - DH) je određena apsolutna visina ili visina u operacijama 3D instrumentalnog prilaza pri kojoj se mora pokrenuti postupak neuspjelog prilaza ako nije utvrđena zahtijevana vizuelna referenca za nastavak prilaza."

Nakon (17) dodaje se (17a) i glasi:

"(17a) "skup podataka (data set)" je prepoznatljiva grupa podataka;"

Nakon (18) dodaje se (18a) i glasi:

"(18a) "suha (dry)" u odnosu na stanje poletno-sletne staze, označava da površina poletno- sletne staze nije vidljivo mokra i nije kontaminirana unutar područja koje je predviđeno za upotrebu;"

Nakon (19) dodaje se (19a) i glasi:

"(19a) ostatak stranog objekta - FOD (foreign object debris)" je predmet na operativnoj površini koji nema operativnu ili zrakoplovnu funkciju i koji može da predstavlja opasnost za operacije zrakoplova;"

Navedeno pod (22) se mijenja i glasi:

"(22) instrumentalna poletno-sletna staza (instrument runway) je jedna od sljedećih vrsta poletno-sletnih staza namijenjenih operacijama zrakoplova zasnovanih na instrumentalnom prilazu:

1. poletno-sletna staza za neprecizni prilaz (non-precision approach runway): poletno-sletna staza opremljena vizuelnim sredstvima i najmanje jednim nevizuelnim sredstvom namijenjenim za operacije slijetanja na osnovu operacije instrumentalnog prilaza tipa A,

2. poletno-sletna staza za precizni prilaz, kategorija I (precision approach runway, category I): poletno-sletna staza opremljena vizuelnim sredstvima i najmanje jednim nevizuelnim sredstvom namijenjenim za operacije slijetanja na osnovu operacije instrumentalnog prilaza tipa B kategorije I (CAT I),

3. poletno-sletna staza za precizni prilaz, kategorija II (precision approach runway, category II): poletno-sletna staza opremljena vizuelnim sredstvima i najmanje jednim nevizuelnim sredstvom namijenjenim za operacije slijetanja na osnovu operacije instrumentalnog prilaza tipa B kategorije II (CAT II),

4. poletno-sletna staza za precizni prilaz, kategorije III (precision approach runway, category III): poletno-sletna staza opremljena vizuelnim sredstvima i najmanje jednim nevizuelnim sredstvom namijenjenim za operacije slijetanja na osnovu operacije instrumentalnog prilaza tipa B kategorije III (CAT III),"

Nakon (24) dodaju se (24a) i (24b) i glase:

"(24a) "pouzdanost sistema osvjetljenja (lighting system reliability)" je vjerovatnoća da cjelokupna instalacija radi u okviru određene tolerancije i da je sistem operativno upotrebljiv;

(24b) "Indikator lokacije (Location Indicators)" je najnovije važeće izdanje Dok. 7910 "Indikator lokacije" koje je odobrila i objavila Međunarodna organizacija za civilno zrakoplovstvo;"

Nakon (24b) dodaje se (24c) i glasi:

"(24c) operacije u uvjetima smanjene vidljivosti - LVO (low-visibility operations - LVOs) su operacije prilaza ili polijetanja na poletno-sletnoj stazi na kojoj je vidljivost duž poletno-sletne staze (RVR) manja od 550 m ili sa visinom odluke (DH) manjom od 200 ft."

Navedeno pod (25) se mijenja i glasi:

"(25) postupci pri smanjenoj vidljivosti (low-visibility procedures) su postupci letenja koji se primjenjuju na aerodromu za osiguranje sigurnih operacija u uvjetima smanjene vidljivosti,"

Navedeno pod (26) se mijenja i glasi:

"(26) polijetanje u uslovima smanjene vidljivosti - LVTO (low-visibility take-off - LVTO) je polijetanje kada je vidljivost duž poletno-sletne staze (RVR) manja od 550 m",

Navedeno pod (27) se briše.

Nakon (34), dodaju se (34a) i (34b) i glase:

"(34a) "NOTAM (Notice to Airmen)" je telekomunikacijsko distribuirana poruka koja sadrži informacije o uspostavljanju, stanju ili izmjeni zrakoplovnog sredstva, usluge, postupka ili opasnosti, čije je blagovremeno poznavanje neophodno osoblju koje učestvuje u pripremi i izvršavanju letenja;

(34b) "NOTAM kôd (NOTAM code)" je kôd koji je sadržan u najnovijem važećem izdanju "Postupci za usluge u zračnoj plovidbi - ICAO skraćenice i kodovi" (PANS ABC - Dok. 8400), koje je odobrila i objavila Međunarodna organizacija za civilno zrakoplovstvo."

Nakon (34b) dodaje se (34c) i glasi:

"(34c) operacija sa operativnim odobrenjima (operation with operational credits) je operacija koja se izvodi korištenjem

specifične opreme na zrakoplovu ili zemlji, ili kombinacijom opreme na zrakoplovu i opreme na zemlji koja omogućava bilo koji od sljedećih elemenata:

(a) primjenu operativnih minimuma koji su niži od standardnih operativnih minimuma aerodroma za određenu klasifikaciju operacija,

(b) zahtjevi vezani za vidljivost mogu biti ispunjeni ili smanjeni,

(c) potreban je manji broj zemaljskih uređaja, opreme i objekata."

Navedeno pod (35) se briše.

Nakon (38), dodaju se (38a), (38b), (38c), (38d), (38e), (38f), (38g) i (38h) i glase:

"(38a) "matrica za procjenu stanja poletno-sletne staze - RCAM (runway condition assessment matrix)" je matrica pomoću koje se procjenjuje kôd stanja poletno-sletne staze (RWYCC), primjenom povezanih postupaka, koji obuhvataju skup osmatranja stanja površine poletno-sletne staze i izvještaja pilota o kočenju;

(38b) "kôd stanja poletno-sletne staze - RWYCC (runway condition code)" je broj koji se koristi u izvještaju o stanju poletno-sletne staze (RCR), koji opisuje uticaj stanja površine poletno-sletne staze na mogućnost usporavanja i bočne kontrole zrakoplova;

(38c) "izvještaj o stanju poletno-sletne staze - RCR (runway condition report)" je cjeloviti standardiziran izvještaj o stanju površine poletno-sletne staze i njegovom uticaju na performanse zrakoplova prilikom polijetanja i slijetanja, opisan pomoću kôda stanja poletno-sletne staze;

(38d) "sigurnosna površina kraja poletno-sletne staze - RESA (runway-end safety area)" je prostor koji je simetričan u odnosu na produženu osu poletno-sletne staze i koji se nastavlja na završetak osnovne staze, prvenstveno namijenjen smanjenju rizika od oštećenja aviona koji je sletio ispred ili se zaustavio iza poletno-sletne staze;

(38e) "pozicija za čekanje (runway-holding position)" je određena pozicija namijenjena zaštiti poletno-sletne staze, površina za ograničenje prepreka ili ILS/MLS kritičnog/osjetljivog područja, kod koje zrakoplovi u vožnju i vozila moraju stati i zadržati poziciju, osim ako aerodromska kontrola letenja ne odredi drugačije;

(38f) "osnovna staza poletno-sletne staze (runway strip)" je određena površina, uključujući poletno-sletnu stazu i stazu za zaustavljanje, ako postoji, koja je namijenjena:

a) smanjenju rizika od oštećenja zrakoplova koji izlete sa poletno-sletne staze;

b) zaštiti zrakoplova koji je nadlijeće za vrijeme polijetanja ili slijetanja;

(38g) "stanje površine poletno-sletne staze (runway surface condition)" je opis stanja površine poletno-sletne staze koji se koristi u RCR i služi kao osnova za određivanje RWYCC za potrebe performansi aviona;

(38h) "opisi stanja površine poletno-sletne staze (runway surface condition descriptors)" su neke od sljedećih stvari na površini poletno-sletne staze:

(a) zbijeni snijeg (compacted snow): snijeg koji je zbijen u čvrstu masu tako da će karakteristike guma aviona po površini poletno-sletne staze, pri radnim pritiscima i opterećenjima, biti bez značajnih daljih zbijanja ili stvaranja kolotraga na površini;

(b) "suh snijeg (dry snow): snijeg od kojeg se ne može lako napraviti grudva;

(c) mraz (frost): kristali leda stvoreni od vlage u zraku na površini čija je temperatura jednaka ili niža od tačke smrzavanja. Mraz se razlikuje od leda po tome što kristali mraza formiraju nezavisno i zato imaju zrnastiju teksturu;

(d) led (ice): voda koja se smrzla ili zbijeni snijeg koji je prešao u led, u hladnim i suhim vremenskim uvjetima;

(e) bljuzgavica (slush): snijeg koji je toliko zasićen vodom da će pod prstima ruke voda iz takvog snijega curiti (drenirati) ili će prskati ako se na takav snijeg snažno nagazi;

(f) stajaća voda (standing water): voda dubine veće od 3 mm;

(g) mokri led (wet ice): led s vodom na sebi ili led koji se topi;

(h) mokri snijeg (wet snow): snijeg koji sadrži dovoljno vode da, ako se stisne rukom, može formirati čvrstu grudvu snijega, ali voda se neće istisnuti iz takve grudve."

Nakon (41) dodaju se (41a), (41b) i (41c) i glase:

"(41a) "mokra klizava poletno-sletna staza (slippery wet runway)" je vlažna poletno-sletna staza za koju je utvrđeno da je koeficijent trenja smanjen na velikom dijelu;

Navedeno pod (41b) mijenja se i glasi:

"(41b) SNOWTAM (SNOWTAM) je posebna serija NOTAM na standardnom obrascu, koja osigurava izvještaj o stanju površine obavještanjem o postojanju ili prestanku opasnih uvjeta uzrokovanih prisutnošću snijega, leda, bljuzgavice, mraza, stajaće vode ili vode sa snijegom, bljuzgavicom, ledom ili poledicom na operativnoj površini."

(41c) "posebno pripremljena zimska poletno-sletna staza (specially prepared winter runway)" je poletno-sletna staza na čijoj površini je suhi zamrznuti sloj zbijenog snijega ili leda ili oboje i koja je tretirana pijeskom ili sitnim šljunkom ili je mehanički obrađena radi povećanja trenja."

Navedeno pod (47) se mijenja i glasi:

"(47) "obavezni sadržaj potvrde (terms of the certificate)" označava sljedeće:

- ICAO indikator lokacije,
- uvjeti za rad (VFR/IFR, dan/noć),
- operacije aviona na posebno pripremljenim zimskim poletno-sletnim stazama,
- poletno-sletna staza,
- objavljene dužine,
- vrste poletno-sletne staze i prilaza,
- referentni kôd aerodroma,
- obim operacija zrakoplova sa višim referentnim kôdom aerodroma,
- pružanje usluga upravljanja platformom (da/ne),
- spasilačko-vatrogasni nivo zaštite."

Navedeno pod (47b) se mijenja i glasi:

"(47b) operacija instrumentalnog prilaza Tipa B (Type B instrument approach operation) je operacija sa visinom odluke (DH) ispod 75 m (250 ft) kategorizovana kako slijedi:

1. Kategorija I (CAT I): visina odluke (DH) ne niža od 60 m (200 ft) i vidljivost od najmanje 800 m ili vidljivost duž poletno-sletne staze (RVR) ne manja od 550 m,

2. Kategorija II (CAT II): visina odluke (DH) niža od 60 m (200 ft), ali ne manja od 30 m (100 ft) i vidljivost duž poletno-sletne staze (RVR) ne manja od 300 m,

3. Kategorija III (CAT III): visina odluke (DH) niža od 60 m (100 ft) ili bez visine odluke (DH) i vidljivost duž poletno-sletne staze (RVR) manja od 300 m ili bez ograničenja vidljivosti duž poletno-sletne staze (RVR)."

Nakon (48) dodaje se (49) i glasi:

"(49) "mokra poletno-sletna staza (wet runway)" je poletno-sletna staza čija je površina vidljivo mokra ili pokrivena slojem vode do i uključujući 3 mm dubine unutar područja koje je predviđeno za upotrebu."

Aneks II Pravilnika - Zahtjevi za nadležni organ - Aerodromi (Dio ADR.AR), mijenja se i glasi:

ADR.AR.A.001 mijenja se i glasi:

(1) "ADR.AR.A.001 Područje primjene

Ovim aneksom utvrđuju se zahtjevi za BHDCA koja je odgovorna za:

(a) certificiranje aerodroma i nadzor nad aerodromima i operatorima aerodroma;

(b) primanje izjava o sposobnosti i dostupnosti sredstava za izvršavanje odgovornosti organizacija odgovornih za pružanje usluga upravljanja platformom i nadzor nad njima."

(2) ADR.AR.A.005(b) mijenja se i glasi:

"(b) zaprimanje izjava o sposobnosti i dostupnosti sredstava za izvršavanje odgovornosti organizacija odgovornih za pružanje usluga upravljanja platformom i nadzor nad njima."

(3) ADR.AR.A.010(b) mijenja se i glasi:

"(b) Nadležni organ stavlja na raspolaganje operatorima aerodroma, organizacijama odgovornim za pružanje AMS i drugim zainteresiranim stranama zakonodavne akte, standarde, pravila, tehničke publikacije i odgovarajuće dokumente kako bi se olakšalo njihovo usklađivanje sa primjenjivim zahtjevima."

(4) ADR.AR.A.015(d) mijenja se i glasi:

"(a) prvi pasus navedenog pod (d) mijenja se i glasi:

"(d) Nadležni organ procjenjuje alternativne načine usklađivanja koje predloži operator aerodroma ili organizacija odgovorna za pružanje usluga upravljanja platformom (AMS) u skladu sa ADR.OR.A.015, analiziranjem dostavljene dokumentacije i, ako se to smatra potrebnim, provođenjem inspekcije nad aerodromom, operatorom aerodroma ili organizacijom odgovornom za pružanje usluga upravljanja platformom (AMS)."

(b) u drugom pasusu, navedeno pod (4) mijenja se i glasi:

"(4) prema potrebi, obavještava druge certificirane aerodrome i organizacije odgovorne za pružanje AMS koje su pod njegovim nadzorom."

(5) ADR.AR.A.030 mijenja se i glasi:

(a) "(a) Nadležni organ uspostavlja sistem za odgovarajuće prikupljanje, analizu i distribuciju sigurnosnih informacija u skladu sa propisom kojim se uređuje izvještavanje o događajima u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine."

(b) "(d) O mjerama preduzetim u skladu sa navedenim pod (c) odmah se obavještavaju operatori aerodroma ili organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS koje se moraju uskladiti s njima u skladu sa ovim Pravilnikom i drugim propisima kojim se uređuje ova oblast."

(c) nakon (d) dodaje se (e) i glasi:

"(e) O mjerama o kojima se obavještava organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS, obavještava se i operator aerodroma na kojem se pružaju te usluge."

(6) U ADR.AR.A.040 dodaje se (e) i glasi:

"(e) O sigurnosnim naredbama o kojima se obavještava organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS, obavještava se i operator aerodroma na kojem se te usluge pružaju."

(7) ADR.AR.B.005(c) mijenja se i glasi:

"(c) Nadležni organ uspostavlja postupke za učestvovanje u međusobnoj razmjeni svih potrebnih informacija i pomoći sa drugim relevantnim nadležnim organima, uključujući informacije o svim utvrđenim neusklađenostima, korektivnim mjerama za uklanjanje tih neusklađenosti i mjerama koje se preduzimaju kao rezultat nadzora organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS koja je registrirana u više država članica."

(8) ADR.AR.B.020(a)(11) mijenja se i glasi:

"(11) primjene odredbi o izuzeću i/ili odstupanju u skladu sa propisom kojim se uređuje izuzeće i odstupanje od primjene odredaba propisa ili dijela propisa koji donosi Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine."

(9) ADR.AR.C.005(a)(2) mijenja se i glasi:

"(2) trajnu usklađenost sa osnovama za sertifikaciju i zahtjevima primjenjivim za aerodrome i operatore aerodroma ili organizacije odgovorne za pružanje AMS; i"

(10) ADR.AR.C.010 mijenja se i glasi:

(a) u navedenom pod (a) uvodna rečenica mijenja se i glasi:

"(a) Nadležni organ za sve operatore aerodroma i organizacije za pružanje usluga AMS;,"

(b) navedeno pod (c) mijenja se i glasi:

"(c) Program nadzora i ciklus planiranja odražavaju sigurnosne performanse operatora aerodroma ili organizacije odgovorne za pružanje AMS, kao i izloženost riziku samog aerodroma."

(11) U ADR.AR.C.040 mijenja se naziv i glasi:

"ADR.AR.C.040 Promjene - operator aerodroma"

(12) ADR.AR.C.050 mijenja se i glasi:

"ADR.AR.C.050 Izjava organizacija odgovornih za pružanje usluga AMS i obavještenje o promjeni"

(a) Po prijemu izjave organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS koja namjerava pružati takve usluge na aerodromu, ili po prijemu obavještenja o promjeni informacija iz izjave, nadležni organ potvrđuje da je zaprimio izjavu ili obavještenje o promjeni, i provjerava da li izjava ili obavještenje sadrži sve informacije propisane u Aneksu III (Dio ADR.OR).

(b) Ako izjava ili obavještenje ne sadrži sve informacije propisane u ADR.OR.F.005 Aneksa III ili sadrži informacije koje nisu u skladu sa primjenjivim zahtjevima, nadležni organ obavještava organizaciju odgovornu za pružanje usluga AMS i operatora aerodroma na kojem se ta usluga pruža o toj neusklađenosti i zahtijeva dodatne informacije. Ako to smatra potrebnim, nadležni organ vrši inspekciju nad organizacijom. Ako se potvrdi neusklađenost, nadležni organ preduzima mjere iz ADR.AR.C.055 ovog aneksa.

(c) Nadležni organ vodi registar izjava obavještenja o promjeni organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS koja je pod njegovim nadzorom."

(13) U ADR.AR.C.055 dodaje se (f) i glasi:

"(f) Nadležni organ obavještava operatora aerodroma, na kojem se pruža usluga AMS, o svim nalazima izdatim organizaciji odgovornoj za pružanje AMS ili bilo kojim opservacijama upućenim toj organizaciji."

Aneks III Pravilnika - Zahtjevi za organizaciju - Operatori aerodroma (Dio ADR.OR), mijenja se i glasi:

(1) naziv Aneksa III mijenja se i glasi:

"Zahtjevi za organizaciju (Dio ADR.OR)";

(2) naziv Pododjeljka B mijenja se i glasi:

"CERTIFIKACIJA - AERODROMI I OPERATORI AERODROMA (ADR.OR.B)"

(3) ADR.OR.B.037 se briše;

(4) ADR.OR.B.015(b)(2)(ii) mijenja se i glasi:

"(ii) vrstu operacija na aerodromu i u pripadajućem zračnom prostoru, i";

(5) ADR.OR.B.025(a)(1)(iii) mijenja se i glasi:

"(iii) da su letne procedure na aerodromu i njima pripadajuće promjene uspostavljene u skladu sa propisom kojim se utvrđuju opšti i posebni zahtjevi za pružatelje usluga upravljanja zračnim prometom, usluge u zračnoj plovidbi i druge mrežne funkcije za upravljanje zračnim prometom."

(6) ADR.OR.B.060 se briše;

(7) dodaje se ADR.OR.B.070 i glasi:

"ADR.OR.B.070 Prestanak pružanja usluga upravljanja platformom"

Operator aerodroma:

(a) preduzima odgovarajuće mjere za procjenu i ublažavanje sigurnosnih rizika koji proizilaze iz prestanka rada;

(b) pruža informacije o mjerama navedenim pod (a) odgovarajućem pružatelju usluga zrakoplovnog informiranja."

(8) U ADR.OR.C.005 dodaje se (e) i glasi:

"(e) Operator aerodroma, da bi osigurao sigurne operacije zrakoplova na aerodromu, osigurava i održava, direktno ili u dogovoru sa trećim stranama, vizuelna i nevizuelna sredstva, meteorološku opremu i svu drugu opremu, srazmjerno vrsti operacija koje se izvode na aerodromu."

(9) U ADR.OR.C.015 uvodna rečenica se mijenja i glasi:

"U svrhu utvrđivanja usklađenosti sa relevantnim zahtjevima ovog Pravilnika i propisa kojim se reguliše ova oblast, operator aerodroma svakom licu koje je ovlastio nadležni organ odobrava pristup.";

(10) U ADR.OR.C.020 uvodna rečenica se mijenja i glasi:

"Nakon zaprimanja obavještenja o neusklađenostima, operator aerodroma:";

(11) ADR.OR.C.025 mijenja se i glasi:

"ADR.OR.C.025 Trenutni odgovor na sigurnosni problem - usklađenost sa sigurnosnim naredbama

Operator aerodroma provodi sve sigurnosne mjere, uključujući sigurnosne naredbe, koje odredi nadležni organ u skladu sa ADR.AR.A.030(c) i ADR.AR.A.040 iz Aneksa II.";

(12) ADR.OR.C.030 mijenja se i glasi:

(a) navedeno pod (a) mijenja se i glasi:

"(a) Operator aerodroma podnosi izvještaj nadležnom organu i svakoj drugoj organizaciji za koje država u kojoj se nalazi aerodrom zahtijeva da budu obaviještene o svim nesrećama, ozbiljnim incidentima i događajima kako je definirano u propisu kojim se uređuje istraživanje nesreća i ozbiljnih incidenata u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine i propisu kojim se uređuje izvještavanje o događajima u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine.";

(b) navedeno pod (d) i (e) mijenja se i glasi:

"(d) Operator aerodroma podnosi izvještaje u roku od 72 sata od saznanja za događaj na koji se izvještaj odnosi, osim ako to ne sprečavaju izuzetne okolnosti.

(e) Prema potrebi, operator aerodroma izrađuje izvještaj o praćenju situacije kako bi osigurao detalje o aktivnostima koje namjerava preduzeti kako bi spriječio slične događaje u budućnosti, čim te aktivnosti utvrdi. Taj izvještaj se sastavlja u formi i na način koji odredi BHDCA.

(13) naziv Pododjeljka D mijenja se i glasi:

"PODODJELJAK D - UPRAVLJANJE - OPERATORI AERODROMA (ADR.OR.D)"

(a) ADR.OR.D.007 mijenja se i glasi:

"ADR.OR.D.007 Upravljanje zrakoplovnim podacima i zrakoplovnim informacijama

(a) U okviru svog sistema upravljanja, operator aerodroma provodi i održava sistem upravljanja kvalitetom koji obuhvata sljedeće aktivnosti:

(1) njegove aktivnosti u vezi sa zrakoplovnim podacima;

(2) njegove aktivnosti u vezi sa pružanjem zrakoplovnih informacija.

(b) Operator aerodroma u okviru svog sistema upravljanja, uspostavlja sistem upravljanja zrakoplovnom sigurnošću (security management system) kako bi osigurao zrakoplovnu sigurnost (security) operativnih podataka koje prima, ili proizvodi ili na drugi način koristi, tako da pristup tim operativnim podacima bude ograničen samo na one koji su ovlašteni.

(c) Sistem upravljanja zrakoplovnom sigurnošću operatora aerodroma utvrđuje sljedeće elemente:

(1) postupci koje se odnose na procjenu i ublažavanje rizika za podatke u vezi sa zrakoplovnom sigurnošću, praćenje i unapređenje zrakoplovne sigurnosti, provjere stanja zrakoplovne sigurnosti i širenje novih spoznaja;

(2) sredstva projektovana za otkrivanje narušavanja zrakoplovne sigurnosti i upozoravanje osoblja odgovarajućim sigurnosnim upozorenjima;

(3) sredstva za kontrolu efekata narušavanja zrakoplovne sigurnosti i za utvrđivanje postupaka za oporavak i postupaka za ublažavanje kako bi se spriječilo ponavljanje situacije.

(d) Operator aerodroma osigurava provjeru svog osoblja u vezi sa zrakoplovnom sigurnošću u odnosu na podatke u vezi sa zrakoplovnom sigurnošću.

(e) Operator aerodroma preduzima neophodne mjere za zaštitu zrakoplovnih podataka od prijetnji računarskoj sigurnosti (cyber security)."

(b) ADR.OR.D.017 mijenja se i glasi:

"ADR.OR.D.017 Programi obuke i provjere stručnosti

(a) Operator aerodroma uspostavlja i provodi program obuke za osoblje uključeno u rad, održavanje i upravljanje aerodromom, kako bi osigurao njihovu stalnu stručnost i da su upoznati sa pravilima i postupcima relevantnim za rad aerodroma i povezanosti njihovih funkcija i zadataka sa radom aerodroma u cjelini.

(b) Program obuke naveden pod (a):

(1) uključuje početnu, periodičnu obuku, obuku za obnavljanje znanja i obuku za nastavak stručnog osposobljavanja;

(2) odgovarajući je za funkcije i zadatke koje osoblje obavlja;

(3) uključuje primjenjive operativne postupke i zahtjeve za predmetni aerodrom, uključujući i vožnju.

(c) Operator aerodroma osigurava da je sve drugo osoblje, uključujući osoblje drugih organizacija koje radi ili pruža usluge na aerodromu, a kojem je dopušten pristup operativnoj površini aerodroma i drugim operativnim područjima aerodroma bez pratnje, odgovarajuće obučeno i kvalificirano za takav pristup bez pratnje.

(d) Program obuke naveden pod (c):

(1) uključuje početnu, periodičnu obuku, obuku za obnavljanje znanja i obuku za nastavak stručnog osposobljavanja;

(2) uključuje primjenjive operativne postupke i zahtjeve za predmetni aerodrom, uključujući i vožnju.

(e) Operator aerodroma osigurava da je osoblje navedeno pod (a) i (c) uspješno završilo neophodnu početnu obuku prije nego što mu bude dozvoljeno:

(1) obavljanje dužnosti bez nadzora,

(2) pristup operativnoj površini aerodroma i drugim operativnim područjima aerodroma bez pratnje.

Početna obuka obuhvata teoretsku i praktičnu obuku odgovarajućeg trajanja i procjenu kompetencija osoblja nakon provođenja obuke.

(f) Kako bi nastavili da obavljaju svoje dužnosti bez nadzora i da im se dozvoli pristup bez pratnje operativnoj površini aerodroma i drugim operativnim područjima aerodroma, i osim ako nije drugačije navedeno u ovom dijelu i Dijelu ADR.OPS, operator aerodroma osigurava da osoblje navedeno pod (a) i (c) je prošlo obuku o pravilima i postupcima relevantnim za rad aerodroma, tako što je uspješno završilo:

(1) periodičnu obuku, u intervalima ne dužim od 24 mjeseca nakon završetka početne obuke. Ako se periodična obuka pohađa tokom posljednja tri kalendarska mjeseca tog intervala, novi interval se računa od datuma isteka tog intervala.

(2) obuku za obnavljanje znanja, prije obavljanja svojih dužnosti bez nadzora ili im se dozvoli pristup bez pratnje operativnoj površini aerodroma i drugim operativnim područjima aerodroma, ako su odsutni sa svojih dužnosti u periodu od najmanje tri, a ne duže od 12 mjeseci uzastopno. U slučaju odsustva dužeg od 12 uzastopnih mjeseci, to osoblje pohađa početnu obuku u skladu sa navedenim pod (c);

(3) obuku za nastavak stručnog osposobljavanja u slučaju promjena u njihovom operativnom okruženju ili dodijeljenim zadacima, prema potrebi.

(g) Operator aerodroma uspostavlja i provodi program za provjeru stručnosti za osoblje navedeno pod (a) i osigurava da je osoblje navedeno pod (c) dokazalo sposobnosti za obavljanje svojih zadataka, u skladu sa programom za provjeru stručnosti, kako bi osigurao:

(1) kontinuiranu stručnost tog osoblja;

(2) da je to osoblje svjesno pravila i postupaka koji su relevantni za njihove funkcije i zadatke.

Osim ako nije drugačije navedeno u ovom dijelu i Dijelu ADR.OPS, operator aerodroma osigurava da lica navedena pod (a) i (c) prolaze provjere stručnosti u intervalima ne dužim od 24 mjeseca od završetka njihove početne obuke.

(h) Operator aerodroma osigurava da:

(1) su odgovarajuće kvalificirani i iskusni instruktori za provođenje obuke i procjenitelji za procjenu i provjeru stručnosti angažirani;

(2) se odgovarajući objekti, sredstva i oprema koriste za provođenje obuke i, ako je primjenjivo, za provođenje provjera stručnosti.

(i) Operator aerodroma uspostavlja i provodi postupke za provođenje programa obuke i programa za provjeru stručnosti i:

(1) vodi odgovarajuće zapise o kvalifikacijama, obukama i provjerama stručnosti kako bi dokazao usklađenost sa ovim zahtjevom;

(2) na zahtjev, te zapise stavlja na raspolaganje svom osoblju na koje se ti zapisi odnose;

(3) ako lice zaposli drugi poslodavac, zapise o tom licu stavlja na raspolaganje novom poslodavcu, na zahtjev.;"

(c) ADR.OR.D.035 (d) mijenja se i glasi:

(i) navedeno pod (6) mijenja se i glasi:

"(6) važeće izdanje registra opasnosti.;"

(ii) dodaju se (7) i (8):

"(7) odobrenje za vožnju i, ako je potrebno, uvjerenja o poznavanju jezika čuvaju se najmanje četiri godine nakon prestanka radnog odnosa nekog lica, ili oduzimanja ili poništenja dozvole za vožnju, ili dok nadležni organ ne izvrši stručni nadzor tog područja aktivnosti;

(8) odobrenja za vozila i zapisi o održavanju vozila operatora aerodroma čuvaju se najmanje četiri godine nakon što se vozilo uklonilo iz operacija, ili dok nadležni organ ne izvrši stručni nadzor te oblasti.;"

(d) dodaje se Pododjeljak F i glasi:

"Pododjeljak F - Usluga upravljanja platformom (ADR.OR.F)

ADR.OR.F Odgovornosti organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS

Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS pruža uslugu upravljanja platformom u skladu sa:

(a) zahtjevima iz Aneksa III (Dio ADR.OR), Aneksa IV (Dio ADR.OPS) i Aneksa V ovog Pravilnika;

(b) svojom izjavom;

(c) operativnim postupcima iz aerodromskog priručnika;

(d) svojim priručnikom za sistem upravljanja u skladu sa ADR.OR.F.095;

(e) svim drugim priručnicima koji se koriste za pružanje usluga upravljanja platformom.

ADR.OR.F.005 Izjava organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS

(a) Ako organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS namjerava usmjeriti zrakoplov kako je utvrđeno pod (a)(1) i (a)(2) u ADR.OPS.D.001 kao minimalni uvjet, ona dostavlja izjavu nadležnom organu najmanje dva mjeseca prije datuma planiranog početka pružanja usluge. Izjava sadrži sljedeće informacije:

(1) naziv organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS;

(2) kontakt podatke organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS;

(3) ime i kontakt podatke odgovornog rukovoditelja;

(4) naziv(e) aerodroma u Bosni i Hercegovini na kojima će se pružati usluge;

(5) neprimjenjivo;

(6) datum planiranog početka pružanja usluge upravljanja platformom;

(7) izjavu kojom potvrđuje da je uspostavila formalne dogovore sa operatorom aerodroma i pružateljem usluga u zračnom prometu na aerodromu na kojem namjerava pružati uslugu upravljanja platformom;

(8) izjavu kojom se potvrđuje da je organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS izradila sigurnosnu politiku i da će primjenjivati tu politiku tokom pružanja usluge obuhvaćene izjavom, u skladu sa ADR.OR.F.045(b)(2);

(9) izjavu kojom se potvrđuje da se organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS usklađuje, i da će, tokom pružanja usluga obuhvaćenih izjavom, nastaviti da se usklađuje sa primjenjivim zahtjevima iz Aneksa III (Dio ADR.OR), Aneksa IV (Dio ADR.OPS) i Aneksa V ovog pravilnika.

(b) Odstupajući od navedenog pod (a), ako certificirani operator aerodroma ili odobreni pružatelj usluga zračnog prometa namjerava da osigura pružanje usluga na platformi:

(1) o tome obavještava nadležni organ;

(2) revidira svoju sigurnosnu politiku kako bi uključio pružanje usluga na platformi;

(3) dostavlja nadležnom organu program obuke osoblja koje namjerava uključiti u pružanje usluge.

ADR.OR.F.010 Stalno važenje izjave

Izjava organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS u skladu sa ADR.OR.F.005 ostaje važeća pod sljedećim uvjetima:

(a) organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS usklađena je sa zahtjevima iz Aneksa V, Aneksa III (Dio ADR.OR) i Aneksa IV (Dio ADR.OPS) ovog pravilnika;

(b) nadležnom organu odobren je pristup organizaciji odgovornoj za pružanje usluga AMS u skladu sa ADR.OR.F.030 ovog aneksa kako bi se utvrdila stalna usklađenost sa zahtjevima utvrđenim u Aneksu V i Aneksu III (Dio ADR.OR) i Aneksu IV (Dio ADR.OPS) ovog pravilnika;

(c) izjavu nije povukla organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS niti je nadležni organ obavijestio da se neke ili sve usluge moraju obustaviti.

ADR.OR.F.015 Početak pružanja usluga upravljanja platformom

Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS počinje pružati usluge upravljanja platformom na aerodromu, ako je:

(a) nadležni organ zaprimio izjavu;

(b) uspostavila formalne dogovore sa certificiranim operatorom aerodroma i odobrenim pružateljem usluga upravljanja zračnim prometom na aerodromu gdje će se usluge pružati u skladu sa ADR.OR.F.085, odnosno ADR.OR.F.090;

(c) dostavila dokaz da je osoblje završilo potrebnu početnu obuku i obuku na lokaciji.

ADR.OR.F.020 Prestanak pružanja usluga upravljanja platformom

Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS, koja namjerava trajno prestati pružati uslugu na aerodromu:

(a) obavještava operatora aerodroma i nadležni organ, što je prije moguće, kako bi se mogle preduzeti odgovarajuće mjere za siguran nastavak rada;

(b) nadležnom organu podnosi izmijenjenu i/ili dopunjenu izjavu ili zahtijeva ispis izjave iz registra na datum prestanka pružanja usluge.

ADR.OR.F.025 Promjene

(a) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS koordinira sa operatorom aerodroma sve promjene informacija koje su sadržane u izjavi iz ADR.OR.F.005(a) i promjene u

programu obuke iz ADR.OR.F.005(b) odnosno priručniku za sistem upravljanja iz ADR.OR.F.095.

(b) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS bez odlaganja obavještava nadležni organ o svim promjenama utvrđenim pod (a) i, ako je potrebno, dostavlja izmijenjenu i/ili dopunjenu izjavu.

(c) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS dostavlja nadležnom organu relevantnu dokumentaciju u skladu sa navedenim pod (d).

(d) U okviru svog sistema upravljanja iz ADR.OR.F.045, organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS, koja predlaže promjene u svojoj organizaciji, sistemu upravljanja ili programu obuke:

(1) utvrđuje međuzavisnost sa svim pogođenim stranama, i planira i provodi sigurnosnu procjenu u koordinaciji sa tim organizacijama;

(2) usklađuje pretpostavke i mjere ublažavanja sa svim pogođenim stranama na sistematski način;

(3) osigurava cjelovitu procjenu promjene uključujući sve neophodne interakcije;

(4) osigurava uspostavljanje i dokumentovanje potpunih i važećih tvrdnji, zapisa i sigurnosnih kriterija kako bi pružila pomoć pri procjeni sigurnosti, i osigurava da promjena doprinosi poboljšanju sigurnosti kada god je to izvodljivo.

ADR.OR.F.030 Pristup

Kako bi se utvrdilo da li organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS postupa u skladu sa svojom izjavom, organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS osigurava da svako lice koje je propisno ovlastio nadležni organ, u svakom trenutku:

(a) ima pristup svim objektima i opremi, dokumentima, zapisima, podacima, postupcima ili svakom drugom materijalu koji se odnosi na njenu aktivnost;

(b) dozvoljeno mu je da izvrši ili prisustvuje bilo kojoj radnji, inspekciji, testiranju, procjeni ili vježbi koje nadležni organ smatra potrebnim.

ADR.OR.F.035 Nalazi i korektivne mjere

(a) Nakon što nadležni organ obavijesti organizaciju odgovornu za pružanje usluga AMS u skladu sa ADR.AR.C.055 iz Aneksa II, organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS preduzima sljedeće korake u okviru vremenskog perioda koji utvrdi nadležni organ:

(1) utvrđuje korijenski uzrok neusklađenosti;

(2) utvrđuje plan korektivnih mjera;

(3) pruža zadovoljavajući dokaz o provođenju korektivnih mjera nadležnom organu u vremenskom periodu dogovorenim sa nadležnim organom u skladu sa ADR.AR.C.055(d) iz Aneksa II.

(b) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS obavještava operatora aerodroma o aktivnostima navedenim pod (a), i prema potrebi, koordinira aktivnosti u vezi sa tim mjerama sa operatorom aerodroma.

ADR.OR.F.040 Trenutni odgovor na sigurnosni problem - usklađenost sa sigurnosnim naredbama

Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS:

(a) provodi sve sigurnosne mjere, uključujući sigurnosne naredbe, koje odredi nadležni organ u skladu sa ADR.AR.A.030(c) i ADR.AR.A.040 iz Aneksa II;

(b) kada provodi mjere navedene pod (a), prema potrebi, koordinira aktivnosti sa operatorom aerodroma i pružateljem usluga zračnog prometa.

ADR.OR.F.045 Sistem upravljanja

(a) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS, operator aerodroma ili pružatelj usluga zračnog prometa, ako ovaj drugi djelimično ili isključivo pruža usluge upravljanja platformom, provodi i održava sistem upravljanja koji uključuje sistem upravljanja sigurnošću koji takođe obuhvata te aktivnosti.

(b) Sistem upravljanja uključuje:

(1) jasno definirane linije odgovornosti i nadležnosti u organizaciji, uključujući direktnu odgovornost višeg rukovodstva za sigurnost;

(2) opis sveukupne filozofije i principa organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS u pogledu sigurnosti, koja se naziva sigurnosna politika, koju potpisuje odgovorni rukovoditelj;

(3) formalni proces kojim se osigurava identificiranje opasnosti pri operacijama;

(4) formalni proces koji osigurava analizu, procjenu i ublažavanje sigurnosnih rizika u pružanju usluge upravljanja platformom;

(5) načine provjere sigurnosnih performansi organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS u vezi sa indikatorima performanse sigurnosti i ciljevima performanse sigurnosti sistema upravljanja sigurnošću, i za vrednovanje djelotvornosti kontrola sigurnosnih rizika;

(6) formalni proces za:

(i) utvrđivanje promjena u organizaciji, sistemu upravljanja ili pružanju usluge upravljanja platformom koje bi mogle uticati na uspostavljene procese, postupke i usluge;

(ii) opis aranžmana kako bi se osigurala performansa sigurnosti prije provođenja promjene;

(iii) uklanjanje ili prilagođavanje kontrola sigurnosnih rizika koje više nisu potrebne ili djelotvorne u operativnom okruženju;

(7) formalni proces za provjeru sistema upravljanja navedenog pod (a), utvrđivanje uzroka provođenja sistema upravljanja sigurnošću koji ne odgovara standardu, utvrđivanje posljedica provođenja koji ne odgovara standardu u operacijama i uklanjanje ili ublažavanje takvog(ih) uzroka;

(8) program obuke u vezi sa sigurnošću kojim se osigurava da je sve osoblje koje je uključeno u pružanje usluga upravljanja platformom obučeno i sposobno za obavljanje dužnosti upravljanja sistemom sigurnosti;

(9) formalni način za komunikaciju u vezi sa sigurnošću koji osigurava da je osoblje u potpunosti upoznato sa sistemom upravljanja sigurnošću, kojim se prenose informacije od ključne važnosti za sigurnost i objašnjava zašto se preduzimaju određene aktivnosti u vezi sa sigurnošću i zašto se uvode ili mijenjaju postupci u vezi sa sigurnošću;

(10) formalni proces za praćenje usklađenosti organizacije sa relevantnim zahtjevima;

(c) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS dokumentuje sve ključne procese sistema upravljanja u priručniku.

ADR.OR.F.050 Prijavljivanje nepravilnosti na sistemima koji se koriste za pružanje usluga upravljanja platformom

Ne dovodeći u pitanje propis kojim se uređuje izvještavanje o događajima u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine, organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS prijavljuje aerodrom nadležnom organu Bosne i Hercegovine, operatoru aerodroma i organizaciji odgovornoj za projektovanje bilo koje opreme aerodroma koja se koristi za pružanje usluga upravljanja platformom, svaku nepravilnost, tehnički kvar, prekoračenja tehničkih ograničenja, događaje ili druge neuobičajene okolnosti koje su ili bi mogle ugroziti sigurnost i koje nisu dovele do nesreće ili ozbiljnog incidenta.

ADR.OR.F.055 Sistem za izvještavanje o sigurnosti

(a) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS uspostavlja i provodi sistem za izvještavanje o sigurnosti za svoje osoblje;

(b) Kao dio procesa navedenog pod ADR.OR.F.045(b)(3), organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS osigurava da:

(1) osoblje koristi sistem za izvještavanje o sigurnosti za obavezno izvještavanje o svakoj nesreći, ozbiljnom incidentu ili događaju;

(2) sistem za izvještavanje o sigurnosti može se koristiti za dobrovoljno izvještavanje o svim kvarovima, manjkavostima i opasnostima po sigurnost koje bi mogle uticati na sigurnost.

(c) Sistem za izvještavanje o sigurnosti štiti identitet lica koje izvještava, podstiče dobrovoljno izvještavanje i uključuje mogućnost da se izvještaji podnose anonimno.

(d) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS:

(1) evidentira sve dostavljene izvještaje;

(2) prosljeđuje izvještaje operateru aerodroma i, ako je relevantno, pružatelju usluga zračnog prometa;

(3) u saradnji sa operaterom aerodroma ili pružateljem usluga zračnog prometa, ili oboje, analizira i procjenjuje izvještaje, kako bi se riješili sigurnosni nedostaci i utvrdili trendovi;

(4) učestvuje u istrazi na osnovu izvještaja koji provodi operator aerodroma, prema potrebi;

(5) uzdržava se od pripisivanja krivice u skladu sa principima "kulture pravednosti".

ADR.OR.F.060 Programi sigurnosti zračne plovidbe (Safety programmes)

Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS učestvuje u programima sigurnosti zračne plovidbe koje je uspostavio operator aerodroma.

ADR.OR.F.065 Zahtjevi u vezi sa osobljem

(a) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS:

(1) imenuje odgovornog rukovoditelja, koji ima ovlaštenja da osigura da se sve aktivnosti mogu finansirati i provoditi u skladu sa važećim zahtjevima. Odgovorni rukovoditelj odgovoran je za uspostavljanje i održavanje djelotvornog sistema upravljanja;

(2) imenuje lice odgovorno za upravljanje i nadzor operativnih službi u vezi sa upravljanjem platformom;

(3) imenuje lice odgovorno za izradu, održavanje i svakodnevno upravljanje sistemom upravljanja sigurnošću. To lice postupa nezavisno od drugih rukovoditelja u organizaciji, ima direktan pristup odgovornom menadžeru i odgovarajućem rukovodstvu za sigurnosna pitanja i odgovorno je odgovornom rukovoditelju;

(4) ima dovoljno kvalificiranog osoblja kako bi se planirani zadaci i aktivnosti odvijali u skladu sa primjenjivim zahtjevima;

(5) određuje dovoljan broj rukovodećeg osoblja za izvođenje utvrđenih dužnosti i odgovornosti, uzimajući u obzir strukturu organizacije i broj zaposlenih;

(6) osigurava da je osoblje koje je uključeno u pružanje usluga upravljanja platformom adekvatno obučeno u skladu sa programom obuke.

(b) U slučaju da operator aerodroma ili pružatelj usluga u zračnom prometu djelimično ili isključivo pružaju usluge upravljanja platformom, oni osiguravaju da su zahtjevi navedeni pod (a) uključeni u njihovu utvrđenu raspodjelu odgovornosti u okviru njihovih sistema upravljanja.

ADR.OR.F.075 Upotreba alkohola, psihoaktivnih tvari i lijekova

Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS provodi postupke koje je uspostavio operator aerodroma u skladu sa ADR.OR.C.045 o konzumiranju alkohola, psihoaktivnih tvari i lijekova od strane njenog osoblja uključenog u pružanje usluga upravljanja platformom.

ADR.OR.F.080 Vođenje zapisa

(a) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS uspostavlja odgovarajući sistem vođenja zapisa u skladu sa ovim pravilnikom i drugim propisima koji regulišu ovu oblast.

(b) Format zapisa utvrđuje se u priručniku za sistem upravljanja.

(c) Zapis se čuva na način kojim se osigurava zaštita od oštećenja, unošenja ispravki i krađe.

(d) Zapis se čuva najmanje pet godina, osim ako:

(1) važeća izjava se čuva sve vrijeme njenog važenja;

(2) pisani sporazumi sa drugim organizacijama čuvaju se dok su na snazi;

(3) izvještaji o procjeni sigurnosti čuvaju se tokom trajanja sistema, postupka ili aktivnosti;

(4) zapisi o obukama osoblja, kvalifikacijama, kao i provjerama njihove stručnosti čuvaju se najmanje četiri godine nakon prestanka zaposlenja ili dok nadležni organ ne izvrši stručni nadzor nad područjem njihovog zaposlenja.

(e) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS uspostavlja i vodi registar opasnosti.

ADR.OR.F.085 Formalni dogovor između organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS i operatora aerodroma

(a) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS sklapa formalni dogovor sa operatorom aerodroma na kojem namjerava pružati uslugu upravljanja platformom.

(b) Dogovor se sklapa prije početka pružanja usluge.

(c) Formalni dogovor uključuje najmanje sljedeće:

(1) trajanje dogovora;

(2) utvrđivanje područja na kojem će se pružati usluge upravljanja platformom;

(3) listu usluga koje će provoditi organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS;

(4) metode razmjene operativnih informacija između operatora aerodroma i organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS.

ADR.OR.F.090 Formalni dogovor između organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS i pružatelja usluga u zračnom prometu

(a) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS sklapa formalni dogovor sa pružateljem usluga u zračnom prometu na aerodromu na kojem namjerava pružati uslugu upravljanja platformom;

(b) Dogovor se sklapa prije početka pružanja usluge;

(c) Formalni dogovor uključuje najmanje sljedeće:

(1) trajanje dogovora;

(2) obim usluga koje će se pružati, uključujući koordinaciju dozvola za pokretanje motora, voženje i potiskivanje zrakoplova;

(3) tačke primopredaje između usluge upravljanja platformom i pružatelja usluga u zračnom prometu;

(4) metode razmjene operativnih informacija između pružatelja usluga u zračnom prometu i organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS;

(5) koordinaciju dozvola za pokretanje motora, voženje i potiskivanje zrakoplova.

ADR.OR.F.095 Priručnik za sistem upravljanja

(a) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS:

(1) uspostavlja i održava priručnik za sistem upravljanja;

(2) osigurava lak pristup priručniku za svoje osoblje i obavještava ga o svim promjenama;

(3) nakon konsultacija i u koordinaciji sa operatorom aerodroma, nadležnom organu dostavlja planirane izmjene i/ili dopune i revizije priručnika prije datuma od početka primjene;

(4) provjerava sadržaj priručnika, osigurava njegovu ažuriranost i prema potrebi vrši izmjene i/ili dopune istog;

(5) uvrštava u priručnik sve izmjene i/ili dopune i revizije koje zatraži nadležni organ;

(6) obavještava druge predmetne organizacije o promjenama koje se odnose na njihove dužnosti;

(7) osigurava da se sve informacije preuzete iz drugih odobrenih dokumenata, kao i svaka njihova izmjena i/ili dopuna, pravilno navode u priručniku;

(8) osigurava da je priručnik napisan na jeziku prihvatljivom za nadležni organ;

(9) osigurava da sve osoblje može čitati i razumjeti jezik na kojem su napisani dijelovi priručnika i drugi dokumenti koji se odnose na njihove dužnosti i odgovornosti;

(10) osigurava da priručnik potpiše odgovorni rukovoditelj organizacije;

(11) osigurava da je priručnik odštampan ili dostupan u elektronskom formatu i da se lako može revidirati;

(12) osigurava da priručnik ima sistem za upravljanje kontrolom verzija koji se primjenjuje i koji je vidljiv u priručniku;

(13) osigurava da priručnik poštuje principe ljudskih faktora i da je organiziran na način koji olakšava njegovu pripremu, upotrebu i provjeru;

(14) čuva najmanje jednu potpunu i aktuelnu kopiju priručnika na aerodromu na kojem pruža uslugu i stavlja ga je na uvid nadležnom organu koji vrši inspekciju.

(b) Sadržaj priručnika strukturiran je na sljedeći način:

(1) opšti dio;

(2) sistem upravljanja organizacijom i zahtjevi u pogledu obuke;

(c) U slučaju da operator aerodroma ili pružatelj usluga u zračnom prometu djelimično ili isključivo pruža uslugu upravljanja platformom, oni osiguravaju da su relevantni zahtjevi navedeni pod (b) uključeni u aerodromski priručnik, odnosno priručnik operacija za usluge u zračnom prometu.

ADR.OR.F.100 Zahtjevi u vezi sa dokumentacijom

Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS:

(a) svom operativnom osoblju stavlja na raspolaganje dijelove aerodromskog priručnika koji se odnose na pružanje usluga upravljanja platformom;

(b) stavlja na raspolaganje svu ostalu dokumentaciju koju zahtijeva nadležni organ, kao i pripadajuće izmjene i/ili dopune;

(c) bez odlaganja objavljuje operativne upute i druge informacije."

Aneks IV Pravilnika - Zahtjevi u vezi sa operacijama - Aerodromi (Dio ADR.OPS), mijenja se i glasi:

(a) ADR.OPS.A.010. mijenja se i glasi:

"ADR.OPS.A.010. Zahtjevi u vezi sa kvalitetom podataka

Operator aerodroma ima formalne dogovore sa organizacijama sa kojima razmjenjuje zrakoplovne podatke ili zrakoplovne informacije i osigurava sljedeće:

(a) svi podaci relevantni za aerodrom i dostupne usluge su osigurani u zahtijevanom kvalitetu; zahtjevi u vezi sa kvalitetom podataka (DQRs) su usklađeni pri kreiranju podataka i održavaju se tokom prijenosa podataka;

(b) tačnost zrakoplovnih podataka je onakva kako je utvrđeno u katalogu zrakoplovnih podataka;

(c) integritet zrakoplovnih podataka se održava tokom procesa postupanja sa podacima od njihovog kreiranja do prijenosa, na osnovu klasifikacije integriteta navedene u katalogu zrakoplovnih podataka. Pored toga, potrebno je uspostaviti postupke, tako da:

(1) za rutinske podatke, promjena podataka se izbjegava tokom cijele obrade podataka;

(2) ili za bitne podatke, korupcija se ne javlja ni u jednoj fazi cijelog procesa i dodatni procesi su uključeni, po potrebi, da bi se spriječili potencijalni rizici u cjelokupnoj arhitekturi sistema kako bi se osigurao integritet podataka na tom nivou;

(3) za ključne podatke, korupcija se ne dešava ni u jednoj fazi cijelog procesa i uključeni su dodatni procesi osiguranja integriteta da bi se u potpunosti ublažili efekti grešaka identificiranih detaljnom analizom cjelokupne arhitekture sistema kao potencijalni rizici integriteta podataka;

(d) razdvajanje zrakoplovnih podataka odgovara stvarnoj tačnosti podataka;

(e) sljedljivost zrakoplovnih podataka;

(f) blagovremenost zrakoplovnih podataka, uključujući sva ograničenja u periodu važenja;

(g) potpunost zrakoplovnih podataka;

(h) format dostavljenih podataka ispunjava navedene zahtjeve.";

(b) dodaje se ADR.OPS.A.020 do ADR.OPS.A.055 i glasi:

"ADR.OPS.A.020 Zajednički referentni sistemi

U svrhu zračne plovidbe, operator aerodroma koristi:

(a) Svjetski geodetski sistem - 1984 (WGS-84) kao horizontalni referentni sistem;

(b) referentna površ srednjeg nivoa mora ((MSL) kao vertikalni referentni sistem;

(c) gregorijanski kalendar i koordinirano univerzalno vrijeme (UTC) kao vremenski referentni sistemi.

ADR.OPS.A.025 Otkrivanje grešaka u podacima i ustanovljenje vjerodostojnosti (autentifikacija)

Pri kreiranju, obradi ili slanju podataka pružatelju usluga zrakoplovnog informiranja (AIS) operator aerodroma:

(a) osigurava da se tokom slanja i čuvanja zrakoplovnih podataka koriste tehnike za otkrivanje grešaka u digitalnim podacima, kako bi se održao primjenjivi nivo integriteta podataka;

(b) osigurava da je prijenos zrakoplovnih podataka predmet odgovarajućeg ustanovljenja vjerodostojnosti tako da primatelji mogu potvrditi da podaci ili informacije dolaze iz ovlaštenog izvora.

ADR.OPS.A.030 Katalog zrakoplovnih podataka

Pri kreiranju, obradi ili slanju podataka pružatelju AIS, operator aerodroma osigurava da su zrakoplovni podaci iz Dodatka 1 Aneksa III (Dio ATM/ANS.OR) propisa kojim se utvrđuju opšti i posebni zahtjevi za pružatelje usluga upravljanja zračnim prometom, usluge u zračnoj plovidbi i druge mrežne funkcije za upravljanje zračnim prometom u skladu sa specifikacijama iz kataloga zrakoplovnih podataka.

ADR.OPS.A.035 Validacija i provjera podataka

Pri kreiranju, obradi ili slanju podataka pružatelju AIS, operator aerodroma osigurava da se koriste tehnike validacije i provjere kako bi zrakoplovni podaci ispunjavali zahtjeve u pogledu kvaliteta podataka (DQRs). Osim toga:

(a) provjera osigurava da se zrakoplovni podaci zaprimaju bez oštećenja i da se tokom procesa sa zrakoplovnim podacima nisu pojavila oštećenja;

(b) zrakoplovni podaci i zrakoplovne informacije koje se unose ručno predmet su nezavisne provjere kako bi se otkrile sve greške koje su možda unesene;

(c) prilikom korištenja zrakoplovnih podataka za dobijanje ili izračunavanje novih zrakoplovnih podataka, početni podaci se provjeravaju i validiraju, osim kada ih osigura mjerodavni izvor.

ADR.OPS.A.040 Zahtjevi za postupanje sa greškom

Operator aerodroma osigurava da:

(a) greške identificirane tokom kreiranja podataka i nakon dostavljanja podataka su razmotrene, ispravljene ili riješene;

(b) prednost se daje upravljanju greškama u ključnim i bitnim zrakoplovnim podacima.

ADR.OPS.A.045 Metapodaci

Operator aerodroma osigurava da metapodaci uključuju, kao minimum:

(a) identifikaciju organizacija ili tijela koji vrše bilo koju radnju kreiranja, slanja ili postupanja sa zrakoplovnim podacima;

(b) radnju koja je izvršena;

(c) datum i vrijeme izvršenja radnje.

ADR.OPS.A.050 Slanje podataka

Operator aerodroma osigurava da se zrakoplovni podaci šalju elektronskim putem.

ADR.OPS.A.055 Alati i softver

Pri kreiranju, obradi ili slanju podataka pružatelju AIS, operator aerodroma osigurava da alati i softver koji se koriste za

podršku ili automatizaciju procesa zrakoplovnih podataka obavljaju svoje funkcije bez negativnog uticaja na kvalitet zrakoplovnih podataka.

(c) dodaje se ADR.OPS.A.057 i glasi:

"ADR.OPS.A.057 Izrada NOTAM

(a) Operator aerodroma

(1) uspostavlja i provodi postupke u skladu sa kojim izrađuje NOTAM koji je izdao odgovarajući pružatelj usluga zrakoplovnog informiranja:

(i) koji sadrži informacije o uspostavljanju, stanju ili promjeni bilo kojeg zrakoplovnog sredstva, usluge, postupka ili opasnosti, o kojima je blagovremeno saznanje od suštinskog značaja za osoblje uključeno u letačke operacije;

(ii) koji sadrži informacije privremene prirode i kratkog trajanja ili koje se odnose na operativno značajne trajne promjene ili privremene promjene dugog trajanja koje su uvedene u kratkom roku, osim kada je u pitanju obiman tekst ili grafički prikaz, ili oboje;

(2) određuje aerodromsko osoblje, koje je uspješno završilo odgovarajuće obuke i dokazalo svoju osposobljenost, da izradi NOTAM i pruža relevantne informacije pružateljima usluga zrakoplovnog informiranja sa kojim ima dogovore;

(3) osigurava da je sve drugo aerodromsko osoblje čije dužnosti uključuju korištenje NOTAM uspješno završilo odgovarajuće obuke i dokazalo svoju osposobljenost da isti koristi.

(b) Operator aerodroma izrađuje NOTAM kada je potrebno osigurati sljedeće informacije:

(1) uspostavljanje ili zatvaranje aerodroma ili helidroma ili poletno-sletnih staza ili značajne promjene u njihovom radu;

(2) uspostavljanje, ili povlačenje, ili značajne promjene u pružanju aerodromskih usluga;

(3) uspostavljanje, povlačenje ili značajne promjene u operativnim kapacitetima radio-navigacije i komunikacijskih usluga zrak-zemlja za koje je odgovoran operator aerodroma;

(4) nedostupnost rezervnih i sekundarnih sistema sa direktnim operativnim uticajem;

(5) uspostavljanje, povlačenje ili značajne promjene vizuelnih pomagala;

(6) prekid ili vraćanje u rad glavnih dijelova sistema aerodromskog osvjjetljenja;

(7) uspostavljanje, povlačenje ili značajne promjene u postupcima za usluge u zračnoj plovidbi za koje je odgovoran operator aerodroma;

(8) pojava ili uklanjanje većih kvarova ili nedostataka na manevarskoj površini;

(9) promjene i ograničenja dostupnosti goriva, ulja i kisika;

(10) uspostavljanje, povlačenje ili vraćanje u rad farova opasnosti koji označavaju prepreke za zračnu plovidbu;

(11) planirane laserske emisije, laserski prikazi i svjetla za pretraživanje u okolini aerodroma, ako postoji vjerovatnoća da bi zbog toga sposobnost pilota za gledanje noću mogla biti narušena;

(12) podizanje, ili uklanjanje, ili mijenjanje prepreka u zračnoj plovidbi na polijetanju, penjanju, neuspješnom prilazu, oblastima prilaza, kao i na stazi poletno-sletne staze;

(13) promjena kategorije spremnosti za spašavanje i gašenje požara na aerodromu ili helidromu;

(14) prisutnost, uklanjanje ili značajne promjene u opasnim uvjetima zbog snijega, bljuzgavice, leda, radioaktivnog materijala, toksičnih hemikalija, taloženja vulkanskog pepela ili vode na operativnoj površini;

(15) klizavo mokra poletno-sletna staza ili njen dio;

(16) nedostupnost poletno-sletne staze zbog radova na njenom obilježavanju; ili informaciju o vremenu potrebnom za stavljanje poletno-sletne staze na raspolaganje, ako se oprema koja se koristi za takve radove može ukloniti, kada je to potrebno;

(17) postojanje opasnosti koje utiču na zračnu plovidbu, uključujući prisutnost divljih životinja, prepreka, natpisa i važne događaje.

(c) U svrhu navedenog pod (b), operator aerodroma osigurava:

(1) NOTAM se izrađuje dovoljno rano da sve pogođene strane mogu preduzeti potrebe radnje, osim u slučaju neupotrebljivosti, ispuštanja radioaktivnog materijala, toksičnih hemikalija i drugih događaja koji se ne mogu predvidjeti;

(2) da se u NOTAM kojim se objavljuje neupotrebljivost pripadajuće infrastrukture, usluga i navigacijskih pomagala na aerodromu navodi procjena trajanja perioda neupotrebljivosti ili predviđeno vrijeme ponovnog uspostavljanja usluge;

(3) da su u roku od tri mjeseca od objave trajnog NOTAM, informacije iz tog NOTAM uključene u proizvode zrakoplovnih informacija na koje se odnose;

(4) da su u roku od tri mjeseca od objave privremenog NOTAM dužeg trajanja informacije iz NOTAM uključene u dopunu AIP;

(5) da se, kada NOTAM sa utvrđenim rokom važenja neočekivano premaši tromjesečni period, izrađuje zamjenski NOTAM, osim ako se očekuje da će okolnosti trajati duže od tri dodatna mjeseca; u tom slučaju, operator aerodroma osigurava da se informacije objave u dopuni AIP.

(d) Osim toga, operator aerodroma osigurava:

(1) da, osim kako je predviđeno u (d)(4), svaki NOTAM koji izrađuje sadrži primjenjive informacije prema redoslijedu navedenom u formatu za NOTAM u Dodatku 1 ovog aneksa;

(2) da je tekst NOTAM sastavljen od oznaka ili jedinstvene skraćene frazeologije koja je dodijeljena ICAO NOTAM kôdu dopunjenu ICAO skraćenicama, indikatorima, identifikatorima, pozivnim znacima, frekvencijama, brojkama i jednostavnim jezikom;

(3) da je NOTAM izrađen na engleskom jeziku ili na jednom od službenih jezika u Bosni i Hercegovini u skladu sa dogovorom sa relevantnim pružateljem usluga zrakoplovnog informiranja;

(4) da su informacije o snijegu, bljuzgavici, ledu, mrazu, stajaćoj vodi ili vodi sa snijegom, bljuzgavicom, ledom ili mrazom na operativnoj površini objavljene putem SNOWTAM i da sadrže informacije prema redoslijedu navedenom u formatu za SNOWTAM iz Dodatka 2 ovog aneksa;

(5) da se, kada se u NOTAM pojave greške, izrađuje NOTAM sa novim brojem kojim zamjenjuje NOTAM sa greškom ili da se NOTAM sa greškom poništi i izradi novi NOTAM;

(6) da kada se izrađuje NOTAM kojim se poništava ili zamjenjuje prethodni NOTAM:

(a) serija i broj/godina prethodnog NOTAM su naznačeni;

(b) indikatori lokacije i predmet oba NOTAM su isti;

(7) da se samo jedan NOTAM poništava ili zamjenjuje novim NOTAM;

(8) da se svaki izrađeni NOTAM odnosi samo na jedan predmet i jedno stanje tog predmeta;

(9) da je svaki NOTAM što kraći i sastavljen tako da je njegovo značenje jasno bez provjere drugih dokumenata;

(10) da izrađeni NOTAM koji sadrži trajne ili privremene informacije dužeg trajanja uključuje odgovarajuća upućivanja na AIP ili dopunu AIP;

(11) da je indikator lokacije prema ICAO koji je naveden u tekstu izrađenog NOTAM za aerodrom onaj koja se nalazi u Indikatorima lokacije. Skraćeni oblik tih indikatora se ne koristi.

(e) Operator aerodroma, nakon objave NOTAM koji je izradio, pregleda sadržaj tog NOTAM kako bi osigurao njegovu tačnost i osigurao distribuciju tih informacija svim relevantnim organizacijama i relevantnom osoblju na aerodromu.

(f) Operator aerodroma čuva zapise:

(1) NOTAM koji je izradio i onih koji su izdati;

(2) o provođenju navedenog pod (a)(2) i (3).";

(d) dodaje se ADR.OPS.A.060 i glasi:

"ADR.OPS.A.060 Izvještavanje o kontaminantima na površini

Operator aerodroma obavještava usluge zrakoplovnog informiranja i jedinice usluga u zračnom prometu o operativno značajnim pojavama koje utiču na zrakoplove i aerodromske operacije na operativnoj površini, posebno o prisustvu sljedećeg:

(a) vode;

(b) snijega;

(c) bljuzgavice;

(d) leda;

(e) mraza;

(f) tečnih hemikalija za zaštitu od zaleđivanja ili za odleđivanje, ili drugih kontaminanata;

(g) sniježnim smetovima ili nanosima";

(e) dodaje se ADR.OPS.A.065 i glasi:

"ADR.OPS.A.065 Izvještavanje o stanju površine poletno-sletne staze

(a) Operator aerodroma obavještava o stanju površine poletno-sletne staze za svaku njenu trećinu, uz pomoć izvještaja o stanju poletno-sletne staze (RCR). Taj izvještaj sadrži kôd stanja poletno-sletne staze (RWYCC) sa brojevima od 0 do 6, obim i dubinu kontaminiranosti i upis uz korištenje sljedećih izraza:

(1) COMPACTED SNOW (ZBIJENI SNIJEG);

(2) DRY (SUHA);

(3) DRY SNOW (SUHI SNIJEG);

(4) DRY SNOW ON TOP OF COMPACTED SNOW (SUHI SNIJEG NA ZBIJENOM SNIJEGU);

(5) DRY SNOW ON TOP OF ICE (SUHI SNIJEG NA LEDU);

(6) FROST (MRAZ);

(7) ICE (LED);

(8) SLIPPERY WET (KLIZAVA MOKRA);

(9) SLUSH (BLJUZGAVICA);

(10) SPECIALLY PREPARED WINTER RUNWAY (POSEBNO PRIPREMLJENA ZIMSKA POLETNO-SLETNA STAZA);

(11) STANDING WATER (STAJAĆA VODA);

(12) WATER ON TOP OF COMPACTED SNOW (VODA NA ZBIJENOM SNIJEGU);

(13) WET (MOKRO);

(14) WET ICE (MOKRI LED);

(15) WET SNOW (MOKRI SNIJEG);

(16) WET SNOW ON TOP OF COMPACTED SNOW (MOKRI SNIJEG NA ZBIJENOM SNIJEGU);

(17) WET SNOW ON TOP OF ICE (MOKRI SNIJEG NA LEDU);

(18) CHEMICALLY TREATED (HEMIJSKI TRETIRANA);

(19) LOOSE SAND (RASTRESITI PIJESAK).

(b) Izvještavanje počinje kada dođe do značajne promjene u stanju površine poletno-sletne staze zbog prisutnosti vode, snijega, bljuzgavice, leda ili mraza.

(c) Izvještavanje o stanju površine poletno-sletne staze i dalje sadrži podatke o tim značajnim promjenama sve dok je poletno-sletna staza kontaminirana. Kada se ona očisti, operator aerodroma izdaje RCR u kojem navodi da je poletno-sletna staza mokra ili suha, zavisno od slučaja.

(d) Mjerenje trenja se ne prijavljuje.

(e) Ako je asfaltirana poletno-sletna staza ili njen dio klizavo mokra, operator aerodroma stavlja takve informacije na raspolaganje relevantnim korisnicima aerodroma. U tu svrhu on izrađuje NOTAM i opisuje lokaciju dijela na koji se to odnosi.;"

(f) dodaje se ADR.OPS.A.070 i glasi:

"ADR.OPS.A.070 Informacije o sistemu osvjetljenja aerodroma

Operator aerodroma obavještava usluge zrakoplovnog informiranja o informacijama o dijelovima sistema osvjetljenja na aerodromu u kojima su rasvjetne jedinice svjetiljke sa svjetlećom diodom (LED)."

(g) dodaje se ADR.OPS.A.075 i glasi:

"ADR.OPS.A.075 Karte

Operator aerodroma, direktno ili na osnovu aranžmana sa trećim stranama, osigurava da pružatelj usluga zrakoplovnog informiranja objavljuje karte relevantne za aerodrom u AIP."

(h) dodaje se ADR.OPS.A.080 i glasi:

"ADR.OPS.A.080 Informacije o radio-navigacijskim sredstvima i sredstvima za slijetanje

(a) Operator aerodroma osigurava, direktno ili na osnovu aranžmana sa trećim stranama, da se uslugama zrakoplovnog informiranja dostavljaju informacije o radio-navigacijskim sredstvima i sredstvima za slijetanje povezanim sa instrumentalnim prilazom i u postupcima u završnim kontroliranim oblastima na aerodromu.

(b) Informacije navedene pod (a) uključuju sljedeće:

(1) vrstu sredstava,

(2) magnetnu varijaciju zaokruženu na najbliži stepen, po potrebi,

(3) vrstu operacija koje podržavaju ILS/MLS/GLS, osnovni GNSS i SBAS,

(4) klasifikaciju za ILS,

(5) klasifikaciju objekata i oznaku za prilaz GBAS objektu,

(6) za VOR/ILS/MLS i deklinaciju stanice zaokruženu na najbliži stepen koja se koristi za tehničko usklađivanje sredstva,

(7) identifikaciju, po potrebi,

(8) frekvenciju(e), broj(eve) kanala, pružatelja usluge i identifikatora referentne putanje (RPI), po potrebi,

(9) radno vrijeme, po potrebi,

(10) geografske koordinate pozicije predajne antene u stepenima, minutima, sekundama i desetinama sekundi, po potrebi,

(11) nadmorsku visinu predajne antene DME zaokruženu na najbližih 30 m (100 ft) i precizne opreme za mjerenje udaljenosti (DME/P) zaokruženu na najbližih 3 m (10 ft), nadmorsku visinu referentne tačke GBAS zaokruženu na najbliži metar ili stopu i elipsoidnu visinu tačke zaokruženu na najbliži metar ili stopu; za SBAS, elipsoidnu visinu tačke praga slijetanja (LTP) ili zamišljene tačke praga (FTP) zaokruženu na najbliži metar ili stopu,

(12) prostor pokrivenosti uslugom u određenom poluprečniku od referentne tačke GBAS, zaokružen na najbliži kilometar ili nautičku milju, i

(13) napomene."

(i) dodaje se ADR.OPS.A.085 i glasi:

"ADR.OPS.A.085 Informacije o prodiranju u površinu vizuelnog segmenta (VSS)

Operator aerodroma osigurava, direktno ili na osnovu aranžmana sa trećim stranama, da se informacije o prodiranju u površinu vizuelnog segmenta dostavljaju uslugama zrakoplovnog informiranja, uključujući postupak i minimume u postupku na koji utiče."

(j) Dodaju se Dodatak 1 i Dodatak 2 Aneksu IV ovog pravilnika.

"Dodatak 1
OBRAZAC ZA NOTAM

Priority indicator																										
Address																										
Date and time of filing																										
Originator's indicator																										
Message series, number and identifier																										
NOTAM containing new information	 NOTAMN (series and number/year)																									
NOTAM replacing a previous NOTAM	 NOTAMR..... (series and number/year) (series and number/year of NOTAM to be replaced)																									
NOTAM cancelling a previous NOTAM	 NOTAMC..... (series and number/year) (series and number/year of NOTAM to be cancelled)																									
Qualifiers																										
	FIR	NOTAM Code	Traffic	Purpose	Scope	Lower limit	Upper limit	Coordinates, Radius																		
Q)																										
Identification of ICAO Location Indicators in which the facility, airspace or condition reported on is located																	A) →									
Period of validity																										
From (date-time group)				B)																						
To (PERM or date-time group)				C)																						
Time schedule (if applicable)				D)																						
Text of NOTAM; Plain-language entry (using ICAO abbreviations)																										
E)																										
Lower limit				F)																						
Upper limit				G)																						
Signature																										

*Delete as appropriate

"Dodatak 2.
OBRAZAC ZA SNOWTAM

(COM heading)	(Priority indicator)	(Addresses)																<≡
	(Date and time of filing)	(Originator's indicator)																<≡
(Abbreviated heading)	(SWAA* SERIAL NUMBER)	(LOCATION INDICATORS)				DATE-TIME OF ASSESSMENT								(OPTIONAL GROUP)				<≡(
	S W * *																	
SNOWTAM	→	(Serial number)																<≡
Aeroplane performance calculation section																		
(AERODROME LOCATION INDICATORS)																M	A)	<≡
(DATE/TIME OF ASSESSMENT <i>(Time of completion of assessment in UTC)</i>)																M	B)	→
(LOWER RUNWAY DESIGNATION NUMBER)																M	C)	→
(RUNWAY CONDITION CODE (RWYCC) ON EACH RUNWAY THIRD) (From Runway Condition Assessment Matrix (RCAM) 0, 1, 2, 3, 4, 5 or 6)																M	D)	// →
(PER CENT COVERAGE CONTAMINANT FOR EACH RUNWAY THIRD)																C	E)	// →
DEPTH (mm) OF LOOSE CONTAMINANT FOR EACH RUNWAY THIRD)																C	F)	// →
(CONDITION DESCRIPTION OVER TOTAL RUNWAY LENGTH (Observed on each runway third, starting from threshold having the lower runway designation number)																M	G)	//
COMPACTED SNOW DRY DRY SNOW DRY SNOW ON TOP OF COMPACTED SNOW DRY SNOW ON TOP OF ICE FROST ICE SLIPPERY WET SLUSH SPECIALLY PREPARED WINTER RUNWAY STANDING WATER WATER ON TOP OF COMPACTED SNOW WET WET ICE WET SNOW WET SNOW ON TOP OF COMPACTED SNOW WET SNOW ON TOP OF ICE																		→
(WIDTH OF RUNWAY TO WHICH THE RUNWAY CONDITIONS CODES APPLY, IF LESS THAN THE PUBLISHED WIDTH)																O	H)	<≡≡
Situational awareness section																		
(REDUCED RUNWAY LENGTH, IF LESS THAN THE PUBLISHED LENGTH (m))																O	I)	→
(DRIFTING SNOW ON THE RUNWAY)																O	J)	→
(LOOSE SAND ON THE RUNWAY)																O	K)	→
(CHEMICAL TREATMENT ON RUNWAY)																O	L)	→
(SNOWBANKS ON THE RUNWAY) (If present, distance from runway centreline (m) followed by 'L', 'R' or 'LR' as applicable))																O	M)	→
(SNOWBANKS ON A TAXIWAY)																O	N)	→
(SNOWBANKS ADJACENT TO THE RUNWAY)																O	O)	→
(TAXIWAY CONDITIONS)																O	P)	→
(APRON CONDITIONS)																O	R)	→
(MEASURED FRICTION COEFFICIENT)																O	S)	→
(PLAIN-LANGUAGE REMARKS)																O	T)	) <≡
NOTES: 1. *Enter ICAO nationality letters as given in ICAO Doc 7910, Part 2 or otherwise applicable aerodrome identifier. 2. Information on other runways, repeat from B to H. 3. Information in the situational awareness section repeated for each runway, taxiway and apron. Repeat as applicable, when reported. 4. Words in brackets () not to be transmitted. 5. For letters A) to T), refer to the <i>Instructions for the completion of the SNOWTAM format, paragraph 1, item b)</i> .																		

SIGNATURE OF ORIGINATOR *(not for transmission)*

(h) Dodaje se ADR.OPS.B.003 i glasi:

"ADR.OPS.B.003 Primopredaja aktivnosti - osiguravanje operativnih informacija

(a) Operator aerodroma uspostavlja i provodi postupke za primopredaju operativnih aktivnosti između osoblja koje je uključeno u rad i održavanje aerodroma kako bi osigurao da se svim članovima novog osoblja koje stupa na dužnost osiguraju operativne informacije povezane sa njihovim zadacima.

(b) Operator aerodroma uspostavlja i provodi postupke kako bi organizacijama koje rade ili pružaju usluge na aerodromu osigurao operativne informacije koje se odnose na aerodrom koje mogu uticati na obavljanje zadataka osoblja tih organizacija.";

(i) ADR.OPS.B.010 se mijenja i glasi:

(i) navedeno pod (c) (d) i (e) se mijenja i glasi:

"(c) program obuke provodi se u skladu sa ADR.OR.D.017, uz sljedeće izuzetke:

(1) periodična obuka uključuje teoretsku i kontinuiranu praktičnu obuku;

(2) provjere stručnosti provode se u intervalima ne dužim od 12 mjeseci nakon završetka početne obuke.

(d) Obuka osoblja uključenog u spasilačko-vatrogasne službe osmišljena je tako da prenese osnovna znanja i praktične vještine za izvođenje njihovih dužnosti.

(e) Za privremeno smanjenje nivoa zaštite aerodromskih spasilačko-vatrogasnih službi, usljed nepredviđenih okolnosti, nije potrebno prethodno odobrenje nadležnog organa.";

(ii) navedeno pod (f) se briše.

(j) Dodaje se ADR.OPS.B.016 i glasi:

"ADR.OPS.B.016 Program za kontrolu ostataka stranih predmeta

(a) Operator aerodroma uspostavlja i provodi program kontrole ostataka stranih predmeta (FOD) i zahtijeva od organizacija koje rade ili pružaju usluge na aerodromu da učestvuju u tom programu.

(b) Kao dio programa za kontrolu FOD, operator aerodroma:

(1) osigurava da je osoblje svjesno i da učestvuje, i da je to osoblje uspješno završilo relevantnu obuku i dokazalo svoje kompetencije;

(2) uspostavlja i provodi mjere za sprečavanje stvaranja FOD;

(3) uspostavlja i provodi postupke za:

(i) otkrivanje FOD, uključujući pregled i inspekcije operativne površine ili susjednih oblasti u skladu sa rasporedom inspekcija i kada god je takva inspekcija potrebna zbog aktivnosti, vremenskih prilika ili događaja koji su mogli dovesti do stvaranja FOD;

(ii) odmah uklanjanje, sprečava širenje i izbacuje FOD, i osigurava sva relevantna potrebna sredstva;

(iii) obavještava operatore zrakoplova što je prije moguće ako se primijete dijelovi zrakoplova.

(c) prikuplja i analizira podatke i informacije kako bi identificirao izvore FOD i trendove za FOD i primjenjuje korektivne ili preventivne mjere ili oboje, kako bi poboljšao djelotvornost programa.";

(k) Dodaje se ADR.OPS.B.024 i glasi:

"ADR.OPS.B.024 Odobrenja vozača vozila

(a) Osim kako je predviđeno pod (d), za vožnju vozila po bilo kojem dijelu operativnih površina aerodroma potrebno je odobrenje koje vozaču izdaje operator tog aerodroma. Odobrenje za vožnju izdaje se licu:

(1) kojem su dodijeljeni zadaci koji uključuju vožnju u tim oblastima;

(2) koje ima važeću vozačku dozvolu i sve druge dozvole koje su potrebne za operacije specijaliziranih vozila;

(3) koje je uspješno završilo relevantni program obuke za vožnju i dokazalo svoju kompetenciju u skladu sa navedenim pod (b);

(4) koje je dokazalo znanje jezika u skladu sa ADR.OPS.B.029, ako to lice namjerava voziti vozilo po manevarskoj površini;

(5) koje je prošlo obuku, koju je osigurao njegov poslodavac, za upotrebu vozila koje je predviđeno za operacije na aerodromu.

(b) Operator aerodroma uspostavlja i provodi program obuke za vožnju za vozače koji rade na platformi ili drugim operativnim područjima, osim manevarske površine, i za vozače koji rade na manevarskoj površini. Taj program obuke:

(1) je odgovarajući s obzirom na karakteristike i operacije aerodroma, funkcije i zadatke koje će vozač obavljati, područja aerodroma na kojima se vozaču može odobriti rad;

(2) uključuje:

(i) teoretsku i praktičnu obuku odgovarajućeg trajanja, najmanje iz sljedećih oblasti:

(A) regulatorni okvir i lične odgovornosti;

(B) standardi za vozila, operativni zahtjevi i postupci na aerodromu;

(C) komunikacije;

(D) radio-telefonija, za vozače koji rade na manevarskoj površini;

(E) ljudske mogućnosti;

(F) upoznavanje sa operativnim okruženjem;

(ii) procjenu sposobnosti vozača.

(c) U odobrenju za vožnju koje je izdato u skladu sa navedenim pod (a) navode se dijelovi operativne površine ili drugih operativnih područja na kojima je vozaču dozvoljeno voziti, i to odobrenje ostaje važeće sve dok:

(1) ispunjeni su zahtjevi navedeni pod (a)(1) i (a)(2);

(2) nositelj odobrenja za vožnju;

(i) pohađa i uspješno završava obuku i provjere stručnosti u skladu sa ADR.OR.D.017 (f) i (g);

(ii) ako je primjenjivo, nastavlja da dokazuje potrebno znanje jezika u skladu sa ADR.OPS.B.029.

(d) Ne uzimajući u obzir navedeno pod (a), operator aerodroma može dozvoliti licu da privremeno vozi vozilo po operativnoj površini i drugim operativnim područjima ako:

(1) to lice ima važeću vozačku dozvolu i sve druge dozvole koje su potrebne za operacije specijaliziranih vozila;

(2) to vozilo prati vozilo koje vozi vozač koji ima odobrenje navedeno pod (a).

(e) Operator aerodroma:

(1) uspostavlja sistem i provodi postupke za:

(i) izdavanje odobrenja za vožnju i privremeno dozvoljavanje vožnje vozila;

(ii) osiguravanje da je vozačima kojima je izdato odobrenje za vožnju i dalje u skladu sa zahtjevima navedenim pod (c)(1) i (c)(2);

(iii) praćenje da vozači poštuju sva pravila za vožnju koja su primjenjiva na aerodromu i preduzimanje odgovarajućih mjera, uključujući privremeno i trajno oduzimanje odobrenja za vožnju i privremenih dopuštenja za vožnju vozila;

(2) vodi relevantne zapise.";

(l) ADR.OPS.B.025 se briše.

(m) Dodaju se ADR.OPS.B.026, ADR.OPS.B.027, ADR.OPS.B.028 i ADR.OPS.B.029 i glase:

"ADR.OPS.B.026 Odobrenja za vozila

(a) Za rad vozila na operativnoj površini i drugim operativnim područjima potrebno je odobrenje koje izdaje operator aerodroma. Odobrenje se može izdati ako se vozilo koristi za aktivnosti koje su povezane sa radom aerodroma i:

(1) ispravno je i pogodno za predviđenu upotrebu;

(2) u skladu je sa zahtjevima u pogledu označavanja i osvjetljenja iz ADR.OPS.B.080;

(3) opremljeno je radio-stanicom koja omogućava dvosmjernu komunikaciju na odgovarajućoj frekvenciji usluga u zračnom prometu i svim drugim neophodnim frekvencijama, ako je predviđeno za rad na nekom od sljedećih područja:

(i) manevarskoj površini;

(ii) drugim operativnim područjima na kojima je neophodna komunikacija sa jedinicom usluga u zračnom prometu ili drugim operativnim jedinicama na aerodromu;

(4) opremljeno je transponderom ili drugom opremom koja omogućava nadzor, ako je predviđeno da se koristi na manevarskoj površini, a aerodrom je opremljen sistemom za navođenje i kontrolu površinskog kretanja za čiji je rad potreban transponder ili druga oprema na vozilima koja omogućava nadzor.

(b) Operator aerodroma ograničava broj vozila kojim je odobren rad na operativnim površinama na minimalni broj koji je potreban za siguran i efikasan rad aerodroma.

(c) Odobrenje izdato u skladu sa navedenim pod (a):

(1) precizira dijelove operativne površine ili drugih operativnih područja na kojima se vozilo može koristiti;

(2) ostaje važeće sve dok su ispunjeni zahtjevi navedeni pod (a).

(d) Operator aerodroma dodjeljuje pozivni znak vozilu koje je odobreno u skladu sa navedenim pod (a) da se koristi na aerodromu, ako se zahtijeva da to vozilo bude opremljeno radio-stanicom. Pozivni znak dodijeljen vozilu:

(1) ne uzrokuje zabunu u identifikaciji vozila;

(2) odgovara svojoj funkciji;

(3) za vozila koja se koriste na manevarskoj površini, koordiniran je sa jedinicom za usluge u zračnom prometu i saopšten je relevantnim organizacijama na aerodromu.

(e) Odstupajući od navedenog pod (a), operator aerodroma može dopustiti:

(1) da vozilo koje je odobreno u skladu sa navedenim pod (a)(1) i (2), a nije opremljeno radio-stanicom koja se zahtijeva u skladu sa navedenim pod (a)(3) i transponderom ili drugom opremom koja omogućava nadzor kako se zahtijeva navedenim pod (a)(3) i (a)(4), pod uvjetom:

(i) da to vozilo u svakom trenutku ima pratnju odobrenog vozila koje je u skladu sa zahtjevima navedenim pod (a)(3) i, ako je neophodno, navedenim pod (a)(4);

(ii) da je vozilo iz pratnje u skladu sa zahtjevima koji se odnose na označavanja i osvjetljenja navedena pod ADR.OPS.B.080;

(iii) postupci u uvjetima smanjene vidljivosti nisu na snazi ako se vozilo iz pratnje koristi na manevarskoj površini;

(2) privremeni ulazak vozila na aerodrom i korištenje tog vozila na operativnoj površini i drugim operativnim područjima, predmet je sljedećih uvjeta:

(a) vizuelnim pregledom tog vozila utvrđeno je da je njegovo stanje ne ugrožava sigurnost;

(b) da vozilo u svakom trenutku prati odobreno vozilo koje je:

(i) u skladu sa zahtjevima iz (a)(3) i, ako je neophodno, (a)(4), kada se koristi u područjima iz (a)(3) i (a)(4);

(ii) u skladu sa zahtjevima koji se odnose na označavanja i osvjetljenja iz ADR.OPS.B.080;

(c) da nisu na snazi postupci u uvjetima smanjene vidljivosti ako se vozilo koristilo na manevarskoj površini.

(f) Operator aerodroma:

(1) uspostavlja i provodi postupke za:

(i) izdavanje odobrenja za vozila i privremeno dopuštanje ulaza na aerodrom i korištenja vozila;

(ii) dodjeljivanje pozivnih znakova vozilima;

(iii) praćenje da vozila poštuju odredbe iz ADR.OPS.B.026 i preduzimanje odgovarajućih mjera, uključujući privremeno i trajno oduzimanje odobrenja za vozila i privremenih dopuštenja za korištenje vozila;

(2) vodi relevantne zapise.

ADR.OPS.B.027 Upravljanje vozilima

(a) Vozač vozila na manevarskoj površini tim vozilom upravlja:

(1) samo kako mu je odobrila jedinica usluga u zračnom prometu, i u skladu sa uputama koje izdaje ta jedinica;

(2) u skladu sa svim obaveznim uputama na koje upućuju oznake i znaci, osim ako mu jedinica usluga u zračnom prometu odobri drugačije;

(3) u skladu sa svim obaveznim uputama koje se signaliziraju svjetlima.

(b) Vozač vozila na manevarskoj površini vozilom upravlja u skladu sa sljedećim pravilima:

(1) vozilima u slučaju opasnosti koja pritiču u pomoć zrakoplovu u nevolji osigurava se prednost u odnosu na sav drugi promet na površini;

(2) predmet je odredbi navedenih pod (1):

(i) vozila i vozila koja vuku zrakoplov daju prednost zrakoplovima koji slijeću, polijeću ili voze po zemlji (rulaju);

(ii) vozila koja ne vuku zrakoplov daju prednost vozilima koja vuku zrakoplov;

(iii) vozila koja ne vuku zrakoplov daju prednost drugim vozilima koja ne vuku zrakoplov u skladu sa uputama jedinice za usluge u zračnom prometu;

(iv) nezavisno od odredbi iz (i), (ii) i (iii), vozila i vozila koja vuku zrakoplov pridržavaju se uputa koje izdaje jedinica za usluge u zračnom prometu.

(c) Vozač vozila, koje je opremljeno radio-stanicom, i koji namjerava saobraćati ili saobraća na manevarskoj površini:

(1) uspostavlja zadovoljavajuću dvosmjernu radio-komunikaciju sa jedinicom za usluge u zračnom prometu na odgovarajućoj frekvenciji usluga u zračnom prometu prije nego što uđe na manevarsku površinu i stalno slušati dodijeljenu frekvenciju;

(2) prije ulaska na manevarsku površinu, dobiti odobrenje od jedinice za usluge u zračnom prometu i raditi samo kako mu odobri jedinica za usluge u zračnom prometu. Nezavisno od tog odobrenja, ulazak na poletno-sletnu stazu ili na osnovnu stazu poletno-sletne staze ili promjena odobrene operacije predmet je dodatnog posebnog odobrenja jedinice za usluge u zračnom prometu;

(3) ponoviti osoblju koje pruža usluge u zračnom prometu dijelove primljenih uputa koja se odnose na sigurnost, a poslate su u obliku govorne komunikacije. Upute za ulazak, zadržavanje, prelazak i izvođenje operacija na bilo kojoj poletno-sletnoj stazi, stazi za vožnju ili osnovnoj stazi poletno-sletne staze uvijek se moraju ponoviti;

(4) ponoviti osoblju koje pruža usluge u zračnom prometu ili prihvatiti upute koje nisu navedene pod (3) na način koji jasno ukazuje da su one shvaćene i da će postupiti u skladu s njima.

(d) Vozač vozila koje saobraća na manevarskoj površini, kada nije siguran gdje je njegovo vozilo u odnosu na manevarsku površinu:

(1) obavještava jedinicu za usluge u zračnom prometu o okolnostima, uključujući svoju posljednju poznatu poziciju;

(2) istovremeno, osim ako jedinica za usluge u zračnom prometu naredi drugačije, napušta poletno-sletnu stazu, stazu za vožnju i bilo koji drugi dio manevarske površine, i udaljava se na sigurnu udaljenost što je prije moguće;

(3) nakon postupaka navedenih pod (1) i (2), zaustavlja vozilo.

(e) Vozač vozila na manevarskoj površini:

(1) kada upravlja vozilom na osnovnoj stazi poletno-sletne staze, kada se ta poletno-sletna staza koristi za slijetanje ili polijetanje, ne približava se poletno-sletnoj stazi bliže od udaljenosti pozicije za čekanje ili bilo kojeg mjesta za čekanje na servisnoj saobraćajnici za tu poletno-sletnu stazu;

(2) kada se poletno-sletna staza koristi za slijetanje i polijetanje, ne vozi vozilo na:

(i) dijelu osnovne staze poletno-sletne staze koji se proteže dalje od krajeva te poletno-sletne staze;

(ii) sigurnosnim površinama krajeva te poletno-sletne staze;

(iii) pretpolju, ako postoji, na udaljenosti koja bi ugrozila zrakoplov u zraku.

(f) Ako aerodrom to od njega zatraži, vozač vozila opremljenog radio-stanicom na platformi:

(1) uspostavlja zadovoljavajuću dvosmjernu radio-komunikaciju sa odgovornom jedinicom koju je odredio operator aerodroma prije nego što uđe na platformu;

(2) stalno sluša dodijeljenu frekvenciju.

(g) Vozač vozila na platformi tim vozilom upravlja u skladu sa sljedećim pravilima:

(1) samo kako mu je odobrila odgovorna jedinica koju je odredio operator aerodroma, i u skladu sa uputama koje izdaje ta jedinica;

(2) poštujući sve obavezne upute na koje upućuju oznake i znaci, osim ako mu je odgovorna jedinica koju odredi operator aerodroma odobrila drugačije;

(3) poštujući sve obavezne upute koje se signaliziraju svjetlima;

(4) daje prednost vozilu za slučaj opasnosti, zrakoplovu u vožnji po zemlji, koji će upravo započeti vožnju po zemlji ili kojeg vuku ili guraju;

(5) daje prednost drugim vozilima u skladu sa lokalnim propisima;

(6) uvijek daje prednost vozila za slučaju opasnosti koja reaguju u slučajevima opasnosti.

(h) Vozač vozila na operativnoj površini ili drugim operativnim područjima:

(1) upravlja vozilom u skladu s utvrđenim ograničenjima brzine i stazama za vožnju;

(2) dok vozi, ne bavi se aktivnostima koje ga ometaju ili mu odvlače pažnju;

(3) poštuje zahtjeve koji se odnose na komunikaciju i operativne postupke iz aerodromskog priručnika.

(i) Vozač vozila koje prati drugo vozilo osigurava da vozač praćenog vozila upravlja vozilom u skladu sa uputama koje su mu osigurane.

(j) Vozač parkira vozilo samo u područjima koja za to odredi operator aerodroma.

(k) Operator aerodroma uspostavlja i provodi postupke kojim osigurava da vozači koji rade na operativnim površinama poštuju odredbe navedene pod (a) do (j).

ADR.OPS.B.028 Vuča zrakoplova

Operator aerodroma:

(a) uspostavlja postupke za manevrisanje zrakoplova i određuje staze koje će se koristiti za operacije vuče zrakoplova na operativnoj površini, kako bi osigurao sigurnost;

(b) osigurava pružanje odgovarajućih uputa tokom operacija vuče;

(c) osigurava da vučeni zrakoplovi imaju upaljena svjetla tokom operacija vuče, u skladu sa odredbama navedenim u SERA.3215 Aneksa propisa kojim se uspostavljaju zajednička pravila letenja i operativne odredbe u vezi sa uslugama i postupcima u zračnoj plovidbi;

(d) uspostavlja i provodi postupke kako bi osigurao odgovarajuću komunikaciju i koordinaciju između organizacije koja obavlja operaciju vuče, jedinice koja pruža usluge upravljanja

platformom i jedinice za usluge u zračnom prometu, zavisno od toga šta je primjenjivo na operaciju vuče;

(e) uspostavlja i provodi postupke kako bi osigurao sigurnost operacija vuče u nepovoljnim vremenskim ili meteorološkim uvjetima, uključujući ograničavanje ili zabranu takvih operacija.

ADR.OPS.B.029 Poznavanje jezika

(a) Lice, koje u skladu sa ADR.OPS.B.024 mora dokazati znanje jezika, mora to znanje dokazati namanje na operativnom nivou, i to i u smislu korištenja frazeologije i u smislu korištenja jednostavnog jezika, u skladu sa navedenim pod (b), za:

(1) engleski jezik; i

(2) bilo koji drugi jezik ili jezike koji se koriste na aerodromu u radio-komunikaciji sa jedinicom za usluge u zračnom prometu tog aerodroma.

(b) Podnositelj zahtjeva dokazuje sposobnost da:

(1) uspješno komunicira u situacijama komunikacije samo glasom i u situacijama komunikacije licem u lice;

(2) precizno i jasno komunicira o opštim temama i temama povezanim sa poslom;

(3) upotrebljava prikladne komunikacijske strategije za razmjenu poruka i prepoznaje i rješava nesporazume u opštem kontekstu ili kontekstu povezanim sa poslom;

(4) uspješno savladava jezičke izazove nastale zbog komplikacije ili neočekivanog razvoja događaja do kojih dolazi u kontekstu rutinske poslovne situacije ili komunikacijskih zadataka sa kojima su već upoznati;

(5) koristi dijalekt ili akcenat koji je razumljiv zrakoplovnoj zajednici.

(c) Poznavanje jezika se dokazuje certifikatom koji je izdala organizacija koja je provela ocjenjivanje, kojim se potvrđuje jezik ili jezici, nivo ili nivoi znanja i datum ocjenjivanja.

(d) Osim za lica koja su dokazala znanje jezika na nivou stručnjaka, znanje jezika ponovo se ocjenjuje.

(1) svake četiri godine od datuma ocjenjivanja, ako je dokazani nivo operativni nivo;

(2) svakih šest godina od datuma ocjenjivanja, ako je dokazani nivo napredni nivo;

(e) Dokazivanje znanja jezika vrši se metodom ocjenjivanja koja obuhvata:

(1) proces putem kojeg je izvršena procjena;

(2) kvalifikacije procjenjivača koji provodi procjenu znanja jezika;

(3) žalbeni postupak.

(f) Operator aerodroma osigurava kurseve jezika kako bi održao potrebni nivo znanja jezika svog osoblja.

(g) Odstupajući od navedenog pod (a), BHDCA može odlučiti da znanje engleskog jezika nije potrebno za osoblje iz ADR.OPS.B.024, u svrhu komunikacije sa jedinicom za usluge u zračnom prometu na aerodromu. U tom slučaju, BHDCA provodi procjenu sigurnosti koja obuhvata jedan ili nekoliko aerodroma.

(h) Operator aerodroma može izdati odobrenje licu koje nije dokazalo usklađenost sa navedenim pod (a) i (b) do:

(1) 7. januara 2026. godine za engleski jezik;

(2) 7. januara 2023. godine za bilo koji drugi jezik osim engleskog jezika.

(n) ADR.OPS.B.030 mijenja se i glasi:

"ADR.OPS.B.030 Sistem za navođenje i kontrolu kretanja na površini

"(a) Operator aerodroma osigurava da na aerodromu postoji sistem za navođenje i nadzor prometa na zemlji (SMGCS). SMGCS:

(1) uzima u obzir projektne karakteristike i operativne i meteorološke uvjete aerodroma, kao i načela ljudskog faktora,

(2) urađen je tako da pomaže u sprečavanju:

(i) nenamjernih upada zrakoplova i vozila na aktivnu poletno-sletnu stazu, i

(ii) sudara zrakoplova ili zrakoplova i vozila ili objekata na bilo kojem dijelu operativne površine, i

(iii) je podržan odgovarajućim sredstvima i postupcima.

(b) Kao dio sistema za navođenje i kontrolu kretanja na površini operator aerodroma, u koordinaciji sa pružateljem usluga u zračnom prometu, procjenjuje potrebu za uspostavljanjem standardnih ruta za vožnju zrakoplova po zemlji na aerodromu. Ako su standardne rute osigurane, operator aerodroma:

(1) osigurava da su odgovarajuće i pogodne za promet na aerodromu, projektovane i predviđene operacije i da su pravilno određene;

(2) osigurava relevantne informacije pružatelju usluga zrakoplovnog informiranja za objavljivanje u AIP.

(c) Ako sistem za navođenje i kontrolu kretanja na površini zahtijeva upotrebu transpondera u zrakoplovima na operativnoj površini, operator aerodroma koordinira sa pružateljem usluga u zračnoj plovidbi sljedeće:

(1) relevantne operativne postupke za transpondera kojih se operateri zrakoplova moraju pridržavati;

(2) pružanje relevantnih informacije pružatelju usluga zrakoplovnog informiranja za objavljivanje u AIP."

(d) Operator aerodroma koordinira sa pružateljem usluga u zračnom prometu u razvoju SMGCS postupaka na aerodromu.

(o) Dodaje se ADR.OPS.B.031 i glasi:

"ADR.OPS.B.031 Komunikacije

(a) Vozila i jedinica za usluge u zračnom prometu komuniciraju u skladu sa primjenjivim zahtjevima iz Odjeljka 14 Aneksa propisa kojim se uspostavljaju zajednička pravila letenja i operativne odredbe u vezi sa uslugama i postupcima u zračnoj plovidbi;

(b) Operator aerodroma, u koordinaciji sa pružateljem usluga u zračnom prometu, uspostavlja komunikacijske postupke, uključujući sljedeće:

(1) frekvencije i jezik ili jezike koji će se koristiti za komunikaciju između jedinice za usluge u zračnom prometu i vozila koja se namjeravaju koristiti ili se koriste na manevarskoj površini;

(2) komunikaciju između jedinice za usluge u zračnom prometu i pješaka koji će raditi ili rade na manevarskoj površini;

(3) širenje značajnih informacija u vezi sa aerodromom, a koje mogu uticati na sigurnost operacija na manevarskoj površini, korištenjem radio-komunikacija;

(4) signala i drugih komunikacijskih sredstava koja će da se koriste u svim uvjetima vidljivosti, u slučaju prekida radio-komunikacije između jedinice za usluge u zračnom prometu i vozila ili pješaka na prostoru za manevrisanje.

(p) Dodaje se ADR.OPS.B.033 i glasi:

"ADR.OPS.B.033 Kontrola pješaka

(a) Operator aerodroma uspostavlja i provodi postupke kako bi:

(1) ograničio pristup operativnoj površini i drugim operativnim područjima samo na ona lica čije dužnosti zahtijevaju da imaju pristup tim područjima;

(2) osigurao da ta lica mogu bez pratnje imati pristup tim područjima samo ako su prošli odgovarajuću obuku i dokazali svoju kompetenciju;

(3) kontrolirao kretanje lica na platformi i osigurao da putnici koji se ukrcajaju ili iskrcajaju iz zrakoplova ili koji trebaju hodati do, od ili preko platforme:

(i) da ih prati obučeno i kompetentno osoblje;

(ii) ne ometaju parkirane zrakoplove i aktivnosti servisiranja na zemlji;

(iii) su zaštićeni od zrakoplova koji izvođe operacije, uključujući rad njihovih motora, kao i vozila ili drugih aktivnosti.

(b) Operator aerodroma utvrđuje i provodi postupke kojim osigurava:

(1) pravilno i sigurno pristupanje i rad na manevarskim površinama osoblja čiji zadaci uključuju pristup ovom prostoru bez vozila,

(2) da to osoblje:

(i) je odgovarajuće opremljeno, uključujući odjeću visoke vidljivosti, sredstva za orijentaciju i sredstva koja omogućuju dvosmjernu komunikaciju sa jedinicom za usluge u zračnom prometu i odgovarajućom jedinicom operatora aerodroma tokom takvog rada;

(ii) je dobilo odobrenje od jedinice za usluge u zračnom prometu prije ulaska na manevarsku površinu. Nezavisno od takvog odobrenja, ulazak na poletno-sletnu stazu ili na osnovnu stazu poletno-sletne staze ili promjena odobrene operacije podliježe dodatnom posebnom odobrenju jedinice za usluge u zračnom prometu;

(iii) ne ulazi na manevarsku površinu kada su na snazi postupci u uvjetima smanjene vidljivosti.";

(q) ADR.OPS.B.035 mijenja se i glasi:

"ADR.OPS.B.035 Izvođenje operacija u zimskim uvjetima

(a) Operator aerodroma, kada se očekuje da aerodrom radi u uvjetima kada se snijeg, bljuzgavica ili led mogu akumulirati na operativnoj površini, izrađuje i primjenjuje plan za snijeg. Kao dio plana za snijeg, operator aerodroma:

(1) ima predviđena rješenja za upotrebu sredstava kojim se uklanja led i mraz ili sprečava njihovo nastajanje, ili poboljšava koeficijent trenja poletno-sletne staze;

(2) osigurava, koliko je to razumno moguće, da se snijeg, bljuzgavica ili led očiste sa poletno-sletnih staza u upotrebi i ostalih dijelova operativne površine za koje je predviđeno da će se koristiti za operacije zrakoplova.

(b) Operator aerodroma osigurava da se u AIP objave informacije o:

(1) dostupnosti opreme za uklanjanje snijega i operacije kontrole snijega i leda;

(2) statusu odobrenja, ako je primjenjivo, za upotrebu posebno pripremljenih zimskih poletno-sletnih staza;

(3) tipu materijala koji se koriste za tretiranje operativne površine.";

(r) Dodaju se ADR.OPS.B.036 i ADR.OPS.B.037 i glase:

"ADR.OPS.B.036 Operacije na posebno pripremljenim zimskim poletno-sletnim stazama

(a) Operator aerodroma može, uz prethodno odobrenje nadležnog organa, utvrditi i primjenjivati postupke za operacije aviona na posebno pripremljenim zimskim poletno-sletnim stazama ako je vrsta kontaminanta zbijeni snijeg ili led. Posebno pripremljene zimske poletno-sletne staze mogu se primarno označiti kao RWYCC 4; međutim, ako tretiranje ne zadovoljava ocjenu RWYCC 4, primjenjuje se uobičajeni postupak u skladu sa ADR.OPS.B.037.

(b) Kako bi dobio prethodno odobrenje nadležnog organa, operator aerodroma:

(1) uspostavlja postupke koji uključuju sljedeće:

(i) vrstu opreme ili vrstu, kvalitet i količinu materijala ili oboje, koji se upotrebljavaju za poboljšanje stanja površine poletno-sletne staze, i metodu njihove primjene;

(ii) praćenje meteoroloških parametara;

(iii) kontrolu tečnih kontaminanata;

(iv) procjenu postignutih rezultata.

(2) pribavlja podatke o avionu koji se odnose na njihovu mogućnost zaustavljanja na poletno-sletnoj stazi, koja je posebno tretirana, od najmanje jednog operatora aviona;

(3) analizira i obrađuje podatke dobijene u skladu sa navedenim pod (2) kako bi dokazao sposobnost uspostavljanja stanja poletno-sletne staze u skladu sa određenim RWYCC;

(4) uspostavlja program održavanja koji obuhvata preventivno i korektivno održavanje opreme koja se upotrebljava kako bi se postigao ujednačen učinak.

(c) Operator aerodroma uspostavlja i primjenjuje program za praćenje kontinuirane efikasnosti postupka. U programu se upotrebljavaju izvještaji o kočenju dobijeni od aviona, koja se upoređuju sa objavljenim stanjem poletno-sletne staze.

(d) Operator aerodroma ocjenjuje performanse zimskih operacija po završetku zimskog perioda kako bi utvrdio potrebu za:

(1) dodatnim zahtjevima za obukama;

(2) ažuriranjem postupaka;

(3) dodatnom ili drugačijom opremom i materijalima.

ADR.OPS.B.037 Procjena stanja površine poletno-sletne staze i dodjela kôda stanja površine poletno-sletne staze

Kada su kontaminanti iz ADR.OPS.A.060(a) do (e) prisutni na površini poletno-sletne staze, operator aerodroma:

(a) dodjeljuje RWYCC na osnovu tipa i dubine kontaminanta i temperature;

(b) pregleda poletno-sletnu stazu uvijek kada je moguće da se stanje površine poletno-sletne staze promijenilo zbog meteoroloških uvjeta, procjenjuje stanje površine poletno-sletne staze i dodjeljuje novi RWYCC;

(c) koristi posebne izvještaje iz zraka kao signal za ponovnu procjenu RWYCC;"

(s) ADR.OPS.B.045 mijenja se i glasi:

"ADR.OPS.B.045 Postupci pri smanjenoj vidljivosti

(a) Operator aerodroma osigurava da aerodrom raspolaže odgovarajućom aerodromskom opremom i objektima, i da su uspostavljeni i da se primjenjuju odgovarajući postupci pri smanjenoj vidljivosti kada se namjeravaju koristiti za bilo koju od sljedećih operacija:

(1) polijetanje pri smanjenoj vidljivosti,

(2) operacije prilaza i slijetanja u uvjetima vidljivosti manjim od 550 m RVR ili DH manja od 200 ft (60 m),

(3) operacije sa operativnim odobrenjem u kojima je stvarna vidljivost duž poletno-sletne staze (RVR) manja od 550 m.

Postupcima pri smanjenoj vidljivosti koordinira se kretanje zrakoplova i vozila i ograničavaju se ili zabranjuju aktivnosti na operativnoj površini.

(b) Operator aerodroma uspostavlja i provodi postupke pri smanjenoj vidljivosti u saradnji sa pružateljem usluga u zračnom prometu. Postupci pri smanjenoj vidljivosti uključuju kriterije za njihovu pripremu, pokretanje i okončanje. Kriteriji su zasnovani na vrijednostima RVR i vrijednostima gornje granice baze oblaka.

(c) Operator aerodroma obavještava pružatelja usluga zrakoplovnog informiranja i pružatelja usluga u zračnom prometu, prema potrebi, o svim promjenama statusa aerodromske opreme i objekata koje utiču na operacije u uvjetima smanjene vidljivosti.

(d) Operator aerodroma dostavlja pružatelju usluga zrakoplovnog informiranja informacije o postupcima pri smanjenoj vidljivosti za objavljivanje u AIP.

Za postupke pri smanjenoj vidljivosti, i sve njihove promjene, zahtijeva se prethodno odobrenje BHDCA."

(t) ADR.OPS.B.080 mijenja se i glasi:

"ADR.OPS.B.080 Označavanje i osvjetljenje vozila i drugih pokretnih predmeta

(a) Operator aerodroma osigurava da su vozila i drugi pokretni objekti, osim zrakoplova, na operativnoj površini aerodroma:

(1) označeni upadljivim bojama ili natpisima na pogodnim mjestima, zastavama odgovarajuće veličine, kockastim šahovskim šarama i kontrastnim bojama;

(2) osvijetljeni svjetlima niskog intenziteta za označavanje prepreka koja su tipa i karakteristika koji odgovaraju njihovoj

funkciji, ako se vozila i aerodrom koriste noću ili u uvjetima smanjene vidljivosti. Boja svjetala je sljedeća:

(i) trepćuće plavo za vozila za slučaj opasnosti ili za službe za zrakoplovnu sigurnost;

(ii) trepćuće žuta za druga vozila, uključujući vozila "prati me";

(iii) fiksna crvena za objekte sa ograničenom pokretljivošću.

(b) Operator aerodroma može izuzeti iz navedenog pod (a) opremu za servisiranje zrakoplova i vozila koja se koriste samo na platformama;"

(u) ADR.OPS.C.005 mijenja se i glasi:

"ADR.OPS.C.005 Održavanje - uopšteno

(a) Operator aerodroma uspostavlja i primjenjuje program održavanja, koji uključuje preventivno održavanje, gde je to potrebno, radi održavanja aerodromskih objekata, sistema i opreme neophodnih za rad aerodroma u stanju koje ne smije narušavati sigurnost, pravilnost ili efikasnost zračne plovitbe. Oblik i provođenje programa održavanja u skladu su sa principima ljudskog faktora.

(b) Operator aerodroma osigurava odgovarajuća i dovoljna sredstva za efektivno provođenje programa održavanja."

(v) Dodaje se ADR.OPS.C.007 i glasi:

"ADR.OPS.C.007 Održavanje vozila

(a) Operator aerodroma:

(1) uspostavlja i provodi program održavanja, koji uključuje preventivno održavanje i u skladu je sa principima ljudskih faktora, za vozila za spašavanje i gašenje požara, kako bi osigurao efikasnost tih vozila i njihove opreme i reakciju u predviđenom roku tokom cijelog radnog vijeka vozila;

(2) osigurava da se provodi program održavanja za njegova ostala vozila koja se koriste na operativnim površinama.

(b) Operator aerodroma:

(1) uspostavlja postupke za podršku provođenju programa održavanja navedenog pod (a);

(2) osigurava odgovarajuća i dovoljna sredstva i objekte za njegovo efikasno provođenje;

(3) čuva zapise o održavanju za svako vozilo.

(c) Operator aerodroma osigurava da organizacije koje rade ili pružaju usluge na aerodromu:

(1) održavaju svoja vozila koja se koriste na operativnoj površini ili drugim operativnim područjima, u skladu sa utvrđenim programom održavanja, uključujući preventivno održavanje;

(2) čuvaju relevantne zapise o održavanju.

(d) Operator aerodroma osigurava da se neispravna vozila ne koriste za rad na aerodromu.

(z) ADR.OPS.C.010 i ADR.OPS.C.015 se mijenjaju i glase:

"ADR.OPS.C.010 Održavanje kolovoznih zastora, drugih površina na zemlji i drenaže

(a) Operator aerodroma pregleda sve operativne površine uključujući kolnike (poletno-sletne staze, staze za vožnju ili platforme), obližnja područja i drenažu kako bi redovno procijenio njihovo stanje u okviru preventivnog i korektivnog programa održavanja aerodroma;

(b) Operator aerodroma:

(1) održava sve operativne površine kako bi izbjegao i odstranio sav FOD koji bi mogao prouzrokovati oštećenje zrakoplova ili ometati rad njihovih sistema;

(2) održava površinu poletno-sletnih staza, staza za vožnju i platformi kako bi spriječio nastanak štetnih nepravilnosti;

(3) održava poletno-sletnu stazu u takvom stanju da koeficijent trenja na njenoj površini zadovoljava ili prelazi minimalne standarde;

(4) periodično pregleda i dokumentuje koeficijent trenja poletno-sletne staze za svrhe održavanja. Učestalost tih pregleda je dovoljna za utvrđivanje trenda koeficijenta trenja na površini poletno-sletne staze;

(5) предузима korektivne mjere kako bi spriječio da koeficijent trenja na cijeloj površini poletno-sletne staze ili na njenom dijelu, kada nije kontaminirana, padne ispod minimalnih standarda.

ADR.OPS.C.015 Održavanje vizuelnih sredstava i električnih sistema

(a) Operator aerodroma uspostavlja i provodi preventivni i korektivni program održavanja kako bi osigurao ispravnost električnih sistema i napajanje električnom energijom cjelokupne vitalne infrastrukture aerodroma, na način koji garantuje sigurnost, pravilnost i efikasnost zračne plovidbe.

(b) Operator aerodroma uspostavlja i provodi preventivni i korektivni program održavanja kako bi osigurao ispravnost pojedinačnih svjetala i pouzdanost aerodromskih sistema osvjetljenja, na način kojim se osigurava kontinuitet navođenja i kontrole zrakoplova i vozila, kako slijedi:

(1) za poletno-sletnu stazu za precizni prilaz kategorije II ili III, cilj sistema preventivnog održavanja je da su tokom svih perioda operacija kategorije II ili III sva prilazna svjetla i svjetla poletno-sletne staze ispravna i da je u svakom slučaju najmanje:

(i) 95% osvjetljenja ispravno u svakom od sljedećih podsistema:

(A) sistem osvjetljenja za precizni prilaz kategorije II i III, u unutrašnjih 450 m;

(B) svjetla središnje crte poletno-sletne staze;

(C) svjetla praga poletno-sletne staze;

(D) ivična svjetla poletno-sletne staze.

(ii) 90% osvjetljenja ispravno u zoni dodira;

(iii) 85% osvjetljenja ispravno u sistemu prilaznog osvjetljenja u području izvan 450 m;

(iv) 75% osvjetljenja kraja poletno-sletne staze je ispravno.

(2) Svjetla koja mogu biti neispravna u skladu sa navedenim pod (1) ne smiju da mijenjaju osnovni obrazac sistema osvjetljenja.

(3) Neispravno svjetlo nije dozvoljeno pored drugog neispravnog svjetla, osim u prečkama i prečki prilaznog svjetla (barrette i crossbar), gdje mogu biti dozvoljena dva susjedna neispravna svjetla.

(4) Za zaustavnu prečku na poziciji za čekanje koja se koristi za poletno-sletnu stazu namijenjenu za operacije sa vidljivošću uzduž poletno-sletne staze manjom od 550 m, sistem preventivnog održavanja ima sljedeće ciljeve:

(i) ne smije biti neispravno više od dva svjetla;

(ii) ne smiju biti neispravna dva susjedna svjetla, osim ako je razmak između svjetala znatno manji od propisanog.

(5) Za stazu za vožnju koja je predviđena za upotrebu u uvjetima vidljivosti uzduž poletno-sletne staze manje od 550 m, cilj sistema preventivnog održavanja je da ne smiju biti neispravna dva susjedna svjetla središnje crte staze za vožnju.

(6) Za poletno-sletnu stazu za precizni prilaz kategorije I, cilj sistema preventivnog održavanja je da su tokom svih perioda operacija kategorije I sva prilazna svjetla i svjetla poletno-sletne staze ispravna i da je u svakom slučaju:

(i) najmanje 85% svjetala ispravno od sljedećih podsistema:

(A) sistem svjetala za precizni prilaz kategorije I;

(B) svjetla praga poletno-sletne staze;

(C) ivična svjetla poletno-sletne staze;

(D) svjetla kraja poletno-sletne staze;

(ii) ne smiju biti neispravna dva susjedna svjetla, osim ako je razmak između svjetala znatno manji od propisanog.

(7) Za poletno-sletnu stazu koja je predviđena za polijetanje u uvjetima vidljivosti uzduž poletno-sletne staze manje od 550 m, cilj sistema preventivnog održavanja je da su tokom svih perioda operacija sva svjetla poletno-sletne staze ispravna i da u svakom slučaju:

(i) najmanje:

(A) 95% svjetala središnje linije poletno-sletne staze (ako postoje) i ivičnih svjetala poletno-sletne staze je ispravno;

(B) 75% svjetala kraja poletno-sletne staze je ispravno;

(ii) ne smiju biti neispravna dva susjedna svjetla.

(8) Za poletno-sletnu stazu koja je predviđena za polijetanje u uvjetima vidljivosti uzduž poletno-sletne staze od 550 m ili više, cilj sistema preventivnog održavanja je da su tokom svih perioda operacija sva svjetla poletno-sletne staze ispravna i da u svakom slučaju:

(i) najmanje 85% svjetala kraja poletno-sletne staze i ivičnih svjetala poletno-sletne staze je ispravno;

(ii) ne smiju biti neispravna dva susjedna svjetla;

(9) Za poletno-sletnu stazu opremljenu vizuelnim sistemima pokazivača nagiba prilaza, sistem preventivnog održavanja ima za cilj da u bilo kojem periodu operacija sve jedinice budu ispravne. Jedinica se smatra neispravnom ako je broj neispravnih svjetala takav da jedinica ne pruža predviđeno navođenje zrakoplovu.

(c) Za potrebe navedenog pod (b), svjetlo se smatra neispravnim ako:

(1) prosječni intenzitet glavnog svjetlosnog snopa slabiji je od 50% vrijednosti koja je navedena u certifikacijskim zahtjevima koje je izdala Agencija. Za svjetlosne jedinice čiji je prosječni intenzitet glavnog svjetlosnog snopa iznad vrijednosti koja je navedena u certifikacijskim zahtjevima koje je izdala Agencija, vrijednost od 50% primjenjuje se na tu projektovanu vrijednost;

(2) filter za svjetlo nedostaje, oštećen je ili svjetlo ne proizvodi svjetlosni snop ispravne boje.

(d) Operator aerodroma uspostavlja i provodi preventivni i korektivni program održavanja kako bi osigurao ispravnost i pouzdanost sistema aerodromskih znakova i oznaka, na način kojim se osigurava kontinuitet navođenja i kontrole zrakoplova i vozila.

(e) Građevinski radovi ili aktivnosti na održavanju ne izводе se u blizini aerodromskih električnih sistema kada su na aerodromu na snazi postupci u uvjetima smanjene vidljivosti.

(f) Operator aerodroma osigurava sljedeće:

(1) da programi preventivnog održavanja navedeni pod (a), (b) i (d) uključuju odgovarajuće inspekcije i provjere pojedinačnih elemenata svakog sistema i samog sistema, koji se obavljaju u skladu sa utvrđenim postupcima i u utvrđenim vremenskim razmacima, te su primjereni za predviđenu upotrebu i predmetni sistem;

(2) da se предузимају одговарајуће корективне мјере за исправљање свих утврђених недостатака.

(g) Operator aerodroma vodi zapise o relevantnim aktivnostima održavanja."

Iza Odjeljka C dodaje se Pododjeljak D koji glasi:

"Pododjeljak D - Operacije upravljanja platformom

ADR.OPS.D.001 Aktivnosti u vezi sa sigurnošću upravljanja platformom

(a) Operator aerodroma osigurava da su uspostavljeni i da se primjenjuju načini rada i postupci na platformi kako bi se:

(1) regulisalo kretanje sa ciljem sprečavanja sudara između zrakoplova, kao i između zrakoplova i prepreka;

(2) regulisao ulazak zrakoplova u, i koordinira izlazak zrakoplova sa platforme sa aerodromskim kontrolnim tornjem;

(3) osiguralo sigurno i brzo kretanje vozila;

(4) osigurala odgovarajuća regulacija sljedećih aktivnosti:

(i) dodjele parkirališnog mjesta zrakoplovu;

(ii) pružanje usluga navođenja zrakoplova;

(iii) postupaka parkiranja zrakoplova i odlaska sa parkirališnog mjesta;

(iv) dopunjavanje goriva u zrakoplov;

(v) mjere predostrožnosti za zaštitu od zračnog mlaza iz motora i ispitivanja motora;

(vi) dozvola za pokretanje motora i uputa za vožnju zrakoplova po zemlji.

(b) Operator aerodroma, sa ciljem provođenja navedenog pod (a) može dodijeliti odgovornosti drugim organizacijama. Ako operator aerodroma dodijeli takve odgovornosti, tu dodjelu uključuje u aerodromski priručnik.

ADR.OPS.D.005 Granice platforme

(a) Operator aerodroma, u saradnji sa pružateljem usluga u zračnom prometu definira granice platforme i o istim obavještava pružatelja usluga zrakoplovnog informiranja radi objave u Zborniku zrakoplovnih informacija (AIP).

(b) Pri utvrđivanju granica platforme treba uzeti u obzir najmanje sljedeće:

(1) tlocrt aerodroma;

(2) konfiguracija i način rada poletno-sletne i staze za vožnju;

(3) gustinu prometa;

(4) vremenski uvjeti;

(5) operativni postupci.

ADR.OPS.D.010 Koordinacija ulaska i izlaska zrakoplova sa platforme

(a) Operator aerodroma osigurava koordinaciju ulaska i izlaska zrakoplova sa platforme sa pružateljem usluga u zračnom prometu ako kretanjem zrakoplova po platformi ne upravlja pružatelj usluga u zračnom prometu. Ta koordinacija uključuje:

(1) utvrđene tačke primopredaje između usluge upravljanja platformom i pružatelja usluga u zračnom prometu za zrakoplove u dolasku i odlasku;

(2) utvrđena sredstva za komunikaciju zrak-zemlja koja će se koristiti na platformi,

(3) područja na kojima zrakoplovi u dolasku čekaju kada parkirališna mjesta nisu dostupna.

(b) Operator aerodroma dostavlja pružateljima usluga zrakoplovnog informiranja sljedeće informacije radi objave u Zborniku zrakoplovnih informacija (AIP):

(1) utvrđene tačke primopredaje navedene pod (a)(1);

(2) utvrđena sredstva za komunikaciju zrak-zemlja navedena pod (a)(2).

ADR.OPS.D.015 Upravljanje kretanjem zrakoplova na platformi

Operator aerodroma osigurava:

(a) zrakoplov ima upute o ruti koju treba pratiti na platformi;

(b) adekvatna vizuelna pomagala kako bi se osiguralo da letačke posade mogu identificirati dodijeljenu rutu;

(c) planirana ruta je oslobođena bilo kakvih prepreka koje bi mogle da rizikuju sudar sa zrakoplovom u pokretu.

ADR.OPS.D.025 Dodjela parkirališnih mjesta

(a) Operator aerodroma uspostavlja postupke i osigurava njihovu primjenu kako bi osigurao da je dodijeljeno parkirališno mjesto zrakoplova:

(1) prikladno za tip zrakoplova koji će ga koristiti,

(2) saopšteno organizaciji odgovornoj za pružanje AMS kada je uspostavljena, ili odgovarajućem pružatelju usluga u zračnom prometu;

(3) saopšteno licima odgovornim za menevriranjem zrakoplovom.

(b) Operator aerodroma osigurava da se pri dodjeli parkirališnog mjesta zrakoplovima uzmu u obzir najmanje sljedeći parametri:

(1) karakteristike zrakoplova;

(2) pomagala za parkiranje;

(3) oprema za opsluživanje parkirališnog mjesta;

(4) blizina infrastrukture,

(5) drugi parkirani zrakoplovi na susjednim parkirališnim mjestima;

(6) zavisnosti među parkirališnim mjestima.

ADR.OPS.D.030 Navođenje zrakoplova

Operator aerodroma osigurava da se navođenje zrakoplova provodi uz pomoć parkiranih signala u skladu sa Dodatkom 1 Aneksa propisa kojim se uređuje uspostavljanje zajedničkih pravila letenja i operativnih odredbi u vezi sa uslugama i postupcima u zračnoj plovitbi.

ADR.OPS.D.035 Parkiranje zrakoplova

Operator aerodroma uspostavlja postupke i osigurava njihovu primjenu kako bi osigurao sljedeće:

(a) područje predviđeno za parkiranje zrakoplova na platformi se nadzire kako bi se osiguralo da se tokom manevra parkiranja zadrže potrebni razmaci;

(b) zrakoplov se navodi kako bi se sigurno parkirao,

(c) automatizirani sistemi za navođenje parkiranja, ako su ugrađeni, funkcioniraju pravilno;

(d) lica odgovorna za vožnju zrakoplova se upozoravaju da zaustave zrakoplov kada se razmak ne održava;

(e) licima, osim onih koji učestvuju u postupku parkiranja zrakoplova, zabranjeno je da prilaze zrakoplovu kada su uključena svjetla za izbjegavanje sudara i motori rade;

(f) na parkirališnom mjestu zrakoplova nema ostataka stranih predmeta (FOD) koji bi mogli uticati na sigurnost.

ADR.OPS.D.040 Odlazak zrakoplova sa parkirališnog mjesta

Operator aerodroma uspostavlja postupke i osigurava njihovu primjenu kako bi tokom odlaska zrakoplova sa parkirališnog mjesta osigurao sljedeće:

(a) oprema za servisiranje na zemlji, osim kamiona za izguravanje ako su potrebni za pokretanje zrakoplova, uklonjena je sa parkirališnog mjesta zrakoplova ili parkirana na predviđenim područjima;

(b) mostovi za ukrcavanje putnika, ako postoje na parkirališnom mjestu, su uvučeni;

(c) na utvrđenoj ruti izlaska sa parkirališnog mjesta nema ostataka stranih predmeta;

(d) obustavljeno je kretanje vozila na parkirališnom mjestu i promet na susjednim putevima, osim za kamione za izguravanje ako su potrebni za pokretanje zrakoplova;

(e) licima koja ne učestvuju pri odlasku zrakoplova sa parkirališnog mjesta zabranjen je pristup zrakoplovu dok su uključena svjetla za izbjegavanje sudara i motori rade.

ADR.OPS.D.045 Dostavljanje informacija organizacijama koje rade na platformi

(a) Operator aerodroma blagovremeno dostavlja informacije u vezi sa ograničenjima operacija na platformi relevantnim organizacijama koje rade na platformi.

(b) Dostavljaju se sljedeće informacije, ako je primjenjivo:

(1) vrsta ograničenja;

(2) trajanje ograničenja, ako je poznato;

(3) mjere ublažavanja koje treba primijeniti;

(4) operativni uticaj ograničenja;

(5) dostupnost parkirališnih mjesta zrakoplova;

(6) ograničenja parkirališnih mjesta zrakoplova;

(7) dostupnost nepokretne opreme na parkirališnim mjestima zrakoplova;

(8) posebni postupci za parkiranje;

(9) privremene promjene staza za vožnju zrakoplova po zemlji;

(10) radovi u toku;

(11) sve druge informacije od operativne važnosti za korisnike platforme.

ADR.OPS.D.050 Uzbunjivanje hitnih službi

(a) Operator aerodroma:

(1) uspostavlja i u planu aerodroma za slučaj opasnosti uvodi postupak za obavješćavanje hitnih službi o nesrećama i incidentima na platformi;

(2) osigurava odgovarajuća sredstva i opremu za obavještavanje hitnih službi;

(b) Postupak koji uspostavlja operator aerodroma uključuje najmanje sljedeće:

(1) podatke za kontakt i sredstva koja se koriste za obavještavanje hitnih službi;

(2) informacije koje se moraju dati hitnim službama kako bi se incident efikasno riješio, kao što su:

(i) lokacija nesreće ili incidenta;

(ii) priroda nesreće ili incidenta;

(iii) nastala šteta;

(iv) povrede lica;

(v) opasne robe.

ADR.OPS.D.055 Mjere predostrožnosti za zaštitu od udara mlaza iz motora

(a) Operator aerodroma informiše korisnike platforme o opasnostima od udara mlaza iz motora i od zračne struje iz elise.

(b) Operator aerodroma zahtijeva od korisnika platforme da propisno osiguraju vozila i opremu i da odrede parkirališna mjesta na kojima je efekat udara mlaza iz motora ili od zračne struje iz elise minimalan.

(c) Pri projektovanju ili izmjeni tlocrta platforme, operator aerodroma uzima u obzir efekat udara mlaza iz motora ili zračne struje iz elise.

(d) Operator aerodroma utvrđuje mjesta na kojima bi moglo doći do udara mlaza iz motora i objavljuje zahtjev pilotima da primjenjuju minimalni potisak ili preduzima odgovarajuće mjere za ublažavanje efekta udara mlaza iz motora.

ADR.OPS.D.060 Dopunjavanje goriva u zrakoplov

(a) Operator aerodroma utvrđuje postupak za dopunjavanje goriva u zrakoplov.

(b) Postupak zahtijeva sljedeće:

(1) zabranu otvorenog plamena i upotrebe električnih ili sličnih alata koji bi mogli proizvesti iskre ili električne lukove u zoni za snabdijevanjem gorivom;

(2) zabranu pokretanja zemaljskih agregata za struju tokom dopunjavanja goriva;

(3) postojanje slobodnog puta od zrakoplova kako bi se omogućilo brzo uklanjanje cisterne sa gorivom i lica u slučaju opasnosti;

(4) pravilno povezivanje zrakoplova i izvora dovoda goriva te pravilnu primjenu postupaka uzemljenja;

(5) trenutno obavještavanje rukovoditelja snabdijevanja gorivom u slučaju izlivanja goriva i detaljne upute o tome kako postupati u slučaju izlivanja goriva;

(6) postavljanje opreme za zemaljsku podršku na takav način da su izlazi u slučaju opasnosti bez ikakvih prepreka kako bi se omogućila brza evakuacija putnika, ako se putnici ukrcajavu ili iskrcavaju ili ostaju u zrakoplovu tokom dopunjavanja goriva;

(7) dostupnost aparata za gašenje požara prikladnog tipa za najmanje početnu intervenciju u slučaju požara uzrokovanog gorivom;

(8) prestanak operacija dopunjavanja goriva ako su na aerodromu ili u njegovoj blizini grmljavinske oluje sa munjama.

ADR.OPS.D.065 Testiranje motora

(a) Operator aerodroma utvrđuje i primjenjuje postupak testiranja motora.

(b) Postupak uključuje sljedeće:

(1) lice koje ima ovlaštenje da odobrava testiranje motora;

(2) područja na kojima se izvode testiranja motora;

(3) sigurnosne mjere koje treba preduzeti.

ADR.OPS.D.070 Odjeća visoke vidljivosti

Operator aerodroma zahtijeva da sve osoblje koje radi vani, kreće se pješice, na operativnoj površini nosi odjeću visoke vidljivosti.

ADR.OPS.D.075 Odobrenje za pokretanje motora i upute za vožnju zrakoplova po zemlji

(a) Operator aerodroma osigurava koordinaciju odobrenja za pokretanje motora, odobrenja za izguravanje zrakoplova, ako je potrebno, i upute za vožnju zrakoplova po zemlji sa pružateljem usluga u zračnom prometu, ako kretanjem zrakoplova po platformi ne upravlja pružatelj operativnih usluga u zračnom prometu.

(b) U tom slučaju operator aerodroma u saradnji sa pružateljem usluga u zračnom prometu uspostavlja i provodi postupak koji uključuje sljedeće:

(1) utvrđivanje organa koji izdaje odobrenja za pokretanje motora;

(2) sredstva za međusobno informiranje o izdatim odobrenjima za pokretanje motora;

(3) sredstva za međusobno informiranje o izdatim dozvolama za izguravanje zrakoplova i uputama za vožnju zrakoplova po zemlji.

ADR.OPS.D.080 Programi obuke i provjere stručnosti signalista i vozača vozila "prati me"

(a) Operator aerodroma uspostavlja program obuke i osigurava njegovu primjenu za lica koja pružaju:

(1) usluge navođenja zrakoplova;

(2) usluge usmjeravanja uz pomoć vozila "prati me";

(b) Program obuke provodi se u skladu sa ADR.OR.D.017 Aneksa III.

(c) Obuka je osmišljena tako da prenese osnovna znanja i praktične vještine u vezi sa izvršavanjem dužnosti relevantnog osoblja.

(d) Operator aerodroma osigurava provođenje programa provjere stručnosti za osoblje navedeno pod (a) kako bi osigurao:

(1) kontinuiranu kompetenciju;

(2) da je to osoblje svjesno pravila i postupaka koji su relevantni za njihove funkcije i zadatke. Operator aerodroma osigurava da lica navedena pod (a) prolaze provjere stručnosti u intervalima ne dužim od 12 mjeseci od završetka početne obuke.

ADR.OPS.D.085 Programi obuke i provjere stručnosti osoblja koje daje uputu za vožnju zrakoplova putem radio-telefonije

(a) Operator aerodroma osigurava sljedeće:

(1) lica koja daju uputu za vožnju zrakoplova po platformi, putem radio-telefonije, koristeći dodijeljene zrakoplovne radio frekvencije, odgovarajuće su obučena i kvalificirana;

(2) program obuke provodi se u skladu sa ADR.OR.D.017 Aneksa III, uz sljedeće izuzetke:

(i) nakon početne obuke slijedi obuka za lokaciju koje se sastoji od sljedećih faza:

(A) faze prijelazne obuke, osmišljene prvenstveno za prijenos znanja i razumijevanja o operativnim postupcima specifičnima za lokaciju i aspektima specifičnima za zadatke;

(B) faze obuke na radnom mjestu, koja je završna faza obuke za lokaciju tokom koje se prethodno stečene rutine i vještine povezane sa radnim mjestom integrišu u praksi pod nadzorom kvalificiranog instruktora u situaciji stvarnog prometa;

(ii) periodična obuka izvodi se u intervalima ne dužim od 12 kalendarskih mjeseci i sadrži pregled sadržaja početne obuke;

(iii) obuka za obnavljanje znanja izvodi se kada je lice odsutno sa dužnosti u periodu dužem od 12 mjeseci i uključuje cijeli sadržaj početne obuke.

(b) Lica navedena pod (a)(1) dokazuju znanje jezika, najmanje na operativnom nivou u upotrebi frazeologije i jednostavnog jezika, u skladu sa navedenim pod (c), na jezicima koji se upotrebljavaju za komunikaciju zemlja-zrak na aerodromu.

(c) Podnositelj zahtjeva dokazuje sposobnost da:

(1) uspješno komunicira u situacijama komuniciranja samo glasom i u situacijama komuniciranja licem u lice;

(2) precizno i jasno komunicira o opštim temama i temama povezanim sa poslom;

(3) koristi prikladne komunikacijske strategije za razmjenu poruka i prepoznaje i rješava nesporazume u opštem kontekstu ili kontekstu povezanom sa poslom;

(4) uspješno savladava jezičke izazove nastale zbog komplikacije ili neočekivanog razvoja događaja do kojih dolazi u kontekstu rutinske poslovne situacije ili komunikacijskih zadataka sa kojima su već upoznati;

(5) koristi dijalekt i akcenat koji je razumljiv zrakoplovnoj zajednici.

(d) Znanje jezika dokazuje se certifikatom koji je izdala organizacija koja je provela ocjenjivanje, u kojoj se navodi jezik ili jezici, nivo ili nivoi znanja i datum ocjenjivanja.

(e) Osim za lica koja su dokazala znanje jezika na nivou stručnjaka, znanje jezika ponovo se ocjenjuje:

(1) svake četiri godine od datuma ocjenjivanja, ako je dokazani nivo operativni nivo;

(2) svakih šest godina od datuma ocjenjivanja, ako je dokazani nivo napredni nivo.

(f) Dokazivanje znanja jezika vrši se metodom ocjenjivanja koja obuhvata:

(1) postupak koji se koristi za ocjenjivanje,

(2) kvalifikacije ocjenjivača koji ocjenjuje znanje jezika;

(3) žalbeni postupak.

(g) Operator aerodroma osigurava kurseve jezika kako bi održao potrebni nivo znanja jezika svog osoblja.

(h) Operator aerodroma osigurava primjenu programa provjere stručnosti za osoblje navedeno pod (a)(1), kako bi osigurao:

(1) kontinuiranu kompetenciju;

(2) da je to osoblje svjesno pravila i postupaka koji su relevantni za njihove funkcije i zadatke. Operator aerodroma osigurava da lica navedena pod (a) prolaze provjere stručnosti u intervalima ne dužim od 12 mjeseci od završetka početne obuke.

Aneksi VI Pravilnika - Neprimjenjive odredbe, mijenja se i glasi:

U Neprimjenjive odredbe Uredbe komisije (EU) br. 139/2014 od 12. februara 2014. godine o utvrđivanju zahtjeva i upravnih postupaka u vezi sa aerodromima u skladu sa Uredbom (EZ) br. 216/2008 Evropskog parlamenta i Vijeća dodaje se:

ADR.AR.A.030(d)

(d) Nadležni organ o tim mjerama takođe obavještava Agenciju i, ako je potrebna zajednička aktivnost, druge predmetne države članice.

ADR.OR.F.005 (5)

(5) listu aerodroma, koji se nalaze u drugim državama članicama, na kojima se pruža usluga.

Temeljem čl. 16. i 61. stavak (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", br. 32/02, 102/09 i 72/17) i članka 14. stavak (1) Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 39/09 i 25/18), generalni ravnatelj Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi

PRAVILNIK

O IZMJENAMA I DOPUNAMA PRAVILNIKA O UTVRĐIVANJU ZAHTJEVA I UPRAVNIH POSTUPAKA U VEZI SA AERODROMIMA

Članak 1.

U Pravilniku o utvrđivanju zahtjeva i upravnih postupaka u vezi sa aerodromima ("Službeni glasnik BiH", broj 17/21) (u daljem tekstu: Pravilnik), u članku 1. (Predmet i područje primjene) u stavku (1) točka h) mijenja se i glasi:

"h) uvjetima i postupcima u vezi sa izjavom organizacija odgovornih za pružanje usluga upravljanja platformom i nadzora nad njima iz članka 7. stavak (2) ovog pravilnika kako je utvrđeno u Aneksu II i Aneksu III ovog pravilnika".

Stavak (3) mijenja se i glasi:

"(3) Operatori aerodroma i organizacije odgovorne za pružanje usluge upravljanja platformom ispunjavaju zahtjeve utvrđene u aneksima III i IV ovog pravilnika".

Stavak (4) se briše.

Dosadašnji stavak (5) postaje stavak (4).

Iza stavka (4) dodaju se novi st. (5) i (6) koji glase:

"(5) Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o utvrđivanju zahtjeva i upravnih postupaka u vezi sa aerodromima preuzimaju se odredbe:

a) Provedbene Uredbe Komisije (EU) broj 2020/469 od 14. veljače 2020. godine o izmjenama i dopunama Uredbe (EU) broj 923/2012, Uredbe (EU) broj 139/2014 i Uredbe (EU) broj 2017/373 u pogledu zahtjeva za upravljanje zračnim prometom/uslugama u zračnoj plovidbi, projektiranja struktura zračnog prostora i kvaliteta podataka, sigurnosti poletno-sletnih staza i o stavljanju van snage Uredbe Komisije broj 73/2010,

b) Delegirane uredbe Komisije (EU) broj 2020/1234 od 9. lipnja 2020. godine o izmjenama i dopunama Uredbe (EU) broj 139/2014 u pogledu uvjeta i postupaka u vezi sa izjavom organizacija odgovornih za pružanje usluga upravljanja platformom,

c) Delegirane uredbe Komisije (EU) broj 2020/2148 od 8. listopada 2020. godine o izmjenama i dopunama Uredbe (EU) broj 139/2014 u pogledu sigurnosti poletno-sletnih staza i zrakoplovnih podataka,

d) Delegirane uredbe Komisije (EU) broj 2022/208 od 14. prosinca 2021. godine o izmjeni Uredbe (EU) broj 139/2014 u pogledu zahtjeva za operacije u svim vremenskim uvjetima,

e) Delegirane uredbe Komisije (EU) broj 2022/2074 od 20. srpnja 2022. godine o izmjeni Uredbe (EU) broj 139/2014 u pogledu definicije SNOWTAM."

(6) Navođenje odredaba uredbi iz stavka (5) ovog članka vrši se isključivo u svrhu praćenja i informiranja o preuzimanju pravne stečevine Europske unije u zakonodavstvo Bosne i Hercegovine".

Članak 2.

U članku 2. (Definicije) stavak (1) točka t) mijenja se i glasi:

"(t) **Država članica** (Member state) - označava svaku državu članicu EASA i Bosnu i Hercegovinu",

Iza točke cc), dodaje se nova točka dd), koja glasi:

"dd) **Treća zemlja** (Third Country): označava svaku državu osim države članice EASA i Bosne i Hercegovine".

Stavak (2) se briše.

Dosadašnji stavak (3) postaje stavak (2).

Članak 3.

Naziv članka 3. (Nadzor nad aerodromima) mijenja se i glasi: "(Nadzor)".

U članku 3. stavak (1) mijenja se i glasi:

"(1) BHDCA je nadležni organ za izdavanje potvrde i nadzor nad aerodromima i operatorima aerodroma, primanje izjava i nadzor nad pružateljima usluga upravljanja platformom, kao i osobljem neophodnim za te aktivnosti."

Članak 4.

Članak 13. (Izuzeca i odstupanja) mijenja se i glasi:

"Članak 13.

(Izuzeća i odstupanja)

Ne dovodeći u pitanje članak 1. stavak (4) točka a) ovog pravilnika, BHDCA odobrava izuzeća i odstupanja od primjene ovog pravilnika sukladno propisu kojim se uređuje odobravanje izuzeća i odstupanja od primjene podzakonskih akata koje donosi Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine."

Članak 5.

Članak 14. (Načini usklađivanja) mijenja se i glasi:

"Članak 14.

(Načini usklađivanja)

BHDCA usvaja prihvatljive načine usklađivanja (AMC), certifikacijske zahtjeve (CS) i smjernice (GM) i donosi i odobrava alternativne načine usklađivanja za ovaj pravilnik sukladno odredbama propisa kojim se uređuju prihvatljivi i alternativni načini usklađivanja, certifikacijski zahtjevi, posebni uvjeti i smjernice."

Članak 6.

U članku 19. (Primjena i prestanak važenja propisa) stavak (3) se briše.

Dosadašnji st. (4) i (5) postaju st. (3) i (4).

Iza stavka (4) dodaje se novi stavak (5) koji glasi:

"(5) Stupanjem na snagu ovih izmjena i dopuna pravilnika prestaje da važi Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o utvrđivanju zahtjeva i upravnih postupaka u vezi sa aerodromima ("Službeni glasnik BiH", broj 75/22)."

Članak 7.

Iza članka 19. ovog pravilnika dodaje se novi članak 20. koji glasi:

"Članak 20.

(Izmjene i dopune aneksa Pravilnika)

- (1) Izmjene i dopune Aneksa I, Aneksa II, Aneksa III, Aneksa IV i Aneksa VI Pravilnika navedene su u Aneksu ovih izmjena i dopuna pravilnika.
- (2) Objašnjenje iz fusnote broj 1 u Aneksu II Pravilnika se briše.
- (3) Forma i unutarnja struktura i podjela Aneksa iz stavka (1) ovog članka data je u izvornom obliku i na latiničnom pismu (korištena verzija na engleskom jeziku) s ciljem lakšeg pozivanja na iste.
- (4) Aneks iz stavka (1) ovog članka čini sastavni dio ovih izmjena i dopuna pravilnika."

Članak 8.

Dosadašnji članak 20. (Stupanje na snagu) postaje članak 21.

Članak 9.

(Stupanje na snagu)

Ove izmjene i dopune pravilnika stupaju na snagu osmoga dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".

Broj 1-3-02-2-328-6/24

6. lipnja 2024. godine

Banja Luka

Generalni ravnatelj

Zorislav Ivanović, v. r.

ANEKS

Aneks I Pravilnika - Definicije izraza koji se koriste u aneksima od II do IV, mijenja se i glasi:

Nakon (6) dodaju se (6a), (6b) i (6c) i glase:

"(6a) Zrakoplovni informativni cirkular - AIC (Aeronautical Information Circular): je obavjest koja ne ispunjava uvjete za objavu informacija putem NOTAM (notice to airmen) niti se unosi u AIP, ali koja se odnosi na sigurnost letenja, zračnu plovību, tehnička, administrativna ili zakonodavna pitanja;

(6b) Zrakoplovni informativni proizvod (Aeronautical Information Product): su zrakoplovni podaci i zrakoplovne

informacije koji se osiguravaju kao digitalni skupovi podataka ili u standardnoj formi na papiru ili na elektroničkom mediju. Zrakoplovni informativni proizvod sastoji se od:

- Zbornika zrakoplovnih informacija - AIP (Aeronautical Information Publications), uključujući izmjene i/ili dopune i dodatke,

- Zrakoplovnog informativnog cirkulara - AIC (Aeronautical Information Circulars),

- Zrakoplovnih karti (Aeronautical charts),

- NOTAM, i

- Seta digitalnih podataka (Digital data sets);

(6c) Zbornik zrakoplovnih informacija - AIP (Aeronautical Information Publication) je zbornik koji objavljuje država ili se objavljuje uz odobrenje države i sadrži zrakoplovne informacije trajnog karaktera značajne za zračnu plovību."

Nakon (15) dodaje se (15a) i glasi:

"(15a) kontaminirana poletno-sletna staza (contaminated runway)" je poletno-sletna staza čiji je znatan dio površine (bilo u izoliranim dijelovima ili izvan njih) unutar korištene duljine i širine pokriven jednom ili sa više tvari navedenih u deskriptorima površine poletno-sletne staze;"

Nakon (16) dodaje se (16a) i glasi:

"(16a) apsolutna visina odluke - DA (decision altitude - DA) ili visina odluke - DH (decision height - DH) je određena apsolutna visina ili visina u operacijama 3D instrumentalnog prilaza pri kojoj se mora pokrenuti postupak neuspjelog prilaza ako nije utvrđena zahtijevana vizualna referenca za nastavak prilaza,"

Nakon (17) dodaje se (17a) i glasi:

"(17a) "skup podataka (data set)" je prepoznatljiva grupa podataka;"

Nakon (18) dodaje se (18a) i glasi:

"(18a) "suha (dry)" u odnosu na stanje poletno-sletne staze, označava da površina poletno- sletne staze nije vidljivo mokra i nije kontaminirana unutar područja koje je predviđeno za uporabu;"

Nakon (19) dodaje se (19a) i glasi:

"(19a) ostatak stranog objekta - FOD (foreign object debris)" je predmet na operativnoj površini koji nema operativnu ili zrakoplovnu funkciju i koji može da predstavlja opasnost za operacije zrakoplova;"

Navedeno pod (22) se mijenja i glasi:

"(22) instrumentalna poletno-sletna staza (instrument runway) je jedna od sljedećih vrsta poletno-sletnih staza namijenjenih operacijama zrakoplova temeljenih na instrumentalnom prilazu:

1. poletno-sletna staza za neprecizni prilaz (non-precision approach runway): poletno-sletna staza opremljena vizualnim sredstvima i najmanje jednim nevizualnim sredstvom namijenjenim za operacije slijetanja na osnovu instrumentalnog prilaza tipa A,

2. poletno-sletna staza za precizni prilaz, kategorija I (precision approach runway, category I): poletno-sletna staza opremljena vizualnim sredstvima i najmanje jednim nevizualnim sredstvom namijenjenim za operacije slijetanja na osnovu operacije instrumentalnog prilaza tipa B kategorije I (CAT I),

3. poletno-sletna staza za precizni prilaz, kategorija II (precision approach runway, category II): poletno-sletna staza opremljena vizualnim sredstvima i najmanje jednim nevizualnim sredstvom namijenjenim za operacije slijetanja na osnovu operacije instrumentalnog prilaza tipa B kategorije II (CAT II),

4. poletno-sletna staza za precizni prilaz, kategorija III (precision approach runway, category III): poletno-sletna staza opremljena vizualnim sredstvima i najmanje jednim nevizualnim sredstvom namijenjenim za operacije slijetanja na osnovu operacije instrumentalnog prilaza tipa B kategorije III (CAT III)."

Nakon (24) dodaju se (24a) i (24b) i glase:

"(24a) "pouzdanost sustava osvjetljenja (lighting system reliability)" je vjerojatnoća da cjelokupna instalacija radi u okviru određene tolerancije i da je sustav operativno upotrebljiv;

(24b) "Indikator lokacije (Location Indicators)" je najnovije važeće izdanje Dok. 7910 "Indikator lokacije" koje je odobrila i objavila Međunarodna organizacija za civilno zrakoplovstvo;"

Nakon (24b) dodaje se (24c) i glasi:

"(24c) operacije u uvjetima smanjene vidljivosti - LVO (low-visibility operations - LVOs) su operacije prilaza ili polijetanja na poletno-sletnoj stazi na kojoj je vidljivost duž poletno-sletne staze (RVR) manja od 550 m ili sa visinom odluke (DH) manjom od 200 ft."

Navedeno pod (25) se mijenja i glasi:

"(25) postupci pri smanjenoj vidljivosti (low-visibility procedures) su postupci letenja koji se primjenjuju na aerodromu za osiguranje sigurnih operacija u uvjetima smanjene vidljivosti,"

Navedeno pod (26) se mijenja i glasi:

"(26) polijetanje u uvjetima smanjene vidljivosti - LVTO (low-visibility take-off - LVTO) je polijetanje kada je vidljivost duž poletno-sletne staze (RVR) manja od 550 m",

Navedeno pod (27) se briše.

Nakon (34), dodaju se (34a) i (34b) i glase:

"(34a) "NOTAM (Notice to Airmen)" je telekomunikacijsko distribuirana poruka koja sadrži informacije o uspostavi, stanju ili izmjeni zrakoplovnog sredstva, usluge, postupka ili opasnosti, čije je pravovremeno poznavanje neophodno osoblju koje sudjeluje u pripremi i izvršavanju letenja;

(34b) "NOTAM kôd (NOTAM code)" je kôd koji je sadržan u najnovijem važećem izdanju "Postupci za usluge u zračnoj plovdbi - ICAO kratice i kodovi" (PANS ABC - Dok. 8400), koje je odobrila i objavila Međunarodna organizacija za civilno zrakoplovstvo."

Nakon (34b) dodaje se (34c) i glasi:

"(34c) operacija sa operativnim odobrenjima (operation with operational credits) je operacija koja se izvodi korištenjem specifične opreme na zrakoplovu ili zemlji, ili kombinacijom opreme na zrakoplovu i opreme na zemlji koja omogućava bilo koji od sljedećih elemenata:

(a) primjenu operativnih minimuma koji su niži od standardnih operativnih minimuma aerodroma za određenu klasifikaciju operacija,

(b) zahtjevi vezani za vidljivost mogu biti ispunjeni ili smanjeni,

(c) potreban je manji broj zemaljskih uređaja, opreme i objekata."

Navedeno pod (35) se briše.

Nakon (38), dodaju se (38a), (38b), (38c), (38d), (38e), (38f), (38g) i (38h) i glase:

"(38a) "matrica za procjenu stanja poletno-sletne staze - RCAM (runway condition assessment matrix)" je matrica pomoću koje se procjenjuje kôd stanja poletno-sletne staze (RWYCC), primjenom povezanih postupaka, koji obuhvataju skup osmatranja stanja površine poletno-sletne staze i izvješća pilota o kočenju;

(38b) "kôd stanja poletno-sletne staze - RWYCC (runway condition code)" je broj koji se koristi u izvješću o stanju poletno-sletne staze (RCR), koji opisuje utjecaj stanja površine poletno-sletne staze na mogućnost usporavanja i bočne kontrole zrakoplova;

(38c) "izvješće o stanju poletno-sletne staze - RCR (runway condition report)" je cjelovito standardizirano izvješće o stanju površine poletno-sletne staze i njegovom utjecaju na performanse zrakoplova prilikom polijetanja i slijetanja, opisano pomoću kôda stanja poletno-sletne staze;

(38d) "sigurnosna površina kraja poletno-sletne staze - RESA (runway-end safety area)" je prostor koji je simetričan u

odnosu na produljenu osu poletno-sletne staze i koji se nastavlja na završetak osnovne staze, prvenstveno namijenjen smanjenju rizika od oštećenja aviona koji je sletio ispred ili se zaustavio iza poletno-sletne staze;

(38e) "pozicija za čekanje (runway-holding position)" je određena pozicija namijenjena zaštiti poletno-sletne staze, površina za ograničenje prepreka ili ILS/MLS kritičnog/osjetljivog područja, kod koje zrakoplovi u voženju i vozila moraju stati i zadržati poziciju, osim ako aerodromska kontrola letenja ne odredi drugačije;

(38f) "osnovna staza poletno-sletne staze (runway strip)" je određena površina, uključujući poletno-sletnu stazu i stazu za zaustavljanje, ako postoji, koja je namijenjena:

a) smanjenju rizika od oštećenja zrakoplova koji izlete sa poletno-sletne staze;

b) zaštiti zrakoplova koji je nadlijeće za vrijeme polijetanja ili slijetanja;

(38g) "stanje površine poletno-sletne staze (runway surface condition)" je opis stanja površine poletno-sletne staze koji se koristi u RCR i služi kao osnova za određivanje RWYCC za potrebe performansi aviona;

(38h) "opisi stanja površine poletno-sletne staze (runway surface condition descriptors)" su neke od sljedećih tvari na površini poletno-sletne staze:

(a) zbijeni snijeg (compacted snow): snijeg koji je zbijen u čvrstu masu tako da će karakteristike guma aviona po površini poletno-sletne staze, pri radnim pritiscima i opterećenjima, biti bez značajnih daljih zbijanja ili stvaranja kolotraga na površini;

(b) "suh snijeg (dry snow): snijeg od kojeg se ne može lako napraviti grudva;

(c) mraz (frost): kristali leda stvoreni od vlage u zraku na površini čija je temperatura jednaka ili niža od točke smrzavanja. Mraz se razlikuje od leda po tome što kristali mraza formiraju naovisno i zato imaju zrnastiju teksturu;

(d) led (ice): voda koja se smrzla ili zbijeni snijeg koji je prešao u led, u hladnim i suhim vremenskim uvjetima;

(e) bljuzgavica (slush): snijeg koji je toliko zasićen vodom da će pod prstima ruke voda iz takvog snijega curiti (drenirati) ili će prskati ako se na takav snijeg snažno nagazi;

(f) stajaća voda (standing water): voda dubine veće od 3 mm;

(g) mokri led (wet ice): led s vodom na sebi ili led koji se topi;

(h) mokri snijeg (wet snow): snijeg koji sadrži dovoljno vode da, ako se stisne rukom, može formirati čvrstu grudvu snijega, ali voda se neće istisnuti iz takve grudve."

Nakon (41) dodaju se (41a), (41b) i (41c) i glase:

"(41a) "mokra klizava poletno-sletna staza (slippery wet runway)" je vlažna poletno-sletna staza za koju je utvrđeno da je koeficijent trenja smanjen na velikom dijelu;

Navedeno pod (41b) mijenja se i glasi:

"(41b) SNOWTAM (SNOWTAM) je posebna serija NOTAM na standardnom obrascu, koja osigurava izvješće o stanju površine obavještavanjem o postojanju ili prestanku opasnih uvjeta uzrokovanih prisutnošću snijega, leda, bljuzgavice, mraza, stajaće vode ili vode sa snijegom, bljuzgavicom, ledom ili poledicom na operativnoj površini."

(41c) "posebno pripremljena zimska poletno-sletna staza (specially prepared winter runway)" je poletno-sletna staza na čijoj površini je suhi zamrznuti sloj zbijenog snijega ili leda ili oboje i koja je tretirana pijeskom ili sitnim šljunkom ili je mehanički obrađena radi povećanja trenja."

Navedeno pod (47) se mijenja i glasi:

"(47) "obvezni sadržaj potvrde (terms of the certificate)" označava sljedeće:

- ICAO indikator lokacije,

- uvjeti za rad (VFR/IFR, dan/noć),
- operacije aviona na posebno pripremljenim zimskim poletno-sletnim stazama,
- poletno-sletna staza,
- objavljene duljine,
- vrste poletno-sletne staze i prilaza,
- referentni kôd aerodroma,
- opseg operacija zrakoplova sa višim referentnim kôdom aerodroma,

- pružanje usluga upravljanja platformom (da/ne),
- spasilačko-vatrogasna razina zaštite."

Navedeno pod (47b) se mijenja i glasi:

"(47b) operacija instrumentalnog prilaza Tipa B (Type B instrument approach operation) je operacija sa visinom odluke (DH) ispod 75 m (250 ft) kategorizirana kako slijedi:

1. Kategorija I (CAT I): visina odluke (DH) ne niža od 60 m (200 ft) i vidljivost od najmanje 800 m ili vidljivost duž poletno-sletne staze (RVR) ne manja od 550 m,

2. Kategorija II (CAT II): visina odluke (DH) niža od 60 m (200 ft), ali ne manja od 30 m (100 ft) i vidljivost duž poletno-sletne staze (RVR) ne manja od 300 m,

3. Kategorija III (CAT III): visina odluke (DH) niža od 60 m (100 ft) ili bez visine odluke (DH) i vidljivost duž poletno-sletne staze (RVR) manja od 300 m ili bez ograničenja vidljivosti duž poletno-sletne staze (RVR)."

Nakon (48) dodaje se (49) i glasi:

"(49) "mokra poletno-sletna staza (wet runway)" je poletno-sletna staza čija je površina vidljivo mokra ili pokrivena slojem vode do i uključujući 3 mm dubine unutar područja koje je predviđeno za uporabu."

Aneks II Pravilnika - Zahtjevi za nadležni organ - Aerodromi (Dio ADR.AR), mijenja se i glasi:

ADR.AR.A.001 mijenja se i glasi:

(1) "ADR.AR.A.001 Područje primjene

Ovim aneksom utvrđuju se zahtjevi za BHDCA koja je odgovorna za:

(a) certificiranje aerodroma i nadzor nad aerodromima i operatorima aerodroma;

(b) primanje izjava o sposobnosti i dostupnosti sredstava za izvršavanje odgovornosti organizacija odgovornih za pružanje usluga upravljanja platformom i nadzor nad njima."

(2) ADR.AR.A.005(b) mijenja se i glasi:

"(b) zaprimanje izjava o sposobnosti i dostupnosti sredstava za izvršavanje odgovornosti organizacija odgovornih za pružanje usluga upravljanja platformom i nadzor nad njima."

(3) ADR.AR.A.010(b) mijenja se i glasi:

"(b) Nadležni organ stavlja na raspolaganje operatorima aerodroma, organizacijama odgovornim za pružanje AMS i drugim zainteresiranim stranama zakonodavne akte, standarde, pravila, tehničke publikacije i odgovarajuće dokumente kako bi se olakšalo njihovo usklađivanje sa primjenjivim zahtjevima."

(4) ADR.AR.A.015(d) mijenja se i glasi:

(a) prvi pasus navedenog pod (d) mijenja se i glasi:

"(d) Nadležni organ procjenjuje alternativne načine usklađivanja koje predloži operator aerodroma ili organizacija odgovorna za pružanje usluga upravljanja platformom (AMS) sukladno ADR.OR.A.015, analiziranjem dostavljene dokumentacije i, ako se to smatra potrebnim, provođenjem inspekcije nad aerodromom, operatorom aerodroma ili organizacijom odgovornom za pružanje usluga upravljanja platformom (AMS)."

(b) u drugom pasusu, navedeno pod (4) mijenja se i glasi:

"(4) prema potrebi, obavještava druge certificirane aerodrome i organizacije odgovorne za pružanje AMS koje su pod njegovim nadzorom."

(5) ADR.AR.A.030 mijenja se i glasi:

(a) "(a) Nadležni organ uspostavlja sustav za odgovarajuće prikupljanje, analizu i distribuciju sigurnosnih informacija sukladno propisu kojim se uređuje izvješćivanje o događajima u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine."

(b) "(d) O mjerama poduzetima sukladno navedenom pod (c) odmah se obavještavaju operatori aerodroma ili organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS koje se moraju uskladiti s njima sukladno ovom pravilniku i drugim propisima kojim se uređuje ova oblast."

(c) nakon (d) dodaje se (e) i glasi:

"(e) O mjerama o kojima se obavještava organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS, obavještava se i operator aerodroma na kojem se pružaju te usluge."

(6) U ADR.AR.A.040 dodaje se (e) i glasi:

"(e) O sigurnosnim naredbama o kojima se obavještava organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS, obavještava se i operator aerodroma na kojem se te usluge pružaju."

(7) ADR.AR.B.005(c) mijenja se i glasi:

"(c) Nadležni organ uspostavlja postupke za sudjelovanje u međusobnoj razmjeni svih potrebnih informacija i pomoći sa drugim relevantnim nadležnim organima, uključujući informacije o svim utvrđenim neusklađenostima, korektivnim mjerama za uklanjanje tih neusklađenosti i mjerama koje se poduzimaju kao rezultat nadzora organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS koja je registrirana u više država članica."

(8) ADR.AR.B.020(a)(11) mijenja se i glasi:

"(11) primjene odredbi o izuzeću i/ili odstupanju sukladno propisu kojim se uređuje izuzeće i odstupanje od primjene odredaba propisa ili dijela propisa koji donosi Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine."

(9) ADR.AR.C.005(a)(2) mijenja se i glasi:

"(2) trajnu usklađenost sa osnovama za certifikaciju i zahtjevima primjenjivim za aerodrome i operatore aerodroma ili organizacije odgovorne za pružanje AMS; i"

(10) ADR.AR.C.010 mijenja se i glasi:

(a) u navedenom pod (a) uvodna rečenica mijenja se i glasi:

"(a) Nadležni organ za sve operatore aerodroma i organizacije za pružanje usluga AMS;,"

(b) navedeno pod (c) mijenja se i glasi:

"(c) Program nadzora i ciklus planiranja odražavaju sigurnosne performanse operatora aerodroma ili organizacije odgovorne za pružanje AMS, kao i izloženost riziku samog aerodroma."

(11) U ADR.AR.C.040 mijenja se naziv i glasi:

"ADR.AR.C.040 Promjene - operator aerodroma"

(12) ADR.AR.C.050 mijenja se i glasi:

"ADR.AR.C.050 Izjava organizacija odgovornih za pružanje usluga AMS i obavještenje o promjeni

(a) Po prijemu izjave organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS koja namjerava pružati takve usluge na aerodromu, ili po prijemu obavještenja o promjeni informacija iz izjave, nadležni organ potvrđuje da je zaprimio izjavu ili obavještenje o promjeni, i provjerava da li izjava ili obavještenje sadrži sve informacije propisane u Aneksu III (Dio ADR.OR).

(b) Ako izjava ili obavještenje ne sadrži sve informacije propisane u ADR.OR.F.005 Aneksa III ili sadrži informacije koje nisu sukladne primjenjivim zahtjevima, nadležni organ obavještava organizaciju odgovornu za pružanje usluga AMS i operatora aerodroma na kojem se ta usluga pruža o toj neusklađenosti i zahtijeva dodatne informacije. Ako to smatra potrebnim, nadležni organ vrši inspekciju nad organizacijom. Ako se potvrdi neusklađenost, nadležni organ poduzima mjere iz ADR.AR.C.055 ovog aneksa.

(c) Nadležni organ vodi registar izjava obavještenja o promjeni organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS koja je pod njegovim nadzorom."

(13) U ADR.AR.C.055 dodaje se (f) i glasi:

"(f) Nadležni organ obavještava operatora aerodroma, na kojem se pruža usluga AMS, o svim nalazima izdatim organizaciji odgovornoj za pružanje AMS ili bilo kojim opservacijama upućenim toj organizaciji."

Aneks III Pravilnika - Zahtjevi za organizaciju - Operatori aerodroma (Dio ADR.OR), mijenja se i glasi:

(1) naziv Aneksa III mijenja se i glasi:

"Zahtjevi za organizaciju (Dio ADR.OR)";

(2) naziv Pododjeljka B mijenja se i glasi:

"CERTIFIKACIJA - AERODROMI I OPERATORI AERODROMA (ADR.OR.B)"

(3) ADR.OR.B.037 se briše;

(4) ADR.OR.B.015(b)(2)(ii) mijenja se i glasi:

"(ii) vrstu operacija na aerodromu i u pripadajućem zračnom prostoru, i";

(5) ADR.OR.B.025(a)(1)(iii) mijenja se i glasi:

"(iii) da su letne procedure na aerodromu i njima pripadajuće promjene uspostavljene sukladno propisu kojim se utvrđuju opći i posebni zahtjevi za pružatelje usluga upravljanja zračnim prometom, usluge u zračnoj plovidbi i druge mrežne funkcije za upravljanje zračnim prometom."

(6) ADR.OR.B.060 se briše;

(7) dodaje se ADR.OR.B.070 i glasi:

"ADR.OR.B.070 Prestanak pružanja usluga upravljanja platformom

Operator aerodroma:

(a) poduzima odgovarajuće mjere za procjenu i ublažavanje sigurnosnih rizika koji proizilaze iz prestanka rada;

(b) pruža informacije o mjerama navedenim pod (a) odgovarajućem pružatelju usluga zrakoplovnog informiranja.",

(8) U ADR.OR.C.005 dodaje se (e) i glasi:

"(e) Operator aerodroma, da bi osigurao sigurne operacije zrakoplova na aerodromu, osigurava i održava, izravno ili u dogovoru sa trećim stranama, vizualna i nevizualna sredstva, meteorološku opremu i svu drugu opremu, srazmjerno vrsti operacija koje se izvode na aerodromu."

(9) U ADR.OR.C.015 uvodna rečenica se mijenja i glasi:

"U svrhu utvrđivanja usklađenosti sa relevantnim zahtjevima ovog pravilnika i propisa kojim se regulira ova oblast, operator aerodroma svakom licu koje je ovlastio nadležni organ odobrava pristup.";

(9) U ADR.OR.C.020 uvodna rečenica se mijenja i glasi:

"Nakon zaprimanja obavještenja o neusklađenostima, operator aerodroma:";

(10) ADR.OR.C.025 mijenja se i glasi:

"ADR.OR.C.025 Trenutni odgovor na sigurnosni problem - usklađenost sa sigurnosnim naredbama

Operator aerodroma provodi sve sigurnosne mjere, uključujući sigurnosne naredbe, koje odredi nadležni organ sukladno ADR.AR.A.030(c) i ADR.AR.A.040 iz Aneksa II.";

(11) ADR.OR.C.030 mijenja se i glasi:

(a) navedeno pod (a) mijenja se i glasi:

"(a) Operator aerodroma podnosi izvješće nadležnom organu i svakoj drugoj organizaciji za koje država u kojoj se nalazi aerodrom zahtijeva da budu obaviještene o svim nesrećama, ozbiljnim incidentima i događajima kako je definirano u propisu kojim se uređuje istraživanje nesreća i ozbiljnih incidenata u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine i propisu kojim se uređuje izvješćivanje o događajima u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine.";

(b) navedeno pod (d) i (e) mijenja se i glasi:

"(d) Operator aerodroma podnosi izvješća u roku od 72 sata od saznanja za događaj na koji se izvješće odnosi, osim ako to ne sprečavaju izuzetne okolnosti.

(e) Prema potrebi, operator aerodroma izrađuje izvješće o praćenju situacije kako bi osigurao detalje o aktivnostima koje namjerava poduzeti kako bi spriječio slične događaje u budućnosti, čim te aktivnosti utvrdi. To izvješće se sastavlja u formi i na način koji odredi BHDCA.

(13) naziv Pododjeljka D mijenja se i glasi:

"PODODJELJAK D - UPRAVLJANJE - OPERATORI AERODROMA (ADR.OR.D)",

(a) ADR.OR.D.007 mijenja se i glasi:

"ADR.OR.D.007 Upravljanje zrakoplovnim podacima i zrakoplovnim informacijama

(a) U okviru svog sustava upravljanja, operator aerodroma provodi i održava sustav upravljanja kvalitetom koji obuhvata sljedeće aktivnosti:

(1) njegove aktivnosti u vezi sa zrakoplovnim podacima;

(2) njegove aktivnosti u vezi sa pružanjem zrakoplovnih informacija.

(b) Operator aerodroma u okviru svog sustava upravljanja, uspostavlja sustav upravljanja zrakoplovnom sigurnošću (security management system) kako bi osigurao zrakoplovnu sigurnost (security) operativnih podataka koje prima, ili proizvodi ili na drugi način koristi, tako da pristup tim operativnim podacima bude ograničen samo na one koji su ovlašteni.

(c) Sustav upravljanja zrakoplovnom sigurnošću operatora aerodroma utvrđuje sljedeće elemente:

(1) postupci koje se odnose na procjenu i ublažavanje rizika za podatke u vezi sa zrakoplovnom sigurnošću, praćenje i unapređenje zrakoplovne sigurnosti, provjere stanja zrakoplovne sigurnosti i širenje novih spoznaja;

(2) sredstva projektovana za otkrivanje narušavanja zrakoplovne sigurnosti i upozoravanje osoblja odgovarajućim sigurnosnim upozorenjima;

(3) sredstva za kontrolu efekata narušavanja zrakoplovne sigurnosti i za utvrđivanje postupaka za oporavak i postupaka za ublažavanje kako bi se spriječilo ponavljanje situacije.

(d) Operator aerodroma osigurava provjeru svog osoblja u vezi sa zrakoplovnom sigurnošću u odnosu na podatke u vezi sa zrakoplovnom sigurnošću.

(e) Operator aerodroma poduzima neophodne mjere za zaštitu zrakoplovnih podataka od prijetnji računalnoj sigurnosti (cyber security)."

(b) ADR.OR.D.017 mijenja se i glasi:

"ADR.OR.D.017 Programi obuke i provjere stručnosti

(a) Operator aerodroma uspostavlja i provodi program obuke za osoblje uključeno u rad, održavanje i upravljanje aerodromom, kako bi osigurao njihovu stalnu stručnost i da su upoznati sa pravilima i postupcima relevantnim za rad aerodroma i povezanosti njihovih funkcija i zadataka sa radom aerodroma u cjelini.

(b) Program obuke naveden pod (a):

(1) uključuje početnu, periodičnu obuku, obuku za obnavljanje znanja i obuku za nastavak stručnog osposobljavanja;

(2) odgovarajući je za funkcije i zadatke koje osoblje obavlja;

(3) uključuje primjenjive operativne postupke i zahtjeve za predmetni aerodrom, uključujući i vožnju.

(c) Operator aerodroma osigurava da je sve drugo osoblje, uključujući osoblje drugih organizacija koje radi ili pruža usluge na aerodromu, a kojem je dopušten pristup operativnoj površini aerodroma i drugim operativnim područjima aerodroma bez pratnje, odgovarajuće obučeno i kvalificirano za takav pristup bez pratnje.

(d) Program obuke naveden pod (c):

(1) uključuje početnu, periodičnu obuku, obuku za obnavljanje znanja i obuku za nastavak stručnog osposobljavanja;

(2) uključuje primjenjive operativne postupke i zahtjeve za predmetni aerodrom, uključujući i vožnju.

(e) Operator aerodroma osigurava da je osoblje navedeno pod (a) i (c) uspješno završilo neophodnu početnu obuku prije nego što mu bude dozvoljeno:

(1) obavljanje dužnosti bez nadzora,

(2) pristup operativnoj površini aerodroma i drugim operativnim područjima aerodroma bez pratnje.

Početna obuka obuhvata teoretsku i praktičnu obuku odgovarajućeg trajanja i procjenu kompetencija osoblja nakon provođenja obuke.

(f) Kako bi nastavili da obavljaju svoje dužnosti bez nadzora i da im se dozvoli pristup bez pratnje operativnoj površini aerodroma i drugim operativnim područjima aerodroma, i osim ako nije drugačije navedeno u ovom dijelu i Dijelu ADR.OPS, operator aerodroma osigurava da osoblje navedeno pod (a) i (c) je prošlo obuku o pravilima i postupcima relevantnim za rad aerodroma, tako što je uspješno završilo:

(1) periodičnu obuku, u intervalima ne duljim od 24 mjeseca nakon završetka početne obuke. Ako se periodična obuka pohađa tokom posljednja tri kalendarska mjeseca tog intervala, novi interval se računa od datuma isteka tog intervala.

(2) obuku za obnavljanje znanja, prije obavljanja svojih dužnosti bez nadzora ili im se dozvoli pristup bez pratnje operativnoj površini aerodroma i drugim operativnim područjima aerodroma, ako su odsutni sa svojih dužnosti u razdoblju od najmanje tri, a ne dulje od 12 mjeseci uzastopno. U slučaju odsustva duljeg od 12 uzastopnih mjeseci, to osoblje pohađa početnu obuku sukladno navedenom pod (c);

(3) obuku za nastavak stručnog osposobljavanja u slučaju promjena u njihovom operativnom okruženju ili dodijeljenim zadacima, prema potrebi.

(g) Operator aerodroma uspostavlja i provodi program za provjeru stručnosti za osoblje navedeno pod (a) i osigurava da je osoblje navedeno pod (c) dokazalo sposobnosti za obavljanje svojih zadataka, sukladno programu za provjeru stručnosti, kako bi osigurao:

(1) kontinuiranu stručnost tog osoblja;

(2) da je to osoblje svjesno pravila i postupaka koji su relevantni za njihove funkcije i zadatke.

Osim ako nije drugačije navedeno u ovom dijelu i Dijelu ADR.OPS, operator aerodroma osigurava da lica navedena pod (a) i (c) prolaze provjere stručnosti u intervalima ne duljim od 24 mjeseca od završetka njihovih početne obuke.

(h) Operator aerodroma osigurava da:

(1) su odgovarajuće kvalificirani i iskusni instruktori za provođenje obuke i procjenitelji za procjenu i provjeru stručnosti angažirani;

(2) se odgovarajući objekti, sredstva i oprema koriste za provođenje obuke i, ako je primjenjivo, za provođenje provjera stručnosti.

(i) Operator aerodroma uspostavlja i provodi postupke za provođenje programa obuke i programa za provjeru stručnosti i:

(1) vodi odgovarajuće zapise o kvalifikacijama, obukama i provjerama stručnosti kako bi dokazao usklađenost sa ovim zahtjevom;

(2) na zahtjev, te zapise stavlja na raspolaganje svom osoblju na koje se ti zapisi odnose;

(3) ako lice zaposli drugi poslodavac, zapise o tom licu stavlja na raspolaganje novom poslodavcu, na zahtjev.";

(c) ADR.OR.D.035 (d) mijenja se i glasi:

(i) navedeno pod (6) mijenja se i glasi:

"(6) važeće izdanje registra opasnosti;"

(ii) dodaju se (7) i (8):

"(7) odobrenje za vožnju i, ako je potrebno, uvjerenja o poznavanju jezika čuvaju se najmanje četiri godine nakon prestanka radnog odnosa nekog lica, ili oduzimanja ili poništenja dozvole za vožnju, ili dok nadležni organ ne izvrši stručni nadzor tog područja aktivnosti;

(8) odobrenja za vozila i zapisi o održavanju vozila operatora aerodroma čuvaju se najmanje četiri godine nakon što se vozilo uklonilo iz operacija, ili dok nadležni organ ne izvrši stručni nadzor te oblasti;"

(d) dodaje se Pododjeljak F i glasi:

"Pododjeljak F - Usluga upravljanja platformom (ADR.OR.F)

ADR.OR.F Odgovornosti organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS

Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS pruža uslugu upravljanja platformom sukladno:

(a) zahtjevima iz Aneksa III (Dio ADR.OR), Aneksa IV (Dio ADR.OPS) i Aneksa V ovog Pravilnika;

(b) svojom izjavom;

(c) operativnim postupcima iz aerodromskog priručnika;

(d) svojim priručnikom za sustav upravljanja sukladno ADR.OR.F.095;

(e) svim drugim priručnicima koji se koriste za pružanje usluga upravljanja platformom.

ADR.OR.F.005 Izjava organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS

(a) Ako organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS namjerava usmjeriti zrakoplov kako je utvrđeno pod (a)(1) i (a)(2) u ADR.OPS.D.001 kao minimalni uvjet, ona dostavlja izjavu nadležnom organu najmanje dva mjeseca prije datuma planiranog početka pružanja usluge. Izjava sadrži sljedeće informacije:

(1) naziv organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS;

(2) kontakt podatke organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS;

(3) ime i kontakt podatke odgovornog rukovoditelja;

(4) naziv(e) aerodroma u Bosni i Hercegovini na kojima će se pružati usluge;

(5) neprimjenjivo;

(6) datum planiranog početka pružanja usluge upravljanja platformom;

(7) izjavu kojom potvrđuje da je uspostavila formalne dogovore sa operatorom aerodroma i pružateljem usluga u zračnom prometu na aerodromu na kojem namjerava pružati uslugu upravljanja platformom;

(8) izjavu kojom se potvrđuje da je organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS izradila sigurnosnu politiku i da će primjenjivati tu politiku tijekom pružanja usluge obuhvaćene izjavom, sukladno ADR.OR.F.045(b)(2);

(9) izjavu kojom se potvrđuje da se organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS usklađuje, i da će, tijekom pružanja usluga obuhvaćenih izjavom, nastaviti da se usklađuje sa primjenjivim zahtjevima iz Aneksa III (Dio ADR.OR), Aneksa IV (Dio ADR.OPS) i Aneksa V ovog pravilnika.

(b) Odstupajući od navedenog pod (a), ako certificirani operator aerodroma ili odobreni pružatelj usluga zračnog prometa namjerava da osigura pružanje usluga na platformi:

(1) o tome obavještava nadležni organ;

(2) revidira svoju sigurnosnu politiku kako bi uključio pružanje usluga na platformi;

(3) dostavlja nadležnom organu program obuke osoblja koje namjerava uključiti u pružanje usluge.

ADR.OR.F.010 Stalno važenje izjave

Izjava organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS u skladu sa ADR.OR.F.005 ostaje važeća pod sljedećim uvjetima:

(a) organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS usklađena je sa zahtjevima iz Aneksa V, Aneksa III (Dio ADR.OR) i Aneksa IV (Dio ADR.OPS) ovog pravilnika;

(b) nadležnom organu odobren je pristup organizaciji odgovornoj za pružanje usluga AMS u skladu sa ADR.OR.F.030 ovog aneksa kako bi se utvrdila stalna usklađenost sa zahtjevima utvrđenim u Aneksu V i Aneksu III (Dio ADR.OR) i Aneksu IV (Dio ADR.OPS) ovog pravilnika;

(c) izjavu nije povukla organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS niti je nadležni organ obavijestio da se neke ili sve usluge moraju obustaviti.

ADR.OR.F.015 Početak pružanja usluga upravljanja platformom

Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS počinje pružati usluge upravljanja platformom na aerodromu, ako je:

(a) nadležni organ zaprimio izjavu;

(b) uspostavila formalne dogovore sa certificiranim operatorom aerodroma i odobrenim pružateljem usluga upravljanja zračnim prometom na aerodromu gdje će se usluge pružati sukladno ADR.OR.F.085, odnosno ADR.OR.F.090;

(c) dostavila dokaz da je osoblje završilo potrebnu početnu obuku i obuku na lokaciji.

ADR.OR.F.020 Prestanak pružanja usluga upravljanja platformom

Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS, koja namjerava trajno prestati pružati uslugu na aerodromu:

(a) obavještava operatora aerodroma i nadležni organ, što je prije moguće, kako bi se mogle poduzeti odgovarajuće mjere za siguran nastavak rada;

(b) nadležnom organu podnosi izmijenjenu i/ili dopunjenu izjavu ili zahtijeva ispis izjave iz registra na datum prestanka pružanja usluge.

ADR.OR.F.025 Promjene

(a) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS koordinira sa operatorom aerodroma sve promjene informacija koje su sadržane u izjavi iz ADR.OR.F.005(a) i promjene u programu obuke iz ADR.OR.F.005(b) odnosno priručniku za sustav upravljanja iz ADR.OR.F.095.

(b) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS bez odlaganja obavještava nadležni organ o svim promjenama utvrđenim pod (a) i, ako je potrebno, dostavlja izmijenjenu i/ili dopunjenu izjavu.

(c) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS dostavlja nadležnom organu relevantnu dokumentaciju sukladno navedenom pod (d).

(d) U okviru svog sustava upravljanja iz ADR.OR.F.045, organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS, koja predlaže promjene u svojoj organizaciji, sustavu upravljanja ili programu obuke:

(1) utvrđuje međuovisnost sa svim pogođenim stranama, i planira i provodi sigurnosnu procjenu u koordinaciji sa tim organizacijama;

(2) usklađuje pretpostavke i mjere ublažavanja sa svim pogođenim stranama na sistematski način;

(3) osigurava cjelovitu procjenu promjene uključujući sve neophodne interakcije;

(4) osigurava uspostavljanje i dokumentiranje potpunih i važećih tvrdnji, zapisa i sigurnosnih kriterija kako bi pružila pomoć pri procjeni sigurnosti, i osigurava da promjena doprinosi poboljšanju sigurnosti kada god je to izvodljivo.

ADR.OR.F.030 Pristup

Kako bi se utvrdilo da li organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS postupa sukladno svojoj izjavi, organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS osigurava da svako lice koje je propisno ovlastio nadležni organ, u svakom trenutku:

(a) ima pristup svim objektima i opremi, dokumentima, zapisima, podacima, postupcima ili svakom drugom materijalu koji se odnosi na njenu aktivnost;

(b) dozvoljeno mu je da izvrši ili prisustvuje bilo kojoj radnji, inspekciji, testiranju, procjeni ili vježbi koje nadležni organ smatra potrebnim.

ADR.OR.F.035 Nalazi i korektivne mjere

(a) Nakon što nadležni organ obavijesti organizaciju odgovornu za pružanje usluga AMS sukladno ADR.AR.C.055 iz Aneksa II, organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS poduzima sljedeće korake u okviru vremenskog razdoblja koji utvrdi nadležni organ:

(1) utvrđuje korijenski uzrok neusklađenosti;

(2) utvrđuje plan korektivnih mjera;

(3) pruža zadovoljavajući dokaz o provođenju korektivnih mjera nadležnom organu u vremenskom razdoblju dogovorenom sa nadležnim organom sukladno ADR.AR.C.055(d) iz Aneksa II.

(b) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS obavještava operatora aerodroma o aktivnostima navedenim pod (a), i prema potrebi, koordinira aktivnosti u vezi sa tim mjerama sa operatorom aerodroma.

ADR.OR.F.040 Trenutni odgovor na sigurnosni problem - usklađenost sa sigurnosnim naredbama

Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS:

(a) provodi sve sigurnosne mjere, uključujući sigurnosne naredbe, koje odredi nadležni organ sukladno ADR.AR.A.030(c) i ADR.AR.A.040 iz Aneksa II;

(b) kada provodi mjere navedene pod (a), prema potrebi, koordinira aktivnosti sa operatorom aerodroma i pružateljem usluga zračnog prometa.

ADR.OR.F.045 Sustav upravljanja

(a) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS, operator aerodroma ili pružatelj usluga zračnog prometa, ako ovaj drugi djelomično ili isključivo pruža usluge upravljanja platformom, provodi i održava sustav upravljanja koji uključuje sustav upravljanja sigurnošću koji također obuhvata te aktivnosti.

(b) Sustav upravljanja uključuje:

(1) jasno definirane linije odgovornosti i nadležnosti u organizaciji, uključujući izravnu odgovornost višeg rukovodstva za sigurnost;

(2) opis sveukupne filozofije i principa organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS u pogledu sigurnosti, koja se naziva sigurnosna politika, koju potpisuje odgovorni rukovoditelj;

(3) formalni proces kojim se osigurava identificiranje opasnosti pri operacijama;

(4) formalni proces koji osigurava analizu, procjenu i ublažavanje sigurnosnih rizika u pružanju usluge upravljanja platformom;

(5) načine provjere sigurnosnih performansi organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS u vezi sa indikatorima performanse sigurnosti i ciljevima performanse sigurnosti sustava upravljanja sigurnošću, i za vrednovanje djelotvornosti kontrola sigurnosnih rizika;

(6) formalni proces za:

(i) utvrđivanje promjena u organizaciji, sustavu upravljanja ili pružanju usluge upravljanja platformom koje bi mogle utjecati na uspostavljene procese, postupke i usluge;

(ii) opis aranžmana kako bi se osigurala performansa sigurnosti prije provođenja promjene;

(iii) uklanjanje ili prilagođavanje kontrola sigurnosnih rizika koje više nisu potrebne ili djelotvorne u operativnom okruženju;

(7) formalni proces za provjeru sustava upravljanja navedenog pod (a), utvrđivanje uzroka provođenja sustava upravljanja sigurnošću koji ne odgovara standardu, utvrđivanje posljedica provođenja koji ne odgovara standardu u operacijama i uklanjanje ili ublažavanje takvog(ih) uzroka;

(8) program obuke u vezi sa sigurnošću kojim se osigurava da je sve osoblje koje je uključeno u pružanje usluga upravljanja platformom obučeno i sposobno za obavljanje dužnosti upravljanja sustavom sigurnosti;

(9) formalni način za komunikaciju u vezi sa sigurnošću koji osigurava da je osoblje u potpunosti upoznato sa sustavom upravljanja sigurnošću, kojim se prenose informacije od ključne važnosti za sigurnost i objašnjava zašto se poduzimaju određene aktivnosti u vezi sa sigurnošću i zašto se uvode ili mijenjaju postupci u vezi sa sigurnošću;

(10) formalni proces za praćenje usklađenosti organizacije sa relevantnim zahtjevima;

(c) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS dokumentira sve ključne procese sustava upravljanja u priručniku.

ADR.OR.F.050 Prijavljivanje nepravilnosti na sustavima koji se koriste za pružanje usluga upravljanja platformom

Ne dovodeći u pitanje propis kojim se uređuje izvješćivanje o događajima u civilnom zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine, organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS prijavljuje aerodrom nadležnom organu Bosne i Hercegovine, operatoru aerodroma i organizaciji odgovornoj za projektovanje bilo koje opreme aerodroma koja se koristi za pružanje usluga upravljanja platformom, svaku nepravilnost, tehnički kvar, prekoračenja tehničkih ograničenja, događaje ili druge neuobičajene okolnosti koje su ili bi mogle ugroziti sigurnost i koje nisu dovele do nesreće ili ozbiljnog incidenta.

ADR.OR.F.055 Sustav za izvješćivanje o sigurnosti

(a) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS uspostavlja i provodi sustav za izvješćivanje o sigurnosti za svoje osoblje;

(b) Kao dio procesa navedenog pod ADR.OR.F.045(b)(3), organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS osigurava da:

(1) osoblje koristi sustav za izvješćivanje o sigurnosti za obavezno izvješćivanje o svakoj nesreći, ozbiljnom incidentu ili događaju;

(2) sustav za izvješćivanje o sigurnosti može se koristiti za dobrovoljno izvješćivanje o svim kvarovima, manjkavostima i opasnostima po sigurnost koje bi mogle utjecati na sigurnost.

(c) Sustav za izvješćivanje o sigurnosti štiti identitet lica koje izvješćuje, podstiče dobrovoljno izvješćivanje i uključuje mogućnost da se izvješća podnose anonimno.

(d) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS:

(1) evidentira sve dostavljena izvješća;

(2) prosljeđuje izvješća operatoru aerodroma i, ako je relevantno, pružatelju usluga zračnog prometa;

(3) u suradnji sa operatorom aerodroma ili pružateljem usluga zračnog prometa, ili oboje, analizira i procjenjuje izvješća, kako bi se riješili sigurnosni nedostaci i utvrdili trendovi;

(4) sudjeluje u istrazi na osnovu izvješća koji provodi operator aerodroma, prema potrebi;

(5) uzdržava se od pripisivanja krivice sukladno principima "kulture pravednosti".

ADR.OR.F.060 Programi sigurnosti zračne plovidbe (Safety programmes)

Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS sudjeluje u programima sigurnosti zračne plovidbe koje je uspostavio operator aerodroma.

ADR.OR.F.065 Zahtjevi u vezi sa osobljem

(a) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS:

(1) imenuje odgovornog rukovoditelja, koji ima ovlaštenja da osigura da se sve aktivnosti mogu financirati i provoditi sukladno važećim zahtjevima. Odgovorni rukovoditelj odgovoran je za uspostavu i održavanje djelotvornog sustava upravljanja;

(2) imenuje lice odgovorno za upravljanje i nadzor operativnih službi u vezi sa upravljanjem platformom;

(3) imenuje lice odgovorno za izradu, održavanje i svakodnevno upravljanje sustavom upravljanja sigurnošću. To lice postupa neovisno od drugih rukovoditelja u organizaciji, ima izravan pristup odgovornom menadžeru i odgovarajućem rukovodstvu za sigurnosna pitanja i odgovorno je odgovornom rukovoditelju;

(4) ima dovoljno kvalificiranog osoblja kako bi se planirani zadaci i aktivnosti odvijali sukladno primjenjivim zahtjevima;

(5) određuje dovoljan broj rukovodećeg osoblja za izvođenje utvrđenih dužnosti i odgovornosti, uzimajući u obzir strukturu organizacije i broj zaposlenih;

(6) osigurava da je osoblje koje je uključeno u pružanje usluga upravljanja platformom adekvatno obučeno sukladno programu obuke.

(b) U slučaju da operater aerodroma ili pružatelj usluga u zračnom prometu djelomično ili isključivo pružaju usluge upravljanja platformom, oni osiguravaju da su zahtjevi navedeni pod (a) uključeni u njihovu utvrđenu raspodjelu odgovornosti u okviru njihovih sustava upravljanja.

ADR.OR.F.075 Uporaba alkohola, psihoaktivnih tvari i lijekova

Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS provodi postupke koje je uspostavio operator aerodroma sukladno ADR.OR.C.045 o konzumiranju alkohola, psihoaktivnih tvari i lijekova od strane njenog osoblja uključenog u pružanje usluga upravljanja platformom.

ADR.OR.F.080 Vođenje zapisa

(a) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS uspostavlja odgovarajući sustav vođenja zapisa sukladno ovom pravilnikom i drugim propisima koji reguliraju ovu oblast.

(b) Format zapisa utvrđuje se u priručniku za sustav upravljanja.

(c) Zapis se čuva na način kojim se osigurava zaštita od oštećenja, unošenja ispravki i krađe.

(d) Zapis se čuva najmanje pet godina, osim ako:

(1) važeća izjava se čuva sve vrijeme njenog važenja;

(2) pisani sporazumi sa drugim organizacijama čuvaju se dok su na snazi;

(3) izvješća o procjeni sigurnosti čuvaju se tijekom trajanja sustava, postupka ili aktivnosti;

(4) zapisi o obukama osoblja, kvalifikacijama, kao i provjerama njihove stručnosti čuvaju se najmanje četiri godine nakon prestanka zaposlenja ili dok nadležni organ ne izvrši stručni nadzor nad područjem njihovog zaposlenja.

(e) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS uspostavlja i vodi registar opasnosti.

ADR.OR.F.085 Formalni dogovor između organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS i operatora aerodroma

(a) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS sklapa formalni dogovor sa operatorom aerodroma na kojem namjerava pružati uslugu upravljanja platformom.

(b) Dogovor se sklapa prije početka pružanja usluge.

(c) Formalni dogovor uključuje najmanje sljedeće:

(1) trajanje dogovora;

(2) utvrđivanje područja na kojem će se pružati usluge upravljanja platformom;

(3) listu usluga koje će provoditi organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS;

(4) metode razmjene operativnih informacija između operatora aerodroma i organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS.

ADR.OR.F.090 Formalni dogovor između organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS i pružatelja usluga u zračnom prometu

(a) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS sklapa formalni dogovora sa pružateljem usluga u zračnom prometu na

aerodromu na kojem namjerava pružati uslugu upravljanja platformom;

(b) Dogovor se sklapa prije početka pružanja usluge;

(c) Formalni dogovor uključuje najmanje sljedeće:

(1) trajanje dogovora;

(2) opseg usluga koje će se pružati, uključujući koordinaciju dozvola za pokretanje motora, voženje i potiskivanje zrakoplova;

(3) točke primopredaje između usluge upravljanja platformom i pružatelja usluga u zračnom prometu;

(4) metode razmjene operativnih informacija između pružatelja usluga u zračnom prometu i organizacije odgovorne za pružanje usluga AMS;

(5) koordinaciju dozvola za pokretanje motora, voženje i potiskivanje zrakoplova.

ADR.OR.F.095 Priručnik za sustav upravljanja

(a) Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS:

(1) uspostavlja i održava priručnik za sustav upravljanja;

(2) osigurava lak pristup priručniku za svoje osoblje i obavještava ga o svim promjenama;

(3) nakon konsultacija i u koordinaciji sa operatorom aerodroma, nadležnom organu dostavlja planirane izmjene i/ili dopune i revizije priručnika prije datuma od početka primjene;

(4) provjerava sadržaj priručnika, osigurava njegovu ažuriranost i prema potrebi vrši izmjene i/ili dopune istog;

(5) uvrštava u priručnik sve izmjene i/ili dopune i revizije koje zatraži nadležni organ;

(6) obavještava druge predmetne organizacije o promjenama koje se odnose na njihove dužnosti;

(7) osigurava da se sve informacije preuzete iz drugih odobrenih dokumenata, kao i svaka njihova izmjena i/ili dopuna, pravilno navode u priručniku;

(8) osigurava da je priručnik napisan na jeziku prihvatljivom za nadležni organ;

(9) osigurava da sve osoblje može čitati i razumjeti jezik na kojem su napisani dijelovi priručnika i drugi dokumenti koji se odnose na njihove dužnosti i odgovornosti;

(10) osigurava da priručnik potpiše odgovorni rukovoditelj organizacije;

(11) osigurava da je priručnik odštampan ili dostupan u elektroničkom formatu i da se lako može revidirati;

(12) osigurava da priručnik ima sustav za upravljanje kontrolom verzija koji se primjenjuje i koji je vidljiv u priručniku;

(13) osigurava da priručnik poštuje principe ljudskih faktora i da je organiziran na način koji olakšava njegovu pripremu, uporabu i provjeru;

(14) čuva najmanje jednu potpunu i aktuelnu kopiju priručnika na aerodromu na kojem pruža uslugu i stavlja ga je na uvid nadležnom organu koji vrši inspekciju.

(b) Sadržaj priručnika strukturiran je na sljedeći način:

(1) opći dio;

(2) sustav upravljanja organizacijom i zahtjevi u pogledu obuke;

(c) U slučaju da operator aerodroma ili pružatelj usluga u zračnom prometu djelomično ili isključivo pruža uslugu upravljanja platformom, oni osiguravaju da su relevantni zahtjevi navedeni pod (b) uključeni u aerodromski priručnik, odnosno priručnik operacija za usluge u zračnom prometu.

ADR.OR.F.100 Zahtjevi u vezi sa dokumentacijom

Organizacija odgovorna za pružanje usluga AMS:

(a) svom operativnom osoblju stavlja na raspolaganje dijelove aerodromskog priručnika koji se odnose na pružanje usluga upravljanja platformom;

(b) stavlja na raspolaganje svu ostalu dokumentaciju koju zahtijeva nadležni organ, kao i pripadajuće izmjene i/ili dopune;

(c) bez odlaganja objavljuje operativne upute i druge informacije."

Aneks IV Pravilnika - Zahtjevi u vezi sa operacijama - Aerodromi (Dio ADR.OPS), mijenja se i glasi:

(a) ADR.OPS.A.010. mijenja se i glasi:

"ADR.OPS.A.010. Zahtjevi u vezi sa kvalitetom podataka

Operator aerodroma ima formalne dogovore sa organizacijama sa kojima razmjenjuje zrakoplovne podatke ili zrakoplovne informacije i osigurava sljedeće:

(a) svi podaci relevantni za aerodrom i dostupne usluge su osigurani u zahtijevanom kvalitetu; zahtjevi u vezi sa kvalitetom podataka (DQRs) su usklađeni pri kreiranju podataka i održavaju se tijekom prijenosa podataka;

(b) točnost zrakoplovnih podataka je onakva kako je utvrđeno u katalogu zrakoplovnih podataka;

(c) integritet zrakoplovnih podataka se održava tijekom procesa postupanja sa podacima od njihovog kreiranja do prijenosa, na osnovu klasifikacije integriteta navedene u katalogu zrakoplovnih podataka. Pored toga, potrebno je uspostaviti postupke, tako da:

(1) za rutinske podatke, promjena podataka se izbjegava tijekom cijele obrade podataka;

(2) ili za bitne podatke, korupcija se ne javlja ni u jednoj fazi cijelog procesa i dodatni procesi su uključeni, po potrebi, da bi se spriječili potencijalni rizici u cjelokupnoj arhitekturi sustava kako bi se osigurao integritet podataka na toj razini;

(3) za ključne podatke, korupcija se ne dešava ni u jednoj fazi cijelog procesa i uključeni su dodatni procesi osiguranja integriteta da bi se u potpunosti ublažili efekti grešaka identificiranih detaljnom analizom cjelokupne arhitekture sustava kao potencijalni rizici integriteta podataka;

(d) razdvajanje zrakoplovnih podataka odgovara stvarnoj točnosti podataka;

(e) sljedljivost zrakoplovnih podataka;

(f) pravovremenost zrakoplovnih podataka, uključujući sva ograničenja u razdoblju važenja;

(g) potpunost zrakoplovnih podataka;

(h) format dostavljenih podataka ispunjava navedene zahtjeve,";

(b) dodaje se ADR.OPS.A.020 do ADR.OPS.A.055 i glasi:

"ADR.OPS.A.020 Zajednički referentni sustavi

U svrhu zračne plovidbe, operator aerodroma koristi:

(a) Svjetski geodetski sustav - 1984 (WGS-84) kao horizontalni referentni sustav;

(b) referentna površ srednje razine mora ((MSL) kao vertikalni referentni sustav;

(c) gregorijanski kalendar i koordinirano univerzalno vrijeme (UTC) kao vremenski referentni sustav.

ADR.OPS.A.025 Otkrivanje grešaka u podacima i ustanovljenje vjerodostojnosti (autentifikacija)

Pri kreiranju, obradi ili slanju podataka pružatelju usluga zrakoplovnog informiranja (AIS) operator aerodroma:

(a) osigurava da se tijekom slanja i čuvanja zrakoplovnih podataka koriste tehnike za otkrivanje grešaka u digitalnim podacima, kako bi se održala primjenjiva razina integriteta podataka;

(b) osigurava da je prijenos zrakoplovnih podataka predmet odgovarajućeg ustanovljenja vjerodostojnosti tako da primatelji mogu potvrditi da podaci ili informacije dolaze iz ovlaštenog izvora.

ADR.OPS.A.030 Katalog zrakoplovnih podataka

Pri kreiranju, obradi ili slanju podataka pružatelju AIS, operator aerodroma osigurava da su zrakoplovni podaci iz Dodatka 1 Aneksa III (Dio ATM/ANS.OR) propisa kojim se utvrđuju opći i posebni zahtjevi za pružatelje usluga upravljanja zračnim prometom, usluge u zračnoj plovidbi i druge mrežne funkcije za upravljanje zračnim prometom sukladni specifikacijama iz kataloga zrakoplovnih podataka.

ADR.OPS.A.035 Validacija i provjera podataka

Pri kreiranju, obradi ili slanju podataka pružatelju AIS, operator aerodroma osigurava da se koriste tehnike validacije i provjere kako bi zrakoplovni podaci ispunjavali zahtjeve u pogledu kvalitete podataka (DQRs). Osim toga:

(a) provjera osigurava da se zrakoplovni podaci zaprimaju bez oštećenja i da se tijekom procesa sa zrakoplovnim podacima nisu pojavila oštećenja;

(b) zrakoplovni podaci i zrakoplovne informacije koje se unose ručno predmet su neovisne provjere kako bi se otkrile sve greške koje su možda unešene;

(c) prilikom korištenja zrakoplovnih podataka za dobijanje ili izračunavanje novih zrakoplovnih podataka, početni podaci se provjeravaju i validiraju, osim kada ih osigura mjerodavni izvor.

ADR.OPS.A.040 Zahtjevi za postupanje sa greškom

Operator aerodroma osigurava da:

(a) greške identificirane tijekom kreiranja podataka i nakon dostavljanja podataka su razmotrene, ispravljene ili riješene;

(b) prednost se daje upravljanju greškama u ključnim i bitnim zrakoplovnim podacima.

ADR.OPS.A.045 Metapodaci

Operator aerodroma osigurava da metapodaci uključuju, kao minimum:

(a) identifikaciju organizacija ili tijela koji vrše bilo koju radnju kreiranja, slanja ili postupanja sa zrakoplovnim podacima;

(b) radnju koja je izvršena;

(c) datum i vrijeme izvršenja radnje.

ADR.OPS.A.050 Slanje podataka

Operator aerodroma osigurava da se zrakoplovni podaci šalju elektroničkim putem.

ADR.OPS.A.055 Alati i softver

Pri kreiranju, obradi ili slanju podataka pružatelju AIS, operator aerodroma osigurava da alati i softver koji se koriste za podršku ili automatizaciju procesa zrakoplovnih podataka obavljaju svoje funkcije bez negativnog utjecaja na kvalitetu zrakoplovnih podataka.

(c) dodaje se ADR.OPS.A.057 i glasi:

"ADR.OPS.A.057 Izrada NOTAM

(a) Operator aerodroma

(1) uspostavlja i provodi postupke sukladno kojim izrađuje NOTAM koji je izdao odgovarajući pružatelj usluga zrakoplovnog informiranja:

(i) koji sadrži informacije o uspostavi, stanju ili promjeni bilo kojeg zrakoplovnog sredstva, usluge, postupka ili opasnosti, o kojima je pravovremeno saznanje od suštinskog značaja za osoblje uključeno u letačke operacije;

(ii) koji sadrži informacije privremene prirode i kratkog trajanja ili koje se odnose na operativno značajne trajne promjene ili privremene promjene dugog trajanja koje su uvedene u kratkom roku, osim kada je u pitanju obiman tekst ili grafički prikaz, ili oboje;

(2) određuje aerodromsko osoblje, koje je uspješno završilo odgovarajuće obuke i dokazalo svoju osposobljenost, da izradi NOTAM i pruža relevantne informacije pružateljima usluga zrakoplovnog informiranja sa kojim ima dogovore;

(3) osigurava da je sve drugo aerodromsko osoblje čije dužnosti uključuju korištenje NOTAM uspješno završilo odgovarajuće obuke i dokazalo svoju osposobljenost da isti koristi.

(b) Operator aerodroma izrađuje NOTAM kada je potrebno osigurati sljedeće informacije:

(1) uspostavu ili zatvaranje aerodroma ili helidroma ili poletno-sletnih staza ili značajne promjene u njihovom radu;

(2) uspostavu, ili povlačenje, ili značajne promjene u pružanju aerodromskih usluga;

(3) uspostavu, povlačenje ili značajne promjene u operativnim kapacitetima radio-navigacije i komunikacijskih usluga zrak-zemlja za koje je odgovoran operator aerodroma;

(4) nedostupnost rezervnih i sekundarnih sustava sa izravni, operativnim utjecajem;

(5) uspostavu, povlačenje ili značajne promjene vizualnih pomagala;

(6) prekid ili vraćanje u rad glavnih dijelova sustava aerodromskog osvjetljenja;

(7) uspostavu, povlačenje ili značajne promjene u postupcima za usluge u zračnoj plovidbi za koje je odgovoran operator aerodroma;

(8) pojava ili uklanjanje većih kvarova ili nedostataka na manevarskoj površini;

(9) promjene i ograničenja dostupnosti goriva, ulja i kisika;

(10) uspostavu, povlačenje ili vraćanje u rad farova opasnosti koji označavaju prepreke za zračnu plovidbu;

(11) planirane laserske emisije, laserski prikazi i svjetla za pretraživanje u okolini aerodroma, ako postoji vjerojatnoća da bi zbog toga sposobnost pilota za gledanje noću mogla biti narušena;

(12) podizanje, ili uklanjanje, ili mijenjanje prepreka u zračnoj plovidbi na polijetanju, penjanju, neuspješnom prilazu, oblastima prilaza, kao i na stazi poletno-sletne staze;

(13) promjena kategorije spremnosti za spašavanje i gašenje požara na aerodromu ili helidromu;

(14) prisutnost, uklanjanje ili značajne promjene u opasnim uvjetima zbog snijega, bljuzgavice, leda, radioaktivnog materijala, toksičnih kemikalija, taloženja vulkanskog pepela ili vode na operativnoj površini;

(15) klizavo mokra poletno-sletna staza ili njen dio;

(16) nedostupnost poletno-sletne staze zbog radova na njenom obilježavanju; ili informaciju o vremenu potrebnom za stavljanje poletno-sletne staze na raspolaganje, ako se oprema koja se koristi za takve radove može ukloniti, kada je to potrebno;

(17) postojanje opasnosti koje utječu na zračnu plovidbu, uključujući prisutnost divljih životinja, prepreka, natpisa i važne događaje.

(c) U svrhu navedenog pod (b), operator aerodroma osigurava:

(1) NOTAM se izrađuje dovoljno rano da sve pogođene strane mogu poduzeti potrebe radnje, osim u slučaju neupotrebljivosti, ispuštanja radioaktivnog materijala, toksičnih kemikalija i drugih događaja koji se ne mogu predvidjeti;

(2) da se u NOTAM kojim se objavljuje neupotrebljivost pripadajuće infrastrukture, usluga i navigacijskih pomagala na aerodromu navodi procjena trajanja razdoblja neupotrebljivosti ili predviđeno vrijeme ponovne uspostave usluge;

(3) da su u roku od tri mjeseca od objave trajnog NOTAM, informacije iz tog NOTAM uključene u proizvode zrakoplovnih informacija na koje se odnose;

(4) da su u roku od tri mjeseca od objave privremenog NOTAM duljeg trajanja informacije iz NOTAM uključene u dopunu AIP;

(5) da se, kada NOTAM sa utvrđenim rokom važenja neočekivano premaši tromjesečno razdoblje, izrađuje zamjenski NOTAM, osim ako se očekuje da će okolnosti trajati dulje od tri dodatna mjeseca; u tom slučaju, operator aerodroma osigurava da se informacije objave u dopuni AIP.

(d) Osim toga, operator aerodroma osigurava:

(1) da, osim kako je predviđeno u (d)(4), svaki NOTAM koji izrađuje sadrži primjenjive informacije prema redoslijedu navedenom u formatu za NOTAM u Dodatku 1 ovog aneksa;

(2) da je tekst NOTAM sastavljen od oznaka ili jedinstvene skraćene frazeologije koja je dodijeljena ICAO NOTAM kôdu dopunjenu ICAO kraticama, indikatorima, identifikatorima,

pozivnim znacima, frekvencijama, brojkama i jednostavnim jezikom;

(3) da je NOTAM izrađen na engleskom jeziku ili na jednom od službenih jezika u Bosni i Hercegovini sukladno dogovoru sa relevantnim pružateljem usluga zrakoplovnog informiranja;

(4) da su informacije o snijegu, bljuzgavici, ledu, mrazu, stajaćoj vodi ili vodi sa snijegom, bljuzgavicom, ledom ili mrazom na operativnoj površini objavljene putem SNOWTAM i da sadrže informacije prema redoslijedu navedenom u formatu za SNOWTAM iz Dodatka 2 ovog aneksa;

(5) da se, kada se u NOTAM pojave greške, izrađuje NOTAM sa novim brojem kojim zamjenjuje NOTAM sa greškom ili da se NOTAM sa greškom poništi i izradi novi NOTAM;

(6) da kada se izrađuje NOTAM kojim se poništava ili zamjenjuje prethodni NOTAM:

(a) serija i broj/godina prethodnog NOTAM su naznačeni;

(b) indikatori lokacije i predmet oba NOTAM su isti;

(7) da se samo jedan NOTAM poništava ili zamjenjuje novim NOTAM;

(8) da se svaki izrađeni NOTAM odnosi samo na jedan predmet i jedno stanje tog predmeta;

(9) da je svaki NOTAM što kraći i sastavljen tako da je njegovo značenje jasno bez provjere drugih dokumenata;

(10) da izrađeni NOTAM koji sadrži trajne ili privremene informacije duljeg trajanja uključuje odgovarajuća upućivanja na AIP ili dopunu AIP;

(11) da je indikator lokacije prema ICAO koji je naveden u tekstu izrađenog NOTAM za aerodrom onaj koja se nalazi u Indikatorima lokacije. Skraćeni oblik tih indikatora se ne koristi.

(e) Operator aerodroma, nakon objave NOTAM koji je izradio, pregleda sadržaj tog NOTAM kako bi osigurao njegovu točnost i osigurao distribuciju tih informacija svim relevantnim organizacijama i relevantnom osoblju na aerodromu.

(f) Operator aerodroma čuva zapise:

(1) NOTAM koji je izradio i onih koji su izdati;

(2) o provođenju navedenog pod (a)(2) i (3).";

(d) dodaje se ADR.OPS.A.060 i glasi:

"ADR.OPS.A.060 Izvješćivanje o kontaminantima na površini

Operator aerodroma obavještava usluge zrakoplovnog informiranja i jedinice usluga u zračnom prometu o operativno značajnim pojavama koje utječu na zrakoplove i aerodromske operacije na operativnoj površini, posebno o prisustvu sljedećeg:

(a) vode;

(b) snijega;

(c) bljuzgavice;

(d) leda;

(e) mraza;

(f) tečnih kemikalija za zaštitu od zaleđivanja ili za odleđivanje, ili drugih kontaminanata;

(g) sniježnim smetovima ili nanosima";

(e) dodaje se ADR.OPS.A.065 i glasi:

"ADR.OPS.A.065 Izvješćivanje o stanju površine poletno-sletne staze

(a) Operator aerodroma obavještava o stanju površine poletno-sletne staze za svaku njenu trećinu, uz pomoć izvješća o stanju poletno-sletne staze (RCR). To izvješće sadrži kôd stanja poletno-sletne staze (RWYCC) sa brojevima od 0 do 6, opseg i dubinu kontaminiranosti i upis uz korištenje sljedećih izraza:

(1) COMPACTED SNOW (ZBIJENI SNIJEG);

(2) DRY (SUHA);

(3) DRY SNOW (SUHI SNIJEG);

(4) DRY SNOW ON TOP OF COMPACTED SNOW (SUHI SNIJEG NA ZBIJENOM SNIJEGU);

(5) DRY SNOW ON TOP OF ICE (SUHI SNIJEG NA LEDU);

(6) FROST (MRAZ);

(7) ICE (LED);

(8) SLIPPERY WET (KLIZAVA MOKRA);

(9) SLUSH (BLJUZGAVICA);

(10) SPECIALLY PREPARED WINTER RUNWAY (POSEBNO PRIPREMLJENA ZIMSKA POLETNO-SLETNA STAZA);

(11) STANDING WATER (STAJAĆA VODA);

(12) WATER ON TOP OF COMPACTED SNOW (VODA NA ZBIJENOM SNIJEGU);

(13) WET (MOKRO);

(14) WET ICE (MOKRI LED);

(15) WET SNOW (MOKRI SNIJEG);

(16) WET SNOW ON TOP OF COMPACTED SNOW (MOKRI SNIJEG NA ZBIJENOM SNIJEGU);

(17) WET SNOW ON TOP OF ICE (MOKRI SNIJEG NA LEDU);

(18) CHEMICALLY TREATED (HEMIJSKI TRETIRANA);

(19) LOOSE SAND (RASTRESITI PIJESAK).

(b) Izvješćivanje počinje kada dođe do značajne promjene u stanju površine poletno-sletne staze zbog prisutnosti vode, snijega, bljuzgavice, leda ili mraza.

(c) Izvješćivanje o stanju površine poletno-sletne staze i dalje sadrži podatke o tim značajnim promjenama sve dok je poletno-sletna staza kontaminirana. Kada se ona očisti, operator aerodroma izdaje RCR u kojem navodi da je poletno-sletna staza mokra ili suha, ovisno od slučaju.

(d) Mjerenje trenja se ne prijavljuje.

(e) Ako je asfaltirana poletno-sletna staza ili njen dio klizavo mokra, operator aerodroma stavlja takve informacije na raspolaganje relevantnim korisnicima aerodroma. U tu svrhu on izrađuje NOTAM i opisuje lokaciju dijela na koji se to odnosi.";

(f) dodaje se ADR.OPS.A.070 i glasi:

"ADR.OPS.A.070 Informacije o sustavu osvjjetljenja aerodroma

Operator aerodroma obavještava usluge zrakoplovnog informiranja o informacijama o dijelovima sustava osvjjetljenja na aerodromu u kojima su rasvjetne jedinice svjetiljke sa svjetlećom diodom (LED)."

(g) dodaje se ADR.OPS.A.075 i glasi:

"ADR.OPS.A.075 Karte

Operator aerodroma, izravno ili na osnovu aranžmana sa trećim stranama, osigurava da pružatelj usluga zrakoplovnog informiranja objavljuje karte relevantne za aerodrom u AIP."

(h) dodaje se ADR.OPS.A.080 i glasi:

"ADR.OPS.A.080 Informacije o radio-navigacijskim sredstvima i sredstvima za slijetanje

(a) Operator aerodroma osigurava, izravno ili na osnovu aranžmana sa trećim stranama, da se uslugama zrakoplovnog informiranja dostavljaju informacije o radio-navigacijskim sredstvima i sredstvima za slijetanje povezanim sa instrumentalnim prilazom i u postupcima u završnim kontroliranim oblastima na aerodromu.

(b) Informacije navedene pod (a) uključuju sljedeće:

(1) vrstu sredstava,

(2) magnetnu varijaciju zaokruženu na najbliži stupanj, po potrebi,

(3) vrstu operacija koje podržavaju ILS/MLS/GLS, osnovni GNSS i SBAS,

(4) klasifikaciju za ILS,

(5) klasifikaciju objekata i oznaku za prilaz GBAS objektu,

(6) za VOR/ILS/MLS i deklinaciju stanice zaokruženu na najbliži stupanj koja se koristi za tehničko usklađivanje sredstva,

- (7) identifikaciju, po potrebi,
- (8) frekvenciju(e), broj(eve) kanala, pružatelja usluge i identifikatora referentne putanje (RPI), po potrebi,
- (9) radno vrijeme, po potrebi,
- (10) geografske koordinate pozicije predajne antene u stupnjevima, minutima, sekundama i desetinama sekundi, po potrebi,
- (11) nadmorsku visinu predajne antene DME zaokruženu na najbližih 30 m (100 ft) i precizne opreme za mjerenje udaljenosti (DME/P) zaokruženu na najbližih 3 m (10 ft), nadmorsku visinu referentne točke GBAS zaokruženu na najbliži metar ili stopu i elipsoidnu visinu točke zaokruženu na najbliži metar ili stopu; za SBAS, elipsoidnu visinu točke praga slijetanja (LTP) ili zamišljene točke praga (FTP) zaokruženu na najbliži metar ili stopu,

- (12) prostor pokrivenosti uslugom u određenom polumjeru od referentne točke GBAS, zaokružen na najbliži kilometar ili nautičku milju, i

(13) napomene."

(i) dodaje se ADR.OPS.A.085 i glasi:

"ADR.OPS.A.085 Informacije o prodiranju u površinu vizualnog segmenta (VSS)

Operator aerodroma osigurava, izravno ili na osnovu aranžmana sa trećim stranama, da se informacije o prodiranju u površinu vizualnog segmenta dostavljaju uslugama zrakoplovnog informiranja, uključujući postupak i minimume u postupku na koji utječe."

(j) Dodaju se Dodatak 1 i Dodatak 2 Aneksu IV ovog pravilnika.

"Dodatak 1
OBRAZAC ZA NOTAM

Priority indicator															
Address															
Date and time of filing															
Originator's indicator															
Message series, number and identifier															
NOTAM containing new information	 NOTAMN (series and number/year)														
NOTAM replacing a previous NOTAM	 NOTAMR..... (series and number/year) (series and number/year of NOTAM to be replaced)														
NOTAM cancelling a previous NOTAM	 NOTAMC..... (series and number/year) (series and number/year of NOTAM to be cancelled)														
Qualifiers															
	FIR	NOTAM Code	Traffic	Purpose	Scope	Lower limit	Upper limit	Coordinates, Radius							
Q)		Q												<<=	
Identification of ICAO Location Indicators in which the facility, airspace or condition reported on is located							A) →								
Period of validity															
From (date-time group)				B)											→
To (PERM or date-time group)				C)											EST* PERM* <<=
Time schedule (if applicable)				D)										→	
														<<=	
Text of NOTAM; Plain-language entry (using ICAO abbreviations)															
E)															
<<=															
Lower limit				F)	→										
Upper limit				G)	)<<=										
Signature															

*Delete as appropriate

"Dodatak 2.
OBRAZAC ZA SNOWTAM

(COM heading)	(Priority indicator)	(Addresses)												<≡		
	(Date and time of filing)				(Originator's indicator)								<≡			
(Abbreviated heading)	(SWAA* SERIAL NUMBER)				(LOCATION INDICATORS)				DATE-TIME OF ASSESSMENT				(OPTIONAL GROUP)			
	S	W	*	*												<≡(
SNOWTAM →		(Serial number)												<≡		
Aeroplane performance calculation section																
(AERODROME LOCATION INDICATORS)												M	A)	<≡		
(DATE/TIME OF ASSESSMENT <i>(Time of completion of assessment in UTC)</i>)												M	B)	→		
(LOWER RUNWAY DESIGNATION NUMBER)												M	C)	→		
(RUNWAY CONDITION CODE (RWYCC) ON EACH RUNWAY THIRD) (From Runway Condition Assessment Matrix (RCAM) 0, 1, 2, 3, 4, 5 or 6)												M	D)	//	→	
(PER CENT COVERAGE CONTAMINANT FOR EACH RUNWAY THIRD)												C	E)	//	→	
DEPTH (mm) OF LOOSE CONTAMINANT FOR EACH RUNWAY THIRD)												C	F)	//	→	
(CONDITION DESCRIPTION OVER TOTAL RUNWAY LENGTH (Observed on each runway third, starting from threshold having the lower runway designation number)												M	G)	//		
COMPACTED SNOW DRY DRY SNOW DRY SNOW ON TOP OF COMPACTED SNOW DRY SNOW ON TOP OF ICE FROST ICE SLIPPERY WET SLUSH SPECIALLY PREPARED WINTER RUNWAY STANDING WATER WATER ON TOP OF COMPACTED SNOW WET WET ICE WET SNOW WET SNOW ON TOP OF COMPACTED SNOW WET SNOW ON TOP OF ICE															→	
(WIDTH OF RUNWAY TO WHICH THE RUNWAY CONDITIONS CODES APPLY, IF LESS THAN THE PUBLISHED WIDTH)												O	H)	<≡≡		
Situational awareness section																
(REDUCED RUNWAY LENGTH, IF LESS THAN THE PUBLISHED LENGTH (m))												O	I)	→		
(DRIFTING SNOW ON THE RUNWAY)												O	J)	→		
(LOOSE SAND ON THE RUNWAY)												O	K)	→		
(CHEMICAL TREATMENT ON RUNWAY)												O	L)	→		
(SNOWBANKS ON THE RUNWAY) (If present, distance from runway centreline (m) followed by 'L', 'R' or 'LR' as applicable))												O	M)	→		
(SNOWBANKS ON A TAXIWAY)												O	N)	→		
(SNOWBANKS ADJACENT TO THE RUNWAY)												O	O)	→		
(TAXIWAY CONDITIONS)												O	P)	→		
(APRON CONDITIONS)												O	R)	→		
(MEASURED FRICTION COEFFICIENT)												O	S)	→		
(PLAIN-LANGUAGE REMARKS)												O	T)	) <<≡		
NOTES: 1. *Enter ICAO nationality letters as given in ICAO Doc 7910, Part 2 or otherwise applicable aerodrome identifier. 2. Information on other runways, repeat from B to H. 3. Information in the situational awareness section repeated for each runway, taxiway and apron. Repeat as applicable, when reported. 4. Words in brackets () not to be transmitted. 5. For letters A) to T), refer to the <i>Instructions for the completion of the SNOWTAM format, paragraph 1, item b)</i> .																

SIGNATURE OF ORIGINATOR *(not for transmission)*

(h) Dodaje se ADR.OPS.B.003 i glasi:

"ADR.OPS.B.003 Primopredaja aktivnosti - osiguravanje operativnih informacija

(a) Operator aerodroma uspostavlja i provodi postupke za primopredaju operativnih aktivnosti između osoblja koje je uključeno u rad i održavanje aerodroma kako bi osigurao da se svim članovima novog osoblja koje stupa na dužnost osiguraju operativne informacije povezane sa njihovim zadacima.

(b) Operator aerodroma uspostavlja i provodi postupke kako bi organizacijama koje rade ili pružaju usluge na aerodromu osigurao operativne informacije koje se odnose na aerodrom koje mogu utjecati na obavljanje zadataka osoblja tih organizacija."

(i) ADR.OPS.B.010 se mijenja i glasi:

(i) navedeno pod (c) (d) i (e) se mijenja i glasi:

"(c) program obuke provodi se sukladno ADR.OR.D.017, uz sljedeće izuzetke:

(1) periodična obuka uključuje teoretsku i kontinuiranu praktičnu obuku;

(2) provjere stručnosti provode se u intervalima ne duljim od 12 mjeseci nakon završetka početne obuke.

(d) Obuka osoblja uključenog u spasilačko-vatrogasne službe osmišljena je tako da prenese osnovna znanja i praktične vještine za izvođenje njihovih dužnosti.

(e) Za privremeno smanjenje razine zaštite aerodromskih spasilačko-vatrogasnih službi, usljed nepredviđenih okolnosti, nije potrebno prethodno odobrenje nadležnog organa."

(ii) navedeno pod (f) se briše.

(j) Dodaje se ADR.OPS.B.016 i glasi:

"ADR.OPS.B.016 Program za kontrolu ostataka stranih predmeta

(a) Operator aerodroma uspostavlja i provodi program kontrole ostataka stranih predmeta (FOD) i zahtijeva od organizacija koje rade ili pružaju usluge na aerodromu da sudjeluju u tom programu.

(b) Kao dio programa za kontrolu FOD, operator aerodroma:

(1) osigurava da je osoblje svjesno i da sudjeluje, i da je to osoblje uspješno završilo relevantnu obuku i dokazalo svoje kompetencije;

(2) uspostavlja i provodi mjere za sprečavanje stvaranja FOD;

(3) uspostavlja i provodi postupke za:

(i) otkrivanje FOD, uključujući pregled i inspekcije operativne površine ili susjednih oblasti sukladno rasporedu inspekcija i kada god je takva inspekcija potrebna zbog aktivnosti, vremenskih prilika ili događaja koji su mogli dovesti do stvaranja FOD;

(ii) odmah uklanjanje, sprečava širenje i izbacuje FOD, i osigurava sva relevantna potrebna sredstva;

(iii) obavještava operatore zrakoplova što je prije moguće ako se primijete dijelovi zrakoplova.

(c) prikuplja i analizira podatke i informacije kako bi identificirao izvore FOD i trendove za FOD i primjenjuje korektivne ili preventivne mjere ili oboje, kako bi poboljšao djelotvornost programa."

(k) Dodaje se ADR.OPS.B.024 i glasi:

"ADR.OPS.B.024 Odobrenja vozača vozila

(a) Osim kako je predviđeno pod (d), za vožnju vozila po bilo kojem dijelu operativnih površina aerodroma potrebno je odobrenje koje vozaču izdaje operator tog aerodroma. Odobrenje za vožnju izdaje se licu:

(1) kojem su dodijeljeni zadaci koji uključuju vožnju u tim oblastima;

(2) koje ima važeću vozačku dozvolu i sve druge dozvole koje su potrebne za operacije specijaliziranih vozila;

(3) koje je uspješno završilo relevantni program obuke za vožnju i dokazalo svoju kompetenciju sukladno navedenom pod (b);

(4) koje je dokazalo znanje jezika sukladno ADR.OPS.B.029, ako to lice namjerava voziti vozilo po manevarskoj površini;

(5) koje je prošlo obuku, koju je osigurao njegov poslodavac, za uporabu vozila koje je predviđeno za operacije na aerodromu.

(b) Operator aerodroma uspostavlja i provodi program obuke za vožnju za vozače koji rade na platformi ili drugim operativnim područjima, osim manevarske površine, i za vozače koji rade na manevarskoj površini. Taj program obuke:

(1) je odgovarajući obzirom na karakteristike i operacije aerodroma, funkcije i zadatke koje će vozač obavljati, područja aerodroma na kojima se vozaču može odobriti rad;

(2) uključuje:

(i) teoretsku i praktičnu obuku odgovarajućeg trajanja, najmanje iz sljedećih oblasti:

(A) regulatorni okvir i osobne odgovornosti;

(B) standardi za vozila, operativni zahtjevi i postupci na aerodromu;

(C) komunikacije;

(D) radio-telefonija, za vozače koji rade na manevarskoj površini;

(E) ljudske mogućnosti;

(F) upoznavanje sa operativnim okruženjem;

(ii) procjenu sposobnosti vozača.

(c) U odobrenju za vožnju koje je izdato sukladno navedenom pod (a) navode se dijelovi operativne površine ili drugih operativnih područja na kojima je vozaču dozvoljeno voziti, i to odobrenje ostaje važeće sve dok:

(1) ispunjeni su zahtjevi navedeni pod (a)(1) i (a)(2);

(2) nositelj odobrenja za vožnju:

(i) pohađa i uspješno završava obuku i provjere stručnosti sukladno ADR.OR.D.017 (f) i (g);

(ii) ako je primjenjivo, nastavlja da dokazuje potrebno znanje jezika sukladno ADR.OPS.B.029.

(d) Ne uzimajući u obzir navedeno pod (a), operator aerodroma može dozvoliti licu da privremeno vozi vozilo po operativnoj površini i drugim operativnim područjima ako:

(1) to lice ima važeću vozačku dozvolu i sve druge dozvole koje su potrebne za operacije specijaliziranih vozila;

(2) to vozilo prati vozilo koje vozi vozač koji ima odobrenje navedeno pod (a).

(e) Operator aerodroma:

(1) uspostavlja sustav i provodi postupke za:

(i) izdavanje odobrenja za vožnju i privremeno dozvoljavanje vožnje vozila;

(ii) osiguravanje da je vozačima kojima je izdato odobrenje za vožnju i dalje sukladno zahtjevima navedenim pod (c)(1) i (c)(2);

(iii) praćenje da vozači poštuju sva pravila za vožnju koja su primjenjiva na aerodromu i poduzimanje odgovarajućih mjera, uključujući privremeno i trajno oduzimanje odobrenja za vožnju i privremenih dopuštenja za vožnju vozila;

(2) vodi relevantne zapise."

(l) ADR.OPS.B.025 se briše.

(m) Dodaju se ADR.OPS.B.026, ADR.OPS.B.027, ADR.OPS.B.028 i ADR.OPS.B.029 i glase:

"ADR.OPS.B.026 Odobrenja za vozila

(a) Za rad vozila na operativnoj površini i drugim operativnim područjima potrebno je odobrenje koje izdaje operator aerodroma. Odobrenje se može izdati ako se vozilo koristi za aktivnosti koje su povezane sa radom aerodroma i:

(1) ispravno je i pogodno za predviđenu uporabu;

(2) sukladno je sa zahtjevima u pogledu označavanja i osvjetljenja iz ADR.OPS.B.080;

(3) opremljeno je radio-stanicom koja omogućava dvosmjernu komunikaciju na odgovarajućoj frekvenciji usluga u zračnom prometu i svim drugim neophodnim frekvencijama, ako je predviđeno za rad na nekom od sljedećih područja:

(i) manevarskoj površini;

(ii) drugim operativnim područjima na kojima je neophodna komunikacija sa jedinicom usluga u zračnom prometu ili drugim operativnim jedinicama na aerodromu;

(4) opremljeno je transponderom ili drugom opremom koja omogućava nadzor, ako je predviđeno da se koristi na manevarskoj površini, a aerodrom je opremljen sustavom za navođenje i kontrolu površinskog kretanja za čiji je rad potreban transponder ili druga oprema na vozilima koja omogućava nadzor.

(b) Operator aerodroma ograničava broj vozila kojim je odobren rad na operativnim površinama na minimalni broj koji je potreban za siguran i efikasan rad aerodroma.

(c) Odobrenje izdato sukladno navedenom pod (a):

(1) precizira dijelove operativne površine ili drugih operativnih područja na kojima se vozilo može koristiti;

(2) ostaje važeće sve dok su ispunjeni zahtjevi navedeni pod (a).

(d) Operator aerodroma dodjeljuje pozivni znak vozilu koje je odobreno sukladno navedenom pod (a) da se koristi na aerodromu, ako se zahtijeva da to vozilo bude opremljeno radio-stanicom. Pozivni znak dodijeljen vozilu:

(1) ne uzrokuje zabunu u identifikaciji vozila;

(2) odgovara svojoj funkciji;

(3) za vozila koja se koriste na manevarskoj površini, koordiniran je sa jedinicom za usluge u zračnom prometu i saopšten je relevantnim organizacijama na aerodromu.

(e) Odstupajući od navedenog pod (a), operator aerodroma može dopustiti:

(1) da vozilo koje je odobreno sukladno navedenom pod (a)(1) i (2), a nije opremljeno radio-stanicom koja se zahtijeva sukladno navedenom pod (a)(3) i transponderom ili drugom opremom koja omogućava nadzor kako se zahtijeva navedenim pod (a)(3) i (a)(4), pod uvjetom:

(i) da to vozilo u svakom trenutku ima pratnju odobrenog vozila koje je sukladno zahtjevima navedenim pod (a)(3) i, ako je neophodno, navedenim pod (a)(4);

(ii) da je vozilo iz pratnje sukladno zahtjevima koji se odnose na označavanja i osvjetljenja navedena pod ADR.OPS.B.080;

(iii) postupci u uvjetima smanjene vidljivosti nisu na snazi ako se vozilo iz pratnje koristi na manevarskoj površini;

(2) privremeni ulazak vozila na aerodrom i korištenje tog vozila na operativnoj površini i drugim operativnim područjima, predmet je sljedećih uvjeta:

(a) vizualnim pregledom tog vozila utvrđeno je da je njegovo stanje ne ugrožava sigurnost;

(b) da vozilo u svakom trenutku prati odobreno vozilo koje je:

(i) sukladno zahtjevima iz (a)(3) i, ako je neophodno, (a)(4), kada se koristi u područjima iz (a)(3) i (a)(4);

(ii) sukladno zahtjevima koji se odnose na označavanja i osvjetljenja iz ADR.OPS.B.080;

(c) da nisu na snazi postupci u uvjetima smanjene vidljivosti ako se vozilo koristilo na manevarskoj površini.

(f) Operator aerodroma:

(1) uspostavlja i provodi postupke za:

(i) izdavanje odobrenja za vozila i privremeno dopuštanje ulaza na aerodrom i korištenja vozila;

(ii) dodjeljivanje pozivnih znakova vozilima;

(iii) praćenje da vozila poštuju odredbe iz ADR.OPS.B.026 i poduzimanje odgovarajućih mjera, uključujući privremeno i trajno oduzimanje odobrenja za vozila i privremenih dopuštenja za korištenje vozila;

(2) vodi relevantne zapise.

ADR.OPS.B.027 Upravljanje vozilima

(a) Vozač vozila na manevarskoj površini tim vozilom upravlja:

(1) samo kako mu je odobrila jedinica usluga u zračnom prometu, i sukladno uputama koje izdaje ta jedinica;

(2) sukladno svim obveznim uputama na koje upućuju oznake i znaci, osim ako mu jedinica usluga u zračnom prometu odobri drugačije;

(3) sukladno svim obveznim uputama koje se signaliziraju svjetlima.

(b) Vozač vozila na manevarskoj površini vozilom upravlja sukladno sljedećim pravilima:

(1) vozilima u slučaju opasnosti koja pritiču u pomoć zrakoplovu u nevolji osigurava se prednost u odnosu na sav drugi promet na površini;

(2) predmet je odredbi navedenih pod (1):

(i) vozila i vozila koja vuku zrakoplov daju prednost zrakoplovima koji slijeću, polijeću ili voze po zemlji (rulaju);

(ii) vozila koja ne vuku zrakoplov daju prednost vozilima koja vuku zrakoplov;

(iii) vozila koja ne vuku zrakoplov daju prednost drugim vozilima koja ne vuku zrakoplov sukladno uputama jedinice za usluge u zračnom prometu;

(iv) neovisno od odredbi iz (i), (ii) i (iii), vozila i vozila koja vuku zrakoplov pridržavaju se uputa koje izdaje jedinica za usluge u zračnom prometu.

(c) Vozač vozila, koje je opremljeno radio-stanicom, i koji namjerava prometovati ili prometuje na manevarskoj površini:

(1) uspostavlja zadovoljavajuću dvosmjernu radio-komunikaciju sa jedinicom za usluge u zračnom prometu na odgovarajućoj frekvenciji usluga u zračnom prometu prije nego što uđe na manevarsku površinu i stalno slušati dodijeljenu frekvenciju;

(2) prije ulaska na manevarsku površinu, dobiti odobrenje od jedinice za usluge u zračnom prometu i raditi samo kako mu odobri jedinica za usluge u zračnom prometu. Neovisno od tog odobrenja, ulazak na poletno-sletnu stazu ili na osnovnu stazu poletno-sletne staze ili promjena odobrene operacije predmet je dodatnog posebnog odobrenja jedinice za usluge u zračnom prometu;

(3) ponoviti osoblju koje pruža usluge u zračnom prometu dijelove primljenih uputa koja se odnose na sigurnost, a poslate su u obliku govorne komunikacije. Upute za ulazak, zadržavanje, prelazak i izvođenje operacija na bilo kojoj poletno-sletnoj stazi, stazi za vožnju ili osnovnoj stazi poletno-sletne staze uvijek se moraju ponoviti;

(4) ponoviti osoblju koje pruža usluge u zračnom prometu ili prihvatiti upute koje nisu navedene pod (3) na način koji jasno ukazuje da su one shvaćene i da će postupiti sukladno njima.

(d) Vozač vozila koje prometuje na manevarskoj površini, kada nije siguran gdje je njegovo vozilo u odnosu na manevarsku površinu:

(1) obavještava jedinicu za usluge u zračnom prometu o okolnostima, uključujući svoju posljednju poznatu poziciju;

(2) istodobno, osim ako jedinica za usluge u zračnom prometu naredi drugačije, napušta poletno-sletnu stazu, stazu za vožnju i bilo koji drugi dio manevarske površine, i udaljava se na sigurnu udaljenost što je prije moguće;

(3) nakon postupaka navedenih pod (1) i (2), zaustavlja vozilo.

(e) Vozač vozila na manevarskoj površini:

(1) kada upravlja vozilom na osnovnoj stazi poletno-sletne staze, kada se ta poletno-sletna staza koristi za slijetanje ili polijetanje, ne približava se poletno-sletnoj stazi bliže od udaljenosti pozicije za čekanje ili bilo kojeg mjesta za čekanje na servisnoj prometnici za tu poletno-sletnu stazu;

(2) kada se poletno-sletna staza koristi za slijetanje i polijetanje, ne vozi vozilo na:

(i) dijelu osnovne staze poletno-sletne staze koji se proteže dalje od krajeva te poletno-sletne staze;

(ii) sigurnosnim površinama krajeva te poletno-sletne staze;

(iii) pretpolju, ako postoji, na udaljenosti koja bi ugrozila zrakoplov u zraku.

(f) Ako aerodrom to od njega zatraži, vozač vozila opremljenog radio-stanicom na platformi:

(1) uspostavlja zadovoljavajuću dvosmjernu radio-komunikaciju sa odgovornom jedinicom koju je odredio operator aerodroma prije nego što uđe na platformu;

(2) stalno sluša dodijeljenu frekvenciju.

(g) Vozač vozila na platformi tim vozilom upravlja sukladno sljedećim pravilima:

(1) samo kako mu je odobrila odgovorna jedinica koju je odredio operator aerodroma, i sukladno uputama koje izdaje ta jedinica;

(2) poštujući sve obvezne upute na koje upućuju oznake i znaci, osim ako mu je odgovorna jedinica koju odredi operator aerodroma odobrila drugačije;

(3) poštujući sve obvezne upute koje se signaliziraju svjetlima;

(4) daje prednost vozilu za slučaj opasnosti, zrakoplovu u vožnji po zemlji, koji će upravo započeti vožnju po zemlji ili kojeg vuku ili guraju;

(5) daje prednost drugim vozilima sukladno lokalnim propisima;

(6) uvijek daje prednost vozila za slučaju opasnosti koja reagiraju u slučajevima opasnosti.

(h) Vozač vozila na operativnoj površini ili drugim operativnim područjima:

(1) upravlja vozilom sukladno utvrđenim ograničenjima brzine i stazama za vožnju;

(2) dok vozi, ne bavi se aktivnostima koje ga ometaju ili mu odvlače pažnju;

(3) poštuje zahtjeve koji se odnose na komunikaciju i operativne postupke iz aerodromskog priručnika.

(i) Vozač vozila koje prati drugo vozilo osigurava da vozač praćenog vozila upravlja vozilom sukladno uputama koje su mu osigurane.

(j) Vozač parkira vozilo samo u područjima koja za to odredi operator aerodroma.

(k) Operator aerodroma uspostavlja i provodi postupke kojim osigurava da vozači koji rade na operativnim površinama poštuju odredbe navedene pod (a) do (j).

ADR.OPS.B.028 Vuča zrakoplova

Operator aerodroma:

(a) uspostavlja postupke za manevriranje zrakoplova i određuje staze koje će se koristiti za operacije vuče zrakoplova na operativnoj površini, kako bi osigurao sigurnost;

(b) osigurava pružanje odgovarajućih uputa tijekom operacija vuče;

(c) osigurava da vučeni zrakoplovi imaju upaljena svjetla tijekom operacija vuče, sukladno odredbama navedenim u SERA.3215 Aneksa propisa kojim se uspostavljaju zajednička pravila letenja i operativne odredbe u vezi sa uslugama i postupcima u zračnoj plovdbi;

(d) uspostavlja i provodi postupke kako bi osigurao odgovarajuću komunikaciju i koordinaciju između organizacije koja obavlja operaciju vuče, jedinice koja pruža usluge upravljanja

platformom i jedinice za usluge u zračnom prometu, ovisno o tome šta je primjenjivo na operaciju vuče;

(e) uspostavlja i provodi postupke kako bi osigurao sigurnost operacija vuče u nepovoljnim vremenskim ili meteorološkim uvjetima, uključujući ograničavanje ili zabranu takvih operacija.

ADR.OPS.B.029 Poznavanje jezika

(a) Lice, koje sukladno ADR.OPS.B.024 mora dokazati znanje jezika, mora to znanje dokazati namanje na operativnoj razini, i to i u smislu korištenja frazeologije i u smislu korištenja jednostavnog jezika, sukladno navedenom pod (b), za:

(1) engleski jezik; i

(2) bilo koji drugi jezik ili jezike koji se koriste na aerodromu u radio-komunikaciji sa jedinicom za usluge u zračnom prometu tog aerodroma.

(b) Podnositelj zahtjeva dokazuje sposobnost da:

(1) uspješno komunicira u situacijama komunikacije samo glasom i u situacijama komunikacije licem u lice;

(2) precizno i jasno komunicira o općim temama i temama povezanim sa poslom;

(3) upotrebljava prikladne komunikacijske strategije za razmjenu poruka i prepoznaje i rješava nesporazume u općem kontekstu ili kontekstu povezanim sa poslom;

(4) uspješno savladava jezičke izazove nastale zbog komplikacije ili neočekivanog razvoja događaja do kojih dolazi u kontekstu rutinske poslovne situacije ili komunikacijskih zadataka sa kojima su već upoznati;

(5) koristi dijalekt ili akcenat koji je razumljiv zrakoplovnoj zajednici.

(c) Poznavanje jezika se dokazuje certifikatom koji je izdala organizacija koja je provela ocjenjivanje, kojim se potvrđuje jezik ili jezici, razina ili razine znanja i datum ocjenjivanja.

(d) Osim za lica koja su dokazala znanje jezika na razini stručnjaka, znanje jezika ponovno se ocjenjuje.

(1) svake četiri godine od datuma ocjenjivanja, ako je dokazana razina operativna razina;

(2) svakih šest godina od datuma ocjenjivanja, ako je dokazana razina napredna razina;

(e) Dokazivanje znanja jezika vrši se metodom ocjenjivanja koja obuhvata:

(1) proces putem kojeg je izvršena procjena;

(2) kvalifikacije procjenjivača koji provodi procjenu znanja jezika;

(3) žalbeni postupak.

(f) Operator aerodroma osigurava tečajeve jezika kako bi održala potrebna razina znanja jezika svog osoblja.

(g) Odstupajući od navedenog pod (a), BHDCA može odlučiti da znanje engleskog jezika nije potrebno za osoblje iz ADR.OPS.B.024, u svrhu komunikacije sa jedinicom za usluge u zračnom prometu na aerodromu. U tom slučaju, BHDCA provodi procjenu sigurnosti koja obuhvata jedan ili nekoliko aerodroma.

(h) Operator aerodroma može izdati odobrenje licu koje nije dokazalo usklađenost sa navedenim pod (a) i (b) do:

(1) 7. siječnja 2026. godine za engleski jezik;

(2) 7. siječnja 2023. godine za bilo koji drugi jezik osim engleskog jezika.

(n) ADR.OPS.B.030 mijenja se i glasi:

"ADR.OPS.B.030 Sustav za navođenje i kontrolu kretanja na površini

"(a) Operator aerodroma osigurava da na aerodromu postoji sustav za navođenje i nadzor prometa na zemlji (SMGCS). SMGCS:

(1) uzima u obzir projektne karakteristike i operativne i meteorološke uvjete aerodroma, kao i načela ljudskog faktora,

(2) urađen je tako da pomaže u sprečavanju:

(i) nenamjernih upada zrakoplova i vozila na aktivnu poletno-sletnu stazu, i

(ii) sudara zrakoplova ili zrakoplova i vozila ili objekata na bilo kojem dijelu operativne površine, i

(iii) je podržan odgovarajućim sredstvima i postupcima.

(b) Kao dio sustava za navođenje i kontrolu kretanja na površini operator aerodroma, u koordinaciji sa pružateljem usluga u zračnom prometu, procjenjuje potrebu za uspostavljanjem standardnih ruta za vožnju zrakoplova po zemlji na aerodromu. Ako su standardne rute osigurane, operator aerodroma:

(1) osigurava da su odgovarajuće i pogodne za promet na aerodromu, projektovane i predviđene operacije i da su pravilno određene;

(2) osigurava relevantne informacije pružatelju usluga zrakoplovnog informiranja za objavljivanje u AIP.

(c) Ako sustav za navođenje i kontrolu kretanja na površini zahtijeva upotrebu transpondera u zrakoplovima na operativnoj površini, operator aerodroma koordinira sa pružateljem usluga u zračnoj plovidbi sljedeće:

(1) relevantne operativne postupke za transpondera kojih se operateri zrakoplova moraju pridržavati;

(2) pružanje relevantnih informacije pružatelju usluga zrakoplovnog informiranja za objavljivanje u AIP."

(d) Operator aerodroma koordinira sa pružateljem usluga u zračnom prometu u razvoju SMGCS postupaka na aerodromu.

(o) Dodaje se ADR.OPS.B.031 i glasi:

"ADR.OPS.B.031 Komunikacije

(a) Vozila i jedinica za usluge u zračnom prometu komuniciraju sukladno primjenjivim zahtjevima iz Odjeljka 14 Aneksa propisa kojim se uspostavljaju zajednička pravila letenja i operativne odredbe u vezi sa uslugama i postupcima u zračnoj plovidbi;

(b) Operator aerodroma, u koordinaciji sa pružateljem usluga u zračnom prometu, uspostavlja komunikacijske postupke, uključujući sljedeće:

(1) frekvencije i jezik ili jezike koji će se koristiti za komunikaciju između jedinice za usluge u zračnom prometu i vozila koja se namjeravaju koristiti ili se koriste na manevarskoj površini;

(2) komunikaciju između jedinice za usluge u zračnom prometu i pješaka koji će raditi ili rade na manevarskoj površini;

(3) širenje značajnih informacija u vezi sa aerodromom, a koje mogu utjecati na sigurnost operacija na manevarskoj površini, korištenjem radio-komunikacija;

(4) signala i drugih komunikacijskih sredstava koja će da se koriste u svim uvjetima vidljivosti, u slučaju prekida radio-komunikacije između jedinice za usluge u zračnom prometu i vozila ili pješaka na prostoru za manevriranje.

(p) Dodaje se ADR.OPS.B.033 i glasi:

"ADR.OPS.B.033 Kontrola pješaka

(a) Operator aerodroma uspostavlja i provodi postupke kako bi:

(1) ograničio pristup operativnoj površini i drugim operativnim područjima samo na ona lica čije dužnosti zahtijevaju da imaju pristup tim područjima;

(2) osigurao da ta lica mogu bez pratnje imati pristup tim područjima samo ako su prošli odgovarajuću obuku i dokazali svoju kompetenciju;

(3) kontrolirao kretanje lica na platformi i osigurao da putnici koji se ukrcajavu ili iskrcavaju iz zrakoplova ili koji trebaju hodati do, od ili preko platforme:

(i) da ih prati obučeno i kompetentno osoblje;

(ii) ne ometaju parkirane zrakoplove i aktivnosti servisiranja na zemlji;

(iii) su zaštićeni od zrakoplova koji izvedu operacije, uključujući rad njihovih motora, kao i vozila ili drugih aktivnosti.

(b) Operator aerodroma utvrđuje i provodi postupke kojim osigurava:

(1) pravilno i sigurno pristupanje i rad na manevarskim površinama osoblja čiji zadaci uključuju pristup ovom prostoru bez vozila,

(2) da to osoblje:

(i) je odgovarajuće opremljeno, uključujući odjeću visoke vidljivosti, sredstva za orijentaciju i sredstva koja omogućuju dvosmjernu komunikaciju sa jedinicom za usluge u zračnom prometu i odgovarajućom jedinicom operatora aerodroma tijekom takvog rada;

(ii) je dobilo odobrenje od jedinice za usluge u zračnom prometu prije ulaska na manevarsku površinu. Neovisno od takvog odobrenja, ulazak na poletno-sletnu stazu ili na osnovnu stazu poletno-sletne staze ili promjena odobrene operacije podliježe dodatnom posebnom odobrenju jedinice za usluge u zračnom prometu;

(iii) ne ulazi na manevarsku površinu kada su na snazi postupci u uvjetima smanjene vidljivosti.";

(q) ADR.OPS.B.035 mijenja se i glasi:

"ADR.OPS.B.035 Izvođenje operacija u zimskim uvjetima

(a) Operator aerodroma, kada se očekuje da aerodrom radi u uvjetima kada se snijeg, bljuzgavica ili led mogu akumulirati na operativnoj površini, izrađuje i primjenjuje plan za snijeg. Kao dio plana za snijeg, operator aerodroma:

(1) ima predviđena rješenja za uporabu sredstava kojim se uklanja led i mraz ili sprečava njihovo nastajanje, ili poboljšava koeficijent trenja poletno-sletne staze;

(2) osigurava, koliko je to razumno moguće, da se snijeg, bljuzgavica ili led očiste sa poletno-sletnih staza u uporabi i ostalih dijelova operativne površine za koje je predviđeno da će se koristiti za operacije zrakoplova.

(b) Operator aerodroma osigurava da se u AIP objave informacije o:

(1) dostupnosti opreme za uklanjanje snijega i operacije kontrole snijega i leda;

(2) statusu odobrenja, ako je primjenjivo, za uporabu posebno pripremljenih zimskih poletno-sletnih staza;

(3) tipu materijala koji se koriste za tretiranje operativne površine.";

(r) Dodaju se ADR.OPS.B.036 i ADR.OPS.B.037 i glase:

"ADR.OPS.B.036 Operacije na posebno pripremljenim zimskim poletno-sletnim stazama

(a) Operator aerodroma može, uz prethodno odobrenje nadležnog organa, utvrditi i primjenjivati postupke za operacije aviona na posebno pripremljenim zimskim poletno-sletnim stazama ako je vrsta kontaminanta zbijeni snijeg ili led. Posebno pripremljene zimske poletno-sletne staze mogu se primarno označiti kao RWYCC 4; međutim, ako tretiranje ne zadovoljava ocjenu RWYCC 4, primjenjuje se uobičajeni postupak sukladno ADR.OPS.B.037.

(b) Kako bi dobio prethodno odobrenje nadležnog organa, operator aerodroma:

(1) uspostavlja postupke koji uključuju sljedeće:

(i) vrstu opreme ili vrstu, kvalitet i količinu materijala ili oboje, koji se upotrebljavaju za poboljšanje stanja površine poletno-sletne staze, i metodu njihove primjene;

(ii) praćenje meteoroloških parametara;

(iii) kontrolu tekućih kontaminanata;

(iv) procjenu postignutih rezultata.

(2) pribavlja podatke o avionu koji se odnose na njihovu mogućnost zaustavljanja na poletno-sletnoj stazi, koja je posebno tretirana, od najmanje jednog operatora aviona;

(3) analizira i obrađuje podatke dobijene sukladno navedenom pod (2) kako bi dokazao sposobnost uspostave stanja poletno-sletne staze sukladno određenom RWYCC;

(4) uspostavlja program održavanja koji obuhvata preventivno i korektivno održavanje opreme koja se upotrebljava kako bi se postigao ujednačen učinak.

(c) Operator aerodroma uspostavlja i primjenjuje program za praćenje kontinuirane efikasnosti postupka. U programu se upotrebljavaju izvješća o kočenju dobijena od aviona, koja se upoređuju sa objavljenim stanjem poletno-sletne staze.

(d) Operator aerodroma ocjenjuje performanse zimskih operacija po završetku zimskog razdoblja kako bi utvrdio potrebu za:

(1) dodatnim zahtjevima za obukama;

(2) ažuriranjem postupaka;

(3) dodatnom ili drugačijom opremom i materijalima.

ADR.OPS.B.037 Procjena stanja površine poletno-sletne staze i dodjela kôda stanja površine poletno-sletne staze

Kada su kontaminanti iz ADR.OPS.A.060(a) do (e) prisutni na površini poletno-sletne staze, operator aerodroma:

(a) dodjeljuje RWYCC na osnovu tipa i dubine kontaminanta i temperature;

(b) pregleda poletno-sletnu stazu uvijek kada je moguće da se stanje površine poletno-sletne staze promijenilo zbog meteoroloških uvjeta, procjenjuje stanje površine poletno-sletne staze i dodjeljuje novi RWYCC;

(c) koristi posebna izvješća iz zraka kao signal za ponovnu procjenu RWYCC.;

(s) ADR.OPS.B.045 mijenja se i glasi:

"ADR.OPS.B.045 Postupci pri smanjenoj vidljivosti

(a) Operator aerodroma osigurava da aerodrom raspolaže odgovarajućom aerodromskom opremom i objektima, i da su uspostavljeni i da se primjenjuju odgovarajući postupci pri smanjenoj vidljivosti kada se namjeravaju koristiti za bilo koju od sljedećih operacija:

(1) polijetanje pri smanjenoj vidljivosti,

(2) operacije prilaza i slijetanja u uvjetima vidljivosti manjim od 550 m RVR ili DH manja od 200 ft (60 m),

(3) operacije sa operativnim odobrenjem u kojima je stvarna vidljivost duž poletno-sletne staze (RVR) manja od 550 m.

Postupcima pri smanjenoj vidljivosti koordinira se kretanje zrakoplova i vozila i ograničavaju se ili zabranjuju aktivnosti na operativnoj površini.

(b) Operator aerodroma uspostavlja i provodi postupke pri smanjenoj vidljivosti u suradnji sa pružateljem usluga u zračnom prometu. Postupci pri smanjenoj vidljivosti uključuju kriterije za njihovu pripremu, pokretanje i okončanje. Kriteriji su temeljeni na vrijednostima RVR i vrijednostima gornje granice baze oblaka.

(c) Operator aerodroma obavještava pružatelja usluga zrakoplovnog informiranja i pružatelja usluga u zračnom prometu, prema potrebi, o svim promjenama statusa aerodromske opreme i objekata koje utječu na operacije u uvjetima smanjene vidljivosti.

(d) Operator aerodroma dostavlja pružatelju usluga zrakoplovnog informiranja informacije o postupcima pri smanjenoj vidljivosti za objavljivanje u AIP.

Za postupke pri smanjenoj vidljivosti, i sve njihove promjene, zahtijeva se prethodno odobrenje BHDCA."

(t) ADR.OPS.B.080 mijenja se i glasi:

"ADR.OPS.B.080 Označavanje i osvjetljenje vozila i drugih pokretnih predmeta

(a) Operator aerodroma osigurava da su vozila i drugi pokretni objekti, osim zrakoplova, na operativnoj površini aerodroma:

(1) označeni upadljivim bojama ili natpisima na pogodnim mjestima, zastavama odgovarajuće veličine, kockastim šahovskim šarama i kontrastnim bojama;

(2) osvijetljeni svjetlima niskog intenziteta za označavanje prepreka koja su tipa i karakteristika koji odgovaraju njihovoj

funkciji, ako se vozila i aerodrom koriste noću ili u uvjetima smanjene vidljivosti. Boja svjetala je sljedeća:

(i) trepćuće plavo za vozila za slučaj opasnosti ili za službe za zrakoplovnu sigurnost;

(ii) trepćuće žuta za druga vozila, uključujući vozila "prati me";

(iii) fiksna crvena za objekte sa ograničenom pokretljivošću.

(b) Operator aerodroma može izuzeti iz navedenog pod (a) opremu za servisiranje zrakoplova i vozila koja se koriste samo na platformama.;

(u) ADR.OPS.C.005 mijenja se i glasi:

"ADR.OPS.C.005 Održavanje - općenito

(a) Operator aerodroma uspostavlja i primjenjuje program održavanja, koji uključuje preventivno održavanje, gde je to potrebno, radi održavanja aerodromskih objekata, sustava i opreme neophodnih za rad aerodroma u stanju koje ne smije narušavati sigurnost, pravilnost ili efikasnost zračne plovidbe. Oblik i provođenje programa održavanja sukladni su principima ljudskog faktora.

(b) Operator aerodroma osigurava odgovarajuća i dovoljna sredstva za efektivno provođenje programa održavanja."

(v) Dodaje se ADR.OPS.C.007 i glasi:

"ADR.OPS.C.007 Održavanje vozila

(a) Operator aerodroma:

(1) uspostavlja i provodi program održavanja, koji uključuje preventivno održavanje i sukladno je principima ljudskih faktora, za vozila za spašavanje i gašenje požara, kako bi osigurao efikasnost tih vozila i njihove opreme i reakciju u predviđenom roku tijekom cijelog radnog vijeka vozila;

(2) osigurava da se provodi program održavanja za njegova ostala vozila koja se koriste na operativnim površinama.

(b) Operator aerodroma:

(1) uspostavlja postupke za podršku provođenju programa održavanja navedenog pod (a);

(2) osigurava odgovarajuća i dovoljna sredstva i objekte za njegovo efikasno provođenje;

(3) čuva zapise o održavanju za svako vozilo.

(c) Operator aerodroma osigurava da organizacije koje rade ili pružaju usluge na aerodromu:

(1) održavaju svoja vozila koja se koriste na operativnoj površini ili drugim operativnim područjima, sukladno utvrđenom programu održavanja, uključujući preventivno održavanje;

(2) čuvaju relevantne zapise o održavanju.

(d) Operator aerodroma osigurava da se neispravna vozila ne koriste za rad na aerodromu.

(z) ADR.OPS.C.010 i ADR.OPS.C.015 se mijenjaju i glase:

"ADR.OPS.C.010 Održavanje kolovoznih zastora, drugih površina na zemlji i drenaže

(a) Operator aerodroma pregleda sve operativne površine uključujući kolnike (poletno-sletne staze, staze za vožnju ili platforme), obližnja područja i drenažu kako bi redovito procijenio njihovo stanje u okviru preventivnog i korektivnog programa održavanja aerodroma;

(b) Operator aerodroma:

(1) održava sve operativne površine kako bi izbjegao i odstranio sav FOD koji bi mogao prouzrokovati oštećenje zrakoplova ili ometati rad njihovih sustava;

(2) održava površinu poletno-sletnih staza, staza za vožnju i platformi kako bi spriječio nastanak štetnih nepravilnosti;

(3) održava poletno-sletnu stazu u takvom stanju da koeficijent trenja na njenoj površini zadovoljava ili prelazi minimalne standarde;

(4) periodično pregleda i dokumentira koeficijent trenja poletno-sletne staze za svrhe održavanja. Učestalost tih pregleda je

dovoljna za utvrđivanje trenda koeficijenta trenja na površini poletno-sletne staze;

(5) poduzima korektivne mjere kako bi spriječio da koeficijent trenja na cijeloj površini poletno-sletne staze ili na njenom dijelu, kada nije kontaminirana, padne ispod minimalnih standarda.

ADR.OPS.C.015 Održavanje vizualnih sredstava i električnih sustava

(a) Operator aerodroma uspostavlja i provodi preventivni i korektivni program održavanja kako bi osigurao ispravnost električnih sustava i napajanje električnom energijom cjelokupne vitalne infrastrukture aerodroma, na način koji garantira sigurnost, pravilnost i efikasnost zračne plovidbe.

(b) Operator aerodroma uspostavlja i provodi preventivni i korektivni program održavanja kako bi osigurao ispravnost pojedinačnih svjetala i pouzdanost aerodromskih sustava osvjetljenja, na način kojim se osigurava kontinuitet navođenja i kontrole zrakoplova i vozila, kako slijedi:

(1) za poletno-sletnu stazu za precizni prilaz kategorije II ili III, cilj sustava preventivnog održavanja je da su tijekom svih razdoblja operacija kategorije II ili III sva prilazna svjetla i svjetla poletno-sletne staze ispravna i da je u svakom slučaju najmanje:

(i) 95% osvjetljenja ispravno u svakom od sljedećih podsustava:

(A) sustav osvjetljenja za precizni prilaz kategorije II i III, u unutarnjih 450 m;

(B) svjetla središnje crte poletno-sletne staze;

(C) svjetla praga poletno-sletne staze;

(D) ivična svjetla poletno-sletne staze.

(ii) 90% osvjetljenja ispravno u zoni dodira;

(iii) 85% osvjetljenja ispravno u sustavu prilaznog osvjetljenja u području izvan 450 m;

(iv) 75% osvjetljenja kraja poletno-sletne staze je ispravno.

(2) Svjetla koja mogu biti neispravna sukladno navedenom pod (1) ne smiju da mijenjaju osnovni obrazac sustava osvjetljenja.

(3) Neispravno svjetlo nije dozvoljeno pored drugog neispravnog svjetla, osim u prečkama i prečki prilaznog svjetla (barrette i crossbar), gdje mogu biti dozvoljena dva susjedna neispravna svjetla.

(4) Za zaustavnu prečku na poziciji za čekanje koja se koristi za poletno-sletnu stazu namijenjenu za operacije sa vidljivošću uzduž poletno-sletne staze manjom od 550 m, sustav preventivnog održavanja ima sljedeće ciljeve:

(i) ne smije biti neispravno više od dva svjetla;

(ii) ne smiju biti neispravna dva susjedna svjetla, osim ako je razmak između svjetala znatno manji od propisanog.

(5) Za stazu za vožnju koja je predviđena za uporabu u uvjetima vidljivosti uzduž poletno-sletne staze manje od 550 m, cilj sustava preventivnog održavanja je da ne smiju biti neispravna dva susjedna svjetla središnje crte staze za vožnju.

(6) Za poletno-sletnu stazu za precizni prilaz kategorije I, cilj sustava preventivnog održavanja je da su tijekom svih razdoblja operacija kategorije I sva prilazna svjetla i svjetla poletno-sletne staze ispravna i da je u svakom slučaju:

(i) najmanje 85% svjetala ispravno od sljedećih podsustava:

(A) sustav svjetala za precizni prilaz kategorije I;

(B) svjetla praga poletno-sletne staze;

(C) ivična svjetla poletno-sletne staze;

(D) svjetla kraja poletno-sletne staze;

(ii) ne smiju biti neispravna dva susjedna svjetla, osim ako je razmak između svjetala znatno manji od propisanog.

(7) Za poletno-sletnu stazu koja je predviđena za polijetanje u uvjetima vidljivosti uzduž poletno-sletne staze manje od 550 m, cilj sustava preventivnog održavanja je da su tijekom svih

razdoblja operacija sva svjetla poletno-sletne staze ispravna i da u svakom slučaju:

(i) najmanje:

(A) 95% svjetala središnje linije poletno-sletne staze (ako postoje) i ivičnih svjetala poletno-sletne staze je ispravno;

(B) 75% svjetala kraja poletno-sletne staze je ispravno;

(ii) ne smiju biti neispravna dva susjedna svjetla.

(8) Za poletno-sletnu stazu koja je predviđena za polijetanje u uvjetima vidljivosti uzduž poletno-sletne staze od 550 m ili više, cilj sustava preventivnog održavanja je da su tijekom svih razdoblja operacija sva svjetla poletno-sletne staze ispravna i da u svakom slučaju:

(i) najmanje 85% svjetala kraja poletno-sletne staze i ivičnih svjetala poletno-sletne staze je ispravno;

(ii) ne smiju biti neispravna dva susjedna svjetla;

(9) Za poletno-sletnu stazu opremljenu vizualnim sustavima pokazivača nagiba prilaza, sustav preventivnog održavanja ima za cilj da u bilo kojem razdoblju operacija sve jedinice budu ispravne. Jedinica se smatra neispravnom ako je broj neispravnih svjetala takav da jedinica ne pruža predviđeno navođenje zrakoplovu.

(c) Za potrebe navedenog pod (b), svjetlo se smatra neispravnim ako:

(1) prosječni intenzitet glavnog svjetlosnog snopa slabiji je od 50% vrijednosti koja je navedena u certifikacijskim zahtjevima koje je izdala Agencija. Za svjetlosne jedinice čiji je prosječni intenzitet glavnog svjetlosnog snopa iznad vrijednosti koja je navedena u certifikacijskim zahtjevima koje je izdala Agencija, vrijednost od 50% primjenjuje se na tu projektovanu vrijednost;

(2) filter za svjetlo nedostaje, oštećen je ili svjetlo ne proizvodi svjetlosni snop ispravne boje.

(d) Operator aerodroma uspostavlja i provodi preventivni i korektivni program održavanja kako bi osigurao ispravnost i pouzdanost sustava aerodromskih znakova i oznaka, na način kojim se osigurava kontinuitet navođenja i kontrole zrakoplova i vozila.

(e) Građevinski radovi ili aktivnosti na održavanju ne izvode se u blizini aerodromskih električnih sustava kada su na aerodromu na snazi postupci u uvjetima smanjene vidljivosti.

(f) Operator aerodroma osigurava sljedeće:

(1) da programi preventivnog održavanja navedeni pod (a), (b) i (d) uključuju odgovarajuće inspekcije i provjere pojedinačnih elemenata svakog sustava i samog sustava, koji se obavljaju sukladno utvrđenim postupcima i u utvrđenim vremenskim razmacima, te su primjereni za predviđenu uporabu i predmetni sustav;

(2) da se poduzimaju odgovarajuće korektivne mjere za ispravljanje svih utvrđenih nedostataka.

(g) Operator aerodroma vodi zapise o relevantnim aktivnostima održavanja."

Iza Odjeljka C dodaje se Pododjeljak D koji glasi:

"Pododjeljak D - Operacije upravljanja platformom

ADR.OPS.D.001 Aktivnosti u vezi sa sigurnošću upravljanja platformom

(a) Operator aerodroma osigurava da su uspostavljeni i da se primjenjuju načini rada i postupci na platformi kako bi se:

(1) reguliralo kretanje sa ciljem sprečavanja sudara između zrakoplova, kao i između zrakoplova i prepreka;

(2) regulirao ulazak zrakoplova u, i koordinira izlazak zrakoplova sa platforme sa aerodromskim kontrolnim tornjem;

(3) osiguralo sigurno i brzo kretanje vozila;

(4) osigurala odgovarajuća regulacija sljedećih aktivnosti:

(i) dodjele parkirališnog mjesta zrakoplovu;

(ii) pružanje usluga navođenja zrakoplova;

(iii) postupaka parkiranja zrakoplova i odlaska sa parkirališnog mjesta;

(iv) dopunjavanje goriva u zrakoplov;
(v) mjere predostrožnosti za zaštitu od zračnog mlaza iz motora i ispitivanja motora;

(vi) dozvola za pokretanje motora i uputa za vožnju zrakoplova po zemlji.

(b) Operator aerodroma, sa ciljem provođenja navedenog pod (a) može dodijeliti odgovornosti drugim organizacijama. Ako operator aerodroma dodijeli takve odgovornosti, tu dodjelu uključuje u aerodromski priručnik.

ADR.OPS.D.005 Granice platforme

(a) Operator aerodroma, u suradnji sa pružateljem usluga u zračnom prometu definira granice platforme i o istim obavještava pružatelja usluga zrakoplovnog informiranja radi objave u Zborniku zrakoplovnih informacija (AIP).

(b) Pri utvrđivanju granica platforme treba uzeti u obir najmanje sljedeće:

(1) tlочrt aerodroma;

(2) konfiguracija i način rada poletno-sletne i staze za vožnju;

(3) gustinu prometa;

(4) vremenski uvjeti;

(5) operativni postupci.

ADR.OPS.D.010 Koordinacija ulaska i izlaska zrakoplova sa platforme

(a) Operator aerodroma osigurava koordinaciju ulaska i izlaska zrakoplova sa platforme sa pružateljem usluga u zračnom prometu ako kretanjem zrakoplova po platformi ne upravlja pružatelj usluga u zračnom prometu. Ta koordinacija uključuje:

(1) utvrđene točke primopredaje između usluge upravljanja platformom i pružatelja usluga u zračnom prometu za zrakoplove u dolasku i odlasku;

(2) utvrđena sredstva za komunikaciju zrak-zemlja koja će se koristiti na platformi,

(3) područja na kojima zrakoplovi u dolasku čekaju kada parkirališna mjesta nisu dostupna.

(b) Operator aerodroma dostavlja pružateljima usluga zrakoplovnog informiranja sljedeće informacije radi objave u Zborniku zrakoplovnih informacija (AIP):

(1) utvrđene točke primopredaje navedene pod (a)(1);

(2) utvrđena sredstva za komunikaciju zrak-zemlja navedena pod (a)(2).

ADR.OPS.D.015 Upravljanje kretanjem zrakoplova na platformi

Operator aerodroma osigurava:

(a) zrakoplov ima upute o ruti koju treba pratiti na platformi;

(b) adekvatna vizualna pomagala kako bi se osiguralo da letačke posade mogu identificirati dodijeljenu rutu;

(c) planirana ruta je oslobođena bilo kakvih prepreka koje bi mogle da rizikuju sudar sa zrakoplovom u pokretu.

ADR.OPS.D.025 Dodjela parkirališnih mjesta

(a) Operator aerodroma uspostavlja postupke i osigurava njihovu primjenu kako bi osigurao da je dodijeljeno parkirališno mjesto zrakoplova:

(1) prikladno za tip zrakoplova koji će ga koristiti,

(2) saopšteno organizaciji odgovornoj za pružanje AMS kada je uspostavljena, ili odgovarajućem pružatelju usluga u zračnom prometu;

(3) saopšteno licima odgovornim za menevriranjem zrakoplovom.

(b) Operator aerodroma osigurava da se pri dodjeli parkirališnog mjesta zrakoplovima uzmu u obzir najmanje sljedeći parametri:

(1) karakteristike zrakoplova;

(2) pomagala za parkiranje;

(3) oprema za opsluživanje parkirališnog mjesta;

(4) blizina infrastrukture,

(5) drugi parkirani zrakoplovi na susjednim parkirališnim mjestima;

(6) ovisnosti među parkirališnim mjestima.

ADR.OPS.D.030 Navođenje zrakoplova

Operator aerodroma osigurava da se navođenje zrakoplova provodi uz pomoć parkiranih signala sukladno Dodatku 1 Aneksa propisa kojim se uređuje uspostava zajedničkih pravila letenja i operativnih odredbi u vezi sa uslugama i postupcima u zračnoj plovitbi.

ADR.OPS.D.035 Parkiranje zrakoplova

Operator aerodroma uspostavlja postupke i osigurava njihovu primjenu kako bi osigurao sljedeće:

(a) područje predviđeno za parkiranje zrakoplova na platformi se nadzire kako bi se osiguralo da se tijekom manevra parkiranja zadrže potrebni razmaci;

(b) zrakoplov se navodi kako bi se sigurno parkirao,

(c) iautomatizirani sustavu za navođenje parkiranja, ako su ugrađeni, funkcioniraju pravilno;

(d) lica odgovorna za vožnju zrakoplova se upozoravaju da zaustave zrakoplov kada se razmak ne održava;

(e) licima, osim onih koji sudjeluju u postupku parkiranja zrakoplova, zabranjeno je da prilaze zrakoplovu kada su uključena svjetla za izbjegavanje sudara i motori rade;

(f) na parkirališnom mjestu zrakoplova nema ostataka stranih predmeta (FOD) koji bi mogli utjecati na sigurnost.

ADR.OPS.D.040 Odlazak zrakoplova sa parkirališnog mjesta

Operator aerodroma uspostavlja postupke i osigurava njihovu primjenu kako bi tijekom odlaska zrakoplova sa parkirališnog mjesta osigurao sljedeće:

(a) oprema za servisiranje na zemlji, osim kamiona za izguravanje ako su potrebni za pokretanje zrakoplova, uklonjena je sa parkirališnog mjesta zrakoplova ili parkirana na predviđenim područjima;

(b) mostovi za ukrcavanje putnika, ako postoje na parkirališnom mjestu, su uvučeni;

(c) na utvrđenoj ruti izlaska sa parkirališnog mjesta nema ostataka stranih predmeta;

(d) obustavljeno je kretanje vozila na parkirališnom mjestu i promet na susjednim putevima, osim za kamione za izguravanje ako su potrebni za pokretanje zrakoplova;

(e) licima koja ne sudjeluju pri odlasku zrakoplova sa parkirališnog mjesta zabranjen je pristup zrakoplovu dok su uključena svjetla za izbjegavanje sudara i motori rade.

ADR.OPS.D.045 Dostavljanje informacija organizacijama koje rade na platformi

(a) Operator aerodroma pravovremeno dostavlja informacije u vezi sa ograničenjima operacija na platformi relevantnim organizacijama koje rade na platformi.

(b) Dostavljaju se sljedeće informacije, ako je primjenjivo:

(1) vrsta ograničenja;

(2) trajanje ograničenja, ako je poznato;

(3) mjere ublažavanja koje treba primijeniti;

(4) operativni utjecaj ograničenja;

(5) dostupnost parkirališnih mjesta zrakoplova;

(6) ograničenja parkirališnih mjesta zrakoplova;

(7) dostupnost nepokretne opreme na parkirališnim mjestima zrakoplova;

(8) posebni postupci za parkiranje;

(9) privremene promjene staza za vožnju zrakoplova po zemlji;

(10) radovi u tijeku;

(11) sve druge informacije od operativne važnosti za korisnike platforme.

ADR.OPS.D.050 Uzbunjivanje hitnih službi

(a) Operator aerodroma:

(1) uspostavlja i u planu aerodroma za slučaj opasnosti uvodi postupak za obavještanje hitnih službi o nesrećama i incidentima na platformi;

(2) osigurava odgovarajuća sredstva i opremu za obavještanje hitnih službi;

(b) Postupak koji uspostavlja operator aerodroma uključuje najmanje sljedeće:

(1) podatke za kontakt i sredstva koja se koriste za obavještanje hitnih službi;

(2) informacije koje se moraju dati hitnim službama kako bi se incident efikasno riješio, kao što su:

(i) lokacija nesreće ili incidenta;

(ii) priroda nesreće ili incidenta;

(iii) nastala šteta;

(iv) ozljede lica;

(v) opasne robe.

ADR.OPS.D.055 Mjere predostrožnosti za zaštitu od udara mlaza iz motora

(a) Operator aerodroma informira korisnike platforme o opasnostima od udara mlaza iz motora i od zračne struje iz elise.

(b) Operator aerodroma zahtijeva od korisnika platforme da propisno osiguraju vozila i opremu i da odrede parkirališna mjesta na kojima je efekat udara mlaza iz motora ili od zračne struje iz elise minimalan.

(c) Pri projektiranju ili izmjeni tlocrta platforme, operator aerodroma uzima u obzir efekat udara mlaza iz motora ili zračne struje iz elise.

(d) Operator aerodroma utvrđuje mjesta na kojima bi moglo doći do udara mlaza iz motora i objavljuje zahtjev pilotima da primjenjuju minimalni potisak ili poduzima odgovarajuće mjere za ublažavanje efekta udara mlaza iz motora.

ADR.OPS.D.060 Dopunjavanje goriva u zrakoplov

(a) Operator aerodroma utvrđuje postupak za dopunjavanje goriva u zrakoplov.

(b) Postupak zahtijeva sljedeće:

(1) zabranu otvorenog plamena i uporabe električnih ili sličnih alata koji bi mogli proizvesti iskre ili električne lukove u zoni za opskrbliivanje gorivom;

(2) zabranu pokretanja zemaljskih agregata za struju tijekom dopunjavanja goriva;

(3) postojanje slobodnog puta od zrakoplova kako bi se omogućilo brzo uklanjanje cisterne sa gorivom i lica u slučaju opasnosti;

(4) pravilno povezivanje zrakoplova i izvora dovoda goriva te pravilnu primjenu postupaka uzemljenja;

(5) trenutno obavještanje rukovoditelja opskrbljivanja gorivom u slučaju izlivanja goriva i detaljne upute o tome kako postupati u slučaju izlivanja goriva;

(6) postavljanje opreme za zemaljsku podršku na takav način da su izlazi u slučaju opasnosti bez ikakvih prepreka kako bi se omogućila brza evakuacija putnika, ako se putnici ukrcaju ili iskrcaju ili ostaju u zrakoplovu tijekom dopunjavanja goriva;

(7) dostupnost aparata za gašenje požara prikladnog tipa za najmanje početnu intervenciju u slučaju požara uzrokovano gorivom;

(8) prestanak operacija dopunjavanja goriva ako su na aerodromu ili u njegovoj blizini grmljavinske oluje sa munjama.

ADR.OPS.D.065 Testiranje motora

(a) Operator aerodroma utvrđuje i primjenjuje postupak testiranja motora.

(b) Postupak uključuje sljedeće:

(1) lice koje ima ovlaštenje da odobrava testiranje motora;

(2) područja na kojima se izvode testiranja motora;

(3) sigurnosne mjere koje treba poduzeti.

ADR.OPS.D.070 Odjeća visoke vidljivosti

Operator aerodroma zahtijeva da sve osoblje koje radi vani, kreće se pješice, na operativnoj površini nosi odjeću visoke vidljivosti.

ADR.OPS.D.075 Odobrenje za pokretanje motora i upute za vožnju zrakoplova po zemlji

(a) Operator aerodroma osigurava koordinaciju odobrenja za pokretanje motora, odobrenja za izguravanje zrakoplova, ako je potrebno, i upute za vožnju zrakoplova po zemlji sa pružateljem usluga u zračnom prometu, ako kretanjem zrakoplova po platformi ne upravlja pružatelj operativnih usluga u zračnom prometu.

(b) U tom slučaju operator aerodroma u suradnji sa pružateljem usluga u zračnom prometu uspostavlja i provodi postupak koji uključuje sljedeće:

(1) utvrđivanje organa koji izdaje odobrenja za pokretanje motora;

(2) sredstva za međusobno informiranje o izdatim odobrenjima za pokretanje motora;

(3) sredstva za međusobno informiranje o izdatim dozvolama za izguravanje zrakoplova i uputama za vožnju zrakoplova po zemlji.

ADR.OPS.D.080 Programi obuke i provjere stručnosti signalista i vozača vozila "prati me"

(a) Operator aerodroma uspostavlja program obuke i osigurava njegovu primjenu za lica koja pružaju:

(1) usluge navođenja zrakoplova;

(2) usluge usmjeravanja uz pomoć vozila "prati me";

(b) Program obuke provodi se sukladno ADR.OR.D.017 Aneksa III.

(c) Obuka je osmišljena tako da prenese osnovna znanja i praktične vještine u vezi sa izvršavanjem dužnosti relevantnog osoblja.

(d) Operator aerodroma osigurava provođenje programa provjere stručnosti za osoblje navedeno pod (a) kako bi osigurao:

(1) kontinuiranu kompetenciju;

(2) da je to osoblje svjesno pravila i postupaka koji su relevantni za njihove funkcije i zadatke. Operator aerodroma osigurava da lica navedena pod (a) prolaze provjere stručnosti u intervalima ne duljim od 12 mjeseci od završetka početne obuke.

ADR.OPS.D.085 Programi obuke i provjere stručnosti osoblja koje daje uputu za vožnju zrakoplova putem radio-telefonije

(a) Operator aerodroma osigurava sljedeće:

(1) lica koja daju uputu za vožnju zrakoplova po platformi, putem radio-telefonije, koristeći dodijeljene zrakoplovne radio frekvencije, odgovarajuće su obučena i kvalificirana;

(2) program obuke provodi se sukladno ADR.OR.D.017 Aneksa III, uz sljedeće izuzetke:

(i) nakon početne obuke slijedi obuka za lokaciju koje se sastoji od sljedećih faza:

(A) faze prijelazne obuke, osmišljene prvenstveno za prijenos znanja i razumijevanja o operativnim postupcima specifičnima za lokaciju i aspektima specifičnima za zadatke;

(B) faze obuke na radnom mjestu, koja je završna faza obuke za lokaciju tijekom koje se prethodno stečene rutine i vještine povezane sa radnim mjestom integriraju u praksi pod nadzorom kvalificiranog instruktora u situaciji stvarnog prometa;

(ii) periodična obuka izvodi se u intervalima ne duljim od 12 kalendarskih mjeseci i sadrži pregled sadržaja početne obuke;

(iii) obuka za obnavljanje znanja izvodi se kada je lice odsutno sa dužnosti u razdoblju duljem od 12 mjeseci i uključuje cijeli sadržaj početne obuke.

(b) Lica navedena pod (a)(1) dokazuju znanje jezika, najmanje na operativnoj razini u uporabi frazeologije i jednostavnog jezika, sukladno navedenom pod (c), na jezicima koji se upotrebljavaju za komunikaciju zemlja-zrak na aerodromu.

(c) Podnositelj zahtjeva dokazuje sposobnost da:

(1) uspješno komunicira u situacijama komuniciranja samo glasom i u situacijama komuniciranja licem u lice;

(2) precizno i jasno komunicira o općim temama i temama povezanim sa poslom;

(3) koristi prikladne komunikacijske strategije za razmjenu poruka i prepoznaje i rješava nesporazume u općem kontekstu ili kontekstu povezanom sa poslom;

(4) uspješno savladava jezičke izazove nastale zbog komplikacije ili neočekivanog razvoja događaja do kojih dolazi u kontekstu rutinske poslovne situacije ili komunikacijskih zadataka sa kojima su već upoznati;

(5) koristi dijalekt i akcenat koji je razumljiv zrakoplovnoj zajednici.

(d) Znanje jezika dokazuje se certifikatom koji je izdala organizacija koja je provela ocjenjivanje, u kojoj se navodi jezik ili jezici, razina ili razine znanja i datum ocjenjivanja.

(e) Osim za lica koja su dokazala znanje jezika na razini stručnjaka, znanje jezika ponovno se ocjenjuje:

(1) svake četiri godine od datuma ocjenjivanja, ako je dokazana razina operativna razina;

(2) svakih šest godina od datuma ocjenjivanja, ako je dokazana razina napredna razina.

(f) Dokazivanje znanja jezika vrši se metodom ocjenjivanja koja obuhvata:

(1) postupak koji se koristi za ocjenjivanje,

(2) kvalifikacije ocjenjivača koji ocjenjuje znanje jezika;

(3) žalbeni postupak.

(g) Operator aerodroma osigurava tečajeve jezika kako bi održao potrebnu razinu znanja jezika svog osoblja.

(h) Operator aerodroma osigurava primjenu programa provjere stručnosti za osoblje navedeno pod (a)(1), kako bi osigurao:

(1) kontinuiranu kompetenciju;

(2) da je to osoblje svjesno pravila i postupaka koji su relevantni za njihove funkcije i zadatke. Operator aerodroma osigurava da lica navedena pod (a) prolaze provjere stručnosti u intervalima ne duljim od 12 mjeseci od završetka početne obuke.

Aneks VI Pravilnika - Neprimjenjive odredbe, mijenja se i glasi:

U Neprimjenjive odredbe Uredbe komisije (EU) br. 139/2014 od 12. veljače 2014. godine o utvrđivanju zahtjeva i upravnih postupaka u vezi sa aerodromima sukladno Uredbi (EZ) br. 216/2008 Europskog parlamenta i Vijeća dodaje se:

ADR.AR.A.030(d)

(d) Nadležni organ o tim mjerama također obavještava Agenciju i, ako je potrebna zajednička aktivnost, druge predmetne države članice.

ADR.OR.F.005 (5)

(5) listu aerodroma, koji se nalaze u drugim državama članicama, na kojima se pruža usluga.

УСТАВНИ СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

454

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број У-1/24, рјешавајући захтјеве **Суда Босне и Херцеговине (судија Драгица Милетић)**, на основу члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине" бр. 94/14 и 47/23), у саставу:

Валерија Галић, председница

Мирсад Теман, потпредседник

Helen Keller, потпредседница

Сеада Палаврић, судија

Angelika Nußberger, судија

Леди Бианку, судија

на сједници одржаној 30. маја 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одлучујући о захтјеву **Суда Босне и Херцеговине (судија Драгица Милетић)** за оцјену уставности члана 12 Закона о платама и другим накнадама у судским и тужилачким институцијама на нивоу Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ" бр. 90/05, 32/07, 17/13, 5/14, 40/14, 48/15 и 77/20),

утврђује се да је члан 12 Закона о платама и другим накнадама у судским и тужилачким институцијама на нивоу Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ" бр. 90/05, 32/07, 17/13, 5/14, 40/14, 48/15 и 77/20) у складу са чл. I/2 и II/4 Устава Босне и Херцеговине, као и чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Суд Босне и Херцеговине, судија Драгица Милетић (у даљњем тексту: подносилац захтјева), поднио је 8. фебруара 2024. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену усклађености члана 12 Закона о платама и другим накнадама у судским и тужилачким институцијама на нивоу Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ" бр. 90/05, 32/07, 17/13, 5/14, 40/14, 48/15 и 77/20; у даљњем тексту: Закон о платама и другим накнадама) са чл. I/2 и II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 14 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција).

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Представнички дом) и Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Дом народа) затражено је 1. и 12. априла 2024. године да у року од 30 дана од пријема дописа доставе одговоре на захтјев.

3. Представнички дом је 21. маја 2024. године доставио "мишљење о захтјеву Уставног суда за давање одговора на захтјев". Дом народа није доставио одговор на захтјев.

III. Захтјев

а) Наводи из захтјева

4. Образлажући захтјев, подносилац захтјева наводи да је оспореном одредбом Закона о платама и другим накнадама прописано да се право на здравствено осигурање и боловање остварује у складу с ентитетским законима о здравственом осигурању, према адреси пребивалишта. Истиче да ентитетски закони различито третирају то питање. Тако је, како то наводи подносилац захтјева, законом у Федерацији БиХ прописано да се запослено наплата плате за вријеме боловања до 42 дана исплаћује у износу од 100%, а након тога у износу од 80% плате, док је законом Републике Српске прописано да се за вријеме боловања до 30 дана исплаћује 90, а након тога 70% плате. Стога подносилац захтјева сматра да оспорена одредба члана 12 Закона о платама и другим накнадама запослене из Републике Српске ставља у неравноправан положај у односу на запослене из Федерације

БиХ из исте институције у погледу уживања права на накнаду плате за вријеме боловања. Подносилац захтјева истиче да је такав различит третман супротан забрани дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције. Имајући у виду наведено, подносилац захтјева тражи да Уставни суд оцијени усклађеност члана 12 Закона о платама и другим накнадама са чл. I/2 и II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 14 Европске конвенције.

б) Предмет поводом којег је захтјев покренут

5. Подносилац захтјева је навео да се пред тим судом води парнични поступак по тужби тужитељице Тужилаштва БиХ Маријане Чобовић (у даљњем тексту: тужитељица) против БиХ ради утврђивања дискриминације и накнаде из радног односа. Наиме, тужитељица је за два периода боловања краћа од 30 дана у току 2020. године исплаћена накнада плате у 10% мањем износу, те је у конкретном парничном поступку захтијевала исплату разлике накнаде до пуног износа плате.

ц) Одговор на захтјев

6. Представнички дом је навео да је Уставноправна комисија након одржане сједнице једногласно констатовала да оспорена одредба члана 12 Закона о платама и другим накнадама само упућује на остваривање права из области здравственог осигурања у складу с ентитетским законима те да та правна норма не садржи било који основ дискриминације у остваривању тих права.

IV. Релевантни прописи

7. **Закон о платама и другим накнадама у судским и тужилачким институцијама на нивоу Босне и Херцеговине** ("Службени гласник БиХ" бр. 90/05, 32/07, 40/08 – одлука УСБиХ, 17/13 – одлука УСБиХ, 5/14 – рјешење УСБиХ, 40/14 – одлука УСБиХ, 48/15 – рјешење УСБиХ, 77/20 и 29/23 – одлука УСБиХ) у релевантном дијелу гласи:

Члан 12.

Здравствено осигурање и боловање

Судије и тужиоци имају право на здравствено осигурање и боловање у складу са важећим Законом о здравственом осигурању у Републици Српској или у Федерацији Босне и Херцеговине, зависно од сталне адресе пребивалишта судије или тужиоца.

8. **Закон о обавезном здравственом осигурању** ("Службени гласник Републике Српске" бр. 93/22 и 132/22)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Накнаде за вријеме утврђене привремене спријечености за рад

Члан 82.

За вријеме привремене спријечености за рад у складу са чл. 72. и 73. овог закона обезбјеђује се накнада плате осигуранику у радном односу и накнада осигуранику који обавља привредну, предузетничку или професионалну дјелатност, у складу са овим законом.

Основ за обрачун исплате накнаде

Члан 83. ст. (1), (4) и (5)

(1) Основ за обрачун накнаде из члана 82. овог закона је просјечна бруто плата осигураника коју би остварио да је био на раду у задњих шест мјесеци који претходе мјесецу за који се врши обрачун.

(4) Обрачун и исплату накнаде из члана 82. овог закона врши послодавац, у сљедећим процентима од основа:

1) болест или компликација у вези са одржавањем трудноће која је утврђена налазом и мишљењем доктора

медицине специјалисте гинекологије и акушерства код којег је жена регистрована у складу са прописом којим је уређена област здравствене заштите или налазом и мишљењем доктора медицине специјалисте гинекологије и акушерства из здравствене установе секундарног или терцијарног нивоа у Републици - 100%,

2) малигна болест и њега дјетета обољелог од малигне болести - 100%,

3) добровољно давање органа, ткива или ћелија - 100%,

4) спровођење прописане мјере обавезне изолације као клицоноше или због појаве заразе у његовој околини у складу са прописима којима је уређена област заштите становништва од заразних болести - 90%,

5) болест, повреда, медицинско испитивање и њега обољелог члана уже породице изузев у случају из тачке 2. овог става - 70%.

(5) Колективним уговором, општим актом и уговором о раду може се прописати већи основ за обрачун и већи проценат накнаде плате у случају привремене спријечености за рад у односу на основ и проценте прописане овим законом.

[...]

9. **Закон о здравственом осигурању** ("Службене новине Федерације БиХ" бр. 30/97, 7/02, 70/08, 48/11, 100/14 – одлука УСФБиХ, 36/18 и 61/22)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст прописа сачињен у Уставном суду БиХ, како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима, а који у релевантном дијелу гласи:

2. Права из обавезног здравственог осигурања

Члан 31.

Обавезним здравственим осигурањем, у случајевима и под увјетима одређеним овим законом, осигурава се:

1. Осигураницима:

[...]

б) накнада плаћа,

[...]

Члан 47.

Накнада плаће одређује се у висини од најмање 80% основнице за накнаду с тим да не може бити нижа од износа минималне плаће важеће за мјесец за који се утврђује накнада.

Накнада плаће износи 100% од основнице за накнаду:

1. за вријеме привремене спријечености за рад због повреде на раду или обољења од професионалне болести,

2. за вријеме привремене спријечености за рад због болести и компликација проузрокованих трудноћом и порођајем,

3. за вријеме привремене спријечености за рад због трансплантације живог ткива и органа у корист друге особе.

Висину накнаде плаће и највиши износ накнаде плаће која се исплаћује на терет кантоналног завода осигурања утврђује управни одбор кантоналног завода осигурања.

Члан 56.

Накнаду плаће из члана 42. тач. 1. и 2. овог закона обрачунава и исплаћује осигуранику на терет својих средстава:

1. правно или физичко лице за првих 42 дана боловања као и за вријеме док се осигураник налази на раду у иностранству на које га је упутило правно или физичко лице,

[...]

Висину накнаде плаће из става 1. овог члана утврђује општим актом надлежни орган правног лица, односно физичко лице.

Правна и физичка лица из става 1. овог члана обрачунавају и исплаћују осигуранику накнаду плаће и истеком 42 односно седам дана боловања на терет средстава кантоналног завода осигурања.

[...]

V. Допустивост

10. При испитивању допустивости захтјева Уставни суд је пошао од одредбе члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине.

11. Члан VI/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

ц) Уставни суд има надлежност у питањима која му упути било који суд у Босни и Херцеговини, а односи се на то да ли је закон на чијој ваљаности почива његова одлука, сагласан са овим Уставом, Европском конвенцијом о људским правима и основним слободама и њеним протоколима, или са законима Босне и Херцеговине; или у погледу постојања или дјелокруга неког општег правила међународног јавног права које је од значаја за одлуку тог суда.

12. Захтјев за оцјену уставности поднио је Суд Босне и Херцеговине (судија Драгица Милетић), што значи да је захтјев поднијело овлашћено лице из члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број У-5/10 од 26. новембра 2010. године, тач. 7–14, објављена у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине" број 37/11). Имајући у виду одредбе члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине и члана 19 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд сматра да је овај захтјев допустив зато што га је поднио овлашћени субјект, те да не постоји ниједан формални разлог из члана 19 став (1) Правила Уставног суда због којег захтјев не би био допустив.

VI. Меритум

13. Уставни суд са жаљењем констатује да Дом народа ни у овом предмету није испунио своју улогу учесника у поступку пред Уставним судом и доставио одговор на конкретни захтјев за оцјену уставности. Међутим, такво занемаривање учешћа у поступку пред Уставним судом не може овај суд лишити надлежности да одлучи о поднесеном захтјеву.

14. Подносилац захтјева сматра да члан 12 Закона о платама и другим накнадама није у складу са чл. I/2 и II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 14 Европске конвенције.

15. Оспорени члан 12 Закона о платама и накнадама гласи:

Судије и тужиоци имају право на здравствено осигурање и боловање у складу са важећим Законом о здравственом осигурању у Републици Српској или у Федерацији Босне и Херцеговине, зависно од сталне адресе пребивалишта судије или тужиоца.

16. У Уставу Босне и Херцеговине релевантне одредбе гласе:

Члан II

Људска права и основне слободе

4. Недискриминација

Уживање права и слобода, предвиђених овим чланом или међународним споразумима наведеним у Анексу I овог Устава, обезбјеђено је свим лицима у Босни и Херцеговини без дискриминације по било којој основи као што су пол, раса, боја, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално и социјално поријекло или повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус.

17. У Европској конвенцији релевантне одредбе гласе:

Члан 14.

Забрана дискриминације

Уживање права и слобода предвиђених у овој конвенцији обезбјеђује се без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност с националном мањином, имовина, рођење или други статус.

18. Члан 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију гласи:

1. Уживање сваког права које закон предвиђа мора да се обезбјеђи без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност с националном мањином, имовина, рођење или други статус.

2. Јавне власти не смију ни према коме вршити дискриминацију по било ком основу као што су они поменути у ставу 1.

19. Уставни суд примјећује да подносилац захтјева оспорава уставност члана 12 Закона о платама због неусклађености с правом на забрану дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције. Због акцесорне природе права из члана 14 Европске конвенције, који је примјењив само када се позива на дискриминацију у вези с неким правом из Европске конвенције, Уставни суд ће захтјев испитати у односу на члан 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију, који пружа ширу заштиту. У вези с тим, Уставни суд указује да је Европски суд за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) у својој пракси закључио да, без обзира на разлику у обиму између ова два члана, значење појма "дискриминација" у члану 1 Протокола број 12 треба да буде идентично оном у члану 14 Европске конвенције, због чега, примјењујући исти термин из члана 1 Протокола број 12, неће одступити од устаљеног тумачења "дискриминације" (види Европски суд, *Пинкас и остали против Босне и Херцеговине*, пресуда од 4. октобра 2022. године, тачка 57 с даљњим референцама). Примјењујући такво тумачење, Европски суд је даље указао да члан 14 Европске конвенције пружа заштиту од различитог поступања према појединцима у аналогним или релевантно сличним ситуацијама. Даље, разлика у третману је дискриминаторска ако "нема објективно и разумно оправдање", односно ако не тежи "легитимном циљу" или ако не постоји "разуман однос пропорционалности" између употребљеног средства и циља који се жели постићи. Европски суд је у наведеној пресуди указао да појам дискриминације у смислу члана 14 Европске конвенције такође укључује случајеве у којима се једно лице или група без одговарајућег оправдања третира неповољније од друге, иако Европска конвенција не захтијева повољнији третман (*idem*, тачка 58).

20. Уставни суд, такође, има богату праксу у предметима који су слични овоме. Уставни суд као примјер наводи одлуку у предмету број У-25/22 у којем је утврдио да Закон о платама и другим накнадама није у складу с одредбама члана I/2 Устава Босне и Херцеговине зато што не садржи одредбе о накнадама судијама и тужиоцима за вријеме обавезног дежурства или приправности за рад, чиме се крши принцип независности правосуђа као основне гаранције владавине права. Осим тога, Закон о платама и другим накнадама није у складу с одредбама члана II/4 Устава Босне и Херцеговине, члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију и члана 26 Међународног пакта о грађанским и политичким правима јер прави недозвољену разлику у погледу накнаде за вријеме обавезног дежурства

или приправности за рад у односу на судије и тужиоце у Федерацији Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број У-25/22 од 19. јануара 2023. године, тачка 24, доступна на www.ustavisud.ba). Наведени предмет слиједи праксу из Одлуке о допустивости и меритуму број У-7/21 од 23. септембра 2021. године, у којој је Уставни суд такође утврдио неуставност закона у Федерацији БиХ зато што није садржавао накнаде за судије и тужиоце за вријеме дежурства или приправности за рад. Такође, Уставни суд је закључио да члан 20 Закона о платама и накнадама у органима власти Федерације Босне и Херцеговине ("Службене новине Федерације Босне и Херцеговине" бр. 45/10, 111/12, 20/17, 22/19 и 94/20) није у складу са чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију јер законодавац за стручне савјетнике у Врховном суду Федерације БиХ није прописао право на усклађивање плате с просјечном мјесечном платом (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број У-12/23 од 28. септембра 2023. године, види тач. 29–44, доступна на www.ustavisud.ba).

21. С друге стране, Уставни суд је у Одлуци број У-20/14 закључио да је члан 11 Закона о платама и накнадама (на нивоу БиХ – исти закон чији се члан 12 оспорава у конкретном случају) у складу са чл. I/2 и II/4 Устава БиХ, те чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију иако је њиме износ отпремнине за судије и тужиоце различито прописан у односу на онај који је прописан за припаднике законодавне и извршне власти. Наиме, Уставни суд је сматрао да се не ради о недостатку неког права из радног односа с обзиром на то да је право на отпремнину експлицитно прописано, већ да се прије ради о проблематизовању обима у којем неко право постоји. У вези с тим, Уставни суд је нагласио да се ради о праву које је социјалног карактера, а у тој области државе као најбољи познаваоци општин и економских прилика у земљи уживају широко поље слободне процјене у избору мјера и начина (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број У-20/14 од 26. марта 2015. године, тач. 34–40). Такође, у Одлуци број У-26/22 Уставни суд је слично закључио, тј. да су чл. 2 ст. 2, 3 ст. 2, чл. 5, 6, 10 ст. 4 и члан 13 Закона о платама и накнадама судија и јавних тужилаца у Републици Српској у складу са чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију. У том предмету подносиоци захтјева су, између осталог, сматрали да су оспорене законске одредбе дискриминаторне јер судије и тужиоци у Републици Српској "примају мању плату него судије и тужиоци у Федерацији БиХ" због различитих услова за повећање плате које прописују закони у Републици Српској и Федерацији БиХ. Анализирајући висину плате судија и тужилаца у оба ентитета, Уставни суд је закључио да се релевантним законима, у оба ентитета, прописују приближно иста примања за све судије и тужиоце, те је оцијенио неоснованим наводе подносилаца захтјева да "судије и тужиоци у Републици Српској за исти рад примају мању плату". Наведени аргументи били су основ да Уставни суд закључи да у том случају није било битно различитог третмана (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број У-26/22 од 13. јула 2023. године, тач. 39–45, доступна на www.ustavisud.ba).

22. Враћајући се на конкретни захтјев, Уставни суд указује да је неспорно да су судије Суда БиХ и тужиоци Тужилаштва БиХ из различитих ентитета у аналогној или релевантно сличној ситуацији у вези с питањем накнаде плате за вријеме одсуства због болести, односно да једни другима представљају упоредну групу. Уставни суд примјећује да подносилац захтјева, као и у последња два цитирана

предмета, не оспорава да судије Суда БиХ и тужиоци Тужилаштва БиХ имају законом прописано право на накнаду плате за вријеме одсуства због болести. Међутим, подносилац захтјева проблематизује висину те накнаде. Наиме, подносилац захтјева сматра да су судије и тужиоци с адресом пребивалишта у Републици Српској стављени у неравноправан положај у односу на оне с пребивалиштем у Федерацији БиХ у погледу уживања права на накнаду плате за вријеме боловања јер ентитетски закони, који се на њих примјењују према мјесту пребивалишта, прописују различит износ те накнаде. У односу на наведено, Уставни суд запажа да се материја ентитетских закона, на које указује подносилац захтјева, односи за тзв. социјална односно здравствена права (у питању су ентитетски закони о здравственом осигурању). У вези с тим, Уставни суд подсјећа да постоји широко поље слободне процјене (*margin of appreciation*) надлежног законодавца када су у питању опште мјере економске политике или социјалне стратегије (види Европски суд, *Iofil AE против Грчке*, одлука од 7. септембра 2021. године, представка број 50598/13, тач. 32–36). Даље, Уставни суд запажа да је Законом о обавезном здравственом осигурању Републике Српске висина накнаде за случај одсуства с посла због болести одређена у износу од 70% плате (члан 83 став 4 тачка 5), док је Законом о здравственом осигурању Федерације БиХ висина те накнаде одређена у износу од најмање 80% плате (члан 47 став 1). Слиједом наведеног, произлази да је судијама и тужиоцима који имају пребивалиште у Републици Српској загарантована накнада за вријеме привремене спријечености за рад због болести у 10% мањем износу од њихових колега који имају пребивалиште у Федерацији БиХ. Дакле, у конкретном случају се не ради о битно различитом третману, већ о незнатној разлици која не представља "различит третман" у смислу забране дискриминације (*idem*, У-26/22, тачка 43).

23. Осим тога, Уставни суд запажа да је релевантним ентитетским законима (члан 83 став 5 Закона о обавезном здравственом осигурању Републике Српске и члан 56 став 2 Закона о здравственом осигурању Федерације БиХ) послодавцу остављена могућност да општим актом пропише већи основ за обрачун и већи проценат накнаде плате у случају привремене спријечености за рад у односу на минималне проценте загарантоване тим законима. Институције Босне и Херцеговине као послодавац свакако треба да узму у обзир ту могућност с циљем спрјечавања различитог третмана запослених у остваривању права из радних односа, зависно од процјене економске и финансијске ситуације. Међутим, имајући у виду широко поље слободне процјене коју држава ужива у области социјалне политике, као и чињеницу да ентитетски закони нису, у битном, различито третирали питање висине спорне накнаде и да су оставили могућност исплате спорних накнада у једнаком износу свим судијама Суда БиХ и тужиоцима Тужилаштва БиХ, Уставни суд сматра да се у конкретном случају не ради о различитом третману у смислу опште забране дискриминације из члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију.

24. Имајући у виду све наведено, Уставни суд сматра да је члан 12 Закона о платама и накнадама у складу са чл. I/2 и II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију.

VII. Закључак

25. Уставни суд закључује да је члан 12 Закона о платама и накнадама у складу са чл. I/2 и II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију.

26. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

27. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић, с. р.

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **U-1/24**, рјешавајући захтјеве **Суда Босне и Херцеговине (sutkinja Dragica Miletić)**, на основу члана VI/3.c) Устава Босне и Херцеговине, члана 57. став (2) таčka б) и члана 59. ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – преčiшчени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине" бр. 94/14 и 47/23), у саставу:

Valerija Galić, predsjednica
Mirsad Ćeman, potpredsjednik
Helen Keller, potpredsjednica
Seada Palavrić, sutkinja
Angelika Nußberger, sutkinja
Ledi Bianku, sudija

на сједници одржаној 30. маја 2024. године donio је

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Одлучујући о захтјеву **Суда Босне и Херцеговине (sutkinja Dragica Miletić)** за оцјену уставности члана 12. Закона о плаћама и другим накнадима у судским и тужилачким институцијима на нивоу Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ" бр. 90/05, 32/07, 17/13, 5/14, 40/14, 48/15 и 77/20),

утврђује се да је члан 12. Закона о плаћама и другим накнадима у судским и тужилачким институцијима на нивоу Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ" бр. 90/05, 32/07, 17/13, 5/14, 40/14, 48/15 и 77/20) у складу са чл. I/2. и II/4. Устава Босне и Херцеговине, као и чланом 1. Протокола број 12 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Брчког округа Босне и Херцеговине".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Суд Босне и Херцеговине, sutkinja Dragica Miletić (у даљњем тексту: подносилац захтјева), поднио је 8. фебруара 2024. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену усклађености члана 12. Закона о плаћама и другим накнадима у судским и тужилачким институцијима на нивоу Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ" бр. 90/05, 32/07, 17/13, 5/14, 40/14, 48/15 и 77/20; у даљњем тексту: Закон о плаћама и другим накнадима) са чл. I/2. и II/4. Устава Босне и Херцеговине и чланом 14. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција).

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. На основу члана 23. Правила Уставног суда, од Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Представнички дом) и Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Дом народа) затражено је 1. и 12. априла 2024. године да у року од 30 дана од пријема dopisa доставе одговоре на захтјев.

3. Представнички дом је 21. маја 2024. године доставио "мишљење о захтјеву Уставног суда за давање одговора на захтјев". Дом народа није доставио одговор на захтјев.

III. Zahtjev

a) Navodi iz zahtjeva

4. Образлажући захтјев, подносилац захтјева наводи да је osporenom одредбом Закона о плаћама и другим накнадима propisano да се право на здравствено осигурање и боловање ostvaruje у складу с ентитетским законима о здравственом осигурању, према адреси пребивалишта. Ističe да ентитетски закони различито tretiraju то питање. Тако је, како то наводи подносилац захтјева, законом у Федерацији БиХ propisano да се zaposlenom накнада плаће за vrijeme боловања до 42 дана isplaćuje у износу од 100%, а након тога у износу од 80% плаће, док је законом Републике Српске propisano да се за vrijeme боловања до 30 дана isplaćuje 90, а након тога 70% плаће. Stoga подносилац захтјева smatra да osporena одредба члана 12. Закона о плаћама и другим накнадима zaposlene из Републике Српске stavlja у neravnopravan положај у односу на zaposlene из Федерације БиХ из исте институције у погледу уживања права на накнаду плаће за vrijeme боловања. Podnosilac захтјева ističe да је takav различит tretman suprotan забрани дискриминације из члана II/4. Устава Босне и Херцеговине и члана 14. Европске конвенције. Имајући у виду наведено, подносилац захтјева traži да Уставни суд ocijeni усклађеност члана 12. Закона о плаћама и другим накнадима са чл. I/2. и II/4. Устава Босне и Херцеговине и чланом 14. Европске конвенције.

b) Predmet povodom kojeg је zahtjev pokrenut

5. Подносилац захтјева је навео да се пред тим судом води парнични поступак по тузби тужиљнице Тужилаштва БиХ Маријане Ђобовић (у даљњем тексту: тужиљца) против БиХ ради утврђивања дискриминације и накнаде из радног односа. Naime, тужиљци је за два периода боловања kraća од 30 дана у току 2020. године isplaćena накнада плаће у 10% мањем износу, те је у конкретном парничном поступку захтјевала isplatu разлике накнаде до punog износа плаће.

c) Odgovor на zahtjev

6. Представнички дом је навео да је Уставноправна комисија након одржане сједнице једногласно konstatala да osporena одредба члана 12. Закона о плаћама и другим накнадима samo upućuje на ostvarivanje права из области здравственог осигурања у складу с ентитетским законима те да та правна норма не sadrži било који основ дискриминације у ostvarivanju тих права.

IV. Relevantni propisi

7. **Закон о плаћама и другим накнадима у судским и тужилачким институцијима на нивоу Босне и Херцеговине** ("Службени гласник БиХ" бр. 90/05, 32/07, 40/08 – одлука УСБиХ, 17/13 – одлука УСБиХ, 5/14 – рјешење УСБиХ, 40/14 – одлука УСБиХ, 48/15 – рјешење УСБиХ, 77/20 и 29/23 – одлука УСБиХ) у relevantном дијелу glasi:

Члан 12.

Здравствено осигурање и боловање

Судије и тужиоци имају право на здравствено осигурање и боловање у складу са важећим Законом о здравственом осигурању у Републици Српској или у Федерацији Босне и Херцеговине, зависно од сталне адресе пребивалишта судије или тужиоца.

8. **Закон о обавезном здравственом осигурању** ("Службени гласник Републике Српске" бр. 93/22 и 132/22)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени преčiшчени текст саачињен у Уставном суду БиХ, који glasi:

Naknade за vrijeme utvrđene привремене спријечености за рад
Члан 82.

За vrijeme привремене спријечености за рад у складу са чл. 72. и 73. овог закона osigurava се накнада плаће osigurанику у радном односу и накнада osigurанику који obavlja привредну,

preduzetničku ili profesionalnu djelatnost, u skladu sa ovim zakonom.

Osnov za obračun isplate naknade

Član 83. st. (1), (4) i (5)

(1) Osnov za obračun naknade iz člana 82. ovog zakona je prosječna bruto plaća osiguranika koju bi ostvario da je bio na radu u zadnjih šest mjeseci koji prethode mjesecu za koji se vrši obračun.

(4) Obračun i isplatu naknade iz člana 82. ovog zakona vrši poslodavac, u sljedećim procentima od osnova:

1) bolest ili komplikacija u vezi sa održavanjem trudnoće koja je utvrđena nalazom i mišljenjem doktora medicine specijaliste ginekologije i akušerstva kod kojeg je žena registrirana u skladu sa propisom kojim je uređena oblast zdravstvene zaštite ili nalazom i mišljenjem doktora medicine specijaliste ginekologije i akušerstva iz zdravstvene ustanove sekundarnog ili tercijarnog nivoa u Republici - 100%,

2) maligna bolest i njega djeteta oboljelog od maligne bolesti - 100%,

3) dobrovoljno davanje organa, tkiva ili ćelija - 100%,

4) provođenje propisane mjere obavezne izolacije kao kliconoše ili zbog pojave zaraze u njegovoj okolini u skladu sa propisima kojima je uređena oblast zaštite stanovništva od zaraznih bolesti - 90%,

5) bolest, povreda, medicinsko ispitivanje i njega oboljelog člana uže porodice izuzev u slučaju iz tačke 2. ovog stava - 70%.

(5) Kolektivnim ugovorom, općim aktom i ugovorom o radu može se propisati veći osnov za obračun i veći procenat naknade plaće u slučaju privremene spriječenosti za rad u odnosu na osnov i procenat propisane ovim zakonom.

[...]

9. Zakon o zdravstvenom osiguranju ("Službene novine Federacije BiH" br. 30/97, 7/02, 70/08, 48/11, 100/14 – odluka USFBiH, 36/18 i 61/22)

Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst sačinjen u Ustavnom sudu BiH, koji glasi:

2. Prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja

Član 31.

Obavezni zdravstveni osiguranjem, u slučajevima i pod uvjetima određenim ovim zakonom, osigurava se:

1. Osiguranicima:

[...]

b) naknada plaća,

[...]

Član 47.

Naknada plaće određuje se u visini od najmanje 80% osnovice za naknadu s tim da ne može biti niža od iznosa minimalne plaće važeće za mjesec za koji se utvrđuje naknada.

Naknada plaće iznosi 100% od osnovice za naknadu:

1. za vrijeme privremene spriječenosti za rad zbog povrede na radu ili oboljenja od profesionalne bolesti,

2. za vrijeme privremene spriječenosti za rad zbog bolesti i komplikacija prouzrokovanih trudnoćom i porođajem,

3. za vrijeme privremene spriječenosti za rad zbog transplantacije živog tkiva i organa u korist druge osobe.

Visinu naknade plaće i najviši iznos naknade plaće koja se isplaćuje na teret kantonalnog zavoda osiguranja utvrđuje upravni odbor kantonalnog zavoda osiguranja.

Član 56.

Naknadu plaće iz člana 42. tač. 1. i 2. ovog zakona obračunava i isplaćuje osiguraniku na teret svojih sredstava:

1. pravno ili fizičko lice za prvih 42 dana bolovanja kao i za vrijeme dok se osiguranik nalazi na radu u inozemstvu na koje ga je uputilo pravno ili fizičko lice,

[...]

Visinu naknade plaće iz stava 1. ovog člana utvrđuje općim aktom nadležni organ pravnog lica, odnosno fizičko lice.

Pravna i fizička lica iz stava 1. ovog člana obračunavaju i isplaćuju osiguraniku naknadu plaće i istekom 42 odnosno sedam dana bolovanja na teret sredstava kantonalnog zavoda osiguranja.

[...]

V. Dopustivost

10. Pri ispitivanju dopustivosti zahtjeva Ustavni sud je pošao od odredbe člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine.

11. Član VI/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

c) Ustavni sud je nadležan u pitanjima koja mu je proslijedio bilo koji sud u Bosni i Hercegovini u pogledu toga da li je zakon, o čijem važenju njegova odluka ovisi, kompatibilan sa ovim Ustavom, sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i njenim protokolima, ili sa zakonima Bosne i Hercegovine; ili u pogledu postojanja ili domašaja nekog opšteg pravila međunarodnog javnog prava koje je bitno za odluku suda.

12. Zahtjev za ocjenu ustavnosti podnio je Sud Bosne i Hercegovine (sutkinja Dragica Miletić), što znači da je zahtjev podnijelo ovlašteno lice iz člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj U-5/10 od 26. novembra 2010. godine, tač. 7–14, objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 37/11). Imajući u vidu odredbe člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 19. stav (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud smatra da je ovaj zahtjev dopustiv zato što ga je podnio ovlašten subjekt, te da ne postoji nijedan formalni razlog iz člana 19. stav (1) Pravila Ustavnog suda zbog kojeg zahtjev ne bi bio dopustiv.

VI. Meritum

13. Ustavni sud sa žaljenjem konstatira da Dom naroda ni u ovom predmetu nije ispunio svoju ulogu učesnika u postupku pred Ustavnim sudom i dostavio odgovor na konkretni zahtjev za ocjenu ustavnosti. Međutim, takvo zanemarivanje učešća u postupku pred Ustavnim sudom ne može ovaj sud lišiti nadležnosti da odluči o podnesenom zahtjevu.

14. Podnosilac zahtjeva smatra da član 12. Zakona o plaćama i drugim naknadama nije u skladu sa čl. I/2. i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članom 14. Evropske konvencije.

15. Osporeni član 12. Zakona o plaćama i naknadama glasi:

Sudije i tužioci imaju pravo na zdravstveno osiguranje i bolovanje u skladu sa važećim Zakonom o zdravstvenom osiguranju u Republici Srpskoj ili u Federaciji Bosne i Hercegovine, zavisno od stalne adrese prebivališta sudije ili tužioca.

16. U Ustavu Bosne i Hercegovine relevantne odredbe glase:

Član II

Ljudska prava i osnovne slobode

4. Nediskriminacija

Uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovom članu ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava, osigurano je svim licima u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je pol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

17. U Evropskoj konvenciji relevantne odredbe glase:

Član 14.

Zabrana diskriminacije

Uživanje prava i sloboda predviđenih u ovoj konvenciji osigurava se bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo

mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost s nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

18. Član 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju glasi:

1. *Uživanje svakog prava koje zakon predviđa mora se osigurati bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost s nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.*

2. *Javne vlasti ne smiju ni prema kome vršiti diskriminaciju po bilo kom osnovu kao što su oni spomenuti u stavu 1.*

19. Ustavni sud primjećuje da podnosilac zahtjeva osporava ustavnost člana 12. Zakona o plaćama zbog neusklađenosti s pravom na zabranu diskriminacije iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije. Zbog akcesorne prirode prava iz člana 14. Evropske konvencije, koji je primjenjiv samo kada se poziva na diskriminaciju u vezi s nekim pravom iz Evropske konvencije, Ustavni sud će zahtjev ispitati u odnosu na član 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju, koji pruža širu zaštitu. U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje da je Evropski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) u svojoj praksi zaključio da, bez obzira na razliku u obimu između ova dva člana, značenje pojma "diskriminacija" u članu 1. Protokola broj 12 treba da bude identično onom u članu 14. Evropske konvencije, zbog čega, primjenjujući isti termin iz člana 1. Protokola broj 12, neće odstupiti od ustaljenog tumačenja "diskriminacije" (vidi Evropski sud, *Pinkas i ostali protiv Bosne i Hercegovine*, presuda od 4. oktobra 2022. godine, tačka 57. s daljnjim referencama). Primjenjujući takvo tumačenje, Evropski sud je dalje ukazao da član 14. Evropske konvencije pruža zaštitu od različitog postupanja prema pojedincima u analognim ili relevantno sličnim situacijama. Dalje, razlika u tretmanu je diskriminirajuća ako "nema objektivno i razumno opravdanje", odnosno ako ne teži "legitimnom cilju" ili ako ne postoji "razuman odnos proporcionalnosti" između upotrijebljenog sredstva i cilja koji se želi postići. Evropski sud je u navedenoj presudi ukazao da pojam diskriminacije u smislu člana 14. Evropske konvencije također uključuje slučajeve u kojima se jedno lice ili grupa bez odgovarajućeg opravdanja tretira nepovoljnije od druge, iako Evropska konvencija ne zahtijeva povoljniji tretman (*idem*, tačka 58).

20. Ustavni sud, također, ima bogatu praksu u predmetima koji su slični ovome. Ustavni sud kao primjer navodi odluku u predmetu broj U-25/22 u kojem je utvrdio da Zakon o plaćama i drugim naknadama nije u skladu s odredbama člana I/2. Ustava Bosne i Hercegovine zato što ne sadrži odredbe o naknadama sudijama i tužiocima za vrijeme obaveznog dežurstva ili pripravnosti za rad, čime se krši princip nezavisnosti pravosuđa kao osnovne garancije vladavine prava. Osim toga, Zakon o plaćama i drugim naknadama nije u skladu s odredbama člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, člana 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju i člana 26. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima jer pravi nedozvoljenu razliku u pogledu naknade za vrijeme obaveznog dežurstva ili pripravnosti za rad u odnosu na sudije i tužioce u Federaciji Bosne i Hercegovine (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj U-25/22 od 19. januara 2023. godine, tačka 24, dostupna na www.ustavnisud.ba). Navedeni predmet slijedi praksu iz Odluke o dopustivosti i meritumu broj U-7/21 od 23. septembra 2021. godine, u kojoj je Ustavni sud također utvrdio neustavnost zakona u Federaciji BiH zato što nije sadržavao naknade za sudije i tužioce za vrijeme dežurstva ili pripravnosti za rad. Također, Ustavni sud je zaključio da član 20. Zakona o plaćama i naknadama u organima vlasti Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" br. 45/10, 111/12, 20/17, 22/19 i 94/20) nije u skladu sa članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku

konvenciju jer zakonodavac za stručne savjetnike u Vrhovnom sudu Federacije BiH nije propisao pravo na usklađivanje plaće s prosječnom mjesečnom plaćom (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj U-12/23 od 28. septembra 2023. godine, vidi tač. 29–44, dostupna na www.ustavnisud.ba).

21. S druge strane, Ustavni sud je u Odluci broj U-20/14 zaključio da je član 11. Zakona o plaćama i naknadama (na nivou BiH – isti zakon čiji se član 12. osporava u konkretnom slučaju) u skladu sa čl. I/2. i II/4. Ustava BiH, te članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju iako je njime iznos otpremnine za sudije i tužioce različito propisan u odnosu na onaj koji je propisan za pripadnike zakonodavne i izvršne vlasti. Naime, Ustavni sud je smatrao da se ne radi o nedostatku nekog prava iz radnog odnosa s obzirom na to da je pravo na otpremninu eksplicitno propisano, već da se prije radi o problematiziranju obima u kojem neko pravo postoji. U vezi s tim, Ustavni sud je naglasio da se radi o pravu koje je socijalnog karaktera, a u toj oblasti države kao najbolji poznavaoци općih i ekonomskih prilika u zemlji uživaju široko polje slobodne procjene u izboru mjera i načina (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj U-20/14 od 26. marta 2015. godine, tač. 34–40). Također, u Odluci broj U-26/22 Ustavni sud je slično zaključio, tj. da su čl. 2. st. 2, 3. st. 2, čl. 5, 6, 10. st. 4. i član 13. Zakona o plaćama i naknadama sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj u skladu sa članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju. U tom predmetu podnosioci zahtjeva su, između ostalog, smatrali da su osporene zakonske odredbe diskriminatorne jer sudije i tužioci u Republici Srpskoj "primaju manju plaću nego sudije i tužioci u Federaciji BiH" zbog različitih uvjeta za povećanje plaće koje propisuju zakoni u Republici Srpskoj i Federaciji BiH. Analizirajući visinu plaće sudija i tužilaca u oba entiteta, Ustavni sud je zaključio da se relevantnim zakonima, u oba entiteta, propisuju približno ista primanja za sve sudije i tužioce, te je ocijenio neosnovanim navode podnosilaca zahtjeva da "sudije i tužioci u Republici Srpskoj za isti rad primaju manju plaću". Navedeni argumenti bili su osnov da Ustavni sud zaključi da u tom slučaju nije bilo bitno različitog tretmana (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj U-26/22 od 13. jula 2023. godine, tač. 39–45, dostupna na www.ustavnisud.ba).

22. Vraćajući se na konkretni zahtjev, Ustavni sud ukazuje da je nesporno da su sudije Suda BiH i tužioci Tužilaštva BiH iz različitih entiteta u analognoj ili relevantno sličnoj situaciji u vezi s pitanjem naknade plaće za vrijeme odsustva zbog bolesti, odnosno da jedni drugima predstavljaju uporednu grupu. Ustavni sud primjećuje da podnosilac zahtjeva, kao i u posljednja dva citirana predmeta, ne osporava da sudije Suda BiH i tužioci Tužilaštva BiH imaju zakonom propisano pravo na naknadu plaće za vrijeme odsustva zbog bolesti. Međutim, podnosilac zahtjeva problematizira visinu te naknade. Naime, podnosilac zahtjeva smatra da su sudije i tužioci s adresom prebivališta u Republici Srpskoj stavljani u neravnopravan položaj u odnosu na one s prebivalištem u Federaciji BiH u pogledu uživanja prava na naknadu plaće za vrijeme bolovanja jer entitetski zakoni, koji se na njih primjenjuju prema mjestu prebivališta, propisuju različit iznos te naknade. U odnosu na navedeno, Ustavni sud zapaža da se materija entitetskih zakona, na koje ukazuje podnosilac zahtjeva, odnosi za tzv. socijalna odnosno zdravstvena prava (u pitanju su entitetski zakoni o zdravstvenom osiguranju). U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća da postoji široko polje slobodne procjene (*margin of appreciation*) nadležnog zakonodavca kada su u pitanju opće mjere ekonomske politike ili socijalne strategije (vidi Evropski sud, *Iofil AE protiv Grčke*, odluka od 7. septembra 2021. godine, predstavka broj 50598/13, tač. 32–36). Dalje, Ustavni sud zapaža da je Zakonom o obaveznom zdravstvenom osiguranju Republike Srpske visina naknade za slučaj odsustva s

posla zbog bolesti određena u iznosu od 70% plaće (član 83. stav 4. tačka 5), dok je Zakonom o zdravstvenom osiguranju Federacije BiH visina te naknade određena u iznosu od najmanje 80% plaće (član 47. stav 1). Slijedom navedenog, proizlazi da je sudijama i tužiocima koji imaju prebivalište u Republici Srpskoj zagarantirana naknada za vrijeme privremene spriječenosti za rad zbog bolesti u 10% manjem iznosu od njihovih kolega koji imaju prebivalište u Federaciji BiH. Dakle, u konkretnom slučaju se ne radi o bitno različitom tretmanu, već o neznatnoj razlici koja ne predstavlja "različit tretman" u smislu zabrane diskriminacije (*idem*, U-26/22, tačka 43).

23. Osim toga, Ustavni sud zapaža da je relevantnim entitetskim zakonima (član 83. stav 5. Zakona o obaveznom zdravstvenom osiguranju Republike Srpske i član 56. stav 2. Zakona o zdravstvenom osiguranju Federacije BiH) poslodavcu ostavljena mogućnost da općim aktom propiše veći osnov za obračun i veći procent naknade plaće u slučaju privremene spriječenosti za rad u odnosu na minimalne procenete zagarantirane tim zakonima. Institucije Bosne i Hercegovine kao poslodavac svakako trebaju uzeti u obzir tu mogućnost s ciljem sprečavanja različitog tretmana zaposlenih u ostvarivanju prava iz radnih odnosa, zavisno od procjene ekonomske i finansijske situacije. Međutim, imajući u vidu široko polje slobodne procjene koju država uživa u oblasti socijalne politike, kao i činjenicu da entitetski zakoni nisu, u bitnom, različito tretirali pitanje visine sporne naknade i da su ostavili mogućnost isplate spornih naknada u jednakom iznosu svim sudijama Suda BiH i tužiocima Tužilaštva BiH, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju ne radi o različitom tretmanu u smislu opće zabrane diskriminacije iz člana 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju.

24. Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud smatra da je član 12. Zakona o plaćama i naknadama u skladu sa čl. I/2. i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju.

VII. Zaključak

25. Ustavni sud zaključuje da je član 12. Zakona o plaćama i naknadama u skladu sa čl. I/2. i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju.

26. Na osnovu člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

27. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj U-1/24, rješavajući zahtjeve Suda Bosne i Hercegovine (sutkinja Dragica Miletić), na temelju članka VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka b) i članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" br. 94/14 i 47/23), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica
Mirsad Čeman, dopredsjednik
Helen Keller, dopredsjednica
Seada Palavrić, sutkinja
Angelika Nußberger, sutkinja
Ledi Bianku, sudac

na sjednici održanoj 30. svibnja 2024. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odlučujući o zahtjevu Suda Bosne i Hercegovine (sutkinja Dragica Miletić) za ocjenu ustavnosti članka 12. Zakona o plaćama i drugim naknadama u sudbenim i tužiteljskim

institucijama na razini Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH" br. 90/05, 32/07, 17/13, 5/14, 40/14, 48/15 i 77/20),

utvrđuje se da je članak 12. Zakona o plaćama i drugim naknadama u sudbenim i tužiteljskim institucijama na razini Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH" br. 90/05, 32/07, 17/13, 5/14, 40/14, 48/15 i 77/20) u skladu sa čl. I/2. i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, kao i člankom 1. Protokola broj 12 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Sud Bosne i Hercegovine, sutkinja Dragica Miletić (u daljnjem tekstu: podnositelj zahtjeva), podnio je 8. veljače 2024. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenu usklađenosti članka 12. Zakona o plaćama i drugim naknadama u sudbenim i tužiteljskim institucijama na razini Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH" br. 90/05, 32/07, 17/13, 5/14, 40/14, 48/15 i 77/20; u daljnjem tekstu: Zakon o plaćama i drugim naknadama) sa čl. I/2. i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija).

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 23. Pravila Ustavnog suda, od Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Zastupnički dom) i Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Dom naroda) zatraženo je 1. i 12. travnja 2024. godine da u roku od 30 dana od prijema dopisa dostave odgovore na zahtjev.

3. Zastupnički dom je 21. svibnja 2024. godine dostavio "mišljenje o zahtjevu Ustavnog suda za davanje odgovora na zahtjev". Dom naroda nije dostavio odgovor na zahtjev.

III. Zahtjev

a) Navodi iz zahtjeva

4. Obrazlažući zahtjev, podnositelj zahtjeva navodi da je osporenim odredbom Zakona o plaćama i drugim naknadama propisano da se pravo na zdravstveno osiguranje i bolovanje ostvaruje u skladu s entitetskim zakonima o zdravstvenom osiguranju, prema adresi prebivališta. Ističe da entitetski zakoni različito tretiraju to pitanje. Tako je, kako to navodi podnositelj zahtjeva, zakonom u Federaciji BiH propisano da se zaposlenom naknada plaće za vrijeme bolovanja do 42 dana isplaćuje u iznosu od 100 %, a nakon toga u iznosu od 80 % plaće, dok je zakonom Republike Srpske propisano da se za vrijeme bolovanja do 30 dana isplaćuje 90, a nakon toga 70 % plaće. Stoga podnositelj zahtjeva smatra da osporena odredba članka 12. Zakona o plaćama i drugim naknadama zaposlene iz Republike Srpske stavlja u neravnopravan položaj u odnosu na zaposlene iz Federacije BiH iz iste institucije u pogledu uživanja prava na naknadu plaće za vrijeme bolovanja. Podnositelj zahtjeva ističe da je takav različit tretman suprotan zabrani diskriminacije iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije. Imajući u vidu navedeno, podnositelj zahtjeva traži da Ustavni sud ocijeni usklađenost članka 12. Zakona o plaćama i drugim naknadama sa čl. I/2. i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 14. Europske konvencije.

b) Predmet povodom kojeg je zahtjev pokrenut

5. Podnositelj zahtjeva je naveo da se pred tim sudom vodi pamični postupak po tužbi tužiteljice Tužiteljstva BiH Marijane Čobović (u daljnjem tekstu: tužiteljica) protiv BiH radi utvrđivanja diskriminacije i naknade iz radnog odnosa. Naime,

туžiteljici je za dva razdoblja bolovanja kraća od 30 dana tijekom 2020. godine isplaćena naknada plaće u 10 % manjem iznosu, te je u konkretnom parničnom postupku zahtijevala isplatu razlike naknade do punog iznosa plaće.

c) Odgovor na zahtjev

6. Zastupnički dom je naveo da je Ustavnopravno povjerenstvo nakon održane sjednice jednoglasno konstatiralo da osporena odredba članka 12. Zakona o plaćama i drugim naknadama samo upućuje na ostvarivanje prava iz oblasti zdravstvenog osiguranja u skladu s entitetskim zakonima te da ta pravna norma ne sadrži bilo koju osnovu diskriminacije u ostvarivanju tih prava.

IV. Relevantni propisi

7. **Zakon o plaćama i drugim naknadama u sudbenim i tužiteljskim ustanovama na razini Bosne i Hercegovine** ("Službeni glasnik BiH" br. 90/05, 32/07, 40/08 – odluka USBiH, 17/13 – odluka USBiH, 5/14 – rješenje USBiH, 40/14 – odluka USBiH, 48/15 – rješenje USBiH, 77/20 i 29/23 – odluka USBiH) u relevantnom dijelu glasi:

Članak 12.

Zdravstveno osiguranje i bolovanje

Suci i tužitelji imaju pravo na zdravstveno osiguranje i bolovanje sukladno važećem Zakonu o zdravstvenom osiguranju u Republici Srpskoj ili u Federaciji Bosne i Hercegovine, zavisno od stalne adrese prebivališta suca ili tužitelja.

8. **Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 93/22 i 132/22)

Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst sačinjen u Ustavnom sudu BiH, koji glasi:

Naknade za vrijeme utvrđene privremene spriječenosti za rad

Članak 82.

Za vrijeme privremene spriječenosti za rad u skladu sa čl. 72. i 73. ovog zakona osigurava se naknada plaće osiguraniku u radnom odnosu i naknada osiguraniku koji obavlja privrednu, preduzetničku ili profesionalnu djelatnost, u skladu sa ovim zakonom.

Osnov za obračun isplate naknade

Članak 83. st. (1), (4) i (5)

(1) *Osnov za obračun naknade iz članka 82. ovoga zakona je prosječna bruto plaća osiguranika koju bi ostvario da je bio na radu u zadnjih šest mjeseci koji prethode mjesecu za koji se vrši obračun.*

(4) *Obračun i isplatu naknade iz članka 82. ovoga zakona vrši poslodavac, u sljedećim procentima od osnova:*

1) *bolest ili komplikacija u vezi sa održavanjem trudnoće koja je utvrđena nalazom i mišljenjem doktora medicine specijaliste ginekologije i akušerstva kod kojeg je žena registrirana sukladno sa propisom kojim je uređena oblast zdravstvene zaštite ili nalazom i mišljenjem doktora medicine specijaliste ginekologije i akušerstva iz zdravstvene ustanove sekundarne ili tercijarne razine u Republici - 100%,*

2) *maligna bolest i njega djeteta oboljelog od maligne bolesti - 100%,*

3) *dobrovoljno davanje organa, tkiva ili ćelija - 100%,*

4) *provođenje propisane mjere obvezne izolacije kao kliconoše ili zbog pojave zaraze u njegovoj okolini sukladno sa propisima kojima je uređena oblast zaštite stanovništva od zaraznih bolesti - 90%,*

5) *bolest, povreda, medicinsko ispitivanje i njega oboljelog člana uže obitelji izuzev u slučaju iz točke 2. ovoga stavka - 70%.*

(5) *Kolektivnim ugovorom, općim aktom i ugovorom o radu može se propisati veći osnov za obračun i veći procenat naknade plaće u slučaju privremene spriječenosti za rad u odnosu na osnov i procenat propisane ovim zakonom.*

[...]

9. **Zakon o zdravstvenom osiguranju** ("Službene novine Federacije BiH" br. 30/97, 7/02, 70/08, 48/11, 100/14 – odluka USFBiH, 36/18 i 61/22)

Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst sačinjen u Ustavnom sudu BiH, koji glasi:

2. Prava iz obvezatnog zdravstvenog osiguranja

Članak 31.

Obvezatnim zdravstvenim osiguranjem, u slučajevima i pod uvjetima određenim ovim zakonom, osigurava se:

1. osiguranicima:

[...]

b) *nadoknada plaća;*

[...]

Članak 47.

Nadoknada se plaće određuje se u visini od najmanje 80% osnovice za nadoknadu, s tim da ne može biti niža od iznosa minimalne plaće važeće za mjesec za koji se utvrđuje nadoknada.

Nadoknada plaće iznosi 100% od osnovice za nadoknadu:

1. *za vrijeme privremene spriječenosti za rad zbog ozljede na radu ili oboljenja od profesionalne bolesti,*

2. *za vrijeme privremene spriječenosti za rad zbog bolesti i komplikacija prouzročenih trudnoćom i porođajem,*

3. *za vrijeme privremene spriječenosti za rad zbog transplantacije živog tkiva i organa u korist druge osobe.*

Visinu nadoknade plaće i najviši iznos nadoknade plaće, koja se isplaćuje na teret županijskog zavoda osiguranja, utvrđuje upravno vijeće županijskog zavoda osiguranja.

Članak 56.

Nadoknadu plaće iz članka 42. toč. 1. i 2. ovoga zakona obračunava i isplaćuje osiguraniku na teret svojih sredstava:

1. *pravna ili fizička osoba za prvih 42 dana bolovanja kao i za vrijeme dok se osiguranik nalazi na radu u inozemstvu na koje ga je uputila pravna ili fizička osoba,*

[...]

Visinu nadoknade plaće iz stavka 1. ovoga članka utvrđuje općim aktom nadležni tijelo pravne osobe, odnosno fizičke osobe.

Pravne i fizičke osobe iz stavka 1. ovoga članka obračunavaju i isplaćuju osiguraniku nadoknadu plaće i istekom 42 odnosno sedam dana bolovanja na teret sredstava kantonalnog zavoda osiguranja.

[...]

V. Dopustivost

10. Pri ispitivanju dopustivosti zahtjeva Ustavni sud je pošao od odredbe članka VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine.

11. Članak VI/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

c) *Ustavni sud će imati nadležnost za pitanja koja mu podnese bilo koji sud u Bosni i Hercegovini, a koja se tiču toga je li neki zakon o čijoj valjanosti ovisi njegova odluka sukladno ovom Ustavu, s Europskom konvencijom za ljudska prava i temeljne slobode i njezinim protokolima, ili sa zakonima Bosne i Hercegovine; ili koja se tiču postojanja ili djelokruga nekog općeg pravila međunarodnog javnog prava koje je bitno za odluku suda.*

12. Zahtjev za ocjenu ustavnosti podnio je Sud Bosne i Hercegovine (sutkinja Dragica Miletić), što znači da je zahtjev podnijela ovlaštena osoba iz članka VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj U-5/10 od 26. studenog 2010. godine, toč. 7.–14., objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 37/11). Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 19. stavak (1) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud smatra da je ovaj zahtjev dopustiv zato što ga je podnio ovlašten subjekt,

te da ne postoji nijedan formalni razlog iz članka 19. stavak (1) Pravila Ustavnog suda zbog kojeg zahtjev ne bi bio dopustiv.

VI. Meritum

13. Ustavni sud sa žaljenjem konstatira da Dom naroda ni u ovom predmetu nije ispunio svoju ulogu učesnika u postupku pred Ustavnim sudom i dostavio odgovor na konkretni zahtjev za ocjenu ustavnosti. Međutim, takvo zanemarivanje učešća u postupku pred Ustavnim sudom ne može ovaj sud lišiti nadležnosti da odluči o podnesenom zahtjevu.

14. Podnositelj zahtjeva smatra da članak 12. Zakona o plaćama i drugim naknadama nije u skladu sa čl. I/2. i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 14. Europske konvencije.

15. Osporeni članak 12. Zakona o plaćama i naknadama glasi:

Suci i tužitelji imaju pravo na zdravstveno osiguranje i bolovanje sukladno važećem Zakonu o zdravstvenom osiguranju u Republici Srpskoj ili u Federaciji Bosne i Hercegovine, zavisno od stalne adrese prebivališta suca ili tužitelja.

16. U Ustavu Bosne i Hercegovine relevantne odredbe glase:

Članak II

Ljudska prava i temeljne slobode

4. Nediskriminacija

Uživanje prava i sloboda predviđenih ovim člankom ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovom Ustavu, osigurano je za sve osobe u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, vezivanje za neku nacionalnu manjinu, imovina, rođenje ili drugi status.

17. U Europskoj konvenciji relevantne odredbe glase:

Članak 14.

Zabrana diskriminacije

Uživanje prava i sloboda predviđenih u ovoj konvenciji osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, povezanost s nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

18. Članak 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju glasi:

1. Uživanje svakog prava koje zakon predviđa mora se osigurati bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, povezanost s nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

2. Javne vlasti ne smiju ni prema kome vršiti diskriminaciju po bilo kojoj osnovi kao što su one spomenute u stavku 1.

19. Ustavni sud primjećuje da podnositelj zahtjeva osporava ustavnost članka 12. Zakona o plaćama zbog neusklađenosti s pravom na zabranu diskriminacije iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije. Zbog akcesorne prirode prava iz članka 14. Europske konvencije, koji je primjenjiv samo kada se poziva na diskriminaciju u svezi s nekim pravom iz Europske konvencije, Ustavni sud će zahtjev ispitati u odnosu na članak 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju, koji pruža širu zaštitu. U svezi s tim, Ustavni sud ukazuje da je Europski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Europski sud) u svojoj praksi zaključio da, bez obzira na razliku u opsegu između ova dva članka, značenje pojma "diskriminacija" u članku 1. Protokola broj 12 treba biti identično onom u članku 14. Europske konvencije, zbog čega, primjenjujući isti termin iz članka 1. Protokola broj 12, neće odstupiti od ustaljenog tumačenja "diskriminacije" (vidi Europski sud, *Pinkas i ostali protiv Bosne i Hercegovine*, presuda od 4. listopada 2022. godine, točka 57. s daljnjim referencama). Primjenjujući takvo tumačenje, Europski sud je dalje ukazao da članak 14. Europske konvencije pruža

zaštitu od različitog postupanja prema pojedincima u analognim ili relevantno sličnim situacijama. Dalje, razlika u tretmanu je diskriminirajuća ako "nema objektivno i razumno opravdanje", odnosno ako ne teži "legitimnom cilju" ili ako ne postoji "razuman odnos proporcionalnosti" između upotrijebljenog sredstva i cilja koji se želi postići. Europski sud je u navedenoj presudi ukazao da pojam diskriminacije u smislu članka 14. Europske konvencije također uključuje slučajeve u kojima se jedna osoba ili skupina bez odgovarajućeg opravdanja tretira nepovoljnije od druge, iako Europska konvencija ne zahtijeva povoljniji tretman (*idem*, točka 58.).

20. Ustavni sud, također, ima bogatu praksu u predmetima koji su slični ovome. Ustavni sud kao primjer navodi odluku u predmetu broj U-25/22 u kojem je utvrdio da Zakon o plaćama i drugim naknadama nije u skladu s odredbama članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine zato što ne sadrži odredbe o naknadama sucima i tužiteljima za vrijeme obveznog dežurstva ili pripravnosti za rad, čime se krši načelo neovisnosti pravosuđa kao temeljne garancije vladavine prava. Osim toga, Zakon o plaćama i drugim naknadama nije u skladu s odredbama članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, članka 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju i članka 26. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima jer pravi nedozvoljenu razliku u pogledu naknade za vrijeme obveznog dežurstva ili pripravnosti za rad u odnosu na suce i tužitelje u Federaciji Bosne i Hercegovine (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj U-25/22 od 19. siječnja 2023. godine, točka 24., dostupna na www.ustavnisud.ba). Navedeni predmet slijedi praksu iz Odluke o dopustivosti i meritumu broj U-7/21 od 23. rujna 2021. godine, u kojoj je Ustavni sud također utvrdio neustavnost zakona u Federaciji BiH zato što nije sadržavao naknade za suce i tužitelje za vrijeme dežurstva ili pripravnosti za rad. Također, Ustavni sud je zaključio da članak 20. Zakona o plaćama i naknadama u organima vlasti Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" br. 45/10, 111/12, 20/17, 22/19 i 94/20) nije u skladu sa člankom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju jer zakonodavac za stručne savjetnike u Vrhovnom sudu Federacije BiH nije propisao pravo na usklađivanje plaće s prosječnom mjesečnom plaćom (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj U-12/23 od 28. rujna 2023. godine, vidi toč. 29.–44., dostupna na www.ustavnisud.ba).

21. S druge strane, Ustavni sud je u Odluci broj U-20/14 zaključio da je članak 11. Zakona o plaćama i naknadama (na razini BiH – isti zakon čiji se članak 12. osporava u konkretnom slučaju) u skladu sa čl. I/2. i II/4. Ustava BiH, te člankom 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju iako je njime iznos otpremnine za suce i tužitelje različito propisan u odnosu na onaj koji je propisan za pripadnike zakonodavne i izvršne vlasti. Naime, Ustavni sud je smatrao da se ne radi o nedostatku nekog prava iz radnog odnosa s obzirom na to da je pravo na otpremninu eksplicitno propisano, već da se prije radi o problematiziranju opsega u kojem neko pravo postoji. U svezi s tim, Ustavni sud je naglasio da se radi o pravu koje je socijalnog karaktera, a u toj oblasti države kao najbolji poznavatelji općih i ekonomskih prilika u zemlji uživaju široko polje slobodne procjene u izboru mjera i načina (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj U-20/14 od 26. ožujka 2015. godine, toč. 34.–40.). Također, u Odluci broj U-26/22 Ustavni sud je slično zaključio, tj. da su čl. 2. st. 2., 3. st. 2., čl. 5., 6., 10. st. 4. i članak 13. Zakona o plaćama i naknadama sudaca i javnih tužitelja u Republici Srpskoj u skladu sa člankom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju. U tom predmetu podnositelji zahtjeva su, između ostalog, smatrali da su osporene zakonske odredbe diskriminatorne jer suci i tužitelji u Republici Srpskoj "primaju manju plaću nego sudci i tužitelji u Federaciji

БиХ" zbog različitih uvjeta za povećanje plaće koje propisuju zakoni u Republici Srpskoj i Federaciji BiH. Analizirajući visinu plaće sudaca i tužitelja u oba entiteta, Ustavni sud je zaključio da se relevantnim zakonima, u oba entiteta, propisuju približno ista primanja za sve suce i tužitelje, te je ocijenio neutemeljenim navode podnositelja zahtjeva da "suci i tužitelji u Republici Srpskoj za isti rad primaju manju plaću". Navedeni argumenti bili su osnova da Ustavni sud zaključi da u tom slučaju nije bilo bitno različitog tretmana (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj U-26/22 od 13. srpnja 2023. godine, toč. 39.–45., dostupna na www.ustavnisud.ba).

22. Vraćajući se na konkretni zahtjev, Ustavni sud ukazuje da je nesporno da su suci Suda BiH i tužitelji Tužiteljstva BiH iz različitih entiteta u analognoj ili relevantno sličnoj situaciji u svezi s pitanjem naknade plaće za vrijeme odsustva zbog bolesti, odnosno da jedni drugima predstavljaju usporednu skupinu. Ustavni sud primjećuje da podnositelj zahtjeva, kao i u posljednja dva citirana predmeta, ne osporava da suci Suda BiH i tužitelji Tužiteljstva BiH imaju zakonom propisano pravo na naknadu plaće za vrijeme odsustva zbog bolesti. Međutim, podnositelj zahtjeva problematizira visinu te naknade. Naime, podnositelj zahtjeva smatra da su suci i tužitelji s adresom prebivališta u Republici Srpskoj stavljeni u neravnopravan položaj u odnosu na one s prebivalištem u Federaciji BiH u pogledu uživanja prava na naknadu plaće za vrijeme bolovanja jer entitetski zakoni, koji se na njih primjenjuju prema mjestu prebivališta, propisuju različit iznos te naknade. U odnosu na navedeno, Ustavni sud zapaža da se materija entitetskih zakona, na koje ukazuje podnositelj zahtjeva, odnosi za tzv. socijalna odnosno zdravstvena prava (u pitanju su entitetski zakoni o zdravstvenom osiguranju). U svezi s tim, Ustavni sud podsjeća da postoji široko polje slobodne procjene (*margin of appreciation*) nadležnog zakonodavca kada su u pitanju opće mjere ekonomske politike ili socijalne strategije (vidi Europski sud, *Iofil AE protiv Grčke*, odluka od 7. rujna 2021. godine, predstava broj 50598/13, toč. 32.–36.). Dalje, Ustavni sud zapaža da je Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju Republike Srpske visina naknade za slučaj odsustva s posla zbog bolesti određena u iznosu od 70 % plaće (članak 83. stavak 4. točka 5.), dok je Zakonom o zdravstvenom osiguranju Federacije BiH visina te naknade određena u iznosu od najmanje 80 % plaće (članak 47. stavak 1.). Slijedom navedenog, proizlazi da je sucima i tužiteljima koji imaju prebivalište u Republici Srpskoj zagarantirana naknada za vrijeme privremene spriječenosti za rad zbog bolesti u 10 % manjem iznosu od njihovih kolega koji imaju prebivalište u Federaciji BiH. Dakle, u konkretnom slučaju se ne radi o bitno različitom tretmanu, već o neznatnoj razlici koja ne predstavlja "različit tretman" u smislu zabrane diskriminacije (*idem*, U-26/22, točka 43.).

23. Osim toga, Ustavni sud zapaža da je relevantnim entitetskim zakonima (članak 83. stavak 5. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju Republike Srpske i članak 56. stavak 2. Zakona o zdravstvenom osiguranju Federacije BiH) poslodavcu ostavljena mogućnost da općim aktom propiše veću osnovu za obračun i veći procent naknade plaće u slučaju privremene spriječenosti za rad u odnosu na minimalne procenete zagarantirane tim zakonima. Institucije Bosne i Hercegovine kao poslodavac svakako trebaju uzeti u obzir tu mogućnost s ciljem sprečavanja različitog tretmana zaposlenih u ostvarivanju prava iz radnih odnosa, ovisno o procjeni ekonomske i financijske situacije. Međutim, imajući u vidu široko polje slobodne procjene koju država uživa u oblasti socijalne politike, kao i činjenicu da entitetski zakoni nisu, u bitnom, različito tretirali pitanje visine sporne naknade i da su ostavili mogućnost isplate spornih naknada u jednakom iznosu svim sucima Suda BiH i tužiteljima Tužiteljstva BiH, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju

ne radi o različitom tretmanu u smislu opće zabrane diskriminacije iz članka 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju.

24. Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud smatra da je članak 12. Zakona o plaćama i naknadama u skladu sa čl. I/2. i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju.

VII. Zaključak

25. Ustavni sud zaključuje da je članak 12. Zakona o plaćama i naknadama u skladu sa čl. I/2. i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju.

26. Na temelju članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

27. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić, v. r.

455

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број У-3/24, рјешавајући захтјев **Кемала Адемовића, председавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине**, за доношење привремене мјере, на основу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка е) и члана 64 ст. (1) и (4) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст ("Службени гласник БиХ" бр. 94/14 и 47/23), у саставу:

Валерија Галић, председница
Мирсад Теман, потпредседник
Helen Keller, потпредседница
Сеада Палаврић, судија
Angelika Nußberger, судија
Леди Бианку, судија

на сједници одржаној 30. маја 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ПРИВРЕМЕНОЈ МЈЕРИ

Усваја се захтјев **Кемала Адемовића, председавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине**, за доношење привремене мјере.

Привремено се ставља ван правне снаге Одлука о промјени намјене шумског земљишта и привременом коришћењу шумског земљишта у друге намјене Владе Федерације Босне и Херцеговине ("Службене новине ФБиХ" бр. 89/23 и 100/23).

Ова одлука ступа на снагу одмах и производи правно дјеловање до доношења коначне одлуке Уставног суда Босне и Херцеговине о поднесеним захтјевима.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и у "Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине".

Образложење

1. Кемал Адемовић, председавајући Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: подносилац захтјева), поднио је 4. марта 2024. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену уставности Одлуке о промјени намјене шумског земљишта и привременом коришћењу шумског земљишта у друге намјене Владе Федерације Босне и Херцеговине ("Службене новине ФБиХ" бр. 89/23 и 100/23; у даљњем тексту: Одлука).

2. Подносилац захтјева је, на основу члана 64 Правила Уставног суда, поднио и захтјев за доношење привремене мјере којом би Уставни суд привремено ставио ван правне снаге Одлуку до доношења коначне одлуке Уставног суда.

Релевантне чињенице

3. Високи представник за Босну и Херцеговину (у даљњем тексту: високи представник) прогласио је Закон о привременој забрани располагања државном имовином БиХ, који је касније допуњавао ("Службени гласник БиХ" бр. 18/05, 29/06, 85/06, 32/07, 41/07, 74/07, 99/07, 58/08 и 22/22; у даљњем тексту: Закон о забрани располагања). Истовремено с тим законом, високи представник је прогласио и два ентитетска закона којим се забрањује располагање државном имовином. На подручју Федерације БиХ проглашен је Закон о привременој забрани располагања државном имовином Федерације БиХ ("Службени гласник БиХ" бр. 20/05, 17/06, 62/06, 40/07, 70/07, 94/07 и 41/08).

4. Законом о забрани располагања забрањено је располагање државном имовином коју, између осталог, представљају шуме и шумско земљиште, за које је Уставни суд Босне и Херцеговине утврдио да представљају државну имовину у својим одлукама у предметима бр. У-9/19 и У-4/21 (члан 1). Такође, у том закону је наведено да се под располагањем сматра директни или индиректни пренос власништва. Затим је наведено да без обзира на одредбе било којег другог закона или прописа, државном имовином може располагати искључиво Босна и Херцеговина као њен титулар у складу с одредбама тог закона, те да су ништавни сваки одлука, акт, уговор или било који други правни инструмент којим се располаже имовином из члана 1 тог закона супротно одредбама тог закона (члан 2). Предвиђена је могућност да Комисија за државну имовину, на приједлог заинтересоване стране, одлучи да одређену имовину изузме од привремене забране располагања (члан 3 став 2). Коначно, прописано је да привремена забрана располагања остаје на снази до ступања на снагу закона на државном нивоу којим се уређују права власништва и управљања државном имовином.

5. Одлуком Уставног суда број У-4/21 од 23. септембра 2021. године (тач. 39 и 40, доступна на www.ustavnisud.ba) утврђено је да "државна имовина (имовина државе БиХ) обухвата (и) шуме и шумско земљиште" и да Босна и Херцеговина као титулар државне имовине има право наставити да регулише ту имовину.

6. Влада Федерације Босне и Херцеговине је 15. новембра 2023. године донијела Одлуку којом је регулисала питања промјене намјене шумског земљишта те привременог коришћења шумског земљишта. Након тога, Влада ФБиХ је 22. децембра 2023. године донијела Одлуку о измјени Одлуке о промјени намјене шумског земљишта и привременом коришћењу земљишта у друге намјене.

Наводи из захтјева

7. Подносилац захтјева сматра да је Одлука супротна одредбама чл. I/2, II/3к), III/3б) и IV/4е) Устава Босне и Херцеговине и члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

8. Аргументујући ове наводе, подносилац захтјева најприје наводи да оспорена одлука представља општи акт и да је Уставни суд надлежан за оцјену уставности, те сматра да постоји спор између Босне и Херцеговине и Федерације БиХ јер би спровођење те одлуке могло имати штетне посљедице по имовину Босне и Херцеговине. Подносилац захтјева даље наводи да Влада ФБиХ није имала уставни основ за регулисање питања државне имовине и да је поступила противно одредбама Закона о забрани располагања и ентитетским законима којима се забрањује располагање

државном имовином за подручје Федерације Босне и Херцеговине. Такође, подносилац захтјева сматра да је на тај начин Влада ФБиХ поступила противно великом броју одлука Уставног суда (У-1/11, У-8/19, У-9/19, У-16/20, У-4/21 и У-10/22) у којима је заузет став да је питање државне имовине у искључивој надлежности државе Босне и Херцеговине и њених тијела власти и да ентитети немају право располагања државном имовином.

9. У том погледу, подносилац захтјева сматра да промјена намјене шумског земљишта представља чин располагања државном имовином. Наводи да такву радњу може предузети само власник и да одлуку о томе не могу доносити ентитетски органи већ искључиво институције Босне и Херцеговине, односно Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Парламентарна скупштина). Затим је указао на садржај члана 5 Одлуке којим је прописано да се накнада за промјену намјене шумског земљишта уплаћује као намјенски приход буџета Федерације БиХ. У вези с тим, подносилац захтјева наводи да из чињенице да ентитети немају право располагања произлази и да не могу једнострано располагати финансијским користима од те имовине, већ да то питање може регулисати само Парламентарна скупштина у складу с надлежношћу из члана IV/4б) Устава БиХ. Осим тога, подносилац захтјева сматра да чињеница да је у члану IV/2 Одлуке наведено да захтјев за промјену намјене може поднијети само овлашћени орган државе Босне и Херцеговине не умањује неусклађеност оспорене одлуке с Уставом Босне и Херцеговине због тога што Влада ФБиХ није била надлежна да регулише та питања.

10. Подносилац захтјева затим указује и да су неуставне одредбе Одлуке којима је прописана могућност давања шумског земљишта на привремено коришћење у друге намјене. У том погледу наводи да је чланом VII.2) Одлуке предвиђена могућност коришћења шумског земљишта за друге намјене на захтјев концесора, концесионара или инвеститора. У вези с тим, упућује на Одлуку Уставног суда број У-16/20 из које произлази да је за доношење одлуке о додјели концесија на државној имовини и рјешавање спорова који настају по том питању надлежна Комисија за концесије Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број У-16/20 од 16. јула 2021. године, доступна на www.ustavnisud.ba). Због тога сматра да се оспореним нормама настоји директно или индиректно располагати државном имовином, без било какве сагласности власника имовине односно државе и њених институција. У том погледу је указао да је Одлуком о измјени и допуни Одлуке брисан дио одредбе који се односи на сагласност Правобранилаштва Босне и Херцеговине приликом давања на привремено коришћење. Према мишљењу подносиоца захтјева, на тај начин Влада ФБиХ је показала јасну намјеру да одлучује о располагању државном имовином без сагласности и без знања њеног титулара, што је супротно основним правним принципима. Осим тога, подносилац захтјева сматра да су неуставне и одредбе члана VII.3) и 4) Одлуке којима је прописано одређивање накнаде за коришћење те давање дозволе за коришћење шумског земљишта. У том погледу сматра да је Парламентарна скупштина једина овлашћена да одлучује о расподјели средстава која би се односила на накнаду за концесију, те да ентитетски министар или органи не могу бити надлежни за доношење дозволе за коришћење шумског земљишта. Напосљетку, подносилац захтјева сматра да се оспореном одлуком титулару државне имовине онемогућава вршење власничких права, што представља кршење члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине.

Наводи из захтјева за доношење привремене мјере

11. Подносилац захтјева наводи да се оспореном одлуком омогућава располагање државном имовином, и то на начин да се врши промјена намјене земљишта из шумског у грађевинско земљиште, што би могло имати несагледиве посљедице по правну природу таквог земљишта те би могла настати штета која би се тешко могла отклонити. Такође, сматра да би на тај начин дошло до кршења Закона о забрани располагања и да би то представљало кршење одлука високог представника. Истовремено, подносилац захтјева сматра да би се на тај начин омогућило неовлашћеним органима да издају дозволе за коришћење државне имовине без било какве сагласности или знања титулара власништва, односно државе Босне и Херцеговине. То би имало, како се наводи, несагледиве посљедице за правну сигурност и будућност те имовине. Осим тога, подносилац захтјева сматра да би дошло и до кршења одлука Уставног суда, те нарушавања принципа уставности, државности, суверености, територијалног интегритета, стабилности и напретка Босне и Херцеговине. Напосљетку, подносилац захтјева наводи да се не требају занемарити ни финансијски аспекти из Одлуке јер би ентитету Федерација БиХ и кантонима припадали приходи који би требали припадати Босни и Херцеговини и користити се за финансирање рада институција и извршавање међународних обавеза.

Релевантни прописи

12. Одлука о промјени намјене шумског земљишта и привременом кориштењу шумског земљишта у друге намјене ("Службене новине ФБиХ" бр. 89/23 и 100/23)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

I

(1) Овом одлуком регулише се начин промјене намјене шумског земљишта и привременом кориштењу шумског земљишта у друге намјене.

(2) У смислу одредби ове одлуке, под имовином државе Босне и Херцеговине сматра се имовина која је као таква утврђена у члану 1. став (2) Закона о привременој забрани располагања државном имовином Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 18/05, 29/06, 85/06, 32/07, 41/07, 74/07, 99/07, 58/08 и 22/22) без обзира на тренутни упис власника у одјељку Б земљишнокњижног улошка.

(3) Овом одлуком не регулише се власништво нити друга стварна права на некретностима и закуп некретнина.

III

Дозвола за промјену намјене шумског земљишта издаје се у форми рјешења, које доноси федерални министар пољопривреде, водопривреде и шумарства (у даљем тексту: федерални министар) уз претходно мишљење кантоналног министарства надлежног за шумарство (у даљем тексту: кантонално министарство) и мишљење Федералне управе за шумарство.

IV став (2)

(2) Захтјев за промјену намјене шумског земљишта које је власништво државе Босне и Херцеговине може поднијети само овлашћени орган државе Босне и Херцеговине.

V

(1) Рјешењем којим се дозвољава промјена намјене земљишта налаже се инвеститору да уплати накнаду за промјену намјене шумског земљишта, чија вриједност се одређује у висини трошкова подизања и одржавања нових шума на површини која не може бити мања од површине којој се мијења намјена и тржишној вриједности дрвета која се добије сјечом.

(2) Накнаду обрачунава стручна комисија коју формира кантонално министарство, а уплаћује се као намјенски приход Буџета Федерације Босне и Херцеговине за заштиту, унапређење и подизање нових шума и за рурални развој у износу од 40% (четрдесет процената), односно намјенски приход буџета кантона у износу од 60% (шездесет процената).

VII

(1) Шумско земљиште може се, осим за господарење шумама, привремено користити за друге планиране намјене, и то:

а) у сврху експлоатације минералних сировина и других природних богатстава, у периоду трајања концесионог уговора;

б) у сврху кориштења обновљивих извора енергије у периоду трајања концесионог уговора;

ц) у сврху обављања спортско-туристичке дјелатности у периоду трајања концесионог уговора;

д) за постављање/изградњу GSM базних станица, водовода, оборинских, отпадних, гасних, топловодних, електро и телекомуникацијских водова;

(2) Концесор, концесионар или инвеститор из става (1) ове тачке може поднијети захтјев кантоналном министарству за кориштење шумског земљишта за друге намјене уколико је то предвиђено планом просторног уређења, а уз захтјев се прилаже, поред документације из тачке IV ове одлуке, за тач. а), б) и ц) из става (1) ове тачке и уговор о концесији. Изузетно, за тачку д) из става (1) ове тачке не прилаже се извод из плана просторног уређења. За тачку д) прилаже се и GSM лиценца за базне станице и доказ о праву кориштења земљишта.

(3) Након што је достављена комплетна документација, кантонално министарство формира комисију из тачке V ове одлуке ради обрачуна накнаде из става (5) ове тачке те сву документацију, заједно са својим мишљењем, доставља Федералном министарству пољопривреде, водопривреде и шумарства.

(4) Дозвола за кориштење шумског земљишта за сврхе из става (1) ове тачке издаје се у форми рјешења, које доноси федерални министар уз претходно мишљење Федералне управе за шумарство.

(5) Због умањења еколошких и економских функција шума, рјешењем којим се дозвољава кориштење шумског земљишта за сврхе из става (1) ове тачке налаже се инвеститору да уплати накнаду чија вриједност се одређује у висини трошкова подизања и одржавања нових шума на површини која не може бити мања од површине која се даје за кориштење у друге сврхе и тржишној вриједности дрвета која се добије сјечом.

(6) Накнаду из става (5) ове тачке обрачунава стручна комисија коју формира кантонално министарство, а уплаћује се као намјенски приход Буџета Федерације Босне и Херцеговине за заштиту, унапређење и подизање нових шума и за рурални развој у износу од 40% (четрдесет процената), односно намјенски приход буџета кантона у износу од 60% (шездесет процената).

VIII став (1)

(1) Након истека уговора о концесији, лице које је добило рјешење из тачке VII ове одлуке дужно је извршити рекултивацију-пошумљавање земљишта на површини на којој је користила земљиште у друге намјене.

13. При испитивању основаности захтјева за доношење привремене мјере Уставни суд полази од одредби члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине и члана 64 ст. (1) и (4) Правила Уставног суда.

14. Члан VI/3а) Устава Босне и Херцеговине гласи:

Уставни суд ће штитити овај Устав.

а) Уставни суд има искључиву надлежност да одлучује у споровима који по овом Уставу настају између ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног или оба ентитета, или између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али се не ограничавајући само на то:

- Да ли је одлука неког ентитета да успостави специјални паралелни однос са неком од сусједних држава сагласна овом Уставу, укључујући и одредбе које се односе на суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине.

- Да ли је неки члан устава или закона ентитета у сагласности са овим Уставом.

Спорове могу покретати само чланови Предсједништва, предсједавајући Министарског савјета, предсједавајући или замјеник предсједавајућег било којег вијећа Парламентарне скупштине, једна четвртина чланова било којег вијећа Парламентарне скупштине или једна четвртина било ког законодавног вијећа неког ентитета.

15. Члан 64 ст. (1) и (4) Правила Уставног суда гласи:

(1) Уставни суд може, на сопствену иницијативу или на захтјев подносиоца захтјева или апеланта, да одреди сваку привремену мјеру за коју сматра да треба да је донесе у интересу странака или правилног вођења поступка.

[...]

(4) Поступак за доношење привремене мјере је хитан, а одлука ком се усваја захтјев за доношење привремене мјере је обавезујућа до доношења коначне одлуке Уставног суда.

[...]

16. Уставни суд подсјећа да је члан 64 Правила Уставног суда примјењив у случајевима у којима Уставни суд оцијени, на основу разлога и доказа о оправданости достављених уз захтјев за доношење привремене мјере, да је то у интересу странака или правилног вођења поступка, односно да би могле настати неотклоњиве штетне последице.

17. Уставни суд сматра да је подносилац захтјева наводио из захтјева и доказа уз захтјев учинио извјесним да се спорна одлука односи на шуму и шумско земљиште који су државно власништво, како то произлази из Одлуке Уставног суда број У-4/21 од 23. септембра 2021. године. Надаље, Уставни суд има у виду да је подносилац захтјева изнио низ аргумената који *prima facie* иду у прилог захтјеву за доношење привремене мјере у конкретном случају. Наиме, Уставни суд запажа да се питање промјене намјене земљишта и питање давања на привремено коришћење шумског земљишта за друге намјене односе на питања која су блиска питању расподеле државних шума и шумског земљишта као државне имовине. Због тога се у овом предмету поставља питање да ли је и у којој мјери Влада ФБиХ могла регулисати таква питања без задирања у власничка права државе Босне и Херцеговине да одлучује о питањима располагања и расподеле шума и шумског земљишта као државне имовине. Цијенећи изнесене аргументе, Уставни суд сматра да у овој фази поступка постоји довољно разлога који указују на то да би спровођење спорне одлуке, прије него што Уставни суд одлучи о поднесеном захтјеву, имало озбиљне и неотклоњиве штетне последице, тако да је доношење привремене мјере у интересу странака и правилног вођења поступка.

18. У смислу члана 64 став (4) Правила Уставног суда, Одлука о привременој мјери производи правно дјеловање до доношења коначне одлуке Уставног суда.

19. На основу изложеног, одлучено је као у диспозитиву ове одлуке.

20. Уставни суд подсјећа да одлука о привременој мјери ни у којем случају не прејудуира одлуку о допуствости, односно о меритуму поднесеног захтјева.

21. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић, с. р.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenomom sazivu, u predmetu broj **U-3/24**, rješavajući zahtjev **Kemala Ademovića, predsjedavajućeg Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine**, za donošenje privremene mjere, na osnovu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka e) i člana 64. st. (1) i (4) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH" br. 94/14 i 47/23), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica
Mirsad Čeman, potpredsjednik
Helen Keller, potpredsjednica
Seada Palavrić, sutkinja
Angelika Nußberger, sutkinja
Ledi Bianku, sudija

na sjednici održanoj 30. maja 2024. godine donio je

ODLUKU O PRIVREMENOJ MJERI

Usvaja se zahtjev **Kemala Ademovića, predsjedavajućeg Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine**, za donošenje privremene mjere.

Privremeno se stavlja van pravne snage Odluka o promjeni namjene šumskog zemljišta i privremenom korištenju šumskog zemljišta u druge namjene Vlade Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine FBiH" br. 89/23 i 100/23).

Ova odluka stupa na snagu odmah i proizvodi pravno djelovanje do donošenja konačne odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine o podnesenim zahtjevima.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine".

Образложење

1. Kemal Ademović, predsjedavajući Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: podnosilac zahtjeva), podnio je 4. marta 2024. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenu ustavnosti Odluke o promjeni namjene šumskog zemljišta i privremenom korištenju šumskog zemljišta u druge namjene Vlade Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine FBiH" br. 89/23 i 100/23; u daljnjem tekstu: Odluka).

2. Podnosilac zahtjeva je, na osnovu člana 64. Pravila Ustavnog suda, podnio i zahtjev za donošenje privremene mjere kojom bi Ustavni sud privremeno stavio van pravne snage Odluku do donošenja konačne odluke Ustavnog suda.

Relevantne činjenice

3. Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu (u daljnjem tekstu: visoki predstavnik) proglasio je Zakon o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom BiH, koji je kasnije dopunjavao ("Službeni glasnik BiH" br. 18/05, 29/06, 85/06, 32/07, 41/07, 74/07, 99/07, 58/08 i 22/22; u daljnjem tekstu: Zakon o zabrani raspolaganja). Istovremeno s tim zakonom, visoki predstavnik je proglasio i dva entitetska zakona kojim se zabranjuje raspolaganje državnom imovinom. Na području Federacije BiH proglašen je Zakon o privremenoj zabrani

raspolaganja državnom imovinom Federacije BiH ("Službeni glasnik BiH" br. 20/05, 17/06, 62/06, 40/07, 70/07, 94/07 i 41/08).

4. Zakonom o zabrani raspolaganja zabranjeno je raspolaganje državnom imovinom koju, između ostalog, predstavljaju šume i šumsko zemljište, za koje je Ustavni sud Bosne i Hercegovine utvrdio da predstavljaju državnu imovinu u svojim odlukama u predmetima br. U-9/19 i U-4/21 (član 1). Također, u tom zakonu je navedeno da se pod raspolaganjem smatra direktni ili indirektni prenos vlasništva. Zatim je navedeno da bez obzira na odredbe bilo kojeg drugog zakona ili propisa, državnom imovinom može raspolagati isključivo Bosna i Hercegovina kao njen titular u skladu s odredbama tog zakona, te da su ništavni svaki odluka, akt, ugovor ili bilo koji drugi pravni instrument kojim se raspože imovinom iz člana 1. tog zakona suprotno odredbama tog zakona (član 2). Predviđena je mogućnost da Komisija za državnu imovinu, na prijedlog zainteresirane strane, odluči da određenu imovinu izuzme od privremene zabrane raspolaganja (član 3. stav 2). Konačno, propisano je da privremena zabrana raspolaganja ostaje na snazi do stupanja na snagu zakona na državnom nivou kojim se uređuju prava vlasništva i upravljanja državnom imovinom.

5. Odlukom Ustavnog suda broj U-4/21 od 23. septembra 2021. godine (tač. 39. i 40, dostupna na www.ustavnisud.ba) utvrđeno je da "državna imovina (imovina države BiH) obuhvata (i) šume i šumsko zemljište" i da Bosna i Hercegovina kao titular državne imovine ima pravo nastaviti da regulira tu imovinu.

6. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je 15. novembra 2023. godine donijela Odluku kojom je regulirala pitanja promjene namjene šumskog zemljišta te privremenog korištenja šumskog zemljišta. Nakon toga, Vlada FBiH je 22. decembra 2023. godine donijela Odluku o izmjeni Odluke o promjeni namjene šumskog zemljišta i privremenom korištenju zemljišta u druge namjene.

Navodi iz zahtjeva

7. Podnosilac zahtjeva smatra da je Odluka suprotna odredbama čl. I/2, II/3.k), III/3.b) i IV/4.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

8. Argumentirajući ove navode, podnosilac zahtjeva najprije navodi da osporena odluka predstavlja opći akt i da je Ustavni sud nadležan za ocjenu ustavnosti, te smatra da postoji spor između Bosne i Hercegovine i Federacije BiH jer bi provođenje te odluke moglo imati štetne posljedice po imovinu Bosne i Hercegovine. Podnosilac zahtjeva dalje navodi da Vlada FBiH nije imala ustavni osnov za reguliranje pitanja državne imovine i da je postupila protivno odredbama Zakona o zabrani raspolaganja i entitetskim zakonima kojima se zabranjuje raspolaganje državnom imovinom za područje Federacije Bosne i Hercegovine. Također, podnosilac zahtjeva smatra da je na taj način Vlada FBiH postupila protivno velikom broju odluka Ustavnog suda (U-1/11, U-8/19, U-9/19, U-16/20, U-4/21 i U-10/22) u kojima je zauzet stav da je pitanje državne imovine u isključivoj nadležnosti države Bosne i Hercegovine i njenih tijela vlasti i da entiteti nemaju pravo raspolaganja državnom imovinom.

9. U tom pogledu, podnosilac zahtjeva smatra da promjena namjene šumskog zemljišta predstavlja čin raspolaganja državnom imovinom. Navodi da takvu radnju može preduzeti samo vlasnik i da odluku o tome ne mogu donositi entitetski organi već isključivo institucije Bosne i Hercegovine, odnosno Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Parlamentarna skupština). Zatim je ukazao na sadržaj člana 5. Odluke kojim je propisano da se naknada za promjenu namjene šumskog zemljišta uplaćuje kao namjenski prihod budžeta Federacije BiH. U vezi s tim, podnosilac zahtjeva navodi da iz činjenice da entiteti nemaju pravo raspolaganja proizlazi i da ne mogu jednostrano raspolagati finansijskim koristima od te imovine, već da to pitanje može

regulirati samo Parlamentarna skupština u skladu s nadležnošću iz člana IV/4.b) Ustava BiH. Osim toga, podnosilac zahtjeva smatra da činjenica da je u članu IV/2 Odluke navedeno da zahtjev za promjenu namjene može podnijeti samo ovlašteni organ države Bosne i Hercegovine ne umanjuje neusklađenost osporene odluke s Ustavom Bosne i Hercegovine zbog toga što Vlada FBiH nije bila nadležna da regulira ta pitanja.

10. Podnosilac zahtjeva zatim ukazuje i da su neustavne odredbe Odluke kojima je propisana mogućnost davanja šumskog zemljišta na privremeno korištenje u druge namjene. U tom pogledu navodi da je članom VII.2) Odluke predviđena mogućnost korištenja šumskog zemljišta za druge namjene na zahtjev koncesora, koncesionara ili investitora. U vezi s tim, upućuje na Odluku Ustavnog suda broj U-16/20 iz koje proizlazi da je za donošenje odluke o dodjeli koncesija na državnoj imovini i rješavanje sporova koji nastaju po tom pitanju nadležna Komisija za koncesije Bosne i Hercegovine (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj U-16/20 od 16. jula 2021. godine, dostupna na www.ustavnisud.ba). Zbog toga smatra da se osporenim normama nastoji direktno ili indirektno raspolagati državnom imovinom, bez bilo kakve saglasnosti vlasnika imovine odnosno države i njenih institucija. U tom pogledu je ukazao da je Odlukom o izmjeni i dopuni Odluke brisan dio odredbe koji se odnosi na saglasnost Pravobranilaštva Bosne i Hercegovine prilikom davanja na privremeno korištenje. Prema mišljenju podnosioca zahtjeva, na taj način Vlada FBiH je pokazala jasnu namjeru da odlučuje o raspolaganju državnom imovinom bez saglasnosti i bez znanja njenog titulara, što je suprotno osnovnim pravnim načelima. Osim toga, podnosilac zahtjeva smatra da su neustavne i odredbe člana VII.3) i 4) Odluke kojima je propisano određivanje naknade za korištenje te davanje dozvole za korištenje šumskog zemljišta. U tom pogledu smatra da je Parlamentarna skupština jedina ovlaštena da odlučuje o raspodjeli sredstava koja bi se odnosila na naknadu za koncesiju, te da entitetski ministar ili organi ne mogu biti nadležni za donošenje dozvole za korištenje šumskog zemljišta. Naposljetku, podnosilac zahtjeva smatra da se osporenim odlukom titularu državne imovine onemogućava vršenje vlasničkih prava, što predstavlja kršenje člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine.

Navodi iz zahtjeva za donošenje privremene mjere

11. Podnosilac zahtjeva navodi da se osporenim odlukom omogućava raspolaganje državnom imovinom, i to na način da se vrši promjena namjene zemljišta iz šumskog u građevinsko zemljište, što bi moglo imati nesagledive posljedice po pravnu prirodu takvog zemljišta te bi mogla nastati šteta koja bi se teško mogla otkloniti. Također, smatra da bi na taj način došlo do kršenja Zakona o zabrani raspolaganja i da bi to predstavljalo kršenje odluka visokog predstavnika. Istovremeno, podnosilac zahtjeva smatra da bi se na taj način omogućilo neovlaštenim organima da izdaju dozvole za korištenje državne imovine bez bilo kakve saglasnosti ili znanja titulara vlasništva, odnosno države Bosne i Hercegovine. To bi imalo, kako se navodi, nesagledive posljedice za pravnu sigurnost i budućnost te imovine. Osim toga, podnosilac zahtjeva smatra da bi došlo i do kršenja odluka Ustavnog suda, te narušavanja načela ustavnosti, državnosti, suverenosti, teritorijalnog integriteta, stabilnosti i napretka Bosne i Hercegovine. Naposljetku, podnosilac zahtjeva navodi da se ne trebaju zanemariti ni finansijski aspekti iz Odluke jer bi entitetu Federacija BiH i kantonima pripadali prihodi koji bi trebali pripadati Bosni i Hercegovini i koristiti se za finansiranje rada institucija i izvršavanje međunarodnih obaveza.

Relevantni propisi**12. Odluka o promjeni namjene šumskog zemljišta i privremenom korištenju šumskog zemljišta u druge namjene** ("Službene novine FBiH" br. 89/23 i 100/23)

Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst sačinjen u Ustavnom sudu BiH, koji glasi:

I.

(1) Ovom odlukom regulira se način promjene namjene šumskog zemljišta i privremenom korištenju šumskog zemljišta u druge namjene.

(2) U smislu odredbi ove odluke, pod imovinom države Bosne i Hercegovine smatra se imovina koja je kao takva utvrđena u članu 1. stav (2) Zakona o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 18/05, 29/06, 85/06, 32/07, 41/07, 74/07, 99/07, 58/08 i 22/22) bez obzira na trenutni upis vlasnika u odjeljku B zemljišnoknjižnog uloška.

(3) Ovom odlukom ne regulira se vlasništvo niti druga stvarna prava na nekretninama i zakup nekretnina.

III.

Dozvola za promjenu namjene šumskog zemljišta izdaje se u formi rješenja, koje donosi Federalni ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (u daljnjem tekstu: federalni ministar) uz prethodno mišljenje kantonalnog ministarstva nadležnog za šumarstvo (u daljnjem tekstu: kantonalno ministarstvo) i mišljenje Federalne uprave za šumarstvo.

IV. stav (2)

(2) Zahtjev za promjenu namjene šumskog zemljišta koje je vlasništvo države Bosne i Hercegovine može podnijeti samo ovlašteni organ države Bosne i Hercegovine.

V.

(1) Rješenjem kojim se dozvoljava promjena namjene zemljišta nalaže se investitoru da uplati naknadu za promjenu namjene šumskog zemljišta, čija vrijednost se određuje u visini troškova podizanja i održavanja novih šuma na površini koja ne može biti manja od površine kojoj se mijenja namjena i tržišnoj vrijednosti drveta koja se dobije sječom.

(2) Naknadu obračunava stručna komisija koju formira kantonalno ministarstvo, a uplaćuje se kao namjenski prihod Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine za zaštitu, unapređenje i podizanje novih šuma i za ruralni razvoj u iznosu od 40% (četrdeset procenata), odnosno namjenski prihod budžeta kantona u iznosu od 60% (šezdeset procenata).

VII.

(1) Šumsko zemljište može se, osim za gospodarenje šumama, privremeno koristiti za druge planirane namjene, i to:

a) u svrhu eksploatacije mineralnih sirovina i drugih prirodnih bogatstava, u periodu trajanja koncesionog ugovora;

b) u svrhu korištenja obnovljivih izvora energije u periodu trajanja koncesionog ugovora;

c) u svrhu obavljanja sportsko-turističke djelatnosti u periodu trajanja koncesionog ugovora;

d) za postavljanje/izgradnju GSM baznih stanica, vodovoda, oborinskih, otpadnih, gasnih, toplovodnih, elektro i telekomunikacijskih vodova;

(2) Koncesor, koncesionar ili investitor iz stava (1) ove tačke može podnijeti zahtjev kantonalnom ministarstvu za korištenje šumskog zemljišta za druge namjene ukoliko je to predviđeno planom prostornog uređenja, a uz zahtjev se prilaže, pored dokumentacije iz tačke IV. ove odluke, za tač. a), b) i c) iz stava (1) ove tačke i ugovor o koncesiji. Izuzetno, za tačku d) iz stava (1) ove tačke ne prilaže se izvod iz plana prostornog uređenja. Za tačku d) prilaže se i GSM licenca za bazne stanice i dokaz o pravu korištenja zemljišta.

(3) Nakon što je dostavljena kompletna dokumentacija, kantonalno ministarstvo formira komisiju iz tačke V. ove odluke radi obračuna naknade iz stava (5) ove tačke te svu dokumentaciju, zajedno sa svojim mišljenjem, dostavlja Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

(4) Dozvola za korištenje šumskog zemljišta za svrhe iz stava (1) ove tačke izdaje se u formi rješenja, koje donosi federalni ministar uz prethodno mišljenje Federalne uprave za šumarstvo.

(5) Zbog umanjenja ekoloških i ekonomskih funkcija šume, rješenjem kojim se dozvoljava korištenje šumskog zemljišta za svrhe iz stava (1) ove tačke nalaže se investitoru da uplati naknadu čija vrijednost se određuje u visini troškova podizanja i održavanja novih šuma na površini koja ne može biti manja od površine koja se daje za korištenje u druge svrhe i tržišnoj vrijednosti drveta koja se dobije sječom.

(6) Naknadu iz stava (5) ove tačke obračunava stručna komisija koju formira kantonalno ministarstvo, a uplaćuje se kao namjenski prihod Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine za zaštitu, unapređenje i podizanje novih šuma i za ruralni razvoj u iznosu od 40% (četrdeset procenata), odnosno namjenski prihod budžeta kantona u iznosu od 60% (šezdeset procenata).

VIII. stav (1)

(1) Nakon isteka ugovora o koncesiji, osoba koja je dobila rješenje iz tačke VII. ove odluke dužna je izvršiti rekultivaciju-pošumljavanje zemljišta na površini na kojoj je koristila zemljište u druge namjene.

13. Pri ispitivanju osnovanosti zahtjeva za donošenje privremene mjere Ustavni sud polazi od odredbi člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 64. st. (1) i (4) Pravila Ustavnog suda.

14. Član VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Ustavni sud će podržavati ovaj Ustav.

a) Ustavni sud je jedini nadležan da odlučuje o bilo kojem sporu koji se javlja po ovom Ustavu između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, te između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući ali ne ograničavajući se na to:

- Da li je odluka entiteta da uspostavi poseban paralelan odnos sa susjednom državom u skladu sa ovim Ustavom, uključujući i odredbe koje se odnose na suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine.

- Da li je bilo koja odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu sa ovim Ustavom.

Sporove može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući, ili njegov zamjenik, bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina članova bilo kojeg doma zakonodavnog organa jednog entiteta.

15. Član 64. st. (1) i (4) Pravila Ustavnog suda glasi:

(1) Ustavni sud može, na vlastitu inicijativu ili na zahtjev podnosioca zahtjeva ili apelanta, odrediti svaku privremenu mjeru za koju smatra da je treba donijeti u interesu stranaka ili pravilnog vođenja postupka.

[...]

(4) Postupak za donošenje privremene mjere je hitan, a odluka kojom se usvaja zahtjev za donošenje privremene mjere je obavezujuća do donošenja konačne odluke Ustavnog suda.

[...]

16. Ustavni sud podsjeća da je član 64. Pravila Ustavnog suda primjenjiv u slučajevima u kojima Ustavni sud ocijeni, na osnovu razloga i dokaza o opravdanosti dostavljenih uz zahtjev za donošenje privremene mjere, da je to u interesu stranaka ili pravilnog vođenja postupka, odnosno da bi mogle nastati neotklonjive štetne posljedice.

17. Ustavni sud smatra da je podnosilac zahtjeva navodima iz zahtjeva i dokazima uz zahtjev učinio izvjesnim da se sporna odluka odnosi na šumu i šumsko zemljište koji su državno vlasništvo, kako to proizlazi iz Odluke Ustavnog suda broj U-4/21 od 23. septembra 2021. godine. Nadalje, Ustavni sud ima u vidu da je podnosilac zahtjeva iznio niz argumenata koji *prima facie* idu u prilog zahtjevu za donošenje privremene mjere u konkretnom slučaju. Naime, Ustavni sud zapaža da se pitanje promjene namjene zemljišta i pitanje davanja na privremeno korištenje šumskog zemljišta za druge namjene odnose na pitanja koja su bliska pitanju raspodjele državnih šuma i šumskog zemljišta kao državne imovine. Zbog toga se u ovom predmetu postavlja pitanje da li je i u kojoj mjeri Vlada FBiH mogla regulirati takva pitanja bez zadiranja u vlasnička prava države Bosne i Hercegovine da odlučuje o pitanjima raspolaganja i raspodjele šuma i šumskog zemljišta kao državne imovine. Cijeneci iznesene argumente, Ustavni sud smatra da u ovoj fazi postupka postoji dovoljno razloga koji ukazuju na to da bi provođenje sporne odluke, prije nego što Ustavni sud odluči o podnesenom zahtjevu, imalo ozbiljne i neotklonjive štetne posljedice, tako da je donošenje privremene mjere u interesu stranaka i pravilnog vođenja postupka.

18. U smislu člana 64. stav (4) Pravila Ustavnog suda, Odluka o privremenoj mjeri proizvodi pravno djelovanje do donošenja konačne odluke Ustavnog suda.

19. Na osnovu izloženog, odlučeno je kao u dispozitivu ove odluke.

20. Ustavni sud podsjeća da odluka o privremenoj mjeri ni u kojem slučaju ne prejudicira odluku o dopustivosti, odnosno o meritumu podnesenog zahtjeva.

21. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U-3/24**, rješavajući zahtjev **Kemala Ademovića, predsjedatelja Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine**, za donošenje privremene mjere, na temelju članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) točka e) i članka 64. st. (1) i (4) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH" br. 94/14 i 47/23), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica
Mirsad Čeman, dopredsjednik
Helen Keller, dopredsjednica
Seada Palavrić, sutkinja
Angelika Nußberger, sutkinja
Ledi Bianku, sudac

na sjednici održanoj 30. svibnja 2024. godine donio je

ODLUKU O PRIVREMENOJ MJERI

Usvaja se zahtjev **Kemala Ademovića, predsjedatelja Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine**, za donošenje privremene mjere.

Privremeno se stavlja izvan pravne snage Odluka o promjeni namjene šumskog zemljišta i privremenom korištenju šumskog zemljišta u druge namjene Vlade Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine FBiH" br. 89/23 i 100/23).

Ova odluka stupa na snagu odmah i proizvodi pravno djelovanje do donošenja konačne odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine o podnesenim zahtjevima.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i

Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine".

Obrazloženje

1. Kemal Ademović, predsjedatelj Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: podnositelj zahtjeva), podnio je 4. ožujka 2024. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenu ustavnosti Odluke o promjeni namjene šumskog zemljišta i privremenom korištenju šumskog zemljišta u druge namjene Vlade Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine FBiH" br. 89/23 i 100/23; u daljnjem tekstu: Odluka).

2. Podnositelj zahtjeva je, na temelju članka 64. Pravila Ustavnog suda, podnio i zahtjev za donošenje privremene mjere kojom bi Ustavni sud privremeno stavio izvan pravne snage Odluku do donošenja konačne odluke Ustavnog suda.

Relevantne činjenice

3. Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu (u daljnjem tekstu: visoki predstavnik) proglasio je Zakon o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom BiH, koji je kasnije dopunjavao ("Službeni glasnik BiH" br. 18/05, 29/06, 85/06, 32/07, 41/07, 74/07, 99/07, 58/08 i 22/22; u daljnjem tekstu: Zakon o zabrani raspolaganja). Istodobno s tim Zakonom, visoki predstavnik je proglasio i dva entitetska zakona kojim se zabranjuje raspolaganje državnom imovinom. Na području Federacije BiH proglašen je Zakon o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom Federacije BiH ("Službeni glasnik BiH" br. 20/05, 17/06, 62/06, 40/07, 70/07, 94/07 i 41/08).

4. Zakonom o zabrani raspolaganja zabranjeno je raspolaganje državnom imovinom koju, između ostalog, predstavljaju šume i šumsko zemljište, za koje je Ustavni sud Bosne i Hercegovine utvrdio da predstavljaju državnu imovinu u svojim odlukama u predmetima br. U-9/19 i U-4/21 (članak 1.). Također, u tom Zakonu je navedeno da se pod raspolaganjem smatra izravni ili neizravni prijenos vlasništva. Potom je navedeno da bez obzira na odredbe bilo kojeg drugog zakona ili propisa, državnom imovinom može raspolagati isključivo Bosna i Hercegovina kao njezin titular u skladu s odredbama tog Zakona, te da su ništavni svaki odluka, akt, ugovor ili bilo koji drugi pravni instrument kojim se raspolaze imovinom iz članka 1. tog Zakona suprotno odredbama tog Zakona (članak 2.). Predviđena je mogućnost da Povjerenstvo za državnu imovinu, na prijedlog zainteresirane strane, odluči da određenu imovinu izuzme od privremene zabrane raspolaganja (članak 3. stavak 2.). Konačno, propisano je da privremena zabrana raspolaganja ostaje na snazi do stupanja na snagu zakona na državnoj razini kojim se uređuju prava vlasništva i upravljanja državnom imovinom.

5. Odlukom Ustavnog suda broj U-4/21 od 23. rujna 2021. godine (toč. 39. i 40., dostupna na www.ustavnisud.ba) utvrđeno je da "državna imovina (imovina države BiH) obuhvaća (i) šume i šumsko zemljište" i da Bosna i Hercegovina kao titular državne imovine ima pravo nastaviti da regulira tu imovinu.

6. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je 15. studenog 2023. godine donijela Odluku kojom je regulirala pitanja promjene namjene šumskog zemljišta te privremenog korištenja šumskog zemljišta. Nakon toga, Vlada FBiH je 22. prosinca 2023. godine donijela Odluku o izmjeni Odluke o promjeni namjene šumskog zemljišta i privremenom korištenju zemljišta u druge namjene.

Navodi iz zahtjeva

7. Podnositelj zahtjeva smatra da je Odluka suprotna odredbama čl. I/2., II/3.(k), III/3.(b) i IV/4.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

8. Argumentirajući ove navode, podnositelj zahtjeva najprije navodi da osporena Odluka predstavlja opći akt i da je Ustavni sud

nadležan za ocjenu ustavnosti, te smatra da postoji spor između Bosne i Hercegovine i Federacije BiH jer bi provedba te Odluke mogla imati štetne posljedice po imovinu Bosne i Hercegovine. Podnositelj zahtjeva dalje navodi da Vlada FBiH nije imala ustavnu osnovu za reguliranje pitanja državne imovine i da je postupila protivno odredbama Zakona o zabrani raspolaganja i entitetskim zakonima kojima se zabranjuje raspolaganje državnom imovinom za područje Federacije Bosne i Hercegovine. Također, podnositelj zahtjeva smatra da je na taj način Vlada FBiH postupila protivno velikom broju odluka Ustavnog suda (U-1/11, U-8/19, U-9/19, U-16/20, U-4/21 i U-10/22) u kojima je zauzeto stajalište da je pitanje državne imovine u isključivoj nadležnosti države Bosne i Hercegovine i njezinih tijela vlasti i da entiteti nemaju pravo raspolaganja državnom imovinom.

9. U tom pogledu, podnositelj zahtjeva smatra da promjena namjene šumskog zemljišta predstavlja čin raspolaganja državnom imovinom. Navodi da takvu radnju može poduzeti samo vlasnik i da odluku o tome ne mogu donositi entitetski organi već isključivo institucije Bosne i Hercegovine, odnosno Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Parlamentarna skupština). Potom je ukazao na sadržaj članka 5. Odluke kojim je propisano da se naknada za promjenu namjene šumskog zemljišta uplaćuje kao namjenski prihod proračuna Federacije BiH. U svezi s tim, podnositelj zahtjeva navodi da iz činjenice da entiteti nemaju pravo raspolaganja proizlazi i da ne mogu jednostrano raspolagati financijskim koristima od te imovine, već da to pitanje može regulirati samo Parlamentarna skupština u skladu s nadležnošću iz članka IV/4.(b) Ustava BiH. Osim toga, podnositelj zahtjeva smatra da činjenica da je u članku IV/2. Odluke navedeno da zahtjev za promjenu namjene može podnijeti samo ovlašteni organ države Bosne i Hercegovine ne umanjuje neusklađenost osporene Odluke s Ustavom Bosne i Hercegovine zbog toga što Vlada FBiH nije bila nadležna da regulira ta pitanja.

10. Podnositelj zahtjeva potom ukazuje i da su neustavne odredbe Odluke kojima je propisana mogućnost davanja šumskog zemljišta na privremeno korištenje u druge namjene. U tom pogledu navodi da je člankom VII.2) Odluke predviđena mogućnost korištenja šumskog zemljišta za druge namjene na zahtjev koncesora, koncesionara ili investitora. U svezi s tim, upućuje na Odluku Ustavnog suda broj U-16/20 iz koje proizlazi da je za donošenje odluke o dodjeli koncesija na državnoj imovini i rješavanje sporova koji nastaju po tom pitanju nadležno Povjerenstvo za koncesije Bosne i Hercegovine (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj U-16/20 od 16. srpnja 2021. godine, dostupna na www.ustavnisud.ba). Zbog toga smatra da se osporenim normama nastoji izravno ili neizravno raspolagati državnom imovinom, bez bilo kakve suglasnosti vlasnika imovine odnosno države i njezinih institucija. U tom pogledu je ukazao da je Odlukom o izmjeni i dopuni Odluke brisan dio odredbe koji se odnosi na suglasnost Pravobraniteljstva Bosne i Hercegovine prilikom davanja na privremeno korištenje. Prema mišljenju podnositelja zahtjeva, na taj način Vlada FBiH je pokazala jasnu namjeru da odlučuje o raspolaganju državnom imovinom bez suglasnosti i bez znanja njezina titulara, što je suprotno temeljnim pravnim načelima. Osim toga, podnositelj zahtjeva smatra da su neustavne i odredbe članka VII.3) i 4) Odluke kojima je propisano određivanje naknade za korištenje te davanje dozvole za korištenje šumskog zemljišta. U tom pogledu smatra da je Parlamentarna skupština jedina ovlaštena odlučivati o raspodjeli sredstava koja bi se odnosila na naknadu za koncesiju, te da entitetski ministar ili organi ne mogu biti nadležni za donošenje dozvole za korištenje šumskog zemljišta. Naposljetku, podnositelj zahtjeva smatra da se osporenim Odlukom titularu državne imovine onemogućava vršenje vlasničkih prava, što predstavlja kršenje članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine.

Navodi iz zahtjeva za donošenje privremene mjere

11. Podnositelj zahtjeva navodi da se osporenom Odlukom omogućava raspolaganje državnom imovinom, i to na način da se vrši promjena namjene zemljišta iz šumskog u građevinsko zemljište, što bi moglo imati nesagledive posljedice po pravnu prirodu takvog zemljišta te bi mogla nastati šteta koja bi se teško mogla otkloniti. Također, smatra da bi na taj način došlo do kršenja Zakona o zabrani raspolaganja i da bi to predstavljalo kršenje odluka visokog predstavnika. Istodobno, podnositelj zahtjeva smatra da bi se na taj način omogućilo neovlaštenim organima da izdaju dozvole za korištenje državne imovine bez bilo kakve suglasnosti ili znanja titulara vlasništva, odnosno države Bosne i Hercegovine. To bi imalo, kako se navodi, nesagledive posljedice za pravnu sigurnost i budućnost te imovine. Osim toga, podnositelj zahtjeva smatra da bi došlo i do kršenja odluka Ustavnog suda, te narušavanja načela ustavnosti, državnosti, suverenosti, teritorijalnog integriteta, stabilnosti i napretka Bosne i Hercegovine. Naposljetku, podnositelj zahtjeva navodi da se ne trebaju zanemariti ni financijski aspekti iz Odluke jer bi entitetu Federacija BiH i kantonima pripadali prihodi koji bi trebali pripadati Bosni i Hercegovini i koristiti se za financiranje rada institucija i izvršavanje međunarodnih obveza.

Relevantni propisi

12. Odluka o promjeni namjene šumskog zemljišta i privremenom korištenju šumskog zemljišta u druge namjene ("Službene novine FBiH" br. 89/23 i 100/23)

Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst sačinjen u Ustavnom sudu BiH, koji glasi:

I.

(1) Ovom odlukom regulira se način promjene namjene šumskog zemljišta i privremenom korištenju šumskog zemljišta u druge namjene.

(2) Glede odredbi ove odluke, pod imovinom države Bosne i Hercegovine smatra se imovina koja je kao takva utvrđena u članku 1. stavak (2) Zakona o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 18/05, 29/06, 85/06, 32/07, 41/07, 74/07, 99/07, 58/08 i 22/22) bez obzira na trenutni upis vlasnika u odjeljku B zemljišnoknjižnog uložka.

(3) Ovom odlukom ne regulira se vlasništvo niti druga stvarna prava na nekretninama i zakup nekretnina.

III.

Dozvola za promjenu namjene šumskog zemljišta izdaje se u formi rješenja, koje donosi federalni ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (u daljem tekstu: federalni ministar) uz prethodno mišljenje kantonalnog ministarstva nadležnog za šumarstvo (u daljem tekstu: kantonalno ministarstvo) i mišljenje Federalne uprave za šumarstvo.

IV. stavak (2)

(2) Zahtjev za promjenu namjene šumskog zemljišta koje je vlasništvo države Bosne i Hercegovine može podnijeti samo ovlašteni organ države Bosne i Hercegovine.

V.

(1) Rješenjem kojim se dozvoljava promjena namjene zemljišta nalaže se investitoru da uplati naknadu za promjenu namjene šumskog zemljišta, čija vrijednost se određuje u visini troškova podizanja i održavanja novih šuma na površini koja ne može biti manja od površine kojoj se mijenja namjena i tržišnoj vrijednosti drveta koja se dobije sječom.

(2) Naknadu obračunava stručno povjerenstvo koje formira kantonalno ministarstvo, a uplaćuje se kao namjenski prihod Proračuna Federacije Bosne i Hercegovine za zaštitu, unapređenje i podizanje novih šuma i za ruralni razvoj u iznosu

od 40% (četrdeset procenata), odnosno namjenski prihod proračuna kantona u iznosu od 60% (šezdeset procenata).

VII.

(1) Šumsko zemljište može se, osim za gospodarenje šumama, privremeno koristiti za druge planirane namjene, i to:

a) u svrhu eksploatacije mineralnih sirovina i drugih prirodnih bogatstava, u razdoblju trajanja koncesionog ugovora;

b) u svrhu korištenja obnovljivih izvora energije u razdoblju trajanja koncesionog ugovora;

c) u svrhu obavljanja sportsko-turističke djelatnosti u razdoblju trajanja koncesionog ugovora;

d) za postavljanje/izgradnju GSM baznih stanica, vodovoda, oborinskih, otpadnih, plinskih, toplovodnih, elektro i telekomunikacijskih vodova;

(2) Koncesor, koncesionar ili investitor iz stavka (1) ove točke može podnijeti zahtjev kantonalnom ministarstvu za korištenje šumskog zemljišta za druge namjene ukoliko je to predviđeno planom prostornog uređenja, a uz zahtjev se prilaže, pored dokumentacije iz točke IV. ove odluke, za toč. a), b) i c) iz stavka (1) ove točke i ugovor o koncesiji. Iznimno, za točku d) iz stavka (1) ove točke ne prilaže se izvod iz plana prostornog uređenja. Za točku d) prilaže se i GSM licenca za bazne stanice i dokaz o pravu korištenja zemljišta.

(3) Nakon što je dostavljena kompletna dokumentacija, kantonalno ministarstvo formira povjerenstvo iz točke V. ove odluke radi obračuna naknade iz stavka (5) ove točke te svu dokumentaciju, zajedno sa svojim mišljenjem, dostavlja Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

(4) Dozvola za korištenje šumskog zemljišta za svrhe iz stavka (1) ove točke izdaje se u formi rješenja, koje donosi federalni ministar uz prethodno mišljenje Federalne uprave za šumarstvo.

(5) Zbog umanjenja ekoloških i ekonomskih funkcija šume, rješenjem kojim se dozvoljava korištenje šumskog zemljišta za svrhe iz stavka (1) ove točke nalaže se investitoru da uplati naknadu čija vrijednost se određuje u visini troškova podizanja i održavanja novih šuma na površini koja ne može biti manja od površine koja se daje za korištenje u druge svrhe i tržišnoj vrijednosti drveta koja se dobije sječom.

(6) Naknadu iz stavka (5) ove točke obračunava stručno povjerenstvo koje formira kantonalno ministarstvo, a uplaćuje se kao namjenski prihod Proračuna Federacije Bosne i Hercegovine za zaštitu, unapređenje i podizanje novih šuma i za ruralni razvoj u iznosu od 40% (četrdeset procenata), odnosno namjenski prihod proračuna kantona u iznosu od 60% (šezdeset procenata).

VIII. stavak (1)

(1) Nakon isteka ugovora o koncesiji, osoba koja je dobila rješenje iz točke VII. ove odluke dužna je izvršiti rekultivaciju-pošumljavanje zemljišta na površini na kojoj je koristila zemljište u druge namjene.

13. Pri ispitivanju utemeljenosti zahtjeva za donošenje privremene mjere Ustavni sud polazi od odredbi članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 64. st. (1) i (4) Pravila Ustavnog suda.

14. Članak VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

Ustavni sud će podržavati ovaj Ustav.

a) Ustavni sud ima isključivu nadležnost odlučivanja o svim sporovima koji proisteknu iz ovog Ustava između entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, ili između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na to:

- Je li odluka nekog entiteta da uspostavi posebne paralelne odnose sa susjednom državom sukladna ovom Ustavu, uključujući i odredbe koje se tiču suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine.

- Je li neka odredba ustava ili zakona jednog entiteta sukladna ovom Ustavu.

Spor može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući ili dopredsjedavajući jednog od domova Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata jednog od domova Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina jednog od domova zakonodavnog tijela jednog entiteta.

15. Članak 64. st. (1) i (4) Pravila Ustavnog suda glasi:

(1) Ustavni sud može, na vlastitu inicijativu ili na zahtjev podnosioca zahtjeva ili apelanta, odrediti svaku privremenu mjeru za koju smatra da je treba donijeti u interesu stranaka ili pravilnoga vođenja postupka.

[...]

(4) Postupak za donošenje privremene mjere je žuran, a odluka kojom se usvaja zahtjev za donošenje privremene mjere je obvezujuća do donošenja konačne odluke Ustavnog suda.

[...]

16. Ustavni sud podsjeća da je članak 64. Pravila Ustavnog suda primjenjiv u slučajevima u kojima Ustavni sud ocijeni, na temelju razloga i dokaza o opravdanosti dostavljenih uz zahtjev za donošenje privremene mjere, da je to u interesu stranaka ili pravilnog vođenja postupka, odnosno da bi mogle nastati neotklonjive štetne posljedice.

17. Ustavni sud smatra da je podnositelj zahtjeva navodima iz zahtjeva i dokazima uz zahtjev učinio izvjesnim da se sporna Odluka odnosi na šumu i šumsko zemljište koji su državno vlasništvo, kako to proizlazi iz Odluke Ustavnog suda broj U-4/21 od 23. rujna 2021. godine. Nadalje, Ustavni sud ima u vidu da je podnositelj zahtjeva iznio niz argumenata koji *prima facie* idu u prilog zahtjevu za donošenje privremene mjere u konkretnom slučaju. Naime, Ustavni sud zapaža da se pitanje promjene namjene zemljišta i pitanje davanja na privremeno korištenje šumskog zemljišta za druge namjene odnose na pitanja koja su bliska pitanju raspodjele državnih šuma i šumskog zemljišta kao državne imovine. Zbog toga se u ovom predmetu postavlja pitanje je li i u kojoj mjeri Vlada FBiH mogla regulirati takva pitanja bez zadiranja u vlasnička prava države Bosne i Hercegovine da odlučuje o pitanjima raspolaganja i raspodjele šuma i šumskog zemljišta kao državne imovine. Cijeneći iznesene argumente, Ustavni sud smatra da u ovoj fazi postupka postoji dovoljno razloga koji ukazuju na to da bi provođenje sporne Odluke, prije nego što Ustavni sud odluči o podnesenom zahtjevu, imalo ozbiljne i neotklonjive štetne posljedice, tako da je donošenje privremene mjere u interesu stranaka i pravilnog vođenja postupka.

18. U smislu članka 64. stavak (4) Pravila Ustavnog suda, Odluka o privremenoj mjeri proizvodi pravno djelovanje do donošenja konačne odluke Ustavnog suda.

19. Na temelju izloženog, odlučeno je kao u dispozitivu ove odluke.

20. Ustavni sud podsjeća da odluka o privremenoj mjeri ni u kojem slučaju ne prejudicira odluku o dopustivosti, odnosno o meritumu podnesenog zahtjeva.

21. Prema članku VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Valerija Galić, v. r.

САДРЖАЈ

**АГЕНЦИЈА ЗА БЕЗБЈЕДНОСТ ХРАНЕ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

- 449 Обавјештење о захтјеву за регистрацију назива "Гатачки кајмак из мјешине" заштићеном ознаком поријекла (српски језик)
Обавјештење о захтјеву за регистрацију назива "Gatački kajmak iz mješine" заштићеном ознаком поријекла (bosanski jezik)
Обавјештење о захтјеву за регистрацију назива "Gatački kajmak iz mješine" заштићеном ознаком подријетла (hrvatski jezik)
- 450 Обавјештење о захтјеву за регистрацију назива "Бањалучки ћевап" ознаком гарантовано традиционални специјалитет (српски језик)
Обавјештење о захтјеву за регистрацију назива "Banjalučki ćevap" ознаком garantirano tradicionalni specijalitet (bosanski jezik)
Обавјест о захтјеву за регистрацију назива "Banjalučki ćevap" ознаком zajamčeno tradicionalni specijalitet (hrvatski jezik)
- 451 Обавјештење о захтјеву за регистрацију назива "Мајевички димљени сир Зарац" заштићеном ознаком поријекла (српски језик)
Обавјештење о захтјеву за регистрацију назива "Majevički dimljeni sir Zarac" заштићеном ознаком поријекла (bosanski jezik)
Обавјест о захтјеву за регистрацију назива "Majevički dimljeni sir Zarac" заштићеном ознаком подријетла (hrvatski jezik)

- 452 Обавјештење о захтјеву за регистрацију назива "Екстра дјевичанско маслиново уље Херцеговине" заштићеном ознаком поријекла (српски језик) 3
Обавјештење о захтјеву за регистрацију назива "Ekstra djevičansko maslinovo ulje Hercegovine" заштићеном ознаком поријекла (bosanski jezik) 3
Обавјест о захтјеву за регистрацију назива "Ekstra djevičansko maslinovo ulje Hercegovine" заштићеном ознаком подријетла (hrvatski jezik) 4
- ДИРЕКЦИЈА ЗА ЦИВИЛНО ВАЗДУХОПЛОВСТВО
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**
- 453 Правилник о измјенама и допунама Правилника о утврђивању захтјева и управних поступака у вези са аеродромима (српски језик) 4
Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o utvrđivanju zahtjeva i upravnih postupaka u vezi sa aerodromima (bosanski jezik) 28
Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o utvrđivanju zahtjeva i upravnih postupaka u vezi sa aerodromima (hrvatski jezik) 49
- УСТАВНИ СУД
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**
- 454 Одлука број У-1/24 (српски језик) 71
Odluka broj U-1/24 (bosanski jezik) 75
Odluka broj U-1/24 (hrvatski jezik) 78
- 455 Одлука број У-3/24 (српски језик) 81
Odluka broj U-3/24 (bosanski jezik) 84
Odluka broj U-3/24 (hrvatski jezik) 87

SLUŽBENI GLASNIK
BOSNE I HERCEGOVINE
Izdanje na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
Издање на босанском, хрватском и српском језику

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Издавач: ЈП НИО Службени лист БиХ
Ц. Биједића 39/III, 71000 Сарајево, Босна и Херцеговина
Директор и одговорни уредник: Драган Прушина
Техничка припрема:
Уредништво ЈП НИО Службени лист БиХ
Штампа: УНИОНИНВЕСТПЛАСТИКА д. д. Сарајево
За штампарију: Мухамед Мирвић
Телефони:
Централа: 033 72 20 30
Директор: 033 72 20 61
Уредништво: 033 72 20 38
Рачуноводство: 033 72 20 48
Служба за правне и опште послове: 033 72 20 51
Претплата: 033 72 20 54
Огласни одјел: 033 72 20 49 и 72 20 50
Комерцијала са
пословницом и продајом: 033 72 20 43
Претплата се утврђује полугодишње, а уплата се врши
УНАПРИЈЕД у корист рачуна:

UNICREDIT BANK ДД 338-320-22000052-11
ASA BANKA ДД Сарајево 134-470-10067655-09
ADDIKO BANK АД
Бања Лука, филијала Брчко 552-000-00000017-12
RAIFFEISEN BANK DD BiH Сарајево
161-000-00071700-57
Рекламације за непримљене бројеве примају се 20 дана од
изласка листа.
Идентификацијски број 4200226120002
Порески број 01071019
ПДВ број 200226120002
Претплата за I полугодиште 2024. године на
"Службени гласник Босне и Херцеговине", 120,00 КМ.
Web издање: <http://www.sluzbenilist.ba>
Годишња претплата 240,00 КМ по кориснику
e-mail: redakcija@sllist.ba - oglasl@sllist.ba - pretplata@sllist.ba -
racunovodstvo@sllist.ba - jnb.komercijala@sllist.ba